

Programmabegroting

2021

Gemeente Landgraaf

GEELLEN

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
Hoofdstuk 1: Algemeen	7
1.1 Aanbieding	9
1.2 Leeswijzer	10
1.3 Ontwikkelingen begrotingssaldo	15
1.4 Formeel en Structureel meerjarig begrotingsevenwicht	22
1.5 Weerstandscapaciteit, -behoefte en -ratio's	24
1.6 Tarieven	25
1.7 Voorstel te dekken ruimtevragen voor nieuw beleid	26
Hoofdstuk 2: Programmaplan	27
2.1 Programma's	27
2.1.0 Programma 0 Bestuur en ondersteuning	29
2.1.1 Programma 1 Veiligheid	41
2.1.2 Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat	49
2.1.3 Programma 3 Economie	59
2.1.4 Programma 4 Onderwijs	69
2.1.5 Programma 5 Sport, cultuur en recreatie	79
2.1.6 Programma 6 Sociaal domein	89
2.1.7 Programma 7 Volksgezondheid en milieu	113
2.1.8 Programma 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing (VHROSV)	127
2.2 Paragrafen	139
2.2.1 Lokale heffingen	141
2.2.2 Bedrijfsvoering	148
2.2.3 Financiering	164
2.2.4 Verbonden partijen	180
2.2.5 Onderhoud kapitaalgoederen	185
2.2.6 Grondbeleid	191
2.2.7 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	194
Hoofdstuk 3: Financieel	201
3.1 Overzicht van baten en lasten	203
3.2 Uitgangspunten van de ramingen	205
3.3 Financiële positie	207
3.3.1 Financiële gevolgen bestaand beleid	207
3.3.2 Overzicht geraamde incidentele lasten en baten	208
3.3.3 Investerings	216
3.3.4 Reserves en voorzieningen	217
3.3.5 Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	218
3.3.6 Algemene baten en lasten	219
3.3.7 EMU-saldo/geprognosticeerde balans	221
3.3.8 Beoordeling financiële positie	221
Vaststellingsbesluit	222

Samenvatting

Voor u ligt de begroting 2021 en meerjarenraming 2022–2024. Een begroting die is opgesteld in een tijd van grote onzekerheid als gevolg van de Covid-19 crisis. Desondanks is het ons gelukt de begroting 2021 opnieuw formeel en structureel in evenwicht te brengen. Een resultaat dat in deze tijd niet meer een vanzelfsprekendheid is. Gedwongen door de toenemende vraag naar Wmo- en Jeugddienstverlening hebben we de ramingen van de lasten Wmo en Jeugd in deze begroting meerjarig omhoog moeten bijstellen. Dit legt een aanzienlijke claim op de ruimte van het budget in de meerjarige exploitatie. Ruimte die er dankzij de groei van de bijdrage van het Rijk in de vorm van de algemene uitkering ook is. Daar waar we in het verleden de verwachte incidentele tekorten op de Wmo en Jeugd nog deels afdekten uit onze reserves doen we dat nu volledig vanuit onze exploitatie. Enerzijds omdat onze reservepositie de afgelopen jaren stevig in omvang is afgenomen, maar vooral ook omdat we zien dat de toenemende vraag naar Wmo-dienstverlening en Jeugdhulp mede door Rijksbeleid en jurisprudentie een meer structureel karakter heeft. Een trend die overigens niet alleen in Landgraaf zichtbaar is maar nagenoeg in heel Nederland. Dankzij de behoedzaamheid waarmee de raad in de voorgaande jaren is omgegaan met de geprognosticeerde groei van de algemene uitkering (het zogeheten accres) is dit voor ons mogelijk zonder financiële ombuigingen. Het is zelfs mogelijk gebleken om de volledige lasten van de nieuwbouw Eijkhagencollege af te dekken in deze begroting zonder verlaging van het investeringsbedrag van € 3,5 miljoen in de transformatie en zonder verhoging van de OZB. Dat is iets waar we trots op kunnen zijn.

We moeten echter wel rekening houden met enkele grote risico's met structurele financiële impact zoals de herverdeling van de algemene uitkering vanaf 2022 en de mogelijke daling van de Rijksuitgaven in de verdere toekomst a.g.v. de Covid-19 crisis. De op de langere termijn afnemende Rijksuitgaven werken via het "Trap op Trap af systeem" door in de omvang van het gemeentefonds en dus in het door ons te ontvangen deel van de algemene uitkering. Onze reservepositie is nu en in de komende jaren nog groot genoeg om de onderkende risico's af te dekken mochten die (deels) opkomen en herstelt zich ook meerjarig dankzij de instandhouding van de grote structurele storting van € 1,75 miljoen.

Inzet van een deel van die storting ter dekking van de ruimtevrage beleidsalternatieven¹ voor nieuw beleid zoals opgenomen in de kaderbrief is echter op dit moment niet haalbaar vanwege de grote onzekerheid m.b.t. de geschetste risico's en de meerjarige ontwikkeling van de weerstandsratio. Die daalt immers meerjarig. Dat betekent echter geenszins dat we niet voortvarend door kunnen gaan op de ingeslagen weg.

Sociaal domein

Binnen het sociale domein bestendigen wij de Gezonde Basisschool van de Toekomst op drie van onze basisscholen en gaan we dit concept zelfs over meerdere basisscholen uitrollen mede dankzij de beschikbare OAB gelden. We starten samen met SVOPL de bouwvoorbereidingen op voor de nieuwbouw van het Eijkhagencollege. Ook in 2021 zullen we nog een aantal werkzaamheden op en rondom de drie zogeheten A-locaties, zijnde de parken Heigank, Strijthagen en ter Waerden, (laten) uitvoeren, om daarmee nog beter te kunnen bijdragen aan activiteiten in onze gemeente op het gebied van sport en recreatie. De transformatie van de jeugdhulp via JENS ontwikkelen we door, evenals de inkoop via de centrumgemeente Maastricht. Ook de Wmo zal verder worden getransformeerd. Niet alleen met de vanaf 1 januari gecontracteerde zorgaanbieders hulp bij het huishouden en begeleiding, maar ook door efficiëntere uitvoeringsprocessen en het inzetten op nazorg en voor- en achterliggende voorzieningen. De gevolgen van de Coronacrisis zullen een toenemend beroep op de Participatiewet tot gevolg hebben. Onzeker is echter nog in welke mate dit door zal werken in het aantal uitkeringsgerechtigden. We vertrouwen erop dat het Rijk hiervoor dan ook de extra middelen ter beschikking zal stellen. Veelal is er samenhang met gezondheids- en financiële problemen. Een verontrustend beeld, waarvan wij de gevolgen samen met onze verbonden partijen zo goed mogelijk proberen te voorkomen.

---

¹ Zie RVC en RVR-tabel 2.3 t/m 2.5 en bijlage 2B en 2C Kaderbrief 2021.

Fysiek domein

In het fysieke domein blijven energietransitie, klimaatadaptatie en transformatie als gevolg van de demografische ontwikkelingen de belangrijkste opgaven. Doordat de invoering van de Omgevingswet één jaar is uitgesteld zal ook 2021 nog worden gebruikt om de implementatie verder voor te bereiden. In het kader van de energietransitie zetten we het lokaal uitvoeringsprogramma “Palet 3.0” voort met als ambitie om uiteindelijk in 2040 energieneutraal te zijn. Daartoe werken we in 2021 met de regionale partners verder aan de warmtetransitievisie en een warmteplan dat in 2021 gereed moet zijn. Ook stellen we in 2021 de RES 1.0 (Regionale Energiestrategie) vast. Om in de toekomst verantwoorde keuzes te kunnen maken voor het klimaatadaptief inrichten van Landgraaf, brengen wij alle data over ons watersysteem eerst op orde. Op basis daarvan stellen we een nieuw (verbreed) gemeentelijk rioleringsplan op (het Watertakenplan).

Het in 2019 uitgevoerde woonbehoefte-onderzoek heeft mede als basis gediend voor de in 2020 vastgestelde Nota Samen Slim Sleutelen aan de Stad, inclusief het woningmarktprogramma. De uitvoering hiervan is ter hand genomen en zal vanaf 2021 tot zichtbare resultaten gaan leiden. De fysieke onderdelen van het Buurtontwikkelplan Oud Nieuwenhagen/Op de Kamp voorzien eveneens in de behoefte aan meer levensloopbestendige woningen voor onze groeiende groep senioren alsmede in het toekomstbestendig maken van winkelcentrum Op de Kamp. Als gevolg van Covid-19 is het IBA expositiejaar uitgesteld tot 2021. Het ontsteken van ons lichtkunstwerk op de Wilhelminaberg vormt de symbolische start van het expositiejaar.

Als onderdeel van het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan voltooiën wij in 2021 de reconstructie van de Rimburgerweg (start 2020) en van het kruispunt Kleikoeleweg-Brunsummerweg. We werken uiteraard verder aan het wegwerken van het achterstallige onderhoud wegen.

Bestuur, veiligheid en openbare orde

We blijven investeren in de vergroting van de bestuurskracht op regionaal (en internationaal) niveau en zien de Regiodeal als een opmaat naar de herijking en versterking van de intergemeentelijke samenwerking. De intensievere vormen van samenwerking met onze Duitse burens in de aangrenzende Kreisen gaan we ook in de komende jaren verder verstevigen en waar mogelijk uitbouwen. Hierbij hebben we specifiek aandacht voor samenwerking van scholen en voor culturele uitwisseling. Het uitvoeren van grensoverschrijdende initiatieven om de kansen en mogelijkheden van onze grensregio optimaal te benutten is onderdeel van de Regiodeal Parkstad. Plannen en acties vanuit Landgraaf zullen wij hierop afstemmen, met als doel elkaar verder te versterken en elkaar aan te vullen. Dit om te komen tot een complete en integrale aanpak.

Het in 2020 in een uitvoeringsplan vertaalde kadernota Integrale Veiligheid Landgraaf, Voerendaal, Sijpeveld, Beekdaelen en Brunssum gaan we in 2021 realiseren. Daarbij zetten onze regierol op het gebied van Integrale veiligheid voort ook in het geval van overlast, verloedering en radicalisering en coördineren de acties op het terrein van “ondermijning”. We geven daarbij een vervolg aan het plan van aanpak op gebied van bestuurlijke aanpak waarbij we vanuit een pro-actieve aanpak en casuïstiek-overleggen ook flexcontroles zullen gaan uitvoeren in samenwerking met partners zoals politie en sociale recherche. Onze BOA's zullen hun rol als toezichthouder en handhavers voortzetten met als speerpunten o.a. dumpafval, hondenoverlast en verkeersoverlast (bij scholen). Ook het project Donkere Dagen Offensief, overlast door (hang)jongeren en de ketengerichte aanpakwoninginbraken zetten we voort in samenwerking met de politie.

Wij hebben ondanks de onzekere tijden vertrouwen in de toekomst.

1. Algemeen

1.1 Aanbieding

1.2 Leeswijzer

1.3 Ontwikkelingen begrotingsaldo

1.4 Reëel en structureel evenwicht

1.5 Weerstandsratio en algemene reserve

1.6 Tarieven

1.7 Voorstel te dekken ruimtevragen voor nieuw beleid

1.1 Aanbieding

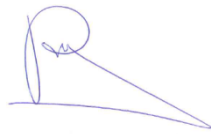
Landgraaf, 23 september 2020

Aan de gemeenteraad van Landgraaf

Conform artikel 190 Gemeentewet bieden wij u hierbij de programmabegroting 2021 aan.
De begroting omvat tevens de meerjarenramingen 2022 tot en met 2024.

Wij stellen u voor deze begroting vast te stellen.

Burgemeester en wethouders van Landgraaf,
de secretaris,   de burgemeester,

1.2 Leeswijzer

De inhoudelijke eisen waaraan de begroting dient te voldoen zijn vastgelegd in het Besluit begroting en Verantwoording (BBV). Artikel 7 van het BBV schrijft voor dat de begroting ten minste bestaat uit de beleidsbegroting en de financiële begroting. De beleidsbegroting die bestaat uit het programmaplan en de paragrafen hebben we ondergebracht in hoofdstuk 2. Hoofdstuk 1 en hoofdstuk 3 vormen, aangevuld met enkele bijlagen, de zogenaamde financiële begroting.

Omwille van de leesbaarheid hebben we voor de eerste keer zowel de lasten als de baten zonder + of - teken opgenomen in de tabellen. Een last is immers per definitie negatief en een baat positief. Saldi zijn voorzien van een - teken als het een negatief saldo is en een + teken indien het een positief saldo is. Deze methode van notulering hebben we ingevoerd naar aanleiding van de signalen die zijn opgepikt bij de training financiën aan de raadsleden die in 2019 is gehouden.

Hoofdstuk 1 geeft de lezer inzicht in de financiële meerjarige exploitatieraming. De raad wordt hierbij meegenomen vanaf de cijfers van de laatste ontwerpbegroting, de kaderbrief en de meest recente ontwikkelingen. Hoofdstuk 1 geeft de raad direct inzicht in het nieuwe beleid dat is geborgd in deze begroting de autonome ontwikkelingen maar bovenal het formele en structurele meerjarige evenwicht van baten en lasten. Alleen indien sprake is van een structureel en reëel evenwicht van baten en lasten in 2021 behoudt de gemeente de status van repressief toezicht vanuit de provincie.

In Hoofdstuk 2 komen het **programmaplan** van deze begroting en **de verplichte paragrafen** aan de orde. Het programmaplan (2.1) vormt beleidsinhoudelijk het hart van de begroting. We volgen in deze begroting net als in de begroting 2020, de thema- en verplichte taakveldindeling van het BBV. Welke producten van baten en lasten onder welk taakveld vallen is gedetailleerd omschreven in het Besluit Begroten en Verantwoording (BBV). Afwijken binnen de taakvelden is niet toegestaan. Op taakveldniveau kunnen dus de directe baten en directe (kapitaal) lasten van gemeenten met elkaar worden vergeleken. Wij volgen net als in de begroting 2020 ook de groepering van de verschillende taakvelden per thema zoals ook aangedragen door het BBV. De BBV-thema's zijn dus onze programma's. Dat doen we om de vergelijkbaarheid en aansluiting tussen de achtereenvolgende begrotingen in deze raadsperiode te borgen. We hebben destijds voor die indeling gekozen in de verwachting dat veel gemeenten dat zouden doen. Bij start van de nieuwe raadsperiode zullen wij u een meer logische groepering van taakvelden voorstellen en die groepering opnieuw gedurende de volgende raadsperiode vasthouden.

Programmasamenvatting

De programmasamenvatting start telkens met een korte toelichting over de reikwijdte en samenstelling van het programma. Waar gaat het programma over? Welke taakvelden vallen onder dit programma? Daarna volgt een beschrijvende toelichting op de beleidsmatige accenten die in het komende begrotingsjaar per taakveld worden gelegd.

Omgevingsanalyse

De omgevingsanalyse geeft zoals de naam al zegt een analyse van de omgeving aan de hand van (historische) kengetallen. De meeste kengetallen zijn of effecten die we niet of nauwelijks zelf kunnen beïnvloeden of het betreft slechts data die zonder analyse op zich geen tot weinig directe informatiewaarde hebben. Wat al deze gegevens samen wel doen is een beeld schetsen over de historische ontwikkelingen in die omgeving. Het is vooral van belang dat die data worden geanalyseerd. Waarom is de trend zo? Wat mogen we hieruit wel of juist niet afleiden? Zijn onze doelen reëel? Doen we de juiste dingen? Moeten we meer doen of juist minder? Lang niet alle beschikbare kengetallen en indicatoren zijn opgenomen in de begroting. Veel kengetallen kunt u ook zelf terugvinden op bijvoorbeeld www.parkstad-limburg.buurtmonitor.nl. Ook uit digitale bronnen als www.waarstaatjegemeente.nl, www.cbs.nl, www.LISA.nl en www.openspending.nl zijn veel gegevens te halen

die inzicht kunnen geven in de omgeving. We constateren wel een steeds grotere wildgroei van al die databanken waarbij dezelfde gegevens in de ene databank soms afwijken van de gegevens in een andere databank. Veelal zijn dit kleine definitie-verschillen.

Beleidskader

Het beleidskader is een vast onderdeel van de beleidsteksten. We beperken het kader tot het Landgraafse beleidskader of het beleidskader van de Stadsregio Parkstad. Landelijke wet- of regelgeving nemen we dus in principe niet op. Door de actualiteit aan te geven per kader geven wij u direct een indicatie over de actualiteit van het vastgestelde beleidskader. De beleidsinhoudelijke doelen, beoogde maatschappelijke effecten en concreet te ontplooiën acties en prestaties in de beleidsnota's vormen idealiter het fundament voor de 4xW teksten in de begroting.

Wat willen we bereiken (1^e W)

De doelen zoals geformuleerd in deze begroting 2021 zijn nagenoeg identiek aan de doelen van de voorgaande begrotingen van dit college. Wel zijn de ambities opnieuw beoordeeld op realiteitszin en daar waar nodig bijgesteld. Het zijn de ambities die we uiterlijk in 2022 aan maatschappelijke effecten willen bereiken.

Effectindicatoren

De effectindicatoren maken de doelen meetbaar. We presenteren wederom de historische scores van de effectindicatoren in dezelfde tabel als de ambitie. De ambitie wordt uitgedrukt in een norm en een termijn. De norm is wat we nastreven. De termijn geeft de tijdshorizon aan waarin we deze norm willen halen. De raad dient zich bewust te zijn van het feit dat het halen van de norm in de meeste gevallen niet alleen afhankelijk is van de inspanningen van het college en de organisatie. Het behalen van die ambitie is vaak mede afhankelijk van omgevingsfactoren en andere actoren die het bestuur niet of hooguit indirect kan beïnvloeden. De score van de effectindicatoren nemen we mits beschikbaar op in het jaarverslag.

Wat gaan we daarvoor doen (2^e W)

De activiteiten die we gaan doen vormen feitelijk de echte prestaties die wij, het college, u toezeggen te gaan realiseren in het komende begrotingsjaar. Over de voortgang van deze activiteiten leggen we tussentijds in de tussenrapportage, slotrapportage en het jaarverslag aan de raad verantwoording af. Bij de formulering van de activiteiten is het telkens de balans zoeken tussen hoofdlijn versus detailniveau. In een aantal gevallen nemen we de concreet te realiseren output op in de prestatie-indicatoren. Daar vindt u in dat geval de concreetheid terug die u als raad zoekt. In andere gevallen verbijzonderen we de activiteit door de belangrijkste "mijlpalen" binnen de uit te voeren activiteit op te nemen in de omschrijving van de activiteit zelf. De concreetheid waarmee dit lukt varieert per activiteit en per programma. Dit is onvermijdelijk. Een programma maatschappelijke voorzieningen is nu eenmaal minder eenvoudig te concretiseren dan een programma ruimtelijke structuur. We nemen in onze activiteiten ook de "politiek" minder aandacht vragende werkzaamheden op. Die werkzaamheden zijn daarom niet minder belangrijk. Het grootste deel van de organisatie is immers dagelijks aan de slag met die dienstverlenende activiteiten aan de burgers. U kunt hierbij denken aan het verlenen van vergunningen, verstrekken van persoonsdocumenten etc.

Prestatie-indicatoren

De prestatie-indicatoren vormen de meetbare prestaties die het college gaat leveren. De prestatie is gekoppeld aan de activiteit. In de tussenrapportage, slotrapportage en het jaarverslag zal aan de hand van de stoplichtmethodiek inzicht worden geboden in de voortgang van de prestatie-indicatoren. Staat een stoplicht in de tussen- of slotrapportage op groen dan verwachten we dat de prestatie aan het einde van het jaar geleverd zal zijn. Een nadere toelichting is dan niet nodig. Staat het stoplicht op geel dan zijn er onzekerheden of we de

prestatie voor elkaar gaan krijgen. Staat het stoplicht op rood dan is op dat moment al duidelijk dat de prestatie niet gehaald zal worden. Bij een geel of rood stoplicht hoort altijd een toelichting.

Soms heeft de indicator slechts het karakter van een output-indicator. Het meer of minder realiseren van de norm is niet goed of fout. Wel geeft het meten van die indicator inzicht in de kwantitatieve omvang van de 'workload' van die activiteit. Omdat we de begrotingsactiviteiten ook gebruiken voor het ramen van de manuren in de afdelingswerkplannen is het meten van die output van belang. In die gevallen staat er geen < of > teken voor de norm en heeft het ook geen zin om in een tussen- of slotrapportage te werken met de stoplichtmethodiek.

Daar waar wij in de begroting het benoemen van een concrete prestatie-indicator per activiteit achterwege laten is dat bewust gedaan. Een goede (meetbare) prestatie-indicator hebben we in dat geval (nog) niet gevonden. In die gevallen leggen wij in de rapportages en het jaarverslag kwalitatief in algemene tekstuele bewoordingen verantwoording af over de voortgang (tussen- en slotrapportage) en de eindrealisatie (jaarverslag) van de activiteit. Discussiepunt is of we in de begroting ook activiteiten en prestaties van verbonden partijen en door ons gesubsidieerde grote instellingen moeten opnemen. Wij vinden als college dat we de hoofdlijnen van de activiteiten en/of prestaties van die partijen steeds concreter moeten opnemen simpelweg omdat meer dan € 60 mln. van het budget door die partijen wordt uitgegeven. Het opnemen van die acties zorgt ervoor dat de raad ons aanspreekt op die prestaties en wij op onze beurt als college of als individueel DB lid van een gemeenschappelijke regeling nog meer bewust zijn van het monitoren van de prestaties van die partijen.

Wat mag het kosten (3^e W) en toelichting verbonden partijen.

In de 3^e W geven wij de raad inzicht in de baten en lasten per programma. Baten en Lasten worden zonder teken weergegeven. Saldi met een + teken indien de baten hoger zijn dan de lasten en een - teken indien de lasten hoger zijn dan de baten. Vanwege BBV technische regels staat het overgrote deel van de baat in de vorm van o.a. de algemene uitkering en de algemene belasting op programma 0.

We geven bij de 3^e W van de programma's m.u.v. programma 0 geen inzicht meer in de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves per programma. In programma 0 geven we het totaal van stortingen en onttrekkingen weer. Daarnaast geven we in het taakveld 010 in de bijlage 2 een gedetailleerd overzicht van alle mutaties in de reserves. Een taakveld dat onderdeel is van het programma bestuur en ondersteuning vandaar dat het totaal van stortingen en onttrekkingen in dit programma wel zichtbaar is. Ook de indirecte lasten per programma die tot en met de begroting 2016 zichtbaar werden gemaakt in ieder programma zijn nu samengevoegd en toegerekend aan het taakveld 040 overhead dat onderdeel uit maakt van het programma 0 Bestuur en ondersteuning. Dit is een direct gevolg van de vernieuwing van het BBV zoals dat in 2017 is doorgevoerd. Vanuit dat nieuwe BBV is expliciet voorgeschreven wat wel en wat niet mag vallen onder overhead. In de bijlage aan de begroting treft u de verdeling van de baten en lasten per taakveld waaronder het taakveld 010 Mutaties reserves en het taakveld 040 Overhead.

De kolom van het jaar 2019 betreft de resultaten van de rekening 2019. De kolom van het jaar 2020 betreft de actuele begroting 2020 tot en met de 2^e financiële bijstellingsrapportage die de raad juni 2020 heeft vastgesteld. Omdat een gedetailleerde toelichting per taakveld is terug te vinden in de bijlage lichten we in de 3^eW alleen de hele opvallende financiële ontwikkelingen toe. Een meer gedetailleerde toelichting van de opvallende stijgingen of dalingen in de baten of lasten lichten we toe per taakveld in de bijlage.

Verbonden partijen en (professionele) gesubsidieerde organisaties

We geven per programma inzicht in de financiële bijdrage aan onze verbonden partijen inbegrepen (professionele) diverse welzijnsinstellingen. Die bijdrage maakt deel uit van de directe lasten zoals opgenomen in de tabel met de 3^eW. De raad krijgt daarmee een goed beeld welk deel van het budget we feitelijk overdragen

aan deze partners. We hebben de bijdrage opgenomen zoals wij die nu feitelijk in onze meerjarenbegroting hebben geraamd. Die raming sluit aan op de meest recente vastgestelde begroting van de verbonden partij. Nieuw is dat we waar mogelijk ook aangeven wat de bijdrage is van de verbonden partij aan de doelen, activiteiten en prestaties van het programma. Dit is een eis van het vernieuwde BBV. Als de verbonden partij transparant in haar begroting aan geeft wat ze wil bereiken, wat ze gaat doen en wat dat kost dan is het leggen van die relatie eenvoudig. In de praktijk is dat nog niet altijd het geval. Voor privaatrechtelijke partijen gelden nog steeds de verslaggevingsvoorschriften volgens het Burgerlijk Wetboek (BW2 Titel 9 voor vennootschappen).

Wat zijn de risico's (4^e W)

De in het programmaplan opgenomen risico's zijn mogelijke gebeurtenissen die een nadelig effect kunnen hebben op het behalen van de beoogde maatschappelijke effecten, het realiseren van de prestaties en/of de omvang van de daarvoor benodigde financiële middelen. Risico's beheersen we door het nemen van maatregelen. Het financiële restrisico na het effectueren van die maatregel vangen we op met de weerstandscapaciteit. In de paragraaf weerstandsvermogen zetten we alle financiële restrisico's tezamen (de weerstandsbehoefte) af tegen de weerstandscapaciteit. Aan de hand van de aldus te berekenen weerstandsratio beoordelen wij of ons weerstandsvermogen groot genoeg is. We presenteren wederom de meerjarige risico-inschatting in de begroting waardoor we ook meerjarig een redelijke inschatting kunnen maken van de weerstandsratio. De maximale impact en kans inschatting die we hebben gebruikt zijn niet opgenomen in de tabel. Wel nemen we die op in de toelichting per risico.

Beleidsindicatoren nieuwe BBV per programma

Met de wijziging van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) van 5 maart 2016 zijn we gehouden om in de programma's in de begroting (artikel 8, tweede lid, van het BBV), en in de programmaverantwoording (artikel 25, tweede lid, van het BBV) in het jaarverslag, de maatschappelijke effecten die met de verschillende programma's worden beoogd of zijn gerealiseerd, toe te lichten aan de hand van beleidsindicatoren. Deze indicatoren dragen bij om de begroting en jaarverslagen beleidsmatiger en vergelijkbaarder te maken, zodat u als raadslid op de belangrijke momenten in een beleidscyclus zich een beeld kunnen vormen over behaalde beleidsresultaten en te behalen beleidsresultaten. Enkele van die opgedragen beleidsindicatoren zijn inmiddels weer vervallen. Wij blijven daarnaast ook gebruik maken van onze eigen indicatoren.

Paragrafen

In 2.2 treft u de voorgeschreven **paragrafen** aan. In de paragrafen nemen we de informatie op die niet past binnen het programmaplan omdat de activiteiten binnen deze paragraaf dwars door de programma's heen lopen, ondersteunend zijn aan de programma-activiteiten dan wel betrekking hebben op een specifiek onderwerp waarover we de raad separaat moeten of willen informeren. Het betreft de verplichte paragrafen lokale heffingen, bedrijfsvoering, financiering, verbonden partijen, het onderhoud op de kapitaalgoederen, grondbeleid en weerstandvermogen. We hebben geen aparte paragraaf COVID 19/Corona toegevoegd. De gevolgen van de Covid19 crisis, de daaruit voortvloeiende economische gevolgen en de te verwachten impact op de komende jaren zowel beleidsinhoudelijk alsook financieel is verwerkt in de programma's.

In **Hoofdstuk 3** Financieel nemen we vooral al de verplicht gestelde informatie op die de toezichthouder nodig heeft om onze begroting te kunnen toetsen op o.a. realiteit en structureel evenwicht. Dit is dus een financieel technisch hoofdstuk. Daartoe worden allereerst in *paragraaf 3.1 Overzicht baten en lasten* de historische, actuele en geplande baten en lasten per programma gepresenteerd. Vervolgens worden in *paragraaf 3.2 Uitgangspunten van de ramingen* de uitgangspunten gepresenteerd die zijn gehanteerd bij de samenstelling van de begroting. In de *paragraaf 3.3 financiële positie* wordt o.a. inzicht gegeven in de effecten van de gemaakte keuzes en verwachte ontwikkelingen op de baten en/of lasten van de programma's, het evenwicht in de begroting, de investeringen op hoofdlijn en de ontwikkeling van de reserves en voorzieningen. We sluiten

dit hoofdstuk af met een beoordeling van de financiële robuustheid van de begroting waarbij de door het BBV verplicht op te nemen financiële indicatoren in samenhang worden beoordeeld. Omdat we de kengetallen en weerstandsratio toelichten in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheer en de ontwikkeling van de exploitatie in Hoofdstuk 1, nemen we de integrale beoordeling van de financiële positie van onze begroting ook op in hoofdstuk 1.

1.3 Ontwikkelingen begrotingsaldo

In deze paragraaf van hoofdstuk 1 leggen we uit hoe we van de meerjarige raming 2021 t/m 2023 zoals opgenomen in de primitieve begroting 2020 komen tot het actuele geprognosticeerde saldo in de ontwerpbegroting 2021 en het meerjarige geraamde saldo 2022 t/m 2024. Dat doen we door de door de raad gemaakte keuzes met financiële gevolgen voor die saldi, de autonome tussentijdse ontwikkelingen en de door het college in deze begroting aan de raad voorgestelde ruimtevragen voor nieuw beleid achtereenvolgens te presenteren.

1.3.1 Meerjarenraming primitieve begroting 2020

Bij de begrotingsbehandeling 2020 heeft de raad een sluitende formele begroting 2020 vastgesteld op basis van reële ramingen met de kanttekening dat we opnieuw net als in 2019 pas vanaf het jaar 2021 een structureel en reëel evenwicht hadden. Dat was beide jaren het gevolg van het feit dat we voor de jaren 2019, 2020 stevige incidentele onttrekkingen uit de algemene reserve hebben moeten ramen om tot een formeel sluitende begroting te kunnen komen.

In de primitieve begroting 2020 was tevens een stelpost van € 250 duizend opgenomen als financiële ruimte voor nieuw beleid. In de 1^e begrotingswijziging 2020, die in samenhang met de ontwerpbegroting 2020 en meerjarenraming 2021–2024 is behandeld, is dat nieuwe beleid op voordracht van het college door de raad vastgesteld. Tevens zijn in die 1^e begrotingswijziging 2020 een aantal incidentele nieuwe beleidsalternatieven gedekt.

Onderstaand het formele meerjarige exploitatiesaldo zoals gepresenteerd in de primitieve begroting 2020 en meerjarenraming 2021–2023.

	<i>(x € 1000)</i>			
Formeel meerjarensaldo begroting 2020–2023	2020	2021	2022	2023
Saldo voor inzet reserves	-3.449	-1.950	500	500
Onttrekking aan algemene reserve	3.449	1.950		
Storting in algemene reserve			-500	-500
Formeel meerjaren begrotingsaldo	0	0	0	0

Tabel 1 Formeel meerjarensaldo begroting 2020 en meerjarenraming 2021–2023.

Door het positieve saldo vanaf 2022 te storten in de algemene reserve hebben we de structurele storting in die algemene reserve eind 2020 tot en met 2023 weer teruggebracht op het oude hogere niveau van € 1.75 miljoen. Een structurele storting die ervoor zorgt dat onze algemene reserve ondanks de stevige geraamde onttrekkingen in 2020 en 2021 op redelijk niveau blijft en zelfs meerjarig weer stijgt.

1.3.2 Kaderbrief 2021

Vanwege de COVID-19 crisis hebben we in het voorjaar geen kadernota opgesteld maar de raad wel geïnformeerd middels een kaderbrief. In die brief hebben we getracht de raad een zo actueel als mogelijke nieuwe prognose te geven van de meerjarensaldi 2021 t/m 2024. Hierbij is wel een zeer grote kanttekening geplaatst bij de hardheid van deze ramingen. Veel autonome ontwikkelingen die we hebben verwerkt in het nieuwe geraamde saldo hielden nog geen rekening met de gevolgen van de COVID-19 crisis. Met name de raming van de algemene uitkering die op basis van de meicirculaire in de toekomst verdergaand zou groeien lijkt op de langere termijn niet houdbaar.

(x € 1000)

Actuele meerjarenraming kaderbrief 2021	2021	2022	2023	2024
Formeel saldo begroting 2020	0	0	0	500
Prognose ontwikkeling algemene uitkering	2.300	2.300	2.300	2.300
Budgettair effect salarisontwikkeling	-106	-139	-170	-494
Budgettair effect gemeenschappelijke regelingen	346	251	183	638
Budgettair effect onderzoek kwaliteit groenbeheer	-78	-78	-78	-78
Budgettair effect onderzoek Wmo	pm	pm	pm	pm
Budgettair effect Wmo	-1.210	-1.297	-1.375	-1.450
Budgettair effect jeugdhulp	pm	pm	pm	pm
Budgettair effect overige autonome ontwikkelingen	-577	-580	-599	-559
Budgettair effect mutatie storting in algemene reserve	pm	pm	pm	pm
Totaal te verwachten budgettair effect	674	458	260	856

Tabel 2 Saldi Kaderbrief 2021.

Onder aan de streep een positief formeel saldo met wel een aantal stevige kanttekeningen zoals ook benoemd in de kaderbrief:

- Het kostenbeheersingspotentieel van het onderzoek Wmo in het bijzonder de besparing op de uitvoeringskosten is nog niet gekwantificeerd;
- We nemen aan dat het perspectiefplan JENS binnen de huidige budgettaire kaders gerealiseerd kan worden;
- We nemen aan dat de, uit de verdergaande groei van de algemene uitkering afgezonderde, geraamde stelpost jeugdhulp voldoende zal zijn om de nog bij te stellen raming jeugdhulp af te dekken in de begroting 2021 en meerjarenraming 2022-2024.
- De meerjarig geraamde kapitaallasten en de kleinere richtbudgetten zijn nog niet geactualiseerd;
- We kunnen pas na de voltooiing van de risico-inventarisatie en daaropvolgend de actualisering van de meerjarige weerstandsratio in de begroting 2021 beoordelen of structurele vrijval ten gunste van de exploitatie van een deel van de € 1.75 miljoen structurele storting in de algemene reserve mogelijk is of dat juist extra gestort dient te worden in de algemene reserve ².

Achtereenvolgens actualiseren we alle in de kaderbrief genoemde posten naar de stand van dit moment en lichten die toe waar nodig om zo te komen tot het meerjarige formele saldo van de ontwerpbegroting 2021 en meerjarenraming 2022-2024.

1.3.3 Formeel saldo 2021-2023 in begroting 2020

Het formele saldo van het jaar 2021 in de meerjarenraming 2021-2023 van de begroting 2020 hebben we destijds sluitend gemaakt via een onttrekking van € 1.95 miljoen aan de algemene reserve. Omdat we u nu bij het presenteren van het nieuwe formele saldo van de begroting 2021 en meerjarenraming 2021-2024 het totale effect willen laten zien op de algemene reserve corrigeren we het startsaldo 2021 met de eerder geraamde onttrekking. Omdat we de storting in de algemene reserve ter hoogte van € 1.75 miljoen structureel ook na 2023 handhaven corrigeren we eveneens het in de kaderbrief gepresenteerde plussaldo van €500 duizend in het jaar 2024 naar nul. Daarmee wijkt het startpunt van de actualisering van de ramingen dus af van het startpunt zoals gepresenteerd in de kaderbrief 2021.

(x € 1000)

Formeel meerjarensaldo begroting 2020 excl. Inzet algemene reserve	2021	2022	2023	2024
formeel saldo	-1.950	0	0	0

Tabel 3 Formeel meerjarensaldo begroting 2020 excl. Inzet algemene reserve.

² Een andere optie is de algemene reserve te versterken door bij te storten ten laste van andere bestemde reserves.

1.3.4 Prognose algemene uitkering

Zoals al aangegeven in de kaderbrief toont de meicirculaire 2020 meerjarig een verdergaande stijging van het accres t.o.v. de geraamde bedragen zoals opgenomen in de meerjarenraming 2021–2023 van de begroting 2020. Met de daarbij gemaakte kanttekening dat de meerjarige hardheid van die raming geen rekening houdt met het effect van de Covid-19 crisis op de staatsschuld en daarmee met de te verwachten afname van de uitgaven van het Rijk in de verdere toekomst. Een afname die vanuit het "Trap op Trap af systeem" door zal werken op de omvang van het gemeentefonds.

Zeker is wel dat de huidige financiële verhoudingen tussen Rijk en lagere overheden waaronder gemeenten onder druk staan. Dat geeft de Minister van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelatie ook aan in een brief⁴ aan de Tweede Kamer. Voor de langere termijn zijn aanpassingen nodig. Op termijn moet de financiële verhouding worden aangepast, zo stelt het Rijk. Maar eerst doet het Rijk "aanvullend en verdiepend onderzoek naar de financiële positie en het voorzieningenniveau van de gemeenten. Ook is er aandacht voor de effectiviteit en de efficiency van de uitvoering van het beleid door de gemeenten."

Zoals aangegeven in de kaderbrief hadden we ten laste van de geraamde groei van de algemene uitkering al een stelpost apart gezet voor de ophoging van de te rammen lasten voor de jeugdhulp. Niet zeker was echter dit voorjaar of die structurele stelpost die opliep van tot € 1 miljoen structureel vanaf 2024 voldoende groot zou zijn om de verwachte stijging van de lasten jeugdhulp meerjarig af te dekken. Omdat tussentijds duidelijk is geworden dat de volledige kosten van de ATV (ambulant tijdens verblijf) combitrajecten Jeugdhulp⁵ ter hoogte van ca. € 700 duizend structureel voor rekening van de gemeente blijven komen hebben we de stelpost jeugdhulp die we al in raming van de algemene uitkering hadden opgenomen verhoogd met € 400 duizend in de periode 2021 t/m 2023 oplopend naar 700 duizend in 2024.

(x € 1000)

Raming accres algemene uitkering o.b.v. meicirculaire 2020	2021	2022	2023	2024
Raming accres kaderbrief 2021	2.300	2.300	2.300	2.300
Verhoging stelpost jeugd ten laste van accres	-400	-400	-400	-700
Budgettair effect per saldo	1.900	1.900	1.900	1.600

Tabel 4 Raming accres algemene uitkering o.b.v. meicirculaire 2020.

Onder aan de streep resteert daarmee een groei van het accres van € 1.9 miljoen in 2021 tot en met 2023 waarna in het laatste jaar het accres daalt naar € 1.6 miljoen. Lager dan gedacht bij de kaderbrief maar nog altijd substantieel.

1.3.5 Raming overige autonome ontwikkelingen

In de kaderbrief hebben wij u geïnformeerd over meerdere autonome ontwikkelingen waaronder de raming salarissen, het effect van alle nieuwe begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen, de extra lasten voor de instandhouding van de kwaliteit van het groenbeheer en een aantal separate in de kaderbrief toegelichte autonome ontwikkelingen. Bij elkaar opgeteld een per saldo nadeel van € 415 duizend in 2021 oplopend naar € 664 duizend in 2023 en aflopend naar € 493 duizend in 2024.

⁴ Bron: Brief van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Tweede Kamer van 31 augustus 2020 over het Aanvullend compensatiepakket coronacrisis medeoverheden, kenmerk 2020-0000515138.

⁵ Betreft Jeugdhulp verblijfsarrangementen waar ook een ambulant arrangement aan is gekoppeld.

(x € 1000)

Diverse autonome ontwikkelingen kaderbrief	2021	2022	2023	2024
Budgettair effect salarisontwikkeling	-106	-139	-170	-494
Budgettair effect gemeenschappelijke regelingen	346	251	183	638
Budgettair effect onderzoek kwaliteit groenbeheer	-78	-78	-78	-78
Budgettair effect overige autonome ontwikkelingen	-577	-580	-599	-559
budgettair effect per saldo	-415	-546	-664	-493

Tabel 5 Diverse autonome ontwikkelingen kaderbrief.

Deze ramingen zijn onverkort overgenomen in de nu voorliggende ontwerpbegroting 2021 en meerjarenraming 2022-2024.

1.3.6 Budgettair effect onderzoek Wmo.

In de kadernota 2020 die voorjaar 2019 door u is vastgesteld hebben wij de raad inzicht gegeven in de taakstellingen in de Wmo en het risico dat de lasten in de toekomst hoger gaan uitvallen indien we onze Hbh cliënten verplicht moeten gaan indiceren volgens een maatwerkprotocol. We hebben toen al aangegeven dat indien alle huidige cliënten onverkort zouden overgaan tot een protocollair maatwerksysteem dit t.o.v. de actuele ramingen in de begroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022 een stevige extra meerjarige last tot gevolg zou kunnen hebben. Tel daar nu bij op het inmiddels ingevoerde abonnementstarief door het Rijk, de verdergaande inperking van de beleidsruimte door jurisprudentie en de vergrijzing van de populatie en het is u duidelijk waarom we in de begroting 2020 een onderzoek naar mogelijke draaiknoppen ter beheersing van de kostenontwikkeling Wmo hebben aangekondigd en voor de zekerheid al een stelpost ter dekking van de te verwachten lastenstijging hebben opgenomen⁶. Het onderzoek is inmiddels afgerond. Resultaat van dit onderzoek is dat er naast de budgettaire draaiknop zoals al aangegeven in de kaderbrief 2021 ook aan de andere draaiknoppen gedraaid moet worden om de lastenontwikkeling van de Wmo af te vlakken. De bekostiging van zowel de Wmo begeleiding alsook (deels) de Wmo Hbh gaat anders verlopen in 2021, het beleid wordt bijgesteld en, mogelijk gemaakt door de aanpassing van dat beleid, gaan we het proces vereenvoudigen. Dit laatste zal vanaf 2023 een structureel capacitair voordeel opleveren van € 240 duizend. Al deze acties zijn momenteel in vergaande uitvoering.

(x € 1000)

Budgettair effect Wmo	2021	2022	2023	2024
Budgettair effect raming meerlasten Wmo bovenop inzet restant stelpost	-1.210	-1.297	-1.375	-1.450
Budgettair effect vermindering formatieve last Wmo	80	160	240	240
Budgettair effect per saldo	-1.130	-1.137	-1.135	-1.210

Tabel 6 Budgettair effect Wmo.

Rekening houdende met bovengenoemde ontwikkelingen hebben we de geraamde lasten 2021-2024 op de Wmo bijgeraamd met het eerder al in de kaderbrief 2021 genoemde bedrag, de restant stelpost van het onderzoek Wmo en Groenbeheer en verminderd met het inverdieneffect op de formatie.

1.3.7 Budgettair effect jeugdhulp

In de kaderbrief 2021 hebben wij u nog niet geïnformeerd over de mogelijke bijstelling van de raming van de lasten van de jeugdhulp. Dat de kosten van de jeugdhulp toenemen is een landelijke trend die ook in Landgraaf aanwezig is. Had Landgraaf in 2015 nog 835 jongeren in een jeugdzorg traject, in 2019 is dat uitgaande van de voorlopige CBS-cijfers opgelopen tot 1070. Een stijging van maar liefst 28 %. Indien we kijken naar de

⁶ Deze stelpost was € 900 duizend en tevens bestemd voor de budgettaire effecten voortkomend uit het onderzoek kwaliteit groenbeheer.

jeugdzorg trajecten is zelfs sprake van een stijging van 34 % over diezelfde periode 2015–2019. In 2019 heeft daardoor 14 % van de jongeren in Landgraaf tot 23 jaar een door de gemeente gefinancierde vorm van jeugdzorg. Het Rijk heeft deze stijgende trend onderkend en daarom ook al extra budget ter beschikking gesteld⁷.

In 2019 hebben de gemeenten al € 400 miljoen extra ontvangen voor de jeugdzorg, en in 2020 en 2021 € 300 miljoen. Voor Landgraaf komt dit neer op een extra bedrag van ca. € 862 duizend in 2021. Voor 2022 en 2023 heeft het Rijk formeel nog géén extra geld toegezegd. Dat komt er pas als uit onderzoek blijkt dat de hogere uitgaven van de gemeenten structureel en onvermijdelijk zijn. De uitkomsten daarvan zijn pas bekend najaar 2020. De via de algemene uitkering extra beschikbaar gestelde middelen jeugdzorg, alhoewel slechts toegekend voor 2019 tot en met 2021 mogen echter ook net als in 2021 voor 2022 en verder als structureel aangemerkt worden. Voor de jaren 2022, 2023 en 2024 hebben we daarom de structurele stelpost ‘Uitkomst onderzoek jeugdzorg’ in stand gelaten. We rekenen er dus op dat die baat structureel wordt.

Daar waar we deze extra middelen in 2020 nog niet hadden vertaald in een extra te ramen last voor de jeugdhulp hebben we dat in deze begroting 2021 en meerjarenraming 2022–2024 wel gedaan. Naast de benodigde € 700 duizend ter dekking van de kosten van het ambulante deel van de ATV-trajecten⁸ die we zoals reeds aangegeven gedekt hebben uit een verlaging van het geraamde accres hadden we al een stelpost ‘verhoging lasten jeugdhulp’ binnen de in de kaderbrief gepresenteerde raming van de algemene uitkering opgenomen. De geraamde lasten op de jeugdhulp hebben we mede daarmee in 2021 ruim € 1,7 miljoen hoger geraamd dan in de meerjarenraming van de begroting 2020. In 2024 zelfs oplopend tot € 2,1 miljoen. Dat is inclusief de inverdieneffecten op de ambulante jeugdhulp die we hebben afgesproken met JENS en met het uitgangspunt dat het Perspectiefplan JENS binnen de gestelde budgettaire kaders gerealiseerd wordt. Het budgettair effect van de benodigde meerlasten Jeugdhulp is al volledig verwerkt in de t.o.v. de kaderbrief 2021 bijgestelde raming van het accres.

1.3.8 Ruimtevrerende investeringen 2021

In de kaderbrief hebben wij u het overzicht van de ruimtevrerende investeringen op de programma’s gepresenteerd die we integraal zouden opnemen in deze ontwerpbegroting 2021 en meerjarenraming 2022–2024. De totale kapitaallasten van deze investeringen zijn hoger dan de vaste schijf die we jaarlijks daarvoor structureel en bij voorbaat ramen. Daarvoor is een vaste ruimte beschikbaar ter grootte van € 142 duizend Het betreft veelal investeringen met een vervangingsdoel maar ook een aantal ieder jaar terugkerende investeringen zoals het vaste investeringsbedrag voor transformatie, verkeersveiligheidsprojecten en investeringen in de reconstructie van de ruggengraat.

---

⁷ Bron: CBS Statline https://opendata.cbs.nl/statline/portal.html?_la=nl&_catalog=CBS

⁸ ATV Ambulant tijdens verblijf

(x € 1000)

Nr	Wat	Ruimtevragende investering	Investerings- krediet	2021	2022	2023	2024
1	RVC-inv 02	Aanleggen asfaltverhardingen Park Strijthagen	88	4,4	4,4	4,4	4,4
2	RVC-inv 04	Vervangen toplaag kunstgrasveld park Heigank	250	25	25	25	25
3	RVC-inv 05	Aanbrengen nieuwe discusskooi park Ter Waerden	24	2,4	2,4	2,4	2,4
4	RVC-inv 06	Vervangen OV-masten	10	0,3	0,3	0,3	0,3
5	RVC-inv 07	Vervangen OV-armaturen naar Led	230	11,5	11,5	11,5	11,5
6	RVC-inv 08	Vervangingsinvesteringen wegen	590	16,9	16,9	16,9	16,9
7	RVC-inv 09	Reconstructieprojecten GVVP - ruggengraat	500	14,3	14,3	14,3	14,3
8	RVC-inv 10	Transformatie investeringsbudget	3.500	100	100	100	100
9	RVC-inv 11	Verkeersveiligheidsprojecten	150	6	6	6	6
10	RVC-inv 15	Klimaatbestendige bossen	275	5,5	5,5	5,5	5,5
11	RVC-inv 16	Huisvesting Kakersthöfke	1.850	11	11	11	11
12	RVR-inv 01	Herinrichting parkeerplaats sportpark Strijthagen	280	8,0	8,0	8,0	8,0
		Totaal uitgaven krediet	7.747				
		Totaal kapitaallasten		205	205	205	205

Tabel 7 Ruimtevragende investeringen.

In de bijlage van de kaderbrief is een toelichting per investering opgenomen. De benodigde kapitaalruimte is ca. € 63 duizend hoger dan de vaste beschikbare ruimte. Dit bedrag drukt dus extra op de exploitatieraming 2021-2024.

(x € 1000)

Extra ruimte ter dekking kapitaallasten ruimtevragende investeringen 2021	2021	2022	2023	2024
Budgettair effect per saldo	-63	-63	-63	-63

Tabel 8 Extra ruimte ter dekking kapitaallasten investeringen 2021

1.3.9 Eijkhagencollege

Een overgrote meerderheid van de raad steunt de realisatie van nieuwbouw voor het Eijkhagencollege. In deze begroting zijn de volledige lasten ten behoeve van die realisatie verwerkt. De eerste tranche van € 350 duizend structureel was al opgenomen in de begroting 2020 en meerjarenraming 2021-2023. De resterende dekkingsmiddelen van € 350 duizend vanaf 2023 zouden initieel volgens de eerste concept doorrekening mogelijk gedekt worden uit een verhoging van de OZB-opbrengst door de tarieven te verhogen met ca. 6,5%. Gegeven de geprognosticeerde positieve ontwikkeling van het accres stellen wij u voor de dekking van deze tweede tranche van € 350 duizend volledig mee te nemen in de exploitatieraming vanaf 2023. De verhoging van het tarief OZB behoudens de vaste stijging t.b.v. de inflatie kunnen we daarmee achterwege laten.

(x € 1000)

Dekking 2e tranche Eijkhagencollege	2021	2022	2023	2024
Budgettair effect per saldo	0	0	-350	-350

Tabel 9 Dekking 2 tranche Eijkhagencollege.

1.3.10 Verlaging toerekening uren naar projecten

In de begroting 2020 hebben we een meerjarige ruimtecreatie opgenomen ter hoogte van in totaal ca. € 450 duizend vanwege het BBV technische verplicht activeren van uren naar projecten. Dit bedrag is berekend op basis van het capaciteitsmodel. Om meerjarig echter geen risico te lopen hadden we in die begroting al vanaf 2023 een stelpost opgenomen van € 200 duizend. Zou in de realisatie het aantal te activeren uren naar projecten tegenvallen dan zouden we in ieder geval geen structureel nadeel hebben. Nu halverwege 2020 monitoren we de voortgang en constateren dat de realisatie toch achter blijft bij de capaciteitsraming. Reden om vanuit voorzichtigheid incidenteel voor 2021 en 2022 deze ruimtecreatie uit 2020 neerwaarts bij te stellen met € 200 duizend.

(x € 1000)

Neerwaartse bijstelling RCC-07 2020 Activeren uren naar projecten	2021	2022	2023	2024
Budgettair effect per saldo	-200	-200	0	0

Tabel 10 Bijstelling RCC-07 B2020 uren naar projecten.

1.3.11 Diverse overige bijstellingen en concernposten

Zoals te doen gebruikelijk zijn er bij de totstandkoming van de nieuwe begroting diverse andere budgetten en posten die bijgesteld worden voor zover deze posten niet al zijn meegenomen in het voorlopige geraamde saldo van de kadernota of in het geval van dit jaar de kaderbrief.

(x € 1000)

Bijstelling richtbudgetten en diverse overige concernmutaties	2021	2022	2023	2024
Tranche 2024 2 fte formatie-afboeking (voordelig)	0	0	0	182
Opbrengst indexering (1,5%) belastingopbrengst 2024 (voordelig)	0	0	0	117
Aframen restant niet ingevulde ruimte voor ruimtevragen begroting 2020 (voordelig)	74	69	69	64
Bijstelling geraamde kapitaallasten al vastgestelde investeringen (voordelig)	363	434	193	136
Mutaties reserves raming 2021-2024 B2021 t.o.v. raming 2021-2023 B2020 (excl. Sluitend maken formeel saldo)	361	246	-98	-186
Overige concernposten en kleinere bijstelling richtbudgetten	10	121	153	204
Budgettair effect per saldo	808	870	317	517

Tabel 11 Bijstelling richtbudgetten en diverse overige concernmutaties.

Dit varieert van de minderlasten als gevolg van de voortgaande jaarlijkse neerwaartse bijstelling van de formatie, de actualisering van de meerjarig geraamde kapitaallasten en de mutaties t.o.v. de geraamde stortingen en onttrekkingen in de reserves uitgezonderd de onttrekking aan de algemene reserve t.b.v. het sluitend maken van het formele saldo en de extra storting in de egalisatiereserve. Onderaan de streep een behoorlijk positief budgettair effect.

1.4 Formeel en Structureel meerjarig begrotingsevenwicht

1.4.1 Formeel begrotingssaldo 2021-2024

Daar waar we in de begroting 2020 het nieuwe formele meerjarensaldo nog opbouwden vanaf het saldo van de kadernota en de mutaties op de daarin opgenomen posten doen we dat nu door de raming opnieuw op te bouwen vanaf het voorgaande formele meerjarensaldo uit de begroting 2020 met een actualisering van de in de kaderbrief benoemde posten en de nieuwe ontwikkelingen zoals in 1.3 benoemd.

(x € 1000)

Formeel saldo begroting 2021 en meerjarenraming 2022-2024 voor inzet algemene reserve	2021	2022	2023	2024
Formeel saldo Begroting 2020 en meerjarenraming 2021-2023	-1.950	0	0	0
Budgettair effect saldo ontwikkeling accres 2021-2024 o.b.v. meicirculaire 2020	1.900	1.900	1.900	1.600
Budgettair effect saldo diverse autonome ontwikkelingen	-415	-546	-664	-493
Budgettair effect saldo Wmo	-1.130	-1.137	-1.135	-1.210
Budgettair effect saldo extra dekking kapitaallasten Investerings	-63	-63	-63	-63
Budgettair effect saldo dekking 2e tranche lasten Eijhagencollege	0	0	-350	-350
Budgettair effect saldo Bijstelling RCC-07 Activering Uren naar projecten	-200	-200	0	0
Budgettair effect saldo diverse overige bijstellingen	808	870	312	516
Meerjarig formeel saldo voor inzet algemene reserve	-1.050	824	0	0

Tabel 12 Formeel saldo begroting 2021 en meerjarenraming 2022 -2024 voor inzet algemene reserve.

In dit formele saldo maken we nog geen onderscheid tussen de incidentele baten en lasten en de structurele baten en lasten. Om tot een sluitend formeel saldo te komen zullen we dus net als in de begroting 2020 voor 2021 een onttrekking moeten ramen aan de algemene reserve van € 1.05 miljoen. Het batige saldo in 2022 ter grootte van € 824 duizend stellen we de raad voor te storten in de egaliseringsreserve algemene uitkering. Dit om in de toekomst iets meer armslag te hebben bij een eventuele toekomstige neerwaartse bijstelling van het accres.

(x € 1000)

Formeel saldo begroting 2021 en meerjarenraming 2022-2024 na inzet algemene reserve	2021	2022	2023	2024
Meerjarig formeel saldo voor inzet algemene reserve	-1.050	824	0	0
Onttrekking algemene reserve	1.050			
Storting egaliseringsreserve algemene uitkering		-824		
Meerjarig formeel saldo na inzet algemene reserve en egaliseringsreserve	0	0	0	0

Tabel 13 Formeel saldo begroting 2021 en meerjarenraming 2022 -2024 na inzet algemene reserve.

1.4.2 Structureel en reëel begrotingsaldo 2021–2024

De Provincie stelt als toezichthouder o.a. de eis dat de begroting van de gemeente meerjarig structureel en reëel in evenwicht is. Met dat laatste wordt bedoeld dat de structurele lasten niet groter mogen zijn dan de structurele baten. Om te komen tot het structurele evenwicht dient het formele begrotingsaldo 2021–2024, het saldo van alle baten en lasten inclusief mutaties in de reserves gecorrigeerd te worden voor de incidentele baten en de incidentele lasten. Het alsdan resterende saldo dient in ieder geval voor het jaar 2021 groter te zijn dan nul.

(x € 1000)

Structureel en reëel meerjarensaldo begroting 2021	2021	2022	2023	2024
Meerjarige raming van baten	116.182	117.451	116.140	116.187
waarvan incidenteel	2.501	2.967	879	164
waarvan structureel	113.681	114.484	115.261	116.023
Meerjarige raming van lasten	116.182	117.451	116.140	116.187
waarvan incidenteel	2.770	4.158	2.621	2.502
waarvan structureel	113.412	113.293	113.519	113.685
Structureel en reëel meerjarensaldo begroting 2021	269	1.191	1.742	2.338

Tabel 14 Structureel en reëel saldo begroting 2021 en meerjarenraming 2022 –2024.

Het overzicht van incidentele baten en incidentele lasten maakt deel uit van hoofdstuk 3 van de begroting. Voor het maken van het juiste onderscheid tussen incidentele en structurele baten en lasten is de notitie Incidentele baten en lasten van de Commissie BBV gebruikt. Uit de tabel blijkt dat in Landgraaf in 2021 de structurele baten groter zijn dan de structurele lasten. Meerjarig neemt dit overschot zelf toe. Hierbij dienen we wel de kanttekening te maken dat de structurele storting in de algemene reserve van € 1,75 miljoen door de Provincie niet als structurele last wordt aangemerkt. Feit is echter wel dat we die structurele storting wel nodig hebben om onze weerstandsratio op peil te houden. Zonder die storting zou de positie van onze algemene reserve meerjarig sterk dalen. Zodanig sterk dat we meerjarig geen voldoende stevige weerstandsratio kunnen handhaven. Anders gezegd betekent dit dat inzet van een deel van die "structurele" storting voor nieuw beleid direct ten koste gaat van de weerstandsratio. In de volgende paragraaf van dit hoofdstuk lichten we dit verder toe.

1.5 Weerstandscapaciteit – behoefte en ratio's

Bij het beoordelen van de financiële positie van de gemeente Landgraaf en het structureel en reëel evenwicht in het bijzonder neemt de provinciale toezichthouder naast de verplichte financiële indicatoren vooral ook de weerstandsratio mee. Die indicator geeft immers direct inzicht in de mate waarin de gemeente in staat wordt geacht grote financiële tegenvallers op te vangen met haar reserves en eventuele ruimte in de exploitatie zonder dat dit direct ten koste gaat van het vastgestelde beleid.

Voor wat betreft de onderbouwing en berekening van de weerstandsbehoefte, de benodigde weerstandscapaciteit en de ratio's verwijzen we naar de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. In het programmaplan treft u per programma in de 4^e W een nadere onderbouwing aan van de risico's per programma in meerjarenperspectief met een toelichting op het risico.

We presenteren de kleine weerstandsratio⁹ die inzicht biedt in de mate waarin de omvang van onze algemene reserve in 2021 en de periode 2021–2023 groot genoeg is om de ge-identificeerde risico's op te vangen. Opvangen zonder dat dit ten koste gaat van het bestaande beleid. We gebruiken hiervoor de kleine ratio (r) omdat we bij die ratio alleen de algemene reserve gebruiken als basis voor de weerstandscapaciteit. Noodgedwongen inzet van die capaciteit gaat niet ten koste van staand beleid.

Weerstandsratio meerjarig	2021	2022	2023	2024
Weerstandscapaciteit klein (algemene reserve) ¹⁰	8.609	9.076	10.824	12.592
Weerstandbehoefte (som restimpact risico's)	5.580	6.301	8.261	10.470
Kleine ratio r	1,5	1,4	1,3	1,2

Tabel 15 Weerstandsratio meerjarig.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de kleine ratio zich alle jaren bevindt binnen de bandbreedte maar meerjarig wel daalt. Die daling is ondanks de langzaam meerjarig stijgende algemene reserve het gevolg van de eveneens sterk oplopende weerstandsbehoefte. De stijging van de weerstandscapaciteit is het gevolg van de structurele storting van € 1,75 miljoen. De toename van de risico's meerjarig is met name toe te rekenen aan de toenemende onzekerheden over de nu geraamde baten van de algemene uitkering en de herverdeling van die middelen aan de hand van een nieuw verdeelmodel.

⁹ De kleine weerstandsratio is de verhouding tussen de verwachte stand van de algemene reserve per 31 dec in het begrotingsjaar en de som van de geïnventariseerde risico's.

¹⁰ Betreft stand van de algemene reserve tot en met de 2e financiële bijstellingsrapportage 2020.

1.6 Tarieven

Binnen de kaders van de wet heeft de gemeente enige beleidsvrijheid over de hoogte van de heffingen. Het coalitieconvenant vult deze beleidsvrijheid deels in. In dit convenant is afgesproken dat de opbrengsten gemeentelijke belastingen en heffingen met niet meer dan de inflatie zullen stijgen. Voor 2021 betekent dit een stijging met 1,8% ten opzichte van het jaar 2020. Voor de jaren 2022–2024 zijn deze percentages 1,7%, 1,6% en 1,5%. Deze percentages zijn gebaseerd op de prijsindexering Bruto Binnenlands Product (BBP) zoals die in de meicirculaire 2020 is opgenomen en komen overeen met de percentages zoals die in de kaderbrief 2021 zijn genoemd. Bij de rioolheffing en afvalstoffenheffing, waar het uitgangspunt 100% kostendekkendheid is, kan de tariefontwikkeling uiteraard afwijken van de genoemde indexering. Omdat we nog geen volledige zekerheid hebben over de geraamde lasten zijn de in de paragraaf Lokale lasten genoemde tarieven Afvalstoffenheffing en Rioolheffing vooralsnog voorlopig. Bij de definitieve vaststelling van de verordeningen in december van dit jaar zijn de tarieven definitief.

Te hanteren index lasten.

Voor wat betreft de raming van de lasten volgen we bij meerjarige contracten de afgesproken index in die contracten. Bij onze bijdrages aan de verbonden partijen volgen we de ramingen in die begrotingen inbegrepen de daarin gehanteerde index. De overige lasten (excl. salaris) zijn zoveel als mogelijk geïndexeerd tegen de prijs bbp-percentages (prijs bruto binnenlands product) zoals opgenomen in de meicirculaire 2020. Voor de enkele posten die we meerjarig niet geïndexeerd hebben houden we de stelpost loon- en prijscompensatie achter de hand die we afzonderen van de ontvangst uit de algemene uitkering¹¹.

Voor de salarislasten hebben we in 2021 een index gehanteerd van 3%. Over de jaren 2022–2024 hebben we geraamd met een index van 3%, 2,5% en 2,5%. Een index die nagenoeg boven de in de meicirculaire 2020 opgenomen loonvoet sector overheid¹² ligt.

Uit het jaarlijkse onderzoek naar de ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten (COELO¹³) blijkt dat de gemeentelijke woonlasten in Landgraaf in 2020 ten opzichte van 2019 voor een gemiddeld meerpersoonshuishouden met een eigen woning zijn gestegen met 4,5%. Dat is ruim hoger dan het inflatiepercentage van 1,4%¹⁴ waar we in de begroting 2020 de opbrengsten OZB hebben geïndexeerd¹⁵. Alhoewel er in de COELO-berekening voor de woonlasten gemeenten wat afwijkingen zitten t.o.v. het door ons gehanteerde ophaalsysteem afval is de verklaring voor die stijging terug te vinden in de stijging van de lasten van de RD4 in 2020 t.o.v. 2019 met € 570 duizend hetgeen een procentuele stijging is van 19%. Voor een vergelijking met de andere Parkstadgemeenten verwijzen we naar de paragraaf Lokale Lasten.

---

¹¹ *Omvang stelpost loon- en prijscompensatie van €50 duizend in 2022 oplopend tot €150 duizend in 2024.*

¹² *Loonvoet sector overheid in meicirculaire 2020: 3,1%, 2,4%, 2,2%, 2,1% in de jaren 2021–2024.*

¹³ *Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden.*

¹⁴ *Bron inflatiepercentage is meicirculaire 2019.*

¹⁵ *Zie paragraaf lokale lasten voor de kengetallen van de andere Parkstadgemeenten.*

1.7 Voorstel te dekken ruimtevragen voor nieuw beleid

Gedwongen door de toenemende vraag naar Wmo- en Jeugddienstverlening hebben we de ramingen van de lasten Wmo en Jeugd in deze begroting meerjarig omhoog moeten bijstellen. Dit legt een claim op de ruimte in de meerjarige exploitatie. Ruimte die er dankzij de geraamde groei van het Accres op basis van de meicirculaire 2020 gelukkig ook is. Daar waar we in het verleden de verwachte incidentele tekorten op de Wmo en Jeugd nog deels afdekten uit onze reserves doen we dat nu volledig vanuit onze exploitatie. Enerzijds omdat onze reservepositie de afgelopen jaren in omvang is afgenomen maar vooral ook omdat we zien dat de toenemende vraag naar Wmo-dienstverlening en Jeugdhulp een meer structureel karakter heeft.

Desondanks is het mogelijk gebleken om de volledige lasten van de nieuwbouw Eijkhagencollege af te dekken in deze begroting zonder verlaging van het investeringsbedrag in de transformatie ter hoogte van € 3,5 miljoen en zonder ophoging van de OZB. We moeten echter wel rekening houden met enkele grote risico's met structurele financiële impact zoals de herverdeling van de algemene uitkering vanaf 2022 en de mogelijke daling van de Rijksuitgaven in de verdere toekomst a.g.v. de opgelopen staatsschuld door de Covid-19 crisis. Op termijn afnemende Rijksuitgaven werken via het "Trap op Trap af systeem" door in de omvang van het gemeentefonds en dus in het door ons te ontvangen deel van de algemene uitkering. Onze reservepositie is nog steeds groot genoeg om de onderkende risico's af te dekken mochten die (deels) opkomen en herstelt zich ook meerjarig dankzij de instandhouding van de structurele storting van € 1,75 miljoen.

Inzet van een deel van die storting voor dekking van overige ruimtevragen voor nieuw beleid zoals opgenomen in de kaderbrief achten wij op dit moment niet verstandig vanwege de grote onzekerheid m.b.t. de geschetste risico's en de meerjarige ontwikkeling van de algemene reserve. Reden waarom we in deze ontwerpbegroting nog geen enkel ruimtevragend nieuw beleidsalternatief¹⁶ dat volledig drukt op de exploitatie hebben opgenomen.

---

¹⁶ Dit betreft de RVC's en RVR'n die gevoegd zijn als bijlage.

2. Programma plan

2.1 Programma's

0. Bestuur en ondersteuning
  1. Veiligheid
2. Verkeer, vervoer en waterstaat
  3. Economie
  4. Onderwijs
5. Sport, cultuur en recreatie
  6. Sociaal domein
7. Volksgezondheid en milieu
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

PROGRAMMA 0: BESTUUR EN ONDERSTEUNING

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s)	F. Janssen, R. Vlecken en C. Wilbach
Verantwoordelijke afdelingshoofden	H. Aussems (griffie), J. Drummen (KCC), K. Keersmaekers (BCZ) en J. Smolenaars (PenC)

Programma Bestuur en ondersteuning omvat de volgende taakvelden:

- 001 Bestuur
- 010 Mutaties reserves
- 020 Burgerzaken
- 040 Overhead
- 050 Treasury
- 061 OZB-woningen
- 062 OZB niet-woningen
- 063 Parkeerbelasting
- 064 Belastingen overig
- 070 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds
- 080 Overige baten en lasten

Programma-samenvatting

De beleidsinhoudelijke kern in het programma Bestuur en Ondersteuning wordt gevormd door de taakvelden Bestuur en Burgerzaken. Door middel van de activiteiten en middelen in het taakveld Bestuur versterken wij de functie van het lokaal bestuur en de lokale en regionale bestuursorganen en brengen wij de verantwoordingsfunctie op een hoger peil. Met de activiteiten en middelen in het taakveld Burgerzaken verzorgen we de dienstverlening aan de burger vanuit het klantcontactcentrum waaronder het verstrekken van persoonsbewijzen, de algemene verbeteracties ten behoeve van de dienstverlening en de registratie van gegevens. Op het taakveld overhead worden al die middelen geboekt die we niet direct kunnen en mogen toerekenen aan de primaire producten en diensten.

Daarnaast bevat dit programma een aantal financieel technische taakvelden waar we de opbrengsten uit de OZB-belasting en het gemeentefonds verantwoorden. Achtereenvolgens lichten we per taakveld de beleidsmatige speerpunten voor het komende begrotingsjaar toe.

Bestuur

We blijven investeren in de vergroting van de bestuurskracht op regionaal (en internationaal) niveau. Vanuit een zelfstandig Landgraaf een bijdrage aan deze opdracht leveren en daar waar nodig kartrekker zijn en blijven, zoals bij de herijking van de gemeentelijke samenwerking binnen Parkstad Limburg is afgesproken. Belangrijk is dat alle gemeenten vanuit een besef van gelijkwaardigheid hun krachten willen bundelen om regionale problemen daadkrachtig aan te pakken. De burger staat hierbij centraal. De huidige regionale structuren hebben onomstotelijk aangetoond succesvol te zijn, zoals op het fysieke domein: regionaal woonbeleid, energietransitie, retail, mobiliteit en toerisme. Binnen de regio Parkstad signaleren we vraagstukken die om een structurering van de samenwerking vragen. Dit zijn in elk geval het sociaal domein en de economische structuur. Wij willen op deze basis verder bouwen waarbij we de bereidheid hebben om, wanneer dat vereist is, tijdelijk bevoegdheden en/of personeel over te dragen aan een regionaal orgaan. Van aantasting van de zelfstandigheid van onze gemeente kan, zeker gelet op het draagvlak onder onze bevolking, geen sprake zijn.

We investeren stevig in de intergemeentelijke samenwerking en zien de Regiodeal als een opmaat naar de herijking en versterking van deze samenwerking. De gezamenlijke investering hierin, die sinds 2018 is aan gegaan, continueren we. In januari 2020 heeft burgemeester Vlecken namens de burgemeesters in Parkstad een brief gestuurd naar het ministerie van BZK. Hierin staat opgenomen op welke wijze geïnvesteerd gaat worden op de drie beleidsterreinen Duurzaamheid & Energie, Grensoverschrijdende samenwerking en Sociaal-economische structuurversterking. In het najaar van 2020 is naar verwachting de takendiscussie binnen de Stadsregio afgerond en vindt besluitvorming plaats. Dit kan dan nog leiden tot een aanpassing van de begroting van de Stadsregio en dus ook die van Landgraaf.

Hiermee is rekening gehouden bij het benoemen van de financiële risico's.

Om krachtig te kunnen staan in de samenwerking zullen we ook blijven investeren in een sterke eigen organisatie, zowel bestuurlijk als ambtelijk. Het maken van duidelijke afspraken en elkaar op deze afspraken bevragen en indien nodig, aanspreken krijgen hierbij nadrukkelijk aandacht. Maar zeker ook het samen vieren en uitdragen van onze successen.

Internationalisering: stedenbanden en euregionale samenwerking

De stedenbanden met Übach-Palenberg en Andrychow hebben in 2019 nieuwe impulsen gekregen zoals afgesproken is in het coalitieconvenant. In 2020 is er vanwege de coronacrisis onvoldoende mogelijkheid geweest om gezamenlijke activiteiten te organiseren. Dit paste niet binnen de genomen maatregelen in de verschillende landen. Het aan Stichting Landrychow beschikbaar gestelde budget ten behoeve van gezamenlijke activiteiten zal daarom beschikbaar blijven in 2021.

Samenwerken binnen Europa op een zichtbare en herkenbare manier voor inwoners waardoor economische en maatschappelijke voordelen ontstaan voor de twee buitenlandse gemeenten en onze eigen gemeente Landgraaf, is hierbij onze leidraad.

Hierbij denken we niet enkel en alleen aan activiteiten en middelen van en voor de gemeentelijke organisatie. Een actieve betrokkenheid van het Landgraafse bedrijfsleven, het bedrijfsleven in de Duitse buurgemeenten en de maatschappelijke organisaties is in deze context eveneens relevant.

De intensievere vormen van samenwerking blijven we opzoeken met onze Duitse bureaus in de aangrenzende Kreisen die we in 2019 gevormd hebben. We gaan deze ook in de komende jaren verder verstevigen en waar mogelijk uitbouwen. De samenwerking met de Kreis Heinsberg en de daarbij behorende gemeenten, maar ook de Städteregion Aachen zijn belangrijk op het terrein van economie, landschapsverbetering en toeristische infrastructuur. Hierbij hebben we specifiek aandacht voor samenwerking van scholen en culturele uitwisseling. Om deze samenwerking te bevorderen, zal Landgraaf zich ook in 2021 actief blijven inzetten. Dit zal mede vanuit regionaal oogpunt gebeuren. Het uitvoeren van grensoverschrijdende initiatieven om de kansen en mogelijkheden van onze grensregio optimaal te benutten, is onderdeel van de Regiodeal Parkstad. Vanuit de stadsregio Parkstad wordt hier bestuurlijk invulling aan gegeven. Plannen en acties vanuit Landgraaf zullen worden afgestemd hierop met als doel elkaar verder te versterken en aan te vullen om te komen tot een complete, integrale aanpak.

Burgerzaken

De verbetering van onze dienstverlening is een doorlopend proces. (verbetering doorlopend proces, voortdurend bijsturing = logisch, anders verbeer je niet!) . Uitgangspunt is dat we onze dienstverlening inrichten op basis van bewezen concepten. Onze visie is vooral gebaseerd op het uitgangspunt dat we door 'vereenvoudiging' burgers willen verleiden hun vragen bij voorkeur via de telefoon, chat of website aan te reiken; kanaalsturing. Samen met het team Communicatie willen we de social mediakanalen optimaler gaan inzetten. Een belangrijke basisvoorwaarde hiervoor is een goed ingericht Klant Contact Systeem. Waar nodig of gewenst, is en blijft persoonlijk contact altijd mogelijk. In 2020 hebben we een Klant Contact Systeem aangeschaft. De inrichting hiervan zal in 2021 plaatsvinden.

In 2020 is ingezet op een doorontwikkeling van onze telefonische dienstverlening. Onder andere door verbetering van het inhoudelijke antwoord op vragen en de klantbejegening. Hiervoor worden onder andere telefoongesprekken opgenomen. In 2021 zal een onderzoek worden uitgevoerd naar de kwaliteit van de telefonische dienstverlening.

Ons Documentair Management Systeem (Corsa) is in 2020 verder zaakgericht ingericht (het zogenaamde zaakgericht archiveren). Tevens zijn de functionaliteiten 'Portaal Burgerzaken' en 'E-diensten voor Publiekszaken' aangeschaft. Hiermee wordt onze digitale dienstverlening verder geoptimaliseerd. Deze functionaliteiten worden in 2021 opgeleverd.

Voor wat betreft het gezamenlijk dienstverleningsconcept van het Burgerhoes wordt voortdurend gewerkt aan optimalisering van de receptiefunctie, het cateringconcept en de website www.burgerhoes.nl.

Verkiezingen

In 2019 hebben wij voor het eerst meegedaan aan het experiment 'centraal tellen'. Deze deelname is bekrachtigd door de gemeenteraad. De ervaringen van deze wijze van het vaststellen van de uitslag waren overwegend positief. Het ligt daarom voor de hand om ook bij de komende Tweede Kamerverkiezingen deze wijze van tellen te hanteren. De wettelijke basis was de Tijdelijke Experimenten Wet. De verwachting is, dat dit vóór de gemeenteraadverkiezingen van 2022 voor alle gemeenten verplicht is en dus wordt opgenomen in de Kieswet. Deze wijze van tellen brengt hogere kosten met zich mee: denk aan huur tellocatie, materialen en tellers. In de begroting is met deze meerkosten nog geen rekening gehouden. Wij verwachten deze kosten te gaan maken bij de telling van de Tweede Kamerverkiezingen, die in het voorjaar van 2021 gehouden worden. Derhalve is voor deze meerkosten een ruimtevraag ingediend (RVC-exp 33). Deze ruimtevraag is nog niet financieel afgedekt in deze begroting. Mocht het Rijk besluiten 'centraal tellen' te verplichten dan zullen we, voor zover het Rijk de meerkosten niet afdekt via een gerichte decentralisatie-uitkering, hiervoor extra middelen moeten vrijmaken.

Financiële taakvelden

Omdat we (deels) verplicht in andere hoofdstukken van de begroting meer inhoudelijke informatie over de financiële taakvelden hebben opgenomen, lichten we deze taakvelden hier niet toe. Dat zou alleen maar leiden tot het dubbel vermelden van informatie.

Omgevingsanalyse

Kengetallen	Bron	2015	2016	2017	2018	2019
Aantal verzonden raadsinformatiebrieven.	Griffie	32	61	67	42	57
Aantal ingediende art.41 brieven.	Ingekomen stukken raad	45	62	28	29	21
Aantal gehouden Raadsinformatieavonden (RIA's).	Griffie	9	11	10	7	9
Aantal gehouden raadsconferenties.	Griffie	3	1	1	1	1
Aantal meldingen openbare ruimte		6.588	----	----	8.126	8.186
% meldingen telefoon t.o.v. totaal		56%			45%	48%
% meldingen digitaal t.o.v. totaal		30%			45%	46%
% Inhoudelijk afgehandelde klantvragen		48%	53%	55%	53%	59%
Aantal klantcontacten KCC aan de loketten. (incl. loket ISD-BOL).	Qmatic	31.441	29.505	28.643	29.784	20.537
Aantal telefonische klantcontacten centrale KCC.	Telefooncentrale	37.716	40.768	38.411	37.726	37.384
Aantal klantcontacten KCC via e-formulieren.	Gem.website	6.213	8.484	11.899	6.400*	13.990
Totaal aantal klantcontacten ca.		75.370	78.757	78.953	73.910	71.911

* Exclusief via website gemaakte afspraken. Door een wijziging van de provider kunnen deze niet meer worden geteld.

Analyse historische ontwikkeling kengetallen

Het percentage meldingen dat in 2019 per telefoon is gedaan, is bijna gelijk aan dat van 2018. Het aantal digitale meldingen neemt in verhouding tot voorgaande jaren toe. Naast de meldingen openbare ruimte scoren ook de producten 'aangifte verhuizing' en 'afspraak maken' hoog als het gaat om het digitale kanaal. Het totaal aantal digitale klantcontacten bedroeg in 2019 13.990.

Het totaal aantal klantcontacten is in 2019 lager dan de voorgaande jaren. Dit komt door de vermindering van het aantal aan te vragen reisdocumenten. Deze trend zet door tot en met 2023. Dit heeft niet alleen gevolgen voor het totaal aantal fysieke klantcontacten, maar ook voor het aantal telefonische klantcontacten. Het totaal aantal klanten bedroeg in 2019 71.911. Het aantal contacten via balie en telefoon bedroeg samen 57.921. De totale verhouding digitale klanten versus fysieke klanten bedraagt daardoor afgerond 20-80.

Beleidsindicatoren (BBV) – info: eigen gegevens	Bron	2015	2016	2017	2018	2019
Formatie in Fte per 1.000 inwoners (per 31-12)	Jaarrekening:	6,85	7,34	7,85	7,98	8,01
Bezetting in Fte per 1.000 inwoners (per 31-12)	Jaarrekening:	7,11	7,46	7,96	7,91	8,19
Apparaatskosten per inwoner (per 31-12)	Jaarrekening:	515	530	606	643	678
Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + inhuur)	Jaarrekening:	10,00%	9,28%	8,52%	10,12%	9,69%
Overhead (in % van de totale lasten)	Jaarrekening:	9,58%	10,26%	10,31%	10,94%	10,20%

* Betreft correctie op cijfer B2019.

Analyse historische ontwikkeling beleidsindicatoren

We zien dat de bezetting in fte eind 2019 is toegenomen ten opzichte van 2018, terwijl het percentage inhuur is afgenomen. Deze bezetting was op het ijkmoment hoger dan de op dat moment geldende formatie. Er heeft een verschuiving plaatsgevonden van tijdelijke inhuur naar tijdelijke aanstelling. Hierbij wordt steeds de afweging gemaakt tussen de extra kosten die bij inhuur opkomen ten opzichte van de kosten bij een mogelijk ww-risico na afloop van een tijdelijke aanstelling. De apparaatskosten per inwoner nemen met name toe door de stijging van de salarislasten, waarvan de cao-verhoging een groot deel uitmaakt. De indicator overhead laat een trendbreuk zien. Dit is het gevolg van het nauwelijks stijgen van de overheadlasten, terwijl de totale gemeentelijke lasten wel zijn gestegen.

Beleidskader programma

Omschrijving Kader *	Actualiteit
KCC Landgraaf: in één keer raak en in één keer goed (keuzes en aandachtspunten KCC 2014).	2013
Visie dienstverlening KCC.	2013
Dienstverleningsconcept Burgerhoes (incl. visie en missie).	2016
Reglement van Orde van de raad van de gemeente Landgraaf.	2017
Een betere balans door klantcontact op afspraak (openingstijden en aanpak klantcontacten 2018).	2017

* Een deel van dit kader is niet door de raad maar door het college vastgesteld.

Wat willen we bereiken?

Doelen
1. Een daadkrachtig en slagvaardig bestuur op de juiste schaalgrootte.
2. Samenwerken vanuit een zelfstandig Landgraaf.
3. Efficiënte dienstverlening binnen de beleidskaders, waarbij de klant centraal staat.
4. Effectief en efficiënt gebruik van onze kanalen.

Score effectindicatoren	2015	2017	2019	Ambitie	Termijn
Indicator (bron: Parkstadmonitor)	L	L	L	L	L
1.1 Waardering over gemeentebestuur.	6,1	---	5,5	6,4	2022
1.2 % Besluitvorming voldoende transparant.	18%	28%	26%	30%	2022
3.1 Waardering gemeentelijke dienstverlening (rapportcijfer).	6,8	7	7,1	7,1	2022

Wat gaan we daarvoor doen in 2021 ?

Nr.	Activiteiten in 2021
1.1	Uitvoeren reguliere activiteiten op het gebied van een transparant besluitvormingsproces (o.a. houden van RIA's en werkconferenties van de raad, raadsinformatiebrieven, beantwoorden art.41 brieven, bekendmakingen, ter inzage legging, publicatie website, uitzenden raadsvergaderingen).
2.1	Adviseren en ondersteunen op algemeen niveau van bestuurders ter bevordering van de regionale samenwerking in de Gemeenschappelijke Regelingen.
2.2	Inventariseren en uitwerken van de mogelijkheden om de samenwerking in de regio te intensiveren op basis van zakelijk onderbouwde keuzes die uitgaan van een gelijkwaardigheid tussen gemeenten.
2.3	Zelfbewust communiceren over de veelzijdigheid en successen van onze gemeente.
3.1	Verdere verbetering van de dienstverlening waaronder: <ul style="list-style-type: none"> - verbetering van het inhoudelijke antwoord op vragen en de klantbejegening; - verdergaande invoering van het beleid Agressie en Geweld 2018; - organiseren workshops 'Herkennen en Doorverwijzen' laaggeletterdheid - organiseren cursus 'Communiceren op B1-niveau' - doorontwikkeling zaakgericht archiveren dienstverleningsprocessen; - door ontwikkelen portal burgerzaken en E-diensten voor publiekszaken; - onderzoeken mogelijkheden aanschaf Klant Contact Systeem; - verbeteren receptie en cateringconcept.
3.2	Verstrekken van producten en diensten aan burgers en het in behandeling nemen van diverse verzoeken en meldingen.

Prestatie-indicatoren voor 2021		Norm
1.1.1 % Beantwoorde art.41 brieven binnen de (verdaagde) termijn t.o.v. totaal		100%
3.1.1 % inhoudelijk afgehandelde telefonische vragen bij telefoonteam KCC.		≥57%

Wat mag het kosten?

Financiën totale programma

(x € 1.000)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid:	90.230	83.332	86.370	87.575	88.160	88.682
- Directe salarislasten	10.284	10.100	9.546	9.661	9.730	9.768
- Overige directe lasten	15.201	9.546	8.746	8.976	8.946	8.941
- Kapitaallasten	717	1.134	1.067	931	1.070	1.156
Totaal lasten bestaand beleid:	26.202	20.780	19.358	19.568	19.746	19.865
Saldo bestaand beleid	64.028	62.553	67.012	68.006	68.414	68.817
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid:	0	0	0	0	0	0
- Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
- Overige directe lasten	0	0	0	0	181	362
- Kapitaallasten	0	0	0	50	112	147
Totaal lasten nieuw beleid:	0	0	0	50	293	509
Saldo nieuw beleid	0	0	0	-50	-293	-509
Saldo vóór bestemming	64.028	62.553	67.012	67.956	68.120	68.308
<i>Mutaties reserves bestaand beleid</i>						
- Onttrekkingen aan reserves	26.789	17.967	4.086	3.334	1.555	1.050
- Stortingen in reserves	19.843	9.609	2.348	3.355	2.634	2.815
Totaal mutaties reserves bestaand beleid	6.947	8.358	1.738	-21	-1.079	-1.765
<i>Mutaties reserves nieuw Beleid</i>						
- Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
- Stortingen in reserves	0	0	0	0	0	0
Totaal mutaties reserves nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO mutaties reserves	6.947	8.358	1.738	-21	-1.079	-1.765
SALDO na bestemming	70.974	70.911	68.750	67.935	67.041	66.543
<i>Investerings</i>			440			

Toelichting op de cijfermatige verschillen tussen de begroting 2021 en de bijgestelde begroting 2020

Toelichting saldo 2021 versus 2020 voor bestemming

Het resultaat op dit programma is in 2021 voor bestemming € 4.459.000 gunstiger dan de bijgestelde begroting 2020. Dit is mede het gevolg van:

Een toename van de baten door:

- De hogere baten algemene uitkering uit het gemeentefonds ad € 3.624.000;
- Een hogere bijdrage van GR ISD BOL inzake de doorberekening van de ICT-faciliteiten GR Parkstad IT, die worden doorbelast aan de overige deelnemende gemeenten ad € 113.000;
- Een toename van de baten op de leges reisdocumenten ad € 78.000. Hier staan tevens hogere afdrachten aan het Rijk tegenover. Daarnaast is de uitgifte van reisdocumenten aan een niet evenredige cyclus gebonden;
- Een hogere raming van de belastingbaten ad € 143.000;
- Hoger geraamde rentebaten ad € 34.000.

Een afname van de batendoor:

- Een afname van de baten op subsidies en ontvangsten voor uitgeleend personeel ad € 54.000;
- Het niet in de primitieve begroting ramen van te ontvangen baten van het BTW Compensatiefonds (BCF). Bij begrotingswijzigingen worden gedurende het jaar zowel de lasten als de baten betreffende het BCF geraamd. In de bijgestelde begroting 2020 is een totaalbedrag van € 488.000 aan baten BCF geraamd.
- Lagere rente- en dividendopbrengsten waaronder vrijval van beleggingen Essent, Nutsbedrijven, Woonwijzerwinkel ad € 410.000;
- Lager geraamd dividend BNG ad € 31.000;
- Lager geraamd dividend Nutsbedrijven ad € 103.000;
- Lager geraamde renteopbrengsten WoonWijzerWinkel ad € 4.000;
- Lager geraamde renteopbrengsten Duurzaam Klimaatfonds ad € 4.000;
- Per saldo overige nadelige verschillen ad € 3.000.

Een toename van de overige directe lasten door:

- Een hoger bijdrage aan de GR Stadsregio Parkstad ad € 51.000;
- Aanvullende kosten voor de tellingen Tweede Kamerverkiezingen ad € 34.000. (RVC-exp 33). Dit is een wettelijk opgedragen taak, waarvoor nog geen compensatie in het gemeentefonds is voorzien.
- Hogere afdrachten aan het Rijk met betrekking tot de afgifte van reisdocumenten ad € 45.000. Zie hiervoor ook de opmerking bij de stijging van de baten;
- Stijging van de lasten voor onderhoud ad € 115.000;
- Een hogere bijdrage aan de GR Parkstad IT voor ICT-faciliteiten ad € 113.000. Zie hiervoor tevens de opmerking bij de toename baten (per saldo is dit budgetneutraal);
- Toename verzekeringen ad € 8.000;
- De toename van het personele knelpuntenbudget met € 136.000: dit wordt veroorzaakt door een bijstelling van de raming voor het opvangen van personele knelpunten naar het peil van voorgaande jaren zijnde € 182.000;
- De toename van de ten laste van de algemene uitkering geraamde lastenstelposten met € 136.000. Dit ontstaat door nieuwe reserveringen ten laste van de algemene uitkering, zijnde met name de Integratie-uitkering inburgering, Donorwet en Ambulantisering GGZ;
- Een toename van de lasten op de BTW, omdat de BTW van de GR BsGW niet geheel kan worden verrekend in het BTW Compensatiefonds (BCF) ad € 15.000;
- Een toename van de bijdrage aan GR BsGW ad € 1.000 inzake de kosten heffing hondenbelasting;
- Een hogere bijdrage aan GR BsGW voor het innen van de hondenbelasting ad € 1.000;

- Een stelpost voor de aangifte Vennootschapsbelasting (Vpb) ad € 10.000;
- Overige nadelige verschillen ad € 3.000.

Een afname van de overige directe lasten door:

- Per saldo overige positieve verschillen ad € 12.000;
- Een lagere bijdrage aan GR Gegevenshuis ad € 12.000;
- Een lagere bijdrage aan GR BsGW ad € 51.000;
- De daling van de stelpost Wmo/groen met € 104.000,
Van de structurele stelpost WMO/Groen voor 2020 (primitief geraamd € 900.000) resteert per medio 2020 nog € 104.000. In de begroting 2021 is deze stelpost op het onderhavige taakveld geheel af geraamd en op de taakvelden Wmo en Groen zijn voor in totaal € 900.000 lasten bij geraamd;
- Een lagere stelpost in verband met het incidentele krediet voor maatregelen Covid-19 ad € 1.000.000;
- Een lagere verrekening van de BTW op de investeringen en diensten ad € 422.000;
- Per saldo daling van de overige producten binnen taakveld 080 met € 25.000.

Een toename van de overige directe lasten als gevolg van de in de kadernota benoemde (autonome) ontwikkelingen:

- De toename van de kosten van de raad ad € 26.000 inzake budget raadsleden voorzieningen rechtspositie (AO-31);
- Aanvullend budget ophogen capaciteit programmacontroller 3D?? ad € 82.000 (AO-15);
- Aanvullend budget ICT-plan (archiefwet en Key2Control) ad € 61.000 (AO-21);
- Aanvullend budget Archiefwet Archivaris ad 10.000 (AO-20);
- Een hogere raming budget kleding buitendienst ad € 15.000 (AO-19).

De volgende nieuwe investeringen maken deel uit van dit programma:

De *investeringssuitgave* in 2021 van € 439.886 in totaal betreft de volgende investeringen:

- Vastgoedinformatiesysteem	€ 76.328
- Airco's	€ 25.443
- Datacommunicatie	€ 20.354
- Bouwkundige aanpassingen	€ 25.443
- Werkplekken	€ 45.797
- Digitaal werken en licenties	€ 91.593
- Gedeelte wagenpark BOR	€ 104.043
- Riolspuit	€ 50.885

Voor een specificatie van de mutaties in reserves in 2021 wordt verwezen naar de toelichting in bijlage 2 onder taakveld 010. Voor een gedetailleerdere toelichting van alle mutaties in baten en lasten per taakveld verwijzen wij naar bijlage 2 (lasten en baten per taakveld).

Verbonden partijen

(x € 1000)

Naam organisatie	2020	2021	2022	2023	2024
GR BsGW	248	202	207	212	216
GR Het Gegevenshuis	245	233	236	239	242
GR Parkstad IT-centrumgemeente Heerlen	1.194	1.307	1.328	1.352	1.376
GR Stadsregio Parkstad Limburg	360	411	411	411	411
Totaal	2.047	2.153	2.182	2.213	2.245

Toelichting bijdrage verbonden partijen

De bijdrage aan de GR BsGW betreft de perceptiekosten voor de uitvoering van de gemeentelijke belastingen. De bijdrage aan de GR BsGW voor uitvoering van de afvalstoffen- en rioolheffingen is verantwoord op programma 7 (volksgezondheid en milieu). In 2021 wordt dit geraamd op € 202.037. Het Gegevenshuis ontzorgt de gemeente op het gebied van het opzetten en beheeren van object- en ruimtegerelateerde (basis)registraties en geometrie, alsmede het daarmee samenhangende beeldmateriaal. In 2021 wordt de bijdrage hieraan geraamd op € 232.929.

GR Parkstad IT (PIT) is het initiatief van de gemeenten in de stadsregio Parkstad Limburg om een gemeenschappelijke ICT-dienst voor het technisch beheer van ICT-middelen te ontwikkelen. Vanaf 1 januari 2015 is Parkstad IT operationeel als zogenaamde lichte gemeenschappelijke regeling in de vorm van een centrumgemeente. De gemeente Heerlen heeft de rol van centrumgemeente. De bijdrage van de gemeente Landgraaf is inclusief de ict-lasten van de GR ISDBOL. Deze lasten worden door de GR ISDBOL aan Landgraaf vergoed. De bijdrage bedraagt in 2021 € 1.306.673.

De bijdrage aan de GR Stadsregio Parkstad Limburg betreft de bijdrage voor het apparaat. De programmatische bijdrage aan de GR Stadsregio Parkstad Limburg ten behoeve van de IBA is verantwoord onder programma 8. De bijdrage ten behoeve van Regionale Initiatieven is verantwoord onder programma 3. In 2021 wordt dit geraamd op € 411.000.

Wat zijn de risico's?

(x € 1000)

Risico	Majeure risico's	Beheersmaatregel	Risicobedrag (kans * impact)			
			2021	2022	2023	2024
R06	Gevolgen Covid-19	Zorgdragen voor een meer dan stevige egalisereserve algemene uitkering waarmee we de grootste daling van de algemene uitkering kunnen opvangen tot het moment waarop door groei van de uitgaven van het Rijk de uitkering weer stijgt. De egalisereserve AU maakt geen deel uit van de weerstandsbehoefte bij de berekening van de kleine ratio aangezien we daarvoor alleen de algemene reserve hanteren.	500	1.225	1.225	2.450
R13	Salarisraming max-1	Monitoren salarisuitputting in bedrijfsvoeringsrapportage. Gedurende jaar tijdig bijstellen. Jaarlijks beoordelen handhaafbaarheid raming max-1 en zo nodig raming opwaarts bijstellen bij nieuwe begroting 2022.	515	515	515	515
R14	Bestuurlijke boete AVG	Sturen op afspraken inzake werken conform regelgeving AVG	60	60	60	60
R17	Herijking verdeelmodel algemene uitkering	Monitoren uitkomsten herijking en gezamenlijk met andere nadeel gemeenten bij Ministerie en VNG pleiten voor of heronderzoek en/of zeer langzame doorvoering van herijking zodat we voldoende tijd hebben voor geruisloze ombuigingen	0	925	1.850	1.850
R24	Extra bijdrage PIT	Goede analyse maken van oorzaak stijging bijdrage. Waar die stijging niet reëel is	203	203	203	203

Risico	Majeure risico's	Beheersmaatregel	Risicobedrag (kans * impact)			
			2021	2022	2023	2024
		discussie aangaan met PIT. Mogelijkheden bezien om in dienstverlening te versoberen.				
		Totaal risicobedrag	1.278	2.928	3.853	5.078

Toelichting risico's

- R06 Het risico als gevolg van de Covid-19 pandemie valt uiteen in een incidenteel risico dat in 2020 en mogelijk ook nog in 2021 op komt door wegvallende baten en toegenomen lasten. Niet alleen bij ons zelf als gemeente, maar ook bij diverse gemeenschappelijke regelingen waar wij een bijdrage aan leveren. Te denken valt aan extra facilitaire kosten, minder opbrengsten toeristenbelasting, minder inzet/omzet, meer capaciteit ten behoeve van/vanwege toenemend aantal UGers; extra bijdrage GGD, WOZL etc. Voor een groot deel zijn en worden we als gemeente gecompenseerd voor deze extra lasten en de verminderde baten. De kans dat die extra lasten en minder baten ook in 2021 opkomen is aanwezig, maar niet meer zo groot als in 2020. We rekenen met een impactbedrag in 2021 van 0,5 mln. (arbitraire inschatting), waarbij we de kans inschatten als gemiddeld (50%). Het betreft dus het impactbedrag dat niet gecompenseerd wordt door extra budget vanuit het Rijk in 2021.

Het structurele risico van Covid-19 komt voort uit de te verwachten daling van het gemeentefonds op het moment dat het Rijk de staatsschuld gaat aflossen, waardoor er minder uitgaven zijn en dus ook minder gemeentefonds. Dit is als gevolg van het vastzetten van de normering AU in 2020 en 2021 pas vanaf 2022 aan de orde (laatste deel van zin loopt niet, is niet duidelijk). Het Ministerie van BZK heeft per brief kenbaar gemaakt dat het aan een nieuw kabinet is om in overleg met de VNG en het IPO te besluiten hoe in de toekomst met het accres om te gaan. Hierover zal het kabinet te zijner tijd aan de Raad voor het Openbaar Bestuur om advies vragen. Het rapport van de evaluatie van de normeringssystematiek, waar ook de VNG en het IPO bij betrokken zijn, verwacht men in het najaar 2020 aan de Tweede Kamer te doen toekomen. De fondsbeheerders zijn bereid om, op basis van de evaluatie van de normeringssystematiek, samen met gemeenten en provincies in het voorjaar van 2021 verschillende varianten voor de ontwikkeling van het accres in beeld te brengen ten opzichte van de stand bij de Voorjaarsnota 2020. De vraag is hoe groot en welk risico we nu moeten opnemen voor het risico dat het accres door de gevolgen van de Covid-19 crisis substantieel zal gaan afnemen?

Omdat we, ondanks de bovenstaande ontwikkeling wel rekening moeten houden met een afname van het accres, hebben wij het volgende risico opgenomen. Het CPB voorspelt voor 2020 een daling van het BBP van -6,4 %. Als we dat % van het BBP toepassen op de "bruto" algemene uitkering van Landgraaf in 2020 dan is sprake van een bedrag: $6,4\% * \text{ca. } 76 \text{ mln.} = \text{ca. } \text{€ } 4,9 \text{ miljoen}$ daling. We gaan ervan uit dat het Rijk een korting stapsgewijs zal doorvoeren: 25% in '22, 25% in '23 en 50% in '24. Vandaar dat we die % inzetten bij de kans-bepaling dat het volledige bedrag opkomt als risico, opdat we in 2024 de afname van 4,9 mln. hebben opgevangen.

- R13 Door het ramen van de salarislast op basis van max-1 (sinds begroting 2020) is er minder salaris/inhuurbudget beschikbaar van bijna € 515.000. Om de ramingen van de salarislasten consistent te laten verlopen dient max-1 op alle functies toegepast te worden. Gedurende de periode 2015-2019 is er een overschot geweest op de personele lasten van de diverse afdelingen van respectievelijk € 341.000, € 183.000, € 519.000 en € 401.000. Deze jaren had het overschot slechts 1x de omvang van de nu in te zetten ruimtecreatie. Hierdoor lopen we een zeer hoog risico (100%) dat we te maken krijgen met een tekort op de salarisraming, maar dit kan nog worden bijgesteld in de loop van 2021. Wij kiezen daarom voor

een kans-inschatting van hoog (100%). Dat is een verhoging ten opzichte van/in vergelijking met 2020, omdat wij zien dat er stevig bijgestuurd moet worden om dit risico te beperken/matigen.

- R14 De AVG kent twee boetecategorieën. De eerste boetecategorie ziet op overtredingen die in strijd zijn met bepaalde AVG-verplichtingen. De maximale bestuurlijke boete die hiervoor opgelegd kan worden, bedraagt 10 mln. euro per overtreding. De tweede boetecategorie ziet op overtredingen die in strijd zijn met de grondbeginselen en/of grondslagen van de AVG. Deze overtredingen kunnen een stuk zwaarder worden bestraft, namelijk tot maximaal 20 mln. euro per overtreding. Als nadere precisering heeft de Autoriteit Persoonsgegevens in de "boetebeleidsregels Autoriteit Persoonsgegevens 2019" vastgesteld hoe zij omgaat met het bepalen van de hoogte van de bestuurlijke boete. De Autoriteit Persoonsgegevens hanteert verschillende boetecategorieën met elk een eigen boetebreedte en een eigen basisboete. Vervolgens kan iedere basisboete worden verhoogd of verlaagd op basis van de concrete omstandigheden van het geval. Als we kijken naar de praktijk zien we dat er vrij weinig boetes zijn opgelegd, waarbij het hoogste boetebedrag € 600 duizend bedroeg. Dit had betrekking op een te laat gemeld datalek van 50.000 gegevens. Zo'n grote hoeveelheid gegevens zal bij onze gemeente niet voor komen, maar voor elke vorm van datalek kan een aparte boete worden opgelegd. De inschatting is dat voor Landgraaf het maximale risico € 600 duizend is. In het kader van deze risico-inventarisatie laten we het oude bedrag van 10 mln. bewust los. Feitelijk is € 600 duizend het maximale risico waarbij de kans dat zich dit voor doet, zeer klein wordt geacht.
- R17 De herijking van het verdeelstelsel algemene uitkering uit het gemeentefonds betreft zowel het klassieke deel als het deel ten behoeve van het sociaal domein. De invoering van het nieuwe verdeelstelsel is uitgesteld tot 1-1-2022. De verwachting is dat het nieuwe verdeelstelsel voordelig uitpakt voor de (grote) steden en nadelig voor de plattelandsgemeenten. Er wordt rekening gehouden met een overgangsregeling van 4 jaar met een cumulerend nadeel van maximaal € 25 per inwoner per jaar. Uit een eerste generieke terugkoppeling blijkt dat gemeenten in de klasse waartoe Landgraaf behoort voor wat betreft het deel sociaal domein er gemiddeld per inwoner 33 euro op achteruitgaan. Voor Landgraaf is dat ca. €1,22 miljoen structureel. De effecten van het klassieke deel zijn nu nog niet bekend. Evenzo is het nog maar de vraag of we op het deel sociaal domein daadwerkelijk 33 p/i op achteruit gaan. Als gemeente met een relatief zwakke sociale structuur zou dat ook minder kunnen zijn. Vanuit voorzichtigheid rekenen we met een maximaal nadeel van totaal 50 euro per inwoner = $50 \times 37.000 = €1,85$ miljoen. Wij stellen de maximale financiële impact op 37.000 inwoners $\times$ € 25 cumulerend per jaar tot een maximum van € 50 per inwoner (nadelig effect herijking sociaal domein en klassiek deel). Vanwege de signalen dat middelgrote gemeenten er fors op achteruit gaan, schatten we de kans dat we flink gekort gaan worden in op zeer hoog = 100%.
- R24 Begin juli is vanuit Heerlen de bijgestelde meerjarige bijdrage aan PIT op basis van de nieuwe begroting PIT bekend. Uit die concept cijfers blijkt dat Landgraaf ca. € 315 duizend extra bij moet dragen voor de PIT dienstverlening. Op een totaalbedrag van € 1.393 miljoen in 2020 betreft dit een stijging van maar liefst 23%. Op het moment van deze risicoanalyse heeft nog geen analyse plaatsgevonden op het hoe en waarom van deze stijging. Het is echter evident dat we als Landgraaf ons niet zomaar neer leggen bij deze stijging. Voor wat betreft kans, houden we er rekening mee dat wellicht niet het totale bedrag zal opkomen. Dit vormt de reden waarom we het risico inschatten op hoog (75%). Van de € 315 duizend extra bijdrage wordt uiteindelijk € 91 duizend doorbelast aan de ISD BOL, maar daar betalen we tevens de helft aan mee. We houden dus rekening met een maximaal risico van $€ 315 - € 91 + € 45,5 = € 270$ duizend.

PROGRAMMA 1: VEILIGHEID

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s)	R. Vlecken
Verantwoordelijke afdelingshoofden	K. Keersmaekers (BCZ), W. Jongen (TenH) en T. Hanssen (BOR)

Programma Veiligheid omvat de volgende taakvelden:

- 110 Crisisbeheersing en brandweer
- 120 Openbare orde en veiligheid

Programma-samenvatting

Binnen het programma Veiligheid voeren we alle activiteiten uit waarmee we de openbare orde en veiligheid in Landgraaf (laten) verzorgen, handhaven en waar mogelijk verbeteren. Dit zijn zowel de lokale autonome taken, als ook taken die we in regionaal, provinciaal of landelijk verband (waaronder de gemeenschappelijke regelingen) uitvoeren. Achtereenvolgens lichten we per taakveld de beleidsmatige speerpunten voor het komende begrotingsjaar toe.

In 2020 heeft de coronacrisis een flink beslag gelegd op de gemeentelijke capaciteit op het vlak van veiligheid. Daardoor blijven een aantal zaken die in begroting 2020 reeds benoemd stonden nog altijd van kracht.

Crisisbeheersing en brandweer

Veiligheidsregio Zuid-Limburg

Een deel van de openbare veiligheid betreft de crisisbeheersing (preventie, preparatie en repressie) bij incidenten en calamiteiten vanuit de Veiligheidsregio Zuid-Limburg. De Veiligheidsregio Zuid-Limburg is een samenwerkingsverband van de brandweer, de GHOR, de gemeenten en de politie. De gemeentelijke taak is de Bevolkingszorg (communicatie, publiekszorg en herstellzorg).

Het beleidsplan, vastgesteld door het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio en gebaseerd op het vastgestelde risicoprofiel, heeft betrekking op alle taken van de Veiligheidsregio en geeft in een cyclus van vier jaar¹ de kaders die door de operationele partners worden uitgewerkt of uitgevoerd:

- Het beheer en beleid van brandweer en GHOR;
- Het beheer van de gemeenschappelijke meldkamer;
- De advisering aan het bevoegd gezag over risicobeleid;
- De voorbereiding van de rampenbestrijding en crisisbeheersing.

Het beleidsplan beschrijft:

- De wijze waarop de multidisciplinaire voorbereiding en uitvoering van de rampenbestrijding en crisisbeheersing wordt vormgegeven;
- De beoogde operationele prestaties van de diensten en organisaties van de Veiligheidsregio, van de politie en van de gemeenten;
- De uitwerking van de landelijke doelstellingen;
- Een multidisciplinair oefenbeleidsplan;

---

¹ Juni 2019 is het nieuwe risicoprofiel vastgesteld door de Veiligheidsregio.

- Het monodisciplinaire beleid van de kolom Bevolkingszorg (gemeenten in de Veiligheidsregio Zuid-Limburg).

In 2021 is het risicoprofiel van kracht dat in 2019 is vastgesteld. Dit profiel is opgemaakt in nauwe samenwerking met de Veiligheidsregio Noord-Limburg. Voor wat betreft risico's, impact en waarschijnlijkheid is in de basis niets veranderd ten opzichte van het vorige profiel. Enkele incidenttypes zijn nader uit gesplitst en er zijn drie nieuwe types aan toegevoegd, te weten: extreem geweld/terrorisme, extreme neerslag en grootschalige cyberaanval.

In 2020 is gewerkt aan een gezamenlijke leidraad voor evenementenveiligheid voor zowel de Veiligheidsregio Zuid-Limburg als Noord Limburg. Deze vindt doorvertaling in het evenementen uitvoeringsbeleid dat in Landgraaf in 2020 herzien is. In 2021 wordt hier uitvoering aan gegeven.

Openbare orde en veiligheid

Openbare orde

Bij de uitvoering op het gebied van openbare orde en veiligheid zijn behalve de medewerkers van het cluster OOV van de afdeling BCZ, ook de Buitengewoon Opsporingsambtenaren (BOA's), de toezichthouders van de afdeling Toezicht en Handhaving van de gemeente als ook de politie betrokken. De taken van de gemeentelijke functionarissen van Toezicht en Handhaving op terreinen als bouw- en milieutoezicht zijn in de desbetreffende andere programma's van deze begroting ondergebracht.

Er is door het college een ruimtevraag ingediend om de uitvoerende formatie van OOV met 1 fte te verhogen. We zien een flinke toename van taken in de afgelopen jaren, in combinatie met een hoog ambitieniveau op het vlak van veiligheid in de gemeente. Om aan dat gewenste ambitieniveau te kunnen voldoen, is aanvullende formatie nodig. Zonder die formatie zullen de gewenste doelstellingen niet volledig bereikt kunnen worden.

Alhoewel de verplichting van het beschikken over een Integraal Veiligheidsplan niet in de Gemeentewet is opgenomen, vinden we het belangrijk een dergelijk plan te hebben samen met de partners in het veiligheidsdomein. Eind 2019 is door de raad de kadernota Integrale Veiligheid van de gemeenten Landgraaf, Voerendaal, Simpelveld, Beekdaelen en Brunssum vastgesteld. De keuze voor een gezamenlijke kadernota was met name gebaseerd op de visie dat de problematiek binnen deze gemeenten voor het overgrote deel gelijk is en dat de aanwezige politiecapaciteit verdeeld over die problematiek slechts eenmaal inzetbaar is: meer bij de een is automatisch minder bij de anderen. Juist de afstemming die hierop noodzakelijk is, wordt binnen de Lokale Driehoek vorm gegeven en besproken. In 2020 is de kadernota vertaald in een uitvoeringsplan waar in 2021 uitvoering aan wordt gegeven.

Veiligheid

Op het gebied van integrale veiligheid heeft de gemeente de regierol en neemt een deel van de uitvoering (beheer en onderhoud in het openbaar domein) voor haar rekening. Ook incidenteel, zoals bij aanpak overlast gevende jeugdgroepen, overlast, verloedering en radicalisering, wordt met de partners integraal aan oplossingen gewerkt.

Op het gebied van "ondermijning" wordt de coördinatie verzorgd door de gemeente. Ondermijning maakt steeds nadrukkelijker onderdeel uit van de bestuurlijke en ambtelijke bemoeienis en aanpak van ongewenste zaken. Het vergaren en verrijken van informatie speelt daarbij nadrukkelijk een belangrijke rol. Er wordt in 2021 vervolg gegeven aan het plan van aanpak op het gebied van bestuurlijke aanpak. In 2020 is geïnvesteerd in een flinke inhaalslag op het gebied van bestuurlijke aanpak. We maken de verschuiving van een reactieve aanpak naar een pro-actieve aanpak. Op basis van casuïstiek die besproken wordt naar aanleiding van signalen van ondermijnende activiteiten zullen er flexcontroles

uitgevoerd worden door de afdelingen T&H of TenH (Zie kader bij Programma 1) en BCZ in samenwerking met partners zoals politie en sociale recherche.

In het Veiligheidshuis Parkstad hebben we meerdere (proces)coördinerende taken ondergebracht: Integrale aanpak multi-problematiek, Top X-aanpak, huisverboden, nazorg ex-gedetineerden, Bestuurlijke Informatie Justitiabelen (BIJ), radicalisering en problematische jongeren en jeugdgroepen. De rol, positie en taakstelling van het Veiligheidshuis Parkstad is in 2020 uitvoerig bezien, ook in mogelijke samenwerking met de andere Limburgse Veiligheidshuizen. De verbinding met het zorgveld heeft daarbij bijzondere aandacht.

Toezicht en handhaving in het publieke domein krijgt alle aandacht door de inzet van BOA's en toezichthouders waarbij dumpafval, hondenoverlast en verkeersoverlast (bij scholen) tot de speerpunten behoort.

De veiligheid van onze Boa's krijgt de hoogste aandacht. De aanschaf van bodycams voor onze boa's is daarom als ruimtevraag voor de begroting 2021 ingediend. Bodycams kunnen in veel gevallen een de-escalerende werking hebben en dragen daardoor bij aan het veiligheidsgevoel van de gebruiker. Naast de de-escalerende werking kunnen de opgenomen beelden ook worden gebruikt als ondersteunend bewijs bij een proces-verbaal.

In dit kader wordt ook de samenwerking met de politie verder gecontinueerd zoals in het project Donkere Dagen Offensief, overlast door (hang)jongeren en de ketengerichte aanpak woninginbraken.

De extra controles bij woningen waarvan de bewoner met vakantie is, wordt ook in 2021 uitgevoerd.

Daarnaast vindt er samen met de brandweer toezicht plaats op de brandveiligheid en constructieve veiligheid bij met name evenementen.

In het kader van de in 2019 getekende Bevoegdheidsconvenant Handhaving in de natuur in de provincie Limburg zullen tenminste 2 handhavingsacties in het buitengebied plaatsvinden. Dit zal samen gebeuren met de boswachters van natuurmonumenten, Boa's uit de omliggende gemeenten en de provincie en met politie. Daarnaast zullen onze Boa's ook nog een aantal gerichte controles in het buitengebied uitvoeren.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2015	2016	2017	2018	2019
Aantal uitrukken brandweer (incl.Scherpenseel).	Jaarstukken Veiligheidsregio Z-L	280	299	287	324	358
Aantal diefstallen/inbraken.	Gebiedsscan politie	175	185	129	115	151
Aantal meldingen huiselijk geweld via Veiligheidshuis.	Veiligheidshuis Kerkrade/Veilig Thuis*	420	448	278	311	323
- waarvan aantal huisverboden		6	6	5	9	3
Aantal gevallen nazorg ex-gedetineerden via Veiligheidshuis.	Veiligheidshuis Parkstad	41	40	40	25	23
Aantal meldingen/klachten melddesk T&H.	Melddesk	835	970	1.115	1.664	1.927

* Vanaf 1-7-2017 geschiedt de registratie via Veilig Thuis.

Beleidsindicatoren (BBV)-info: waarstaatjegemeente.nl	Bron	2015	2016	2017	2018	2019
Aantal verwijzingen naar Halt (per 10.000 jongeren) van 12-17 jaar.	Bureau Halt	93	195	104	127	169
Aantal winkeldiefstallen (per 1.000 inwoners)	CBS	0,8	1,1	0,9	0,8	0,8
Aantal geweldsmisdrijven (per 1.000 inwoners).	CBS	4,8	4,4	4,4	4,7	4,6

Beleidsindicatoren (BBV)-info: waarstaatjegemeente.nl	Bron	2015	2016	2017	2018	2019
Aantal diefstallen uit woningen (per 1.000 inwoners).	CBS	3,3	3,2	2,4	2,4	4,0
Aantal vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte (per 1.000 inwoners)	CBS	7,6	6	4,8	6,7	5,2

* Deze indicator komt te vervallen bij de eerstvolgende herziening van de ministeriële regeling.

Analyse kengetallen historische ontwikkeling en beleidsindicatoren

Waar we in de begroting 2020 nog voorzichtig positief vermeldden dat er sprake leek te zijn van een geleidelijke afname of stabilisatie van een aantal indicatoren, moeten we nu constateren dat er op meerdere vlakken een opwaartse lijn te zien is. Dit kan “gewoon” fluctuatie betreffen, aangezien de meeste cijfers niet enorm uitschieten. Dit laatste geldt niet voor het aantal verwijzingen naar Halt en woningdiefstallen, deze cijfers zijn in 2019 toegenomen.

We hebben in de Kadernota Integrale Veiligheid, die in 2020 is vastgesteld door de raad, reeds opgenomen dat we een veilige woon- en leefomgeving als één van de geprioriteerde thema's zullen oppakken samen met de politie. Daarnaast blijft de problematiek onder jeugdigen een belangrijke factor, die nog versterkt lijkt te worden gedurende 2020 door de (weerstand tegen) coronamaatregelen. Daarom is er in 2020 extra geïnvesteerd door inzet van straatcoaches. Door intensieve samenwerking met BOA's, OOV, jeugdteam, politie, jongerenwerk en Veiligheidshuis proberen we een afname te realiseren die de komende jaren zichtbaar zou moeten worden in een afname van de indicatoren.

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
Meerjarenbeleidsplan 2012–2018 Veiligheidsregio Zuid-Limburg	2012
Regionaal Crisisplan 2012 Veiligheidsregio Zuid-Limburg	2012
Samenwerkingsovereenkomst Dierenbescherming 2012–2027	2012
Beleidslijn voor de toepassing van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Bibob) gemeente Landgraaf 2015	2015
Damoclesbeleid 2017	2017
Regionaal Risicoprofiel 2019 Veiligheidsregio Zuid-Limburg	2019
Integraal Handhavingsbeleidsplan 2020–2024	2020
Integraal Veiligheidsplan met Uitvoeringsprogramma 2017–2021	2019

Wat willen we bereiken?

Doelen

1. Een veilig Landgraaf.
2. Betere naleving van wet- en regelgeving en minder overlast, vandalisme en verhuftering.

Score effectindicatoren	2015	2017	2019	Ambitie	Termijn
(bron: Parkstadmonitor)	L	L	L	L	L
1.1 % Onveiligheidsgevoelens in eigen buurt	33%	30%	39%	30%	2022
2.1 Ervaren overlast in de buurt (schaalscore)	2,20	2,40	2,80	2,5	2022

Wat gaan we daarvoor doen in 2021 ?

Nr.	Activiteiten in 2021
1.1	Op peil houden van de taakstelling in de Veiligheidsregio (o.a. opleiding en training t.b.v. de lokale en regionale taken in de crisisbeheersing) en inzet personeel (o.a. medewerk(st)ers onder regionaal piket voor de functies Hoofd sectie Bevolkingszorg en Officier van Dienst Bevolkingszorg).
1.2	Coördinatie op bestuurlijke aanpak/ondermijning vanuit een pro-actieve houding.
1.3	preventie); regierol bij directe aanpak van overlast gevende jeugd; directe aanpak woonoverlast en verloedering; directe aanpak drugspanden (Damoclesbeleid); deelname aan het Veiligheidshuis; voorkoming en procesondersteuning (casusaanpak) radicalisering.
1.4	Uitvoeren van de eigen rol in de veiligheidsketen (o.a. Coördinatie openbare orde en veiligheid bij (grote) evenementen).
2.1	Terugdringen van overlast in de openbare ruimte, mede door gebiedsgerichte controles op hondenpoep, verkeersoverlast bij scholen en dumpafval.
2.2	Uitvoeren van integraal toezicht in de openbare ruimte.
2.3	Handhaving alcoholverbod.
2.4	Uitvoeren van bevolkingscontroles.
2.5	Uitvoeren van toezicht tijdens evenementen.

Prestatie-indicatoren voor 2021	Norm
1.2.1 Aantal behandelde casussen in het lokaal bestuurlijk overleg.	40
1.2.2 Aantal behandelde casussen op ondermijningstafel.	4
1.3.1 Bestuurlijke maatregelen ex artikel 13b van de Opiumwet (Damoclesbeleid).	≤ 40
2.1.1 Uitgevoerde projectmatige controles overlast hondenpoep en verkeersoverlast bij scholen.	4
2.2.1 Uitgevoerde controles bij woningen waarvan de bewoner met vakantie is.	150
2.2.2 Uitgevoerde integrale controles tijdens evenementen.	40
2.3.1 Uitgevoerde controles op drank en horeca	10
2.4.1 Uitgevoerde integrale controles Basis Registratie Personen.	25

Wat mag het kosten?

Financiën totale programma

(x € 1.000)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	386	278	286	269	252	252
- Directe salarislasten	777	865	901	928	951	975
- Overige directe lasten	2.876	2.895	2.870	2.834	2.799	2.799
- Kapitaallasten	6	6	6	6	6	6
Totaal lasten bestaand beleid	3.658	3.766	3.777	3.768	3.756	3.780
Saldo bestaand beleid	-3.272	-3.489	-3.491	-3.499	-3.504	-3.528
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
- Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
- Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
- Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-3.272	-3.489	-3.491	-3.499	-3.504	-3.528
<i>Investerings</i>			0			

Toelichting op de cijfermatige verschillen tussen de begroting 2021 en de bijgestelde begroting 2020

Toelichting saldo 2021 versus 2020

Het resultaat op dit programma is in 2021 € 2.000 ongunstiger dan de bijgestelde begroting 2020

Dit is mede het gevolg van:

Een afname van de overige directe lasten door:

- Een lagere bijdrage aan de GR Veiligheidsregio ad € 6.000.
- Een lagere bijdrage aan het Veiligheidshuis ad € 16.000.
- Per saldo overige voordelige verschillen op taakveld 120 ad € 4.000

Een toename van de baten door:

- Een hogere raming van de opbrengsten voor de leges ad € 1.000.

Een afname van de overige directe lasten als gevolg van de in de kadernota benoemde (autonome) ontwikkelingen:

- Een eenmalige hogere bijdrage van Pinkpop (AO-25) ad € 8.000.??? hogere bijdrage zorgt voor afname directe lasten??

Voor een gedetailleerdere toelichting van alle mutaties in baten en lasten per taakveld verwijzen wij naar bijlage 2 (lasten en baten per taakveld).

Verbonden partijen

(x € 1000)

Naam organisatie	2020	2021	2022	2023	2024
GR Antidiscriminatievoorziening – centrumgemeente Maastricht	16	16	16	16	16
GR Veiligheidsregio ZL	2.377	2.371	2.335	2.300	2.300
Totaal	2.393	2.387	2.351	2.316	2.316

Toelichting bijdrage verbonden partijen

De jaarlijkse gemeentelijke bijdrage voor de GR Antidiscriminatievoorziening wordt betaald aan de centrumgemeente Maastricht naar rato van het aantal inwoners. In 2021 wordt dit geraamd op € 16.174.

Voor de GR Veiligheidsregio Zuid-Limburg is de begroting in de raadsvergaderingen van 28 mei 2020 behandeld. In vorenstaand overzicht zijn deze begrotingen geconsolideerd. Bedragen zijn inclusief geraamde FLO-kosten en dragen bij aan activiteiten genoemd onder 1.3. Ten behoeve van een evenwichtig begrotingsbeeld hebben we in onze eigen gemeentelijke begroting met ingang van 2019 een egalisatiereserve FLO-kosten ingesteld om de jaarlijks fluctuerende kosten op te vangen. De storting in die reserve bedraagt vanaf 2020 jaarlijks € 160.000.

Professionele gesubsidieerde organisaties

(x € 1000)

Naam organisatie	2020	2021	2022	2023	2024
Stichting Dierenbescherming Limburg	26	26	26	26	26
Stichting Slachtofferhulp Nederland, regio Zuid-Limburg	15	15	15	15	15
Veiligheidshuis	122	106	106	106	106
Totaal	163	146	146	146	146

Toelichting bijdrage aan de professionele gesubsidieerde organisaties

De stichting Dierenbescherming voert voor de gemeente de zorgplicht uit voor gevonden dieren met een vermeende eigenaar binnen de gemeentegrens. Daarnaast adviseert de stichting de gemeente Landgraaf gevraagd en ongevraagd over het dierenwelzijn. De vergoeding voor de opvang van zwerfdieren aan stichting Dierenbescherming Limburg is conform de afspraken van art. 5 in de samenwerkingsovereenkomst 2012-2027. In 2021 wordt dit geraamd op € 25.590.

Aan de Stichting Slachtofferhulp Nederland, regio Zuid-Limburg, wordt een subsidie beschikbaar gesteld, op basis van het aantal inwoners per 1 januari van het jaar. In 2021 wordt dit geraamd op € 15.000.

Voor de begroting 2020 van het Veiligheidshuis is een bijdrage geraamd van € 105.570. Deze bedragen worden vastgesteld op basis van de goedgekeurde begroting van het Veiligheidshuis.

Wat zijn de risico's?

Toelichting risico's

We onderkennen geen majeure risico's in dit programma.

PROGRAMMA 2: VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s)	F. Janssen en B. Smeets
Verantwoordelijke afdelingshoofden	F. Geurts (ROG) en T. Hanssen (BOR)

Programma Verkeer, vervoer en waterstaat omvat de volgende taakvelden²:

- 210 Verkeer en vervoer
- 220 Parkeren

Programma-samenvatting

Binnen dit programma wordt gewerkt aan de kwaliteit van de openbare ruimte en het op peil houden en waar mogelijk verbeteren van de leefbaarheid, bereikbaarheid en verkeersveiligheid. Dit doen wij door te zorgen voor een goed en veilig functionerend verkeerssysteem en door adequaat beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Daarbij betrekken wij burgers, belangenorganisaties en andere partners zodat de kwaliteit optimaal aansluit op de behoeften en burgers zich medeverantwoordelijk voelen voor de kwaliteit van de openbare ruimte en het beheer daarvan. Achtereenvolgens lichten we per taakveld de beleidsmatige speerpunten voor het komende begrotingsjaar toe.

Verkeer en vervoer

Verkeers-, vervoers- en parkeerbeleid

Het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan Landgraaf (GVVP, 2017) bevat het gemeentelijk verkeers- en vervoersbeleid. Het GVVP gaat in op vijf thema's: (Hoofd)wegenstructuur en bereikbaarheid, verkeersveiligheid en weginrichting, fietsverkeer, openbaar vervoer en parkeren. Naast diverse beleidsuitgangspunten bevat het GVVP een uitvoeringsprogramma dat gebaseerd is op een knelpuntenanalyse.

De doelstellingen van het GVVP zijn:

- Het bewaken en verbeteren van de kwaliteit van de verkeersafwikkeling;
- Het verbeteren van de algehele verkeersveiligheid, leefbaarheid en bereikbaarheid;
- Het stimuleren van het gebruik van de fiets;
- Het stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer;
- Het voorkomen van parkeeroverlast.

Vanuit het uitvoeringsprogramma van het GVVP worden reconstructieprojecten, verkeersmaatregelen en gedragsbeïnvloedingprojecten geïnitieerd. De projecten reconstructie Rimbürgerweg en reconstructie kruispunt Kleikoeleweg-Brunsummerweg worden in 2021 opgeleverd.

Daarnaast heeft de reconstructie van de Hoogstraat de hoogste prioriteit. De uitvoering hiervan is echter afhankelijk van de snelheid waarmee we incurant vastgoed langs de Hoogstraat kunnen verwerven en deze locaties kunnen herontwikkelen (o.a. ten behoeve van parkeren). We zetten in op het binnenhalen van subsidiegelden voor deze reconstructie, naast de reeds verworven bijdrage uit de Regiodeal Parkstad voor de aankopen. Omdat de reconstructie van de Hoogstraat van onzekere factoren afhangt starten we

---

² *Beheer van grijs en beheer van zwart in de openbare ruimte maken deel uit van dit programma.*

eveneens met de voorbereiding van de reconstructie van de Hoofdstraat tussen de markt en de Einsteinstraat. Op een later moment bepalen we dan welk project het eerste gereed is om uit te voeren.

Verder liften we mee met diverse projecten die geïnitieerd worden vanuit andere beleidsvelden. Bestaande wegen worden daarbij zodanig aangepast dat ze beter voldoen aan het beleid uit het GVVP. Er kan tegemoet gekomen worden aan de wensen van bewoners en bestaande knelpunten op het gebied van verkeer en parkeren kunnen worden opgelost.

Zo wordt binnen het waterproject Het Eikske de Wendelstraat gereconstrueerd hetgeen onderdeel uitmaakt van het uitvoeringsprogramma van het GVVP. En binnen het waterproject De Dormig wordt Op de Heugden gereconstrueerd ,waardoor we het wegprofiel aan kunnen passen, zodat er meer ruimte ontstaat voor de fiets. Tevens richten we de Brunsummerweg opnieuw in door mee te liften met het geplande groot onderhoud.

Tot slot verlenen we ook in 2021 weer medewerking aan de uitvoerende c.q. voorbereidende werkzaamheden van de Provincie voor de verdubbeling van het spoor tussen Heerlen en Landgraaf en werken we met de Provincie Limburg, Stadt Übach Palenberg en Strassen NRW aan de planvoorbereiding voor de aanleg van de Randweg Abdissenbosch/B221n. De belangrijkste uitdaging daarbij is het vinden van een oplossing voor de toename van de stikstofdepositie op de Brunsummerheide door de aanleg en het gebruik van de nieuwe weg.

Dekking van de hierboven genoemde activiteiten vinden voor een belangrijk deel plaats uit een tweetal vaste investeringsbedragen opgenomen in de begroting van € 500 duizend (Reconstructie wegen /ruggengraat) en € 150 duizend (Verkeersveiligheidsprojecten). Voor de aanleg van de Randweg Abdissenbosch is een bestemmingsreserve gecreëerd van € 3.356.901.

Integraal beheer

Het beheer van de openbare ruimte ligt verspreid over de programma's 2 (wegbeheer), 5 (groenbeheer) en 7 (waterbeheer en ongediertebestrijding). Ook het beheer van de accommodaties is verdeeld over meerdere programma's. Reden om de wijze waarop wij invulling geven aan het integrale beheer van de openbare ruimte en de accommodaties op te nemen in de paragraaf kapitaalgoederen. In deze paragraaf zijn ook de door uw raad eerder vastgestelde onderhoudsniveaus voor alle kapitaalgoederen opgenomen.

Wegonderhoud

Budgettair hebben we voldoende middelen om al het wegonderhoud uit te voeren met inbegrip van het resterende achterstallig onderhoud. Vanaf 2021 hebben we € 300 duizend minder budget opgenomen omdat we verwachten dat we door beter aan te besteden en slimmer samen te werken dit budgettair voordeel kunnen behalen. Het onderhoud wordt zoveel als mogelijk clustergewijs uitgevoerd. Voor de uitvoering werken we samen met o.a. water, groen, verkeer en stedenbouw. Door een integrale aanpak wordt overlast voor omwonenden zoveel als mogelijk voorkomen. Burgers, belangengroeperingen e.a. binnen een projectgebied worden geïnformeerd over plannen, ontwikkelingen, voortgang en waar mogelijk betrokken bij voorbereiding en onderhoud.

Straatmeubilair

Gezien het beschikbare budget worden inrichtingselementen (straatmeubilair) in de openbare ruimte alleen dan vervangen als het strikt noodzakelijk is. De vervanging betreft voornamelijk verkeersborden en meubilair om de veiligheid voor de weggebruiker te waarborgen.

Fietspaden

Fietspaden, deels in het buitengebied, zijn in het kader van recreatie, toerisme en het gezonde imago van de gemeente opgenomen in het onderhoud. Bestaande fietspaden worden verbeterd zodat er een aaneengesloten fietsverbinding ontstaat die kan worden opgenomen in het knooppuntennetwerk.

Gladheidsbestrijding

Gladheidsbestrijding wordt uitgevoerd op basis van het vastgestelde beleidsplan “Gladheidsbestrijding Parkstad Limburg” en het jaarlijks vastgestelde routeplan van de gemeente Landgraaf.

Openbare verlichting

Het beleidsplan openbare verlichting en het jaarlijkse uitvoeringsprogramma zijn erop gericht om zo efficiënt mogelijk het volledige arsenaal van armaturen om te vormen naar duurzame en energiezuinige LED-verlichting. Masten worden alleen dan vervangen als uit het stabiliteitsonderzoek blijkt dat deze mogelijk gevaar op kunnen leveren. Voor vervanging van onveilige masten is ruim € 8 duizend opgenomen in deze begroting. Het nieuwe beleids- en beheerplan gaan we dit jaar opstellen samen met onze contractpartner.

Reiniging

De gemeentelijke wegen worden in het voorjaar tweemaal en in het najaar driemaal ten tijde van bladval geveegd. Door het verbod op chemische onkruidbestrijding, ontwikkelen kruidachtigen en grassen in de goten zich veel sneller dan voorheen. Op basis van uitgevoerde metingen (momentopname) is geconcludeerd dat een hogere beeldkwaliteit wordt geleverd dan het door de gemeenteraad vastgestelde niveau. Door het verhouden van ondergrondse delen van onkruiden en de toename van klinkerverhardingen zal op termijn de onkruiddruk toenemen. Minder vegen resulteert daarnaast in snellere en grotere vervuiling van kolken en riolen.

De gemeentelijke veegwagens worden ingezet voor de drie centra en op accentpunten in de gemeente. De eigen dienst reinigt de HUP's en zwerfafval wordt dagelijks geprikt, waarbij de kernen de prioriteit hebben. Vanaf begin 2019 ruimt RD4 dumpingen in de Parkstadgemeenten op en registreert gedetailleerd zodat inzicht wordt verkregen in het ontwijkgedrag per gemeente. Daarnaast wordt gemonitord welk effect beleidskeuzes t.a.v. afval van de verschillende gemeentes hebben op illegaal dumpen. Voor het opruimen van illegale stortingen van asbest en chemisch drugsafval worden gespecialiseerde bedrijven ingezet, evenals voor het bestrijden van ongedierte. Om op jonge leeftijd al bewust te worden om zwerfvuil te voorkomen wordt op scholen voorlichting gegeven en worden burgers die op eigen initiatief zwerfvuil ruimen beloond.

Voor riool en water als onderdeel van het integraal beheer van de openbare ruimte verwijzen wij naar programma 7 (volksgezondheid en milieu).

Parkeren

Als algemene doelstelling geldt dat parkeeroverlast zoveel mogelijk moet worden voorkomen. Nieuwe ontwikkelingen die een toename veroorzaken in de parkeerbehoefte moeten deze toename op eigen terrein opvangen. Bij het nieuwe zwembad In de Bende gaan we in 2021 een parkeerterrein aanleggen dat ook gebruikt gaat worden voor het naastgelegen Park Heigank. Op het gebied van duurzame mobiliteit verlenen we medewerking aan het plaatsen van voldoende laadpalen in de openbare ruimte voor het opladen van elektrische auto's.

Parkeren in centra

In de winkelcentra accepteren we een maximale bezettingsgraad van 90%. Voor winkelcentrum Op de Kamp zetten wij in op het verlagen van de parkeerdruk. Enerzijds door het aanleggen van extra parkeerplaatsen, anderzijds door werknemers van onze gemeente te stimuleren minder met de auto naar het werk te komen. De in 2020 aangegane samenwerking met het programmabureau Zuid-Limburg Bereikbaar, welke ons hierin ondersteund, wordt in 2021 voortgezet. In de beide andere centra is vooralsnog geen sprake van een te hoge parkeerdruk en zijn verdere regulerende maatregelen niet nodig. De parkeerdruk in het centrum van Waubach wordt wel gemonitord nu de reconstructiewerkzaamheden aan de Oude Markt e.o. zijn afgerond.

Parkeren in woonbuurten

Een bezettingsgraad tot 100% is toegestaan in woonbuurten mits hierdoor geen problemen ontstaan op het gebied van bereikbaarheid, verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid. Parkeerproblemen worden bij voorkeur opgelost met de traditionele maatregelen zoals parkeerverboden, stilstaan verboden, uitbreiden parkeercapaciteit en fysieke maatregelen. Betaald parkeren en parkeervergunningen passen we niet toe. Bij ongewenste menging van lang- en kortparkeerders kiezen wij voor een parkeerschijfzone. Door toepassing van wijkacupunctuur en door slim aan te haken op 'groot onderhoudsprojecten' proberen wij op efficiënte wijze de parkeercapaciteit te vergroten.

Voortuin- en trottoir-parkeren zijn in beginsel niet toegestaan. Het komt echter veelvuldig voor en een strikte naleving van dit beginsel is niet altijd realistisch/wenselijk. Via herstructurering, wijkacupunctuur en wegreconstructies werken wij aan het toevoegen van meer openbare parkeerplaatsen. Tot die tijd staan we deze vormen van parkeren in woonbuurten met een hoge parkeerdruk oogluikend toe, uiteraard voor zover dat niet leidt tot negatieve gevolgen voor bereikbaarheid, afwikkeling en veiligheid voor andere weggebruikers.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2015	2016	2017	2018	2019
Aantal verkeersongevallen.	Webapplic. statistiek	155	197	163	144	142
	ongevallen #					
Aantal slachtoffers.	Webapplic. statistiek	17	18	22	28	16
	ongevallen #					
Gemiddelde etmaalintensiteit van 10 geselecteerde wegen in de bebouwde kom.	Verkeerstellingen	10.823	---	---	---	10.296
Aantal burgers in buurtoverleggen.	Overlegverslagen	70	70	75	113	90
Asfaltverhardingen in m2.	Beheersysteem Kikker	969.460	969.780	1.051.490	1.029.629	1.024.126
Elementverharding in m2.	Beheersysteem Kikker	985.123	985.701	1.048.965	1.097.596	1.103.069
Aantal meldingen met de top 5 uit de melddesk van BOR, waarvan:		3.261	4.483	5.115	6.029	5.832
- groen	BOR	685	1.416	1.324	1.571	1.760
- wegen en trottoirs	BOR	712	1.024	886	892	883
- reiniging en hondenpoep	BOR	689	913	1.232	1.605	1.275
- straatmeubilair en borden	BOR	426	566	658	642	672
- riolering en water	BOR	226	564	468	477	387
- dieren en ongedierte	BOR	---	---	---	---	400

Analyse kengetallen historische ontwikkeling en beleidsindicatoren

Verkeersongevallen

Omdat in het verleden de belangrijkste black-spots (plaatsen waar veel verkeersongevallen plaatsvinden) in Landgraaf zijn opgelost vinden ongevallen heel verspreid over Landgraaf plaats. Dat maakt het lastig om verkeersveiligheidsmaatregelen goed te prioriteren.

Ondanks al onze inspanningen om de verkeersveiligheid te verbeteren (door maatregelen te treffen en door verkeerseducatie: Vebo, Vevo, Senioren), vallen er jaarlijks toch nog altijd een aantal slachtoffers te betreuren. Het verbeteren van de veiligheid blijft daarom een prioriteit. Het streven blijft nul dodelijke verkeersslachtoffers.

Gemiddelde etmaalintensiteit

In 2016, 2017 en 2018 hebben er geen tellingen plaatsgevonden vanwege de aanleg van de Buitenring (en daarmee gepaard gaande wegafsluitingen en -omleidingen) omdat de verkeersintensiteiten niet representatief waren. In 2019 is er wel weer geteld en is een lichte daling merkbaar. Hierbij zij opgemerkt dat enkele wegen nog beïnvloed zijn geweest door het wel/niet in gebruik zijn van de volledige aansluiting bij de Hoogstraat en door de langdurige afsluiting van de Heerlenerstrasse in Scherpenseel.

Asfalt en elementverhardingen

Het nieuwe beheersysteem levert nauwkeurige cijfers over oppervlaktes aan asfalt en elementverhardingen. De verandering van het aantal m² is het resultaat van omvorming van asfalt- naar klinkerverharding.

Melddesk BOR

Er is een stabilisatie opgetreden in het aantal meldingen. Er is echter een verschuiving waar te nemen in de hoeveelheid meldingen per categorie. Met name bij groen en ongedierte. Om deze reden wordt ongedierte ook opgenomen als kengetal in de tabel omgevingsanalyse. Het totaalverbod op chemische bestrijdingsmiddelen en de langdurige droogte zijn de oorzaak voor de toename van het aantal meldingen op groen. Het verbod op biociden en de klimaateffecten worden ook zichtbaar in de toename van meldingen over ongedierte. Het aantal meldingen m.b.t. reiniging is enigszins afgenomen. De verklaring hiervoor is dat er een extra eenheid is ingezet voor reiniging van de openbare ruimte. De activiteiten m.b.t. openbaar groen en bomen worden verantwoord bij programma 5 en ongedierte en riool en water bij programma 7.

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
Regionaal Verkeers- en Vervoersplan 2011-2020 (RVVP)	2011
Kwaliteitsgids BOR*	2012
Integraal beheerplan openbare ruimte*	2012
Gladheidbestrijdingsplan	2012
Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan	2014
Beheerplan openbare verlichting 2016-2020	2015
Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan Landgraaf	2017

*Beiden worden in 2021 geactualiseerd rekening houdend met uitkomst bestuursopdracht onderzoek groenbeheer.

Wat willen we bereiken?

Doelen

1. Een goed en veilig functionerend verkeers- en vervoerssysteem
2. Burgers participeren actief in hun woon- en leefomgeving
3. Behoud en versterking van de leefbaarheid (een schone, hele, veilige, prettige en vitale woon- en leefomgeving) in alle buurten

Score effectindicatoren	2015	2017	2019	Ambitie	Termijn
(bron: Parkstadmonitor)	L	L	L	L	L
1.1 Waardering verkeersvoorzieningen in de Buurt (schaalscore).	6,5	7,2	7,1	7,5	2022
2.1 Mate van tevredenheid van de burger over het beheer en onderhoud in de buurt (schaalscore)	6,2	6,8	6,7	6,8	2022
2.2 Percentage inwoners dat tevreden is met buurtvoorzieningen	64%	68%	67%	70%	2022
3.1 Percentage inwoners dat zich voor de medeverantwoordelijk voelt leefbaarheid in de buurt	87%	81%	78%	85%	2022

Wat gaan we daarvoor doen in 2021 ?

Nr.	Activiteiten in 2021
1.1	Uitvoeren uitvoeringsprogramma Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan.
1.2	Vorbereiden aanleg Randweg Abdissenbosch.
1.3	Medewerking verlenen aan de voorbereidende/uitvoerende werkzaamheden voor de verdubbeling van het spoor en het behartigen van de Landgraafse belangen.
2.1	Betrekken van burgers en belangenorganisaties bij de beleidsvoorbereiding, -realisatie en -evaluatie.
2.2	Door middel van frequent overleg burgers mede-verantwoording laten nemen voor het beheer en onderhoud.
2.3	Continuering van de ondersteuning/facilitering van maatschappelijke/burger initiatieven.
2.4	Stimuleren van zelforganisatie en initiatieven door bewoners.
2.5	Faciliteren van de buurtorganisaties.
3.1	Onderhouden en beheren van de openbare ruimte.
3.2	Realiseren van reconstructies en groot onderhoud.
3.3	Het verder omvormen van het arsenaal aan armaturen naar duurzame energiezuinige LED-verlichting.
3.4	Onderhouden van recreatieve en toeristische fietsroutes.

Prestatie-indicatoren voor 2021		Norm
1.1.1	Reconstructie Rimburgerweg.	2021
1.1.2	Reconstructie Kleikoeleweg-Brunssummerweg.	2021
1.1.3	Aanpassen weginrichting op beleid GVVP door mee te liften met projecten / werkzaamheden die geïnitieerd worden vanuit andere beleidsterreinen.	2021
1.1.4	Treffen van (kleine) infrastructurele verkeersveiligheidsmaatregelen.	2021
1.1.5	Uitvoeren gedragsbeïnvloedende verkeersveiligheidsmaatregelen.	2021
1.2.1	Planvoorbereiding realisatie Randweg Abdissenbosch en afstemming realisatie B221.	2021
3.1.1	Achterstallig onderhoud asfalt.	<10%
3.1.2	Achterstallig onderhoud overige verharding.	<10%

Wat mag het kosten?

Financiën totale programma

(x € 1.000)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	550	357	272	272	272	272
- Directe salarislasten	1.252	1.016	1.257	1.295	1.329	1.362
- Overige directe lasten	3.235	2.440	2.048	2.048	2.048	2.048
- Kapitaallasten	547	681	699	699	699	699
Totaal lasten bestaand beleid	5.034	4.137	4.005	4.042	4.077	4.110
Saldo bestaand beleid	-4.484	-3.780	-3.733	-3.770	-3.805	-3.838
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
- Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
- Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
- Kapitaallasten	0	19	0	48	48	48
Totaal lasten nieuw beleid	0	19	0	48	48	48
Saldo nieuw beleid	0	-19	0	-48	-48	-48
SALDO taakveld	-4.484	-3.798	-3.733	-3.819	-3.853	-3.886
<i>Investerings</i>			1.760			

Toelichting op de cijfermatige verschillen tussen de begroting 2021 en de bijgestelde begroting 2020

Toelichting saldo 2021 versus 2020

Het resultaat op dit programma is in 2021 € 47.000 gunstiger dan de bijgestelde begroting 2020. Dit is mede het gevolg van:

Een afname van de overige directe lasten door:

- Lagere raming budget onderhoudsreserve op wegen en trottoirs ad € 116.000;
- Lagere raming budget onderhoudsreserve op fietspaden ad € 116.000;
- Lagere uitgaven t.o.v. 2020 sfeerverlichting 3 winkelcentra ad € 90.000;

- Lagere uitgaven t.o.v. 2020 inzake actieplan zwerfval in 2020 ad € 88.000;
- Lagere uitgaven t.o.v. 2020 inzake aanleg glasvezelkabel VRI Streepkruis in 2020 ad € 18.000;
- Lagere uitgaven t.o.v. 2020 inzake bankjesproject ad € 18.000;
- Lagere uitgaven t.o.v. 2020 inzake verplaatsen KPN-kast Moltweg ad € 15.000.

Een toename van de overige directe lasten door:

- Een hogere bijdrage aan de GR Rd4 ad € 19.000 ter voorkoming van illegale dumpingen.
- Overige nadelige verschillen op taakveld 210 ad € 26.000;

Een toename van de baten o.a. door:

- Een hogere raming van de huren exploitatie parkeergarages ad € 2.000.

Een afname van de baten o.a. door:

- In 2020 heeft een begrotingswijziging plaatsgevonden inzake uitvoer actieplan zwerfval ad € 88.000. Dit waren incidenteel geraamde baten uit het afvalfonds, deze incidentele baten zijn in 2021 niet meer van toepassing.

Een toename van de overige directe lasten als gevolg van de in de kadernota benoemde (autonome) ontwikkelingen:

- Hogere stortkosten asfalt en grond ad € 22.000 (AO-16 + AO-17);
- Hogere lasten parkeergarage door stijging bijdrage aan vereniging van eigenaren parkeergarages ad € 21.000 (AO-24).

De volgende nieuwe investeringen maken deel uit van dit programma:

Het investeringsbedrag in 2021 van € 1.759.877 betreft de investeringsbudgetten:

- Reconstructie wegen/ruggengraat (RVCinv-09)	€ 500.000
- Verkeersveiligheidsprojecten (RVCinv-11)	€ 150.000
- Herinrichting/upgrading parkeerplaats bij sportpark Strijthagen (RVRinv-01)	€ 280.000
- Openbare verlichting - vervanging armaturen (RVCinv-07)	€ 230.000
- Openbare verlichting - vervanging lichtmasten (RVCinv-06)	€ 10.000
- Activeren vervangingsinvesteringen wegen (RVCinv-08)	€ 589.877

Voor een gedetailleerdere toelichting van alle mutaties in baten en lasten per taakveld verwijzen wij naar bijlage 2 (lasten en baten per taakveld).

Verbonden partijen en professionele gesubsidieerde organisaties

(x € 1.000)

Naam organisatie	2020	2021	2022	2023	2024
GR RD4	0	19	19	19	19
Totaal	0	19	19	19	19

Dit betreft bijdrage aan de GR RD4 in 2021 geraamd op € 19.000 aan beleid om illegale dumpingen te voorkomen.

Wat zijn de risico's?

(x € 1.000)

Risico	Majeure risico's	Beheersmaatregel	Risicobedrag (kans * impact)			
			2021	2022	2023	2024
R21	invullen van de inspanningsverplichting BPL	-	2.079			
		Totaal risicobedrag	2.079	0	0	0

Toelichting risico's

R21 De financiering van de Buitenring Parkstad Limburg is samengesteld uit verschillende soorten van bijdragen. De bijdragen annex resultaatverplichtingen zijn door de regio en de regiogemeenten afgerekend met de Provincie Limburg. Er is echter nog een component waarover nog finaal dient te worden afgerekend, en dat is de inspanningsverplichting van in totaliteit 22,7 miljoen euro. Met betrekking tot deze inspanningsverplichting is door de provincie aangegeven dat de regio nu snel 'over de brug moet komen'. Mede omdat deze inspanningsverplichting moeilijk invulbaar blijkt te zijn en de provincie graag wil afrekenen, wil zij de inspanningsverplichting van 22,7 miljoen omzetten in een resultaatsverplichting van 12,7 miljoen euro. Dit zou gegeven de verdeling van de kosten in het verleden op een bedrag van ca. 2,1 miljoen voor Landgraaf uitkomen. Er zijn vergevorderde afspraken dat de regio en regiogemeenten hiermee instemmen. De verwachting is dan ook dat bij de behandeling van de Begroting 21 deze bijdrage definitief is. Het risico verdwijnt dan echter de positie van de algemene reserve is in dat geval ook lager dan nu opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicomangement.

PROGRAMMA 3: ECONOMIE

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s)	F. Janssen en R. Lucassen
Verantwoordelijk afdelingshoofd	F. Geurts (ROG)

Programma Economie omvat de volgende taakvelden:

- 310 Economische ontwikkeling
- 320 Fysieke bedrijfsinfrastructuur
- 330 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen
- 340 Economische promotie

Programma-samenvatting

Binnen dit programma stimuleren en faciliteren wij de economische dynamiek en ontwikkeling, de werkgelegenheid, de aanhaking met het onderwijs en de arbeidsparticipatie. Door het op peil houden en mogelijk versterken van de randvoorwaarden voor een gezonde economische structuur en een goed ondernemersklimaat trachten we, in dialoog met de partijen die onze lokale economie vormgeven, de welvaart en het welzijn in Landgraaf te bevorderen. Dit met open oog en oor voor de behoeften van onze ondernemers, waarbij nadrukkelijk aandacht is en blijft voor het waar mogelijk verlagen van de regeldruk en de stroomlijning van procedures. Nieuwe, kansrijke initiatieven ondersteunen we vanuit een positieve grondhouding. We werken op regionale en Zuid-Limburgse schaal constructief samen en we benutten zoveel mogelijk de kansen van de (eu)regionale ligging en samenwerking.

Onder dit programma valt ook het gemeentelijk beleid op het gebied van Vrijtijdseconomie dat is gebaseerd op de doelstellingen en ambities die vastgelegd zijn in de nota Vrijtijdseconomie Landgraaf 2016–2020. Het moet Landgraaf nog aantrekkelijker maken voor zowel toeristen die de regio bezoeken als de inwoners van Landgraaf zelf. Daarbij spelen stadspromotie, het beleefbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed en een evenementencyclus een belangrijke rol. Ook op regionale en Zuid-Limburgse schaal wordt een optimale positionering van de Landgraafse vrijetijdseconomie nagestreefd.

Economische ontwikkeling

Het bestendigen en waar mogelijk uitbreiden van het aantal bedrijven en het aantal arbeidsplaatsen is een primair doel van het programma economie. Daar waar er zich in dat kader mogelijkheden aandienen trachten we snel en adequaat te reageren. Bijvoorbeeld op verzoeken van het bedrijfsleven voor uitbreiding of nieuwe initiatieven.

Het is evident dat deze taken in 2021 nog relevanter zijn dan ze al waren. De gevolgen van de coronacrisis zullen zich echter in 2021 naar verwachting verder gaan aftekenen. Bedrijven zijn in 2020 op diverse fronten door de Rijksoverheid ondersteund en ook als gemeente hebben wij waar mogelijk geholpen om bedrijven met raad en daad bij te staan. Dat zullen wij ook in 2021 blijven doen.

In de cijfers van de effectindicatoren zien we dat het aantal arbeidsplaatsen en vestigingen de afgelopen vier jaren is toegenomen. Dat is nog allemaal van voor de crisis. Onze ambitie was en blijft het aantal arbeidsplaatsen boven de 10.000 te houden.

Dit ondanks het feit dat we die ambitie in 2019 hebben gehaald. Een lichte daling als gevolg van de gevolgen van de Corona-crisis achten wij realistisch. De nog niet gehaalde ambitie van 2.500 vestigingen handhaven we eveneens omdat we verwachten dat er meer kleine zelfstandigen (zzp) zullen starten.

Een goede samenwerking tussen private – en publieke partijen blijft één van de basisvoorwaarden om nieuwe, economische dynamiek te genereren. Hierbij dient de gemeente niet alleen faciliterend op te treden, maar ook initiërend, waarbij innovatie en duurzaamheid prominente thema's zijn. Pilots zullen, in nauwe samenspraak met het bedrijfsleven, een voorbeeldfunctie kunnen vervullen, waarbij op termijn een verdere uitrol tot de mogelijkheden behoort (bijvoorbeeld: zonnepanelenproject MKB)

Door gebruik te maken van de bestaande netwerken, beleidsafstemming, promotie en acquisitie en ook middels regionale afstemming, proberen we het kwaliteit- en serviceniveau blijvend te verbeteren.

Landgraaf wil nadrukkelijk ook jong ondernemerschap stimuleren. De Stichting Starters Centrum en de Stichting Streetwise vervullen in dit kader een voorname, bemiddelende rol. Door jonge ondernemers daarnaast in ons Economische Platform te laten participeren genereren we nieuwe dynamiek en voeren we vernieuwingen in het bestaande netwerk door. Zo borgen we tevens dat ook hun stem gehoord wordt.

De samenwerking op regionale en Zuid-Limburgse schaal is een belangrijke pijler. Binnen Parkstad werken we nauw samen om beleid dat grensoverschrijdend is en/of waar overlap zit met elkaar te bespreken en waar mogelijk en gewenst op elkaar af te stemmen/aan te haken. Zodoende trachten we oneigenlijke concurrentie, miscommunicatie en onduidelijkheid voor ondernemers te voorkomen.

De samenwerking op Zuid-Limburgse schaal, in de vorm van Economische Samenwerking Zuid-Limburg (ESZL), zal naar verwachting in 2021, in aangepaste vorm, definitief doorgang vinden. Dit wordt een samenwerking die een inhoud-gedreven strategische netwerkbenadering heeft en waarbij het vormen van allianties op basis van 'coalitions of the willing' rond de strategische opgaven in Zuid-Limburg het uitgangspunt is.

Ook de Euregionale samenwerking krijgt in 2021 een vervolg. Concrete acties ter intensivering van de samenwerking met de oosterburen (Kreis Heinsberg, Städteregion Aachen) zullen georganiseerd worden, maar ook zal aanhaking en afstemming op Parkstadniveau plaatsvinden, waar dit onderwerp is belegd in het kader van de Regiodeal Parkstad.

Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Landgraaf wil een aantrekkelijke vestigingsplaats blijven voor nieuwe bedrijvigheid. Dat vraagt om goed bereikbare en toekomstbestendige bedrijventerreinen en winkelcentra. Door de aanleg van de Binnen- en Buitenring zijn onze bedrijventerreinen prima ontsloten. De aanleg van de randweg Abdissenbosch zal die bereikbaarheid nog verder verbeteren. Zoals uw raad weet hebben we daarvoor ca. € 3,5 mln. gereserveerd.

De voorbije jaren is fors geïnvesteerd in de kwaliteit van onze centra. Desondanks kampt ook Landgraaf nog met leegstand in de winkelcentra en de aanloopgebieden. Het aanpakken van leegstand van commercieel vastgoed in de centra en aanloopgebieden is dan ook een speerpunt van ons beleid. In lijn de met SVREZL (Structuurvisie Ruimtelijke Economie Zuid-Limburg) streven we ernaar de drie winkelcentra compact te houden en retail buiten deze gebieden zoveel mogelijk te voorkomen.

Nadat de centra van Schaesberg en Waubach de laatste jaren flink zijn opgewaardeerd en toekomstbestendig zijn gemaakt, is nu winkelcentrum Op de Kamp aan de beurt. Dit winkelcentrum is in 2019 van eigenaar gewisseld. Er is een toekomstvisie opgesteld voor dit centrum waarin omschreven

staat dat, naast het tegengaan van leegstand, de levendigheid en aantrekkelijkheid van het winkelcentrum vergroot wordt door o.a. het aantrekken van een (nieuwe) derde supermarkt in de vorm van een discounter. Het streven is om de horeca zoveel als mogelijk te concentreren aan het Raadhuisplein om winkelcentrum Op de Kamp als verblijfsgebied verder te versterken. Met deze opwaardering van het hoofdwinkelcentrum van Landgraaf, die naar verwachting in 2021 haar uitwerking zal hebben, wordt getracht de positie van dit centrum te versterken en toekomstbestendig te maken.

De toevoeging van een derde supermarkt aan winkelcentrum Op de Kamp zal hoogstwaarschijnlijk verschuivingen/verplaatsingen betekenen in het winkel/supermarktlandschap binnen Landgraaf. Deze ontwikkelingen en de consequenties worden op de voet gevolgd en waar nodig/mogelijk wordt er actie ondernomen indien deze ontwikkelingen mogelijkwerwijs negatieve effecten tot gevolg hebben.

Een versterkend effect heeft het feit dat Landgraaf onderdeel uitmaakt van de Regiodeal Parkstad Limburg met haar 'Buurtontwikkelingsplan Oud-Nieuwenhagen en Winkelcentrum Op de Kamp'. Het doel van dit plan ten aanzien van voorzieningen (retail) in deze buurt is om vanuit een samenwerking tussen publieke en private partijen ook te investeren in de kwaliteit, het voorzieningenniveau, het ondernemerschap en de leefbaarheid van de omgeving. Dit wordt bereikt door het zoveel mogelijk concentreren van winkels in het centrum en het verbeteren van de ruimtelijke randvoorwaarden zoals bereikbaarheid, parkeren en de openbare ruimte (ontmoeting). Door een actieve begeleiding wordt kwalitatief nieuw ondernemerschap aan de winkelclusters toegevoegd, vindt transformatie plaats (in beperkte mate sloop) van vierkante meters overtollige winkelruimten naar andere functies, en wordt ingezet op een reductie van de verborgen plancapaciteit. Landgraaf levert met de beoogde transformatie van 5.000 m² commercieel vastgoed een wezenlijke bijdrage aan de taakstelling vanuit de Regiodeal parkstad (16.000 m²).

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

Wij trachten te allen tijden ondernemers zo goed mogelijk te helpen en te ondersteunen. Via diverse kanalen (website, social media, etc.) zorgen we ervoor dat ondernemers op de hoogte worden gehouden van nieuws, ontwikkelingen en andere relevante en interessante informatie.

De samenwerking met de Stadsregio Parkstad Limburg, het Ondernemershuis, het Mensontwikkelbedrijf en ISD BOL vergroot de informatie-uitwisseling en versterkt de samenwerking, hetgeen leidt tot een efficiënte(re) en op maat gesneden aanpak.

Door te sparren met en met enige regelmatig bevragen van ondernemers weten we wat er speelt en leeft en kunnen we daar snel en adequaat op inspelen. Contacten en periodieke overleggen met de ondernemers/winkeliersverenigingen in Landgraaf, maar ook het Economisch Platform dragen hier positief aan bij. Ook de bedrijfsbezoeken die de wethouder samen met de bedrijvencontactfunctionaris meermaals per jaar aflegt zijn hier een goed voorbeeld van.

In lijn met ons beleid werken we daarnaast aan het duurzaam invullen van leegstaande panden in alle drie de kernwinkelgebieden door het stimuleren van nieuw en innovatief ondernemerschap, in de succesvolle samenwerking met Stichting Streetwise. De samenwerking met Streetwise vindt op regionale schaal plaats en sinds halverwege 2020 op basis van een subsidierelatie, gecoördineerd door de Stadsregio Parkstad.

In 2020 is de vernieuwde subsidieregeling 'Stimuleren innovatief ondernemerschap in winkelkernen' geïmplementeerd. Middels deze subsidie wordt invulling/herbestemming van leegstaand commercieel vastgoed gestimuleerd. Een ondernemer die start in een leegstaand winkelpand in een van de drie

winkelcentra, onder begeleiding van Streetwise, kan rekenen op een eenmalige impulssubsidie van € 6 duizend.

In de gebieden buiten de kernwinkelgebieden, waaronder de aanloopstraten, is herbestemming c.q. herontwikkeling van panden met een retailbestemming gewenst. De hiervoor beschreven subsidie-regeling, in de vorm van een transformatiesubsidie sluit ook hierop aan. Deze subsidie is erop gericht om functieverandering van winkelpanden buiten de kernwinkelgebieden te stimuleren. Hiervoor geldt dat een pandeigenaar die zijn pand transformeert naar een beter passende en toekomstbestendige functie, waarbij de retailbestemming verdwijnt, kan rekenen op een tegemoetkoming in de kosten van maximaal € 15 duizend.

Economische promotie

De Ondernemersdag is één van de vele momenten dat de gemeentelijke overheid en het Landgraafse bedrijfsleven elkaar treffen en in gezamenlijkheid Landgraaf en het Landgraafse bedrijfsleven promoten. Daarnaast dragen initiatieven zoals het Economisch Platform, waarbij actuele, economische en maatschappelijke initiatieven worden besproken, het Grensevent, waarbij de (eu)regionale contacten en samenwerking met de grensregio centraal staan, en evenementen zoals Pinkpop en de Cavemanrun bij aan de promotie van Landgraaf als vestigingsplaats voor nieuwe bedrijvigheid.

Regionale samenwerking

Op regionale schaal zijn we actief met het vormgeven van de retail in de regio. Daarvoor is een uitvoeringsprogramma Retail opgesteld met speerpunten zoals de aanpak van overtollige en ongewenste plancapaciteit, het stimuleren van ondernemerschap en investeren in 14 winkelclusters, en aanpak van de aanloopstraten (historische linten), zoals de Hoogstraat in Landgraaf.

In regionaal verband werken wij daarnaast ook aan de promotie en acquisitie van onze bedrijventerreinen met als doel bedrijven te werven en te begeleiden naar de meest geschikte locatie. Ook hier ligt een uitvoeringsprogramma aan ten grondslag. Samen werken wij aan de implementatie hiervan en de vertaling van actiepunten naar de Landgraafse situatie. Concreet te verwachten resultaat is een ondersteunende website met een daaraan gekoppelde marketingcampagne: "Business in Parkstad".

Toekomstbestendige vrijetijdseconomie en evenementen

Onderzoek alles, maar behoud het goede. Dat is het motto waarmee Landgraaf haar vrijetijdseconomie versterkt. Nieuwe ontwikkelingen moeten kwalitatief hoogwaardig en inpasbaar zijn in het reeds aanwezige toeristisch-recreatieve profiel van Landgraaf. Jaarlijks beoordelen we nieuwe initiatieven op de toegevoegde waarde voor Landgraaf in aanvulling voor het Landgraafse aanbod. Kansrijke en complementaire initiatieven faciliteren en ondersteunen we van harte.

Uiteraard worden ook zelf ontwikkelingen onderzocht en geïnitieerd. Bijvoorbeeld op het gebied van recreatieve routes, door de uitrol van het geheel nieuwe wandelrouten netwerk 'Knopenlopen' en door de verbinding met het erfgoed van Landgraaf te leggen via het digitale cultuurhistorisch platform. Een ander voorbeeld is het onderzoek naar een mogelijke recreatieve herbestemming van de Strijthagermolen. Verder worden de belangen en positionering van Landgraaf zoveel mogelijk ingebracht en doorvertaald op regionaal niveau, bijvoorbeeld in het Ontwikkelprogramma Vrijetijdseconomie Parkstad Limburg 2020-2024 Parkstad en de Visie Vrijetijdseconomie Zuid-Limburg 2030, en binnen de nieuwe filosofie en marketingstrategie van Visit Zuid-Limburg (voorheen VVV Zuid-Limburg). Parallel aan deze kaders zullen de eigen gemeentelijke ambities en accenten in 2021 worden herijkt, aangevuld en bestendigd in een actualisatie van de nota Vrijetijdseconomie Landgraaf 2016-2020.

In de nota vrijetijdseconomie Landgraaf 2016–2020 is het versterken van de samenhang evenementen en vrijetijdseconomie als ambitie opgenomen. Evenementen versterken de naamsbekendheid van Landgraaf en vormen een belangrijk instrument voor toeristische stadspromotie. Vanuit het oogpunt van de vrijetijdseconomie is het van toegevoegde waarde om nieuwe evenementen, die een aanvulling vormen op de aanwezige evenementen, binnen te halen. Het doel is het creëren van een kwalitatief hoogwaardige evenementencyclus.

We spannen ons daarom ook in 2021 opnieuw in om aansprekende evenementen aan te trekken die Landgraaf als evenementengemeente op de kaart zetten en/of op recreatief vlak van meerwaarde zijn voor onze eigen inwoners. Bij voorkeur trekken deze evenementen nieuwe bezoekersstromen naar Landgraaf. Tegelijkertijd zetten wij ons in om de bestaande kwalitatief hoogwaardige evenementen voort te zetten, te verrijken en uit te bouwen. Hopelijk biedt 2021 kansen om de draad weer op te pakken waar we die in 2020 noodgedwongen hebben moeten loslaten. In een evenementengemeente als Landgraaf geven evenementen een belangrijke impuls voor de lokale economie. In 2021 zal het onderzoek naar de economische spin-off van Pinkpop worden opgeleverd.

Voor wat betreft het benodigde (relatief beperkte) jaarlijkse werkbudget om invulling te geven aan dit door de raad vastgestelde beleid doen we een beroep op de reserve transformatie. In de financiële bijstellingsrapportage zullen we uw raad verantwoording afleggen over het daartoe te onttrekken bedrag.

Cultuurhistorie

Landgraaf is trots op haar verleden. Een rijk verleden, want het lijkt wel alsof de hele Westerse geschiedenis de gemeente heeft aan gedaan. De Romeinen vestigden zich hier in hun villa's en kleine nederzettingen, omgeven door glooiende graanvelden. Later bouwden ridders en graven er kastelen die generaties lang het symbool van hun macht waren. Vreemde legers trokken door de Landgraafse gehuchten, onderweg naar veldslagen die de Europese landkaart gevormd hebben. En ook in Landgraaf veroverden koel- en schachttorens van de Zuid-Limburgse mijnindustrie een plek aan de horizon. Dit alles heeft geresulteerd in een prachtige erfenis van monumenten en verhalen die de toeristische aantrekkelijkheid kan vergroten.

Daarom is het voor de vrijetijdseconomie van belang om het cultuurhistorisch erfgoed van Landgraaf voor inwoners en bezoekers zichtbaar en beleefbaar te maken. Dat doen we door jaarlijks te investeren in cultuurhistorische landmarks. In 2020 is hard gewerkt aan het opbouwen van een digitaal cultuurhistorisch platform. Dit is een webapplicatie ofwel een telefoonvriendelijke website waarmee we het cultuurhistorisch erfgoed van Landgraaf op een aantrekkelijke manier ontsluiten voor zowel inwoners als bezoekers. Met wetenschappelijk verantwoorde maar toegankelijk geschreven beschrijvingen, anekdotes en beeldmateriaal brengen we het verleden tot leven en vertellen we de verhalen waar we trots op zijn. In 2021 zullen nieuwe verhalen en mogelijkheden aan de applicatie worden toegevoegd. Ten slotte wordt ernaar gestreefd om Landgraaf in 2021 optimaal te positioneren in de cultuurhistorische verhaallijnen die ook Visit Zuid-Limburg (voorheen VVV Zuid-Limburg) in haar storytelling gaat opvoeren.

Stadspromotie

Om de naamsbekendheid van Landgraaf te vergroten, is stadspromotie van essentieel belang. Wij vertellen het verhaal van een bloeiende gemeente in een regio die zichzelf opnieuw aan het uitvinden is, waar een contrast bestaat tussen natuurgebieden vol schoonheid en cultuur en een stedelijk gebied met attracties en diverse andere (recreatieve) voorzieningen. We laten geen mogelijkheid onbenut om dit verhaal kernachtig uit te dragen.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2015	2016	2017	2018	2019
Oppervlakte bedrijfsterreinen in ha	Etil	100	100	100	100	100
% Werkzame beroepsbevolking	Parkstadmonitor	72%	-	69%	-	72%
Aantal recreatieve overnachtingen	BsGW	82.985	90.527	87.767	92.960	93.805
Aantal lokale evenementen o.g.v. APV (excl. Megaland).	KCC	150	186	163	117	150

Beleidsindicatoren (BBV)-info: waarstaatjegemeente.nl	Bron	2015	2016	2017	2018	2019
% Functiemenging	LISA	35,1	34,7	34,8	35,4	35,9
Aantal vestigingen (van bedrijven) per 1.000 inwoners in leeftijd van 15 t/m 64 jaar	LISA	91,6	93	96,7	100,2	103,2

Analyse kengetallen historische ontwikkeling en beleidsindicatoren

Het aantal recreatieve overnachtingen neemt gedurende de laatste vijf jaar toe. In verband met Covid-19 zal dit in 2020 wellicht een neerwaartse beweging maken. De voorspelling voor 2021 hangt nog in wijde zakken, omdat bij het opmaken van de begroting nog niet te voorspellen is, of de crisis omtrent covid-19 ook in 2021 de recreatieve overnachtingen parten zal spelen. De verplicht op te nemen functiemengindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen. Landgraaf scoort op deze index lager t.o.v. het landelijk gemiddelde dat in 2019 op 53,2 ligt. Daarentegen groeit het aantal vestigingen (van bedrijven) per 1.000 inwoners in Landgraaf de laatste jaren gestaag.

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
Uitvoeringsprogramma economie stadsregio Parkstad Limburg	2010
Nota uitvoeringsbeleid evenementen 2012.	2012
Nota Vrijtijdseconomie Landgraaf 2016-2020.	2016
Beleidsvisie Leegstand Commercieel Vastgoed Landgraaf.	2016
Structuurvisie Ruimtelijke Economie Zuid-Limburg (SVREZL).	2018
Ontwikkelprogramma Vrijtijdseconomie Parkstad Limburg	2020
Grondnota	2020
Uitvoeringsprogramma Retail Parkstad Limburg 2019-2025.	2020
Uitvoeringsprogramma Bedrijventerreinen 2020-2024	2020
Regiodeal - Buurtontwikkelingsplan Oud Nieuwenhagen en winkelcentrum Op de Kamp.	2020
Subsidieverordening 'Stimuleren innovatief ondernemerschap in winkelkernen'.	2020
Visie Vrijtijdseconomie Zuid-Limburg	2020

Wat willen we bereiken?

Doelen

1. Versterking van de lokale economie en arbeidsmarkt, met aanhaking bij het onderwijs.
2. Versterking van de vrijetijdseconomie, waaronder het creëren van een evenementencyclus.

Score effectindicatoren	2015	2017	2019	Ambitie	Termijn
(bron: etil)	L	L	L	L	L
1.1 Aantal arbeidsplaatsen	9.301	9.610	10.163	10.000	2022
1.2 Aantal vestigingen	2.164	2.299	2.433	2.500	2022

Wat gaan we daarvoor doen in 2021 ?

Nr. Activiteiten in 2021

- 1.1 Het beheren en uitbreiden van het relatienetwerk, het acquireren en faciliteren van ondernemers, bedrijfsbezoeken, het stimuleren van bedrijvigheid, organisatie Ondernemersdag, Economisch Platform, het versterken van de cohesie tussen onderwijs en arbeidsmarkt middels talentontwikkeling.
- 1.2 Behouden en stimuleren van een adequaat en toekomstbestendig niveau van de (winkel)centra en de bedrijfsterreinen door centrummanagement en bedrijventerreinmanagement, door actief met externe partijen trachten invulling te geven aan leegstaande winkel- en bedrijfspanden en door herstructurering.
- 1.3 Uitvoering geven aan de subsidieregeling 'Stimuleren innovatief ondernemerschap in winkelkernen', door samen met de Stichting Streetwise en andere externe partijen ruimte te bieden aan nieuwe ondernemers en pandeigenaren die hun leegstaand winkelpand buiten de winkelkernen willen transformeren.
- 1.4 Acties ter bevordering van de (eu)regionale samenwerking, op zowel lokale als regionale schaal.
- 2.1 Het vermarkten en promoten van Landgraaf als aantrekkelijke vestigingsplaats voor het (toeristische) bedrijfsleven.
- 2.2 Uitvoering geven aan de nota Vrijetijdseconomie Landgraaf 2016-2020 door de versterking en uitbreiding van de vrijetijdseconomie, het beleefbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed, stadspromotie, het betrekken van toeristische ondernemers en het creëren van een evenementencyclus. Bovendien ambities Landgraaf herijken, aanvullen en bestendigen.
- 2.3 Organiseren en faciliteren van de kermessen in Schaesberg, Waubach en Nieuwenhagen
Faciliteren van kleinschalige evenementen op wijkniveau.

Prestatie-indicatoren voor 2021		Norm
1.1.1	Organiseren Ondernemersdag	2021
1.1.2	Aantal bedrijfsbezoeken.	20
1.1.3	Bijeenkomsten Economisch Platform.	2
1.2.1	Aanpak pilot Hoogstraat (aanpak aanloopstraten vanuit uitvoeringsprogramma Retail)	2021
1.2.2	Ondersteuning en mede uitvoering geven aan de implementatie toekomstvisie Op de Kamp.	2021
1.2.3	Aantal verkochte bedrijfskavels.	1
1.2.4	Gerealiseerde website en campagne "Business in Parkstad".	2021
1.3.1	Aantal ingevulde leegstaande (retail)panden binnen de gemeente.	5
1.3.2	Aantal subsidieaanvragen 'Stimuleren innovatief ondernemerschap in winkelkernen'.	4
1.4.1	Vernieuwde samenwerking ESZL.	2021
1.4.2	Acties t.b.v. grensoverschrijdende samenwerking Landgraaf-Kreis Heinsberg.	2021
1.4.3	Samenwerking op regionaal/Parkstad niveau t.a.v. onderwerp GROS	2021
2.2.1	Aantal bedrijfsbezoeken aan toeristische ondernemers en organisaties	5
2.2.2	Het faciliteren van bovenregionale evenementen	4
2.2.3	Onderzoek naar de economische spin-off van Pinkpop	2021
2.2.4	Actualisatie nota Vrije tijdseconomie Landgraaf 2016-2020	2021
2.2.5	Uitbreiden en beheren van het digitaal platform om cultuurhistorisch erfgoed beleefbaar te maken	2021
2.2.6	Het realiseren van cultuurhistorische landmarks	2
2.2.7	Verbeteren fiets-, wandelroutes, uitrol Knopenlopen	2021
2.2.8	Uitwerking Visie Vrijetijdseconomie Zuid-Limburg	2021
2.3.1	Aantal georganiseerde kermissen	3
2.3.2	Aantal gefaciliteerde kleinschalige evenementen	≥ 25

Wat mag het kosten?

Financiën totale programma

(x € 1.000)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	182	233	127	129	131	132
- Directe salarislasten	165	201	248	256	262	268
- Overige directe lasten	308	652	374	374	374	374
- Kapitaallasten	25	33	31	28	28	28
Totaal lasten bestaand beleid	498	886	653	658	664	671
Saldo bestaand beleid	-316	-652	-526	-529	-534	-539
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
- Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
- Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
- Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-316	-652	-526	-529	-534	-539
<i>Investerings</i>			0			

Toelichting op de cijfermatige verschillen tussen de begroting 2021 en de bijgestelde begroting 2020

Toelichting saldo 2021 versus 2020

Het resultaat op dit programma is in 2021 € 126.000 gunstiger dan de bijgestelde begroting 2020. Dit is mede het gevolg van:

Een afname van de overige directe lasten door:

- In 2020 was voor het project Stimuleren innovatief ondernemerschap in winkelkernen ad € 80.000 geraamd. In 2021 is deze raming nihil;
- In 2020 was voor Fresh Valley 1 een onvoorziene post geraamd ad € 94.000. In 2021 is geen post onvoorzien geraamd. Het project is inmiddels afgerond.
- Een lagere raming aan subsidie voor promotie ad € 28.000.
- Een lagere raming voor advies en ondersteuning ad € 75.000.

Een toename van de baten o.a. door:

- Een hogere raming van de opbrengsten toeristenbelasting ad € 2.000.

Een afname van de baten o.a. door:

- Baten voor het project Fresh Valley 1 ad € 94.000. Dit project is inmiddels afgerond.
- Een lagere raming voor de leges marktgelden ad € 14.000. Deze zijn in overeenstemming gebracht met de realisatie boekjaar 2019.

Voor een gedetailleerdere toelichting van alle mutaties in baten en lasten per taakveld verwijzen wij naar bijlage 2 (lasten en baten per taakveld).

Verbonden partijen

(x € 1.000)

Naam organisatie	2020	2021	2022	2023	2024
GR Stadsregio Parkstad Limburg (Regionale initiatieven)	327	327	327	327	327
Totaal	327	327	327	327	327

Toelichting verbonden partijen

De apparaatsbijdrage aan de GR Stadsregio Parkstad is opgenomen in programma 0. De bijdrage voor de IBA is verantwoord in programma 8. In dit programma verantwoorden we alleen de bijdrage aan een zestal regionale Initiatieven op het gebied van economie en toerisme. Vanaf 2019 maken deze deel uit van de begroting van de regio Parkstad. De Landgraafse bijdrage is vastgesteld op basis van de goedgekeurde begroting van de regio Parkstad. In 2021 wordt deze geraamd op € 326.661

Wat zijn de risico's?

Toelichting risico's

We onderkennen geen majeure risico's in dit programma.

PROGRAMMA 4: ONDERWIJS

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s)	F. Janssen en A. Schiffelers
Verantwoordelijk(e) afdelingshoofden	J. Drummen (KCC) en C. Goffin (MO)

Programma Onderwijs omvat de volgende taakvelden:

- 410 Openbaar basisonderwijs
- 420 Onderwijshuisvesting
- 430 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Programma-samenvatting

De Covid-19 crisis is ook aan het onderwijs niet onopgemerkt voorbijgegaan. Het onderwijs is weer volledig hersteld, evenals de kinderopvang. Het blijft evenwel voor ouders spannend, wat we onder andere terugzien in de bezetting op de kinderopvanglocaties. Daar waar de ene leerling meer baat heeft gehad bij het meer zelfsturend deelnemen aan het onderwijs (autonomie), zijn er ongetwijfeld ook veel leerlingen bij wie de achterstand groter is geworden. Dit heeft de volledige aandacht van alle betrokken partijen. Of en zo ja welke aanvullende interventies er ingezet gaan worden om de achterstanden in te lopen kan nu nog niet vermeld worden. Dit zal in de loop van 2020, met een mogelijke uitloop naar 2021, duidelijk worden.

Openbaar basisonderwijs

Alle Landgraafse basisscholen vallen onder het bestuur van onderwijsstichting Movare. Dit geldt eveneens voor de openbare basisscholen in onze gemeente. Met drie openbare basisscholen, te weten OBS Harlekijn, OBS Wereldwijs en OBS De Speurheus, is het openbaar basisonderwijs goed vertegenwoordigd in onze gemeente; een derde van de reguliere Landgraafse basisscholen is een openbare basisschool. Ook in kwalitatief opzicht gaat het goed met het openbaar basisonderwijs in onze gemeente. Al onze openbare basisscholen scoren minimaal een voldoende volgens de Onderwijsinspectie, waardoor zij alleen het basistoezicht genieten. Dit houdt in dat het bestuur of de school volgens de Onderwijsinspectie voldoet aan de basiskwaliteit en daarmee aan de wettelijke eisen die op dat moment geldend zijn.

Minimaal twee keer per jaar vindt er een gesprek met het college van bestuur van onderwijsstichting Movare plaats, waarin ook de ontwikkelingen betreffende het openbaar onderwijs in Landgraaf structureel aan bod komen.

Onderwijshuisvesting

Landgraaf is een gemeente met een uitstekend voorzieningenniveau op het gebied van leven, wonen en recreëren. Niet alleen wat betreft huisvesting maar ook als het gaat om het verenigingsleven en de middenstand. Onze huidige onderwijsmogelijkheden zijn noodzakelijk om dit voorzieningenniveau voor nu en de toekomst in stand te houden. Het belang van kwalitatief goed en toegankelijk onderwijs en bijbehorende huisvesting is niet alleen van betekenis voor onze huidige inwoners, maar draagt ook bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor nieuwe inwoners. Goede onderwijsvoorzieningen zijn een belangrijke factor voor nieuwkomers in onze gemeente. Dit heeft daarnaast een positief effect op de bevolkingssamenstelling van Landgraaf.

Maatschappij en arbeidsmarkt stellen andere eisen aan onze inwoners en werknemers van de toekomst. Hier ligt een verantwoordelijkheid en opgave voor ons als gemeente, het onderwijsveld en maatschappelijke partners. Goed en toegankelijk onderwijs in onze gemeente maakt van onze kinderen/jongeren zelfbewuste en creatieve volwassenen en legt de basis voor een succesvolle loopbaan. Met een breed en voor alle Landgraafse kinderen toegankelijk onderwijsaanbod in onze gemeente, van uitstekende kwaliteit, in gezonde en goed bereikbare centraal in de wijk/gemeente gelegen scholen, spelen wij in op de ontwikkelingen in de maatschappij en sluiten aan op de vraag vanuit de arbeidsmarkt. Voor ons is het vanzelfsprekend dat wij de onderwijsvoorzieningen in onze gemeente niet alleen behouden maar ook toekomstbestendig maken.

De implementatie van De Gezonde Basisschool van de Toekomst op drie van onze basisscholen heeft, door de verschuiving van het leerlingenaantal, invloed gehad op het huisvestingsaanbod. Nu de projectperiode vanuit de pilot afgelopen is, wordt er op ons initiatief op diverse vlakken gekeken naar een bestendige en verdere uitrol. Zo is een van de doelstellingen binnen de Regiodeal Parkstad dat er negen GBT-scholen in Parkstad zijn aan het eind van het schooljaar 2022-2023. De drie huidige Landgraafse scholen behoren tot die negen. Maar ook lokaal zitten we niet stil. Naar aanleiding van de unaniem aangenomen motie betreffende de verdere uitrol van het concept GBT over alle Landgraafse scholen, is onderzocht hoe een en ander vorm kan worden gegeven. Hier is een voorstel voor uitgewerkt waarbij vooralsnog dezelfde looptijd wordt aangehouden als in de Regiodeal Parkstad. Gedurende deze looptijd is het financieel haalbaar om vier extra GBT-scholen in Landgraaf in te richten, mits ouders en schoolteams hiervoor open staan. Daarmee komt het totaal – aantal GBT-scholen in Landgraaf in het schooljaar 2022-2023 op zeven van de negen. In de periode daarna wordt gekeken welke mogelijkheden er zijn om verder uit te breiden naar alle negen scholen (indien gewenst). Daarbij wordt zoveel als mogelijk gebruik gemaakt van bestaande regelingen en budgetten. Bij de uitrol zal eveneens aandacht zijn voor hetgeen gevraagd wordt van de gebouwelijke capaciteit van de huidige scholen.

In het primair en middelbaar onderwijs zijn er diverse bewegingen, zowel krimp als groei. Dit alles vraagt om een toekomstgericht en –bestendig plan van aanpak met bijbehorend onderwijshuisvestingsplan dat niet alleen kijkt naar de kwaliteit en grootte van de beschikbare onderwijsaccommodaties, maar dat ook oog heeft voor de invloed van onderwijsinhoudelijke zaken en projecten op het leerlingenaantal en de verdeling van leerlingen over de scholen in onze gemeente. Met het primair onderwijs (PO) en voortgezet onderwijs (VO) vindt hierover overleg plaats, hetgeen zal resulteren in een meerjarig integraal huisvestingsplan (IHP), dat aan uw raad ter vaststelling zal worden aangeboden. Daarnaast loopt er een paralleltraject voor het Eijkhagencollege. Op basis van de gedane onderzoeken is geconcludeerd dat nieuwbouw te verkiezen is boven renovatie. Met instemming van uw raad hebben wij vorig jaar een samenwerkingsovereenkomst met SVOPL gesloten, waarin de kaders voor de nieuwbouw zijn vastgelegd. Dit jaar zetten we de vervolgstap naar een definitief ontwerp voor de nieuwbouw van het Eijkhagencollege. De C-vleugel van het Brandenburg-college hebben wij, vooruitlopend op herbestemming, tijdelijk in gebruik gegeven aan partijen die talentontwikkeling in de gemeente mede willen vormgeven.

Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Ondanks de vele veranderingen die in 2020 in het onderwijs plaats hebben gevonden door Covid-19, is ook een aantal nieuwe ontwikkelingen in gang gezet. Over de verdere uitrol van de Gezonde Basisschool van de Toekomst is in de vorige paragraaf al geschreven. Daarnaast is de Lokaal Educatieve Agenda Landgraaf vastgesteld. Dat betekent dat de werkgroepen van start zijn gegaan en dat de eerste activiteiten in 2021 geïmplementeerd worden. De gevormde werkgroepen, waaraan de gemeente ook deelneemt, zijn hiervoor aan zet.

Op het gebied van leerlingenzorg, afstemming en doorgaande lijn is het “Knooppunt” ontwikkeld en geïmplementeerd. Het knooppunt is een voorziening in zowel het PO, het VO (in de vorm van ondersteuningsteams), het Middelbaar beroepsonderwijs (Mbo) als door in de voorscholen (kinder- en peuteropvang) waarbij een vast team van deskundigen op afroep beschikbaar is om, samen met de ouders, te bekijken of en zo ja welke extra hulp een leerling ambulante nodig heeft.

In 2019 is gestart met de implementatie van de aan JENS³ gegunde opdracht inzake basishulp jeugd. JENS sluit in deze opdracht nauw aan bij de vindplaats van de jeugdigen in het PO, het VO en regionaal bij het Mbo. Als coöperatie maken zij een begin door hun expertise te verbinden aan de scholen in het PO middels een team dat fysiek op school aanwezig is en dat het PO-team genoemd wordt. Het schoolmaatschappelijk werk in het PO en de voorschoolse voorzieningen wordt doorontwikkeld en de ervaringen worden gebruikt om per school en wijk inzichtelijk te krijgen welke ondersteuning in welk volume nodig is. Het adagium is hierbij ook dat er sprake is van inclusief onderwijs: kinderen met beperkingen of met specifieke behoeften gaan nu nog naar speciale voorzieningen zoals dagbehandeling, medisch kinderdagverblijf, kinderbehandelcentrum en kinderbehandelgroep of het speciaal onderwijs, maar in de nabije toekomst waar mogelijk naar regulier onderwijs. Professionals met kennis van onder meer leer- en ontwikkelingsachterstanden, verstandelijke beperking en gedragsproblematiek ondersteunen de peuteropvang, voor- en naschoolse opvang en school. Ondersteuning voor kinderen met bijvoorbeeld dyslexie of hoogbegaafdheid wordt eveneens op school georganiseerd. In samenwerking met de kinderopvang zet JENS tevens in op een naschools aanbod voor kinderen met daarin een breed scala aan activiteiten.

Bureau VSV richt zich onder andere op het terugdringen van voortijdig schoolverlaten (VSV) en het verlaten van school zonder startkwalificatie (RMC). Regelmatig worden wij op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen en worden gesprekken op Parkstad- en lokaal niveau gevoerd. Met scholen waar een opvallend hoge schooluitval gesignaleerd wordt, worden specifiek gesprekken gevoerd om de schooluitval terug te dringen.

De regelgeving voor leerlingenvervoer ten behoeve van statushouders is in 2020 aangepast en verlengd voor het schooljaar 2020-2021. In de loop van 2021 zal met het onderwijs deze regelgeving worden geëvalueerd. Met het onderwijs is afgesproken dat er in de toekomst sprake zal zijn van adaptief leerlingenvervoer. Daarmee wordt bedoeld op het op de actuele behoefte afgestemd vervoer. In 2020 is met een groot aantal Zuid-Limburgse gemeenten (waaronder o.a. Maastricht, Sittard-Geleen, Heerlen, Voerendaal en Kerkrade) het leerlingenvervoer hernieuwd aanbesteed. Per sub-regio, dus ook voor Parkstad, is sprake van een coördinator voor maatwerkcasussen in het leerlingenvervoer. In 2021 vindt evaluatie van deze coördinatie plaats.

Volwasseneneducatie en laaggeletterdheid

In het kader van volwasseneneducatie wordt op Zuid-Limburgs niveau samengewerkt. Voor 2020 en volgende jaren is door de centrumgemeente Heerlen in afstemming met de overige gemeenten een nieuwe regionale aanpak opgesteld. Naar aanleiding van aangescherpte wetgeving is deze aanpak vertaald in een plan van aanpak. Een van de speerpunten is het vergroten van het bereik van autochtone laaggeletterden. Net als in de voorafgaande jaren wordt ingezet op zowel formele educatie als non-formele educatie. Naast het inzetten van trajecten in het kader van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) wordt in onze gemeente zelf laagdrempelig taalonderwijs gegeven. Het Taalhuis, de taalcafés en de cursussen gericht op verbetering van digitale vaardigheden zijn hier voorbeelden van.

---

³ De corporatie is gevormd door Xonar, Radar, Mondriaan, Koraal Groep, Alcander, Méander Madi en Welsun.

In onze notitie "al doende leren" wordt voor de periode tot en met 2021 de aanpak van laaggeletterdheid omschreven. Met behulp van reeds in een eerder kalenderjaar door uw raad voor meerdere jaren beschikbaar gestelde middelen wordt uitvoering gegeven aan het actieplan laaggeletterdheid, dat samen met de kernpartners tot stand is gekomen. Een van de kernpunten van dit actieplan is het zoeken van samenwerking met andere organisaties, omdat we alleen op deze manier de laaggeletterden kunnen bereiken. Voor 2021 is een subsidieaanvraag bij het rijk ingediend voor de vormgeving en uitvoering van een activiteitencarousel, waarbij we via laagdrempelige activiteiten waarin taal speels verweven is, vooral ook de autochtone laaggeletterden willen bereiken.

Onderwijsachterstandenbeleid en het nieuwe peuterstelsel

Het nieuwe peuterstelsel, dat per 1 augustus 2020 is geïmplementeerd, bestaat uit een aanbod van 16 uur per week waarvan minimaal alle peuters in de leeftijdscategorie tussen 2½ en 4 jaar gebruik kunnen maken. Ook is het basiskwaliteitsniveau op alle opvanglocaties verhoogd naar minimaal VVE-kwaliteit. Aangezien in dit nieuwe peuterstelsel de Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) is geïmplementeerd in de kinderopvang, valt dit nu onder programma 4 in plaats van programma 6.

Het jaar 2021 staat dan ook in het teken van regelmatige evaluaties betreffende dit nieuwe peuterstelsel. Daar waar nodig zullen er aanpassingen plaatsvinden.

Het Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) is in 2019 en 2020 samen met de overige Parkstadgemeenten herzien. In 2020 is dit OAB-beleid, dat eveneens aansluit op de Lokaal Educatieve Agenda, door uw raad vastgesteld. Als onderdeel daarvan zullen er ook interventies in het basisonderwijs plaatsvinden die de kwaliteit van VVE bevorderen. Ter voorbereiding daarop zijn in 2020 subsidies verstrekt aan de basisscholen.

Talentontwikkeling

Talentontwikkeling is een term die steeds vaker te horen is, zowel binnen als buiten het onderwijs. Het gaat daarbij om kinderen en jongeren, waarbij al op vroege leeftijd wordt gestart hun interesses en talenten te laten ontdekken, om vervolgens samen te kijken welk arbeidsperspectief/toekomstige werkgelegenheid er voor deze interesses zijn en welke opleiding hierbij past. We willen dus kinderen/jongeren in onze gemeente zo optimaal mogelijk faciliteren om hen te helpen bij het ontdekken van hun eigenheid en hun (toekomstig) potentieel. Het betreft hier niet alleen talentontwikkeling op leervaardigheden (didactiek), maar ook op bijvoorbeeld sportief of cultureel vlak. Dit doen we in samenwerking met alle betrokken partners.

De aanpak talentontwikkeling kent twee sporen; het regionale spoor (Parkstad) en de lokale aanpak die alleen op Landgraaf betrekking heeft. Beide trajecten sluiten op elkaar aan. Op regionaal gebied zullen samen met ketenpartners een aantal prioritaire thema's worden gekozen, waaraan doelen worden gekoppeld die zijn uitgewerkt in concrete activiteiten. Implementatie zal in 2021 plaatsvinden.

Op regionaal vlak speelt een aantal ontwikkelingen die goed samengaan met ontwikkeling en implementatie van de lokale aanpak talentontwikkeling. Denk daarbij aan de uitrol van de Gezonde Basisschool van de Toekomst en het buurtontwikkelplan Oud Nieuwenhagen in het kader van de Regiodeal Parkstad. Dit maakt dat de lokale aanpak talentontwikkeling, die voor iedere jongere toegankelijk is, het eerst zal landen in Oud Nieuwenhagen. Deze lokale aanpak is in 2020 vormgegeven samen met een grote groep betrokkenen in en rond Oud Nieuwenhagen. Het jaar 2021 staat in het teken van de implementatie van deze lokale aanpak.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2015	2016	2017	2018	2019
Aantal leerlingen basisonderwijs	Jaarverslag VSV	2.486	2.575	2.477	2.512	2.490
Aantal leerlingen voortgezet onderwijs	Jaarverslag VSV	1.800	1.811	1.829	1.846	1.773
% "gewichtenleerlingen" (*) t.o.v. totaal aantal kinderen.	CBS	10,60%	8,90%	8,70%	19%	19%
Aantal voortijdige schoolverlaters.(Bron: jaarverslag VSV)	Jaarverslag VSV	43	57	63	46	52
Aantal toekenningen leerlingenvoer per schooljaar.	KCC	153	168	167	186	183
Aantal onderwijsaccommodaties (basis en voortgezet onderwijs).	Duo	12	11	11	11	11

(*) Gewichtenleerlingen zijn risicoleerlingen die op basis van landelijke criteria risico lopen op onderwijsachterstand. Met ingang van het jaar 2018 wordt gebruik gemaakt van het dashboard van CBS; tot en met 2017 werd gebruik gemaakt van de gegevens van DUO.

Beleidsindicatoren (BBV)-info: waarstaatjegemeente.nl	Bron	2015	2016	2017	2018	2019***
Absoluut* verzuim per 1.000 inwoners in lft.5-18 jr.	DUO	0,9	0,2	0,2	---	---
Relatief** verzuim per 1.000 inwoners in lft.5-18 jr.	DUO	25	14	35	23	21
% VSV-ers (12-23JR) zonder startkwalificatie aan het VO en MBO onderwijs.	Ingrado	2,20%	2,60%	2,2	1,9	1,9

* aantal leerplichtigen dat niet ingeschreven staat op een school.

** aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is.

*** 2019 staat voor schooljaar 2018-2019.

De cijfers voor 2018 en 2019 zijn bij het opmaken van de begroting op www.waarstaatjegemeente.nl nog niet bijgewerkt.

Analyse kengetallen historische ontwikkeling en beleidsindicatoren

Het aantal leerlingen in het basisonderwijs is de laatste vijf jaren redelijk stabiel, het voortgezet onderwijs vertoont in 2019 voor het eerst sinds jaren een lichte daling. Dit komt overeen met circa 2 schoolklassen. De cijfers voor wat betreft de voortijdig schoolverlaters laten inmiddels een stabiele trend zien. Dit is mede te danken aan enerzijds de inzet van de controlefunctie van Bureau VSV en anderzijds de inzet van het Wijkleerbedrijf in de gemeente Landgraaf, hoewel iedere leerling er een teveel is. De cijfers voor het jaar 2017 kunnen niet meer vergeleken worden met de cijfers van de jaren daarna. De cijfers betreffende relatief en absoluut verzuim zijn nog niet bekend bij Ingrado, Deze kunnen daarom nog niet worden weergegeven. Wat we vanuit Bureau VSV wel zien is dat het verzuim in Landgraaf stabiel blijft. In vergelijking met de regio is dit in positieve zin opvallend te noemen.

De stijging voor wat betreft het percentage "gewichtenleerlingen" wordt veroorzaakt door de verandering in indicatoren waarop deze bepaald worden (vandaar ook de flinke stijging in onderwijsachterstandenbudget met ingang van 2019 e.v.). Aangezien de cijfers niet meer beschikbaar zijn via DUO maar nu beschikbaar worden gesteld via een dashboard van het CBS, wordt hiervan gebruik gemaakt. Voor de overgang tussen de jaren 2017 en 2018 geeft dit daarom een vertekend beeld. In de praktijk gaat het echter nog steeds om dezelfde kinderen met dezelfde problematiek. Deze worden nu echter meegenomen in de "telling" die door het Rijk wordt gehanteerd.

Het aantal toekenningen met betrekking tot het leerlingenvoer is in Landgraaf tevens stabiel na een kleine stijging in 2018.

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
Nota Evaluatie & Vooruitblik Accommodatiebeleid Landgraaf	2020
Bestuursovereenkomst Bureau Voortijdig Schoolverlaten Parkstad Limburg	
Verordening leerlingenvervoer gemeente Landgraaf 2014	2016
Preventieplan Jeugd	2017
Plan van aanpak laaggeletterdheid	2018
Beleidsnota: Een gelijke en solide basis voor iedere peuter	2019
Lokaal Educatieve Agenda	2020
Integraal Huisvestingsplan Onderwijs	2021
Samenwerkingsovereenkomst gemeente/SVO PL nieuwbouw Eijkhagencollege	2020
VVE-/ OAB-beleid	2020

Wat willen we bereiken?

Doelen
1. Op de behoefte afgestemd toekomstbestendig accommodatieaanbod.
2. Met het oog op het verkleinen van een mogelijk risico op een ontwikkelingsachterstand, een goede toeleiding van kinderen met een VVE- indicatie naar de VVE- gespecialiseerde peuteropvang.
3. Vergroten van de geletterdheid van onze inwoners

Score effectindicatoren	2015	2017	2019	Ambitie	Termijn
(bron: Parkstadmonitor)	L	L	L	L	L
4.1 % laagopgeleide volwassenen in de potentiële beroepsbevolking.	22%	23%	23%	20%	2022

Wat gaan we daarvoor doen in 2021 ?

Nr.	Activiteiten in 2021
1.1	Implementeren van het meerjarig integraal onderwijshuisvestingsplan (IHP).
1.2	Vorbereiden nieuwbouw Eijkhagencollege.
2.1	Terugdringen voortijdig schoolverlaten o.a. middels sturing en monitoring van Bureau VSV.
2.2	Implementatie van de LEA.
2.3	Het stimuleren van deelname aan VVE voor kinderen met een VVE-indicatie. Verdere uitwerking en implementatie van de aanpak Talentontwikkeling op regionaal (Parkstad) en lokaal niveau.
2.4	Aanpassing verordening leerlingenvervoer.
3.1	Uitvoering geven aan het plan van aanpak laaggeletterdheid.
3.2	Uitbreiding locaties taalcafé.

Prestatie-indicatoren voor 2021		Norm
2.1.1	% terug- of doorgeleide VSV-ers versus totaal aantal VSV-ers (bron: VSV).	≥50 %
2.3.1	% van de kinderen met een VVE-indicatie die in 2020 tussen 2½ en 4 jaar oud zijn, neemt deel aan een VVE- programma of staat in ieder geval ingeschreven bij een kinder- of peuteropvang organisatie.	≥85%
3.1.1	Aantal extra bereikte laaggeletterden ten opzichte van het voorgaande jaar. (bron: gemeente)	≥50
3.1.2	% gemeentelijke brieven, opgemaakt via Corsa-sjablonen, geschreven op B1-niveau. (bron: gemeente)	≥80%
3.2.1	Aantal taalcafés in Landgraaf. (bron: gemeente)	≥4

Wat mag het kosten?

Financiën totale programma

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
<i>(x € 1.000)</i>						
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	234	754	121	121	161	161
- Directe salarislasten	41	43	86	89	91	93
- Overige directe lasten	1.529	2.127	1.559	1.564	1.520	1.526
- Kapitaallasten	933	932	889	2.061	737	567
Totaal lasten bestaand beleid	2.502	3.102	2.534	3.714	2.349	2.186
Saldo bestaand beleid	-2.269	-2.348	-2.414	-3.594	-2.188	-2.025
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	181	600	283	0
- Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
- Overige directe lasten	0	0	181	600	283	0
- Kapitaallasten	0	0	0	0	805	801
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	181	600	1.088	801
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	-805	-801
SALDO taakveld	-2.269	-2.348	-2.414	-3.594	-2.993	-2.826
<i>Investeringen</i>			1.850			

Toelichting op de cijfermatige verschillen tussen de begroting 2021 en de bijgestelde begroting 2020

Toelichting saldo 2021 versus 2020

Het resultaat op dit programma is in 2021 € 126.000 gunstiger dan de bijgestelde begroting 2020
Dit is mede het gevolg van:

Een afname van de overige directe lasten door:

- Lager geraamde kosten onderhoud van onderwijshuisvesting ad € 4.000.

- In 2020 was sprake van het eerste project 'Gezonde basisschool van de Toekomst' ad € 523.000. Dit project is in 2020 afgesloten.
In 2021 krijgt dit een vervolg: zie hiervoor het onderdeel nieuw beleid.
- Een lagere raming voor het budget VVE inzake kwaliteitsverhoging Movare ad € 120.000.

Een toename van de overige directe lasten door:

- Een hogere raming op het budget leerlingenvervoer ad € 70.000;
- Een hogere raming voor de GR Vroegtijdig schoolverlaten (Vsv) ad € 5.000;
- Een hogere raming voor de Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) ad € 5.000;

Een afname van de baten o.a. door:

- Lager geraamde opbrengsten derden voor de huisvesting ad € 7.000 van de voormalige basisschool PWA.
- Een lagere onttrekking ten laste van Onderwijs achterstandenbeleid (OAB) ten opzichte van 2020. (zie ook lagere raming VVE inzake kwaliteitsverhoging Movare ad € 120.000);
- Het afsluiten van het eerste project 'Gezonde basisschool van de Toekomst' ad € 506.000. Dit project is in 2020 afgesloten. In 2021 krijgt dit een vervolg: zie hiervoor het onderdeel nieuw beleid.

Nieuw beleid

In 2021 zal het project 'Gezonde basisschool van de Toekomst' een vervolg krijgen. Hiervoor wordt middels het budget van het Onderwijs Achterstanden Beleid een bedrag van € 181.000 beschikbaar gesteld (Kaderbrief Tabel 2.1).

Voor een gedetailleerdere toelichting van alle mutaties in baten en lasten per taakveld verwijzen wij naar bijlage 2 (lasten en baten per taakveld).

De volgende nieuwe investeringen maken deel uit van dit programma:

Het investeringsbedrag in 2021 van € 1.850.000 betreft de investeringsbudgetten:
Huisvesting Kakertshöfke (RVCinv-16) € 1.850.000

Verbonden partijen

<i>(x € 1000)</i>					
Naam organisatie	2020	2021	2022	2023	2024
GR Bureau VSV – centrumgemeente Heerlen	178	183	183	183	183
Totaal	178	183	183	183	183

Toelichting op de (financiële) bijdrage aan de verbonden partijen

De gemeente Heerlen is centrumgemeente voor de uitvoering van de taken voortijdig schoolverlaten (leerplicht). In 2021 wordt dit geraamd op € 183.160

Professionele gesubsidieerde organisaties

<i>(x € 1000)</i>					
Naam organisatie	2020	2021	2022	2023	2024
Stichting Movare (spraakonderwijs)	60	59	60	61	62
Stichting Movare (VVE)	331	216	220	223	227
Kinderdaggaleis Eigenwijs (VVE)					
Humankind Kinderopvang en –ontwikkeling (VVE)					
Stichting Kinderopvang Parkstad (VVE)					
Totaal	392	275	280	284	289

Toelichting op de (financiële) bijdrage aan de professionele gesubsidieerde organisaties

De bijdrage aan Movare ten behoeve van het spraakonderwijs (logopedie) draagt bij aan activiteit 2.2. In 2021 wordt dit geraamd op € 59.013.

De subsidie VVE aan Movare, Kinderdaggaleis Eigenwijs, Human kinderopvang en ontwikkeling en stichting kinderopvang Parkstad dragen bij aan de activiteiten 2.3 en 2.4. In 2021 wordt dit geraamd op € 216.079.

Wat zijn de risico's?

Toelichting risico's

We onderkennen geen majeure risico's in dit programma.

PROGRAMMA 5: SPORT, CULTUUR EN RECREATIE*

* Hieronder valt ook beheer van groen in de openbare ruimte.

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s)	F. Janssen, R. Lucassen, A. Schiffelers, B. Smeets en R. Vlecken
Verantwoordelijke afdelingshoofden	F. Geurts (ROG), C. Goffin (MO) en T. Hanssen (BOR)

Programma Sport, cultuur en recreatie omvat de volgende taakvelden:

- 510 Sportbeleid en activering
- 520 Sportaccommodaties
- 530 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie
- 540 Musea
- 550 Cultureel erfgoed
- 560 Media
- 570 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Programma-samenvatting

Met het programma sport, cultuur en recreatie ontplooiën wij activiteiten ter bevordering van de toeristische & recreatieve voorzieningen, het groenbeheer, instandhouding van het cultureel erfgoed, sport en bewegen en educatieve en kunstzinnige vorming.

Sportbeleid en activering

Via de uitvoeringsorganisatie TMF geven we invulling aan het beleidskader sport en bewegen 2020–2023 aan de hand van de ambitie: *“Iedere inwoner van Landgraaf de mogelijkheid te bieden, een leven lang, deel te laten nemen aan en te genieten van sporten en bewegen”*. Daarnaast sluit de gemeente daar waar mogelijk aan bij het lokale sportakkoord om de geformuleerde ambitie samen te verwezenlijken.

Sportaccommodaties

Conform de in 2020 vastgestelde nota Evaluatie & Vooruitblik Accommodatiebeleid Landgraaf, blijft de clustering van voorzieningen op en rondom de A-locaties, zijnde de parken Heigank, ter Waerden en Strijthagen uitgangspunt van handelen. De drie parken dragen met name bij aan de realisatie van activiteiten op het gebied van sport. Om die reden zijn door uw raad in 2020 budgetten ter beschikking gesteld voor reeds in uitvoering zijnde dan wel in dat jaar in uitvoering te nemen werkzaamheden te kunnen uitvoeren. Zo is op Park ter Waerden een natuurgrasveld vervangen door een kunstgrasveld, de bovenlaag van de atletiekbaan vernieuwd en is de veldverlichting op het hoofdveld vervangen door LED-verlichting. Op park Strijthagen is de drainage van een veld vervangen, veldverlichting voor een natuurgrasveld aangelegd, alsmede waterpunten aangelegd plus regenhaspel voor de besproeiing van de velden. Op park Heigank is eveneens een natuurgrasveld vervangen door een kunstgrasveld. Ook in 2021 willen we nog een aantal werkzaamheden op de drie parken uitvoeren en hebben hiervoor ruimtevragen ingediend. Het betreft hier het vernieuwen op park Heigank van de toplaag van het oude kunstgrasveld, één wateraansluitpunt aanleggen voor besproeiing van het hoofdveld en veldverlichting en het vervangen van de hekwerken rondom dat veld. In het kader van de duurzaamheid zijn we bij alle drie de A-locaties gestart met het vervangen van de veldverlichting door duurzame LED-verlichting.

Daarnaast zullen we in 2021 starten met de voorbereidingen voor de nieuwbouw van een clubgebouw op park Heigank. Op park ter Waerden betreft het vervangen van de hekwerken van de sportkooi voor

het kogelstoten en hamerslingeren, omdat deze niet meer voldoen aan de daaraan te stellen eisen. Tot slot investeren we voor € 88 duizend in de asfaltering op park Strijthagen van de paden rondom twee velden.

In programma 2 hebben we de ruimtevrage investering, upgraden van de Parkeerplaats Park Strijthagen ter hoogte van € 280 duizend opgenomen.

Cultuurpresentatie, –productie en –participatie

Wij bevorderen de deelname van inwoners aan het educatieve en culturele aanbod, zodat zij meer participeren in de maatschappij. Dit doen we door zoveel mogelijk activiteiten te ondersteunen die bijdragen aan de verbreding van het culturele en educatieve aanbod in onze gemeente. Hiervoor worden zowel professionele als vrijwilligersorganisaties gesubsidieerd die het culturele- en educatieve aanbod verzorgen. Kunstzinnige vorming en cultuureducatie wordt daarnaast verzorgd door de combinatiefunctionarissen kunst, cultuur en muziek. Zij zorgen samen met de combinatiefunctionarissen sport voor verbinding en samenwerking, in het bijzonder tussen het culturele veld, sport, onderwijs en de buurt. De inzet van de combinatiefunctionarissen wordt voor de periode 2020–2022 gecontinueerd.

Theater Landgraaf en poppodium de Oefenbunker

Het theater Landgraaf en poppodium de Oefenbunker hebben een belangrijke rol als voorziening voor het cultureel aanbod in Landgraaf als het gaat om talentenpodium, productie- en presentatiefunctie. De gemeente zet zich ook in 2021 in om beide voorzieningen te behouden en te optimaliseren. De subsidierelatie met de Oefenbunker zal zoals al opgenomen in de begroting 2020 stapsgewijs worden verhoogd naar een vergelijkbaar bedrag met het theater Landgraaf.

Cultureel erfgoed

Onze Erfgoednota stelt het zichtbaar en beleefbaar maken van ons erfgoed centraal. Landgraaf is immers rijk aan cultuurhistorisch erfgoed: ons archeologisch bodemarchief, bouwkundig erfgoed en historische bebouwingsstructuren, klein religieus erfgoed en cultuurlandschap. En natuurlijk de verhalen achter dat erfgoed. Het cultuurhistorische erfgoed vertegenwoordigt de Landgraafse identiteit en versterkt de ruimtelijke structuur. Gelet op de economische kansen en potenties is dit ook door vertaald in de Nota Vrijtijdseconomie Landgraaf 2016–2020.

Ons cultureel Erfgoed vertelt het rijke en complete verhaal van de regio. Al dat erfgoed is niet alleen aanwezig in het landschap. Het wordt ook op uiteenlopende manieren beter zichtbaar en beleefbaar gemaakt. Bijzondere voorbeelden zijn onze lokale initiatieven in relatie tot de Via Belgica en de resten van de Romeinse vicus in Rimburch, Slot Schaesberg, Kasteel Strijthagen, de Landgraaf, de beschermde dorpsgezichten, de kerken, de mijnwerkerswoningen, de Wilhelminaberg en natuurlijk de kapelletjes en wegekruisen.

Wij geven deze bijzondere erfenis door aan komende generaties, maar zonder goede (gebruiks)functie is behoud verre van eenvoudig. 'Behoud door ontwikkeling' is cruciaal voor het voortbestaan van ons cultuurhistorisch erfgoed. Bijzondere Landgraafse voorbeelden zijn de herbouw van Slot Schaesberg, het toekomstbestendig maken van het beschermd stads- en dorpsgezicht Lauradorp, de doorontwikkeling van de Wilhelminaberg, herbestemming van kerkgebouwen en beeldbepalende panden (bijv. kerk Lauradorp, kerk Abdissenbosch, vml. Basisschool Schaesberg, Bei de Ling, vml. Politiewoning ON II). In programma 3 (economie) staat beschreven op welke wijze wij ons erfgoed digitaal gaan ontsluiten en inzetten voor educatie en vrijetijdseconomie.

Binnen het cultureel erfgoed nemen kerkgebouwen een bijzondere plaats in: door de bevolkingskrimp en door de ontkerkelijking hebben meerdere kerkgebouwen in Landgraaf hun religieuze functie verloren of gaan die verliezen. De komende jaren zullen nog meer kerkgebouwen aan de eredienst worden onttrokken. Het is hoopgevend dat inmiddels voor vrijwel elke vrijkomende kerk concrete initiatieven voor herbestemming worden ontwikkeld. Daarbij wordt gekeken naar zeer uiteenlopende nieuwe functies. Als de initiatieven wenselijk en inpasbaar worden geacht, worden die door de gemeente gefaciliteerd. Daarnaast bekijken we hoe we die initiatieven in verband kunnen brengen met andere ambities en ontwikkelingen in de directe omgeving.

Media

We zetten in op een breed en laagdrempelig aanbod aan media voor diverse doelgroepen. Dit doen we door subsidiëring van de bibliotheek en de lokale omroep.

Stichting Bibliotheek Landgraaf-Onderbanken

De Stichting Bibliotheek Landgraaf-Onderbanken zorgt voor een breed aanbod voor diverse doelgroepen. De bibliotheek fungeert als warenhuis van kennis en informatie, centrum voor ontwikkeling en educatie, encyclopedie van kunst en cultuur en inspiratiebron van lezen, literatuur en taalstimulering en als podium voor ontmoeting en debat. Daarnaast wordt volop ingestoken op samenwerking met lokale partners in het Burgerhoes.

Lokale Omroep

De Stichting Omroep Landgraaf fungeert als lokale omroep voor de inwoners van Landgraaf. De lokale omroep wordt door de gemeente Landgraaf gesubsidieerd conform de landelijke richtlijnen gebaseerd op de Mediawet. Wij informeren Omroep Landgraaf over onze activiteiten en nodigen hen uit bij de persgesprekken met het college. Hierbij merken we op dat de lokale omroep zelfstandig opereert en eigen afwegingen maakt, zowel in de keuze van de onderwerpen als de journalistieke invulling.

De Stichting Omroep Landgraaf verzorgt daarnaast de uitzendingen van de raadsvergaderingen. Deze dragen bij aan de transparantie en toegankelijkheid van de gemeenteraad richting de inwoners van Landgraaf. Op deze wijze wordt invulling gegeven aan de verkleining van de afstand tussen de inwoners en de (lokale) politiek. In de raadsvergadering van 2 juli 2020 is door de raad het positieve advies aan het Commissariaat voor de Media vastgesteld, om Omroep Landgraaf aan te wijzen als lokale media-instelling voor de periode 2020 tot en met 2025.

Openbaar groen

Het onderhoud van openbaar groen, half-verhardingen en begraafplaatsen voeren we uit op basis van de door de gemeenteraad vastgestelde beeldkwaliteit. In 2020 zijn de resultaten van een bestuursopdracht beheer- en inrichtingskwaliteit openbare ruimte aan de Raad gepresenteerd. Dit onderzoek toont aan dat het beheer- en onderhoudsniveau voor groenonderhoud en reiniging in de openbare ruimte ruimschoots aan de gevraagde beeldkwaliteit voldoet.

Op basis van uitgevoerde metingen is geconstateerd dat in 2020 een hogere beeldkwaliteit is gerealiseerd dan het door de Raad vastgestelde beeldniveau. Dit is een resultante van de opgezette structuur bij de afdeling BOR waarbij gebruik wordt gemaakt van WSW-ers en andere doelgroepen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Het effect van deze aanpak vertaalt zich in een al jaren stijgende lijn van burgerwaardering voor de openbare ruimte.

In 2021 zal de monitoring van de beeldkwaliteitsmeting en validatie van de resultaten worden gecontinueerd. Het doel van het nauwgezet volgen van de beeldkwaliteit is om tijdig te kunnen anticiperen zodra de beeldkwaliteit terugloopt als gevolg van de uitstroom van WSW-medewerkers en het veranderende klimaat. De Raad heeft met de oplevering van de bestuursopdracht beheer- en inrichtingskwaliteit openbare ruimte draaiknoppen gekregen waarmee de kwaliteit kan worden bijgestuurd. Het ontbrekende budget van € 78 duizend voor de omvorming naar vaste planten is vanaf dit jaar beschikbaar gesteld.

Bermen en ruw gras worden gemaaid conform de frequenties uit het bestek. Om de biodiversiteit van de bermen te vergroten wordt waar mogelijk extensief beheer toegepast. Om deze reden worden ook graslanden begraasd door schapen. Bij nieuwe aanleg en renovaties worden vaste planten, bloemenmengsels en bloembollen toegepast. Deze maatregelen dragen bij aan het in stand houden van vlinders, honingbijen en wilde bijen.

Onderhoud bomen

Het beheer van de bomen in bosgebieden wordt uitgevoerd door de Stichting Bosbeheer Landgraaf. Door de langdurige droogte en hoge temperaturen in 2018, 2019 en 2020 is er sprake van een niet te voorzien hoge sterfte van bomen in de bossen. Door het wegvallen van bomen in de bossen ontstaan open plekken waardoor bomen, die eerder beschaduwde werden, in de volle zon komen te staan en ook aangetast worden. Er ontstaat een domino-effect.

De klimaatverandering gaat de laatste jaren zo snel dat duurzame instandhouding van de bossen van de gemeente Landgraaf (ongeveer 200ha) ernstig worden bedreigd. De groeiplaats van de bossen wordt zo droog dat oude bomen, bomen die zich soms al tientallen jaren gezond hebben kunnen ontwikkelen, afsterven. Daarnaast zijn verschillende boomsoorten, waaronder de beuk, gevoelig voor grondwaterschommelingen. Binnen de bossen van de gemeente zijn het vooral beuken die op dit moment het loodje leggen, maar ook andere boom- en struiksoorten sterven door de droogte af.

De situatie vraagt om een planmatige aanpak om tot herstel te komen en de publieke openstelling van de bossen te kunnen garanderen. Indien er schade ontstaat doordat de veiligheid in de bossen niet voldoet is de gemeente, als eigenaar van de bossen schuldaansprakelijk hiervoor. Door het uitvoeren van de planmatige aanpak blijft de gemeente Landgraaf tevens aan de verplichting vanuit de Wet Natuurbescherming voldoen. In 2021 en 2022 zijn resp. € 275 duizend en € 250 duizend aan investeringsbedragen opgenomen in de begroting voor het herstel van onze bossen.

Straat-, laan-, en parkbomen hebben ook last van de klimaatontwikkelingen, maar zijn iets beter bestand omdat bomen op een solitaire standplaats m.b.t. de vochthuishouding geen concurrentie ondervinden. Het onderhoud van straat-, laan-, en parkbomen gebeurt binnen een raamcontract op basis van de uitkomsten van de boomveiligheidscontrole (BVC). Met de door de Raad beschikbaar gestelde extra middelen in 2019 en 2020 is de achterstand weggewerkt en kan vanaf dit jaar cyclisch veiligheidsbeheer worden uitgevoerd.

Flora- en Fauna

Naast de extra aandacht voor het toepassen van bij-vriendelijke beplanting worden bijenoases aangelegd. Bijenoases bestaan uit bijenkasten met daaromheen bij-vriendelijke beplanting.

De afdeling beheer maakt voor de bescherming van flora en fauna gebruik van de gedragscode Bestendig Beheer. Onderdeel hiervan is de Flora- en Faunacheck met een overzicht van mogelijk aanwezige beschermde flora en fauna op basis van actuele waarnemingen.

In 2020 is, als proef, onder eikenbomen een wildebloemenmengsel ingezaaid waardoor de natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups worden aangetrokken. In 2021 zal de proef gecontinueerd worden. De eerste resultaten worden verwacht in 2022.

Samenwerking met burgers en andere partijen

Met gebruikers en burgers van een projectgebied worden de wensen en verwachtingen over aanleg, beheer en onderhoud geïnventariseerd met als doel meer draagvlak en gezamenlijk beheer. Ook wordt intensief samengewerkt met o.a.: het MOB, stichting Bosbeheer Landgraaf (SBL), MTB club Discovery, reclassering Nederland, opleidingsinstituut Cita Verde, Mondriaan zorggroep, buurt- en bewonersverenigingen, ondernemers, LEVANTO groep, Radar, IVN, IKL, visverenigingen e.a.

(Openlucht) recreatie

Beeldende kunst

Onze gemeente heeft op het gebied van natuur, recreatie, toerisme, erfgoed, evenementen en sport heel veel te bieden. Dat biedt kansen voor het nog beter profileren van onze gemeente naar buiten toe. Kunst in de openbare ruimte speelt daarin ook een belangrijke rol. We hebben als gemeente een omvangrijk kunstbezit en ook een aantal werken in de openbare ruimte die kunsthistorisch interessant zijn en in een aantal gevallen een belangrijke waarde vertegenwoordigen voor gemeente en regio. We hebben 37 beelden/sculpturen in de openbare ruimte. En langs de Ruggengraat zijn de kunstwerken wegcruisen aangelicht. Het plaatsen en onderhouden van beeldende kunst in de openbare ruimte heeft dan ook onze nadrukkelijke aandacht en is er ruimte voor nieuwe initiatieven. In 2021 gaan we een kunstwerk nabij de entree van Slot Schaesberg realiseren. Het daarvoor benodigde budget zit reeds in de actuele begroting 2020. Ook bekijken we waar, passend binnen onze gemeente kunstwerken de openbare ruimte kunnen verfraaien. Hiervoor hebben we een kleine ruimtevraag opgesteld van slechts € 10 duizend die overigens nog niet is gedekt in deze begroting.

Ontmoetingsplekken voor jongeren en de buurt

Er zijn twee JOP's (Hoefveld en Hofstraat) en een BOP op park ter Waerden in gebruik. De bezettingsgraad van de JOP's en de BOP is wisselend. Mede door de opkomst van sociale media zijn er de afgelopen jaren steeds minder jongeren op straat te vinden. Jongerenwerk, vanuit coöperatie JENS, wil jongeren zo vroeg mogelijk leren kennen om met deze investering een groter effectief bereik te hebben in de puberjaren. Naast de reguliere aanpak op straat, is jongerenwerk ook actief in het ontwikkelen van activiteiten met en voor jongeren.

Speelgelegenheden

Speeltoestellen in de openbare ruimte en in de speeltuinen keuren we drie keer per jaar op veiligheid met een eigen keurmeester. Daarnaast vindt een keer per jaar een keuring plaats door een externe keuringsinstantie. Het onderhoud van de speelvoorzieningen wordt in eigen beheer gedaan. De gebruiksfrequentie wordt bepaald door het beoordelen van de slijtage aan en onder de toestellen. Indien het vermoeden bestaat dat speeltoestellen te weinig gebruikt worden voeren we overleg met de buurtvereniging of buurt. Zo nodig worden speelvoorzieningen verplaatst of verwijderd. Bij gering gebruik kunnen toestellen ook behouden blijven als de buurt participeert bij het onderhoud.

Dit jaar wordt de speeltuin in Lauradorp opgeknapt en zal de kabelbaan van speeltuin Abdissenbosch worden vervangen. In de ontwerpbegroting is € 20 duizend opgenomen voor vervanging van toestellen in de speeltuinen en € 25 duizend voor vervanging van toestellen in de openbare ruimte.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2015	2016	2017	2018	2019
Aantal bovengrondse rijksmonumenten.	RCE	173	173	173	173	173
Aantal archeol. rijksmonumenten.	RCE	3	3	3	3	3
Aantal rijksbeschermd dorpsgezichten.	RCE	3	3	3	3	3
% Inwoners dat aangeeft aan sport te doen.	Parkstadmonitor	54%	---	50%	---	50%

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2015	2016	2017	2018	2019
Aantal inwoners dat deelneemt aan cursussen kunstzinnige vorming.	SMK/VAZOM	439/221	444/146	402/186	392/169	409/229
% Inwoners dat lid is van de bibliotheek.	Bibliotheek	16,1%	14,0%	14,0%	14,3%	14,3%
Aantal bomen (straat-, laan en parkbomen)	Beheersysteem Kikker	8.982	---	9.012	9.007	8.919
Openbaar groen-bepanting in m2.	Beheersysteem Kikker	2.171.689	---	2.022.639	1.968.208	1.957.117
Openbaar groen grazige vegetatie (gazon, trapvelden, ruw gras).	Beheersysteem Kikker	1.094.981	---	1.396.257	1.523.068	1.496.191
Aantal openbare speelgelegenheden.	BOR	51	51	53	53	53
Aantal speeltuinen.	BOR	4	3	3	3	3
Aantal sportaccommodaties.	MO	6	6	6	6	6

Beleidsindicatoren (BBV)	Bron	2016	2020
% Niet-wekelijkse sporters (van 19 jr en ouder)	4-jaarlijkse gezondheidsenquête CBS/RIVM	57,80%	---

Het cijfer 2020 is bij het opmaken van de begroting niet voorhanden.

Analyse kengetallen historische ontwikkeling en beleidsindicatoren

Voor de registratie van het openbaar groen wordt vanaf 2017 een nieuw beheerssysteem gebruikt. Dit systeem levert nauwkeurigere in-metingen van de oppervlaktes openbaar groen en grazige vegetatie. De afwijkingen ten opzichte van voorgaande jaren is daarom niet het gevolg van areaaluitbreiding maar het resultaat van een betere registratie.

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
Bosbeheervisie gemeente Landgraaf 2011-2030	2010
Erfgoednota	2012
Visie Integraal beheer openbare ruimte	2012
Welstandsnota	2013
Bomennota	2014
Ontwikkelingskader Buitengebied 2014	2014
Accommodatieplan Landgraaf	2015
Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart	2015
Erfgoedverordening	2015
Nota Vrijetijdseconomie Landgraaf 2016-2020	2015
Beleidskader Sport en Bewegen 2016-2019	2016
Investeringsprogramma Toerisme & Recreatie (Provincie Limburg) 2016-2019	2016
Groenstructuurplan 2017-2025	2017
Beleidsnota archeologie gemeente Landgraaf 2018	2018
Subsidiebeleid gemeente Landgraaf 2019	2019
Duurzaam in stand houden bossen	2020

Wat willen we bereiken?

Doelen

1. Toename van sport en beweegdeelname door onze inwoners ter bevordering van de gezondheid
2. Toename van deelname aan het educatieve en culturele aanbod door onze inwoners ter bevordering van de participatie in de maatschappij.
3. Het behouden en beleefbaar maken van het cultuurhistorische erfgoed.
4. Het creëren en behouden van een aantrekkelijke woon- en leefomgeving op het gebied van groen, beeldende kunst en speelgelegenheden.

Score effectindicatoren	2016*		Ambitie	Termijn
(bron: gezondheidsatlas Zuid-Limburg)	L	Zuid-Limburg	L	L
1.1 Voldoet aan beweegnorm (leeftijd tot 19)	54%	57%	57%	2024
1.2 Voldoet aan beweegnorm (leeftijd 19-64)	51%	54%	54%	2024
1.3 Voldoet aan beweegnorm (leeftijd 65+)	63%	65%	65%	2024
1.4 Sport tenminste 1 dag per week (leeftijd 19+)	42%	46%	46%	2024

* In de gezondheidsatlas zijn geen recentere gegevens beschikbaar.

Wat gaan we daarvoor doen in 2021 ?

Nr. Activiteiten in 2021

- 1.1 Opstellen nieuw meerjarig sportbeleid
- 1.2 Uitvoering geven aan het lokale sportakkoord.
- 1.3 Doorontwikkeling accommodatiebeleid Landgraaf.
- 1.4 Ondersteunen van initiatieven (passend binnen het gemeentelijk beleid) uit het verenigingsleven.
- 1.5 Realisatie van het nieuwe doelgroepenbad.
- 1.6 Continueren brede regeling combinatiefuncties voor sport en cultuur.
- 2.1 Faciliteren en stimuleren van initiatieven die bijdragen aan versterking van de pluriformiteit van het culturele aanbod.
- 2.2 Zorgdragen voor een op de behoefte afgestemd goed onderhouden toekomstbestendig accommodatieaanbod.
- 3.1 Uitvoering geven aan de erfgoednota.
- 3.2 Integreren cultuurhistorie in ruimtelijk beleid en plannen.
- 4.1 Uitvoering geven aan onderhoud groen en inrichtingselementen in de openbare ruimte. Het opheffen van achterstallig onderhoud aan bomen.
- 4.2 Omvormen en renoveren van groenvoorzieningen.
- 4.3 Door middel van frequent overleg burgers medeverantwoording laten nemen voor het beheer en onderhoud van groen en inrichtingselementen in de openbare ruimte. Realisatie lichtkunstwerk Oude markt Waubach.
- 4.5 Eerste aanzet beeldenroute in Strijthagen.

Prestatie-indicatoren voor 2021	Norm
1.1.1 Organiseren van themabijeenkomsten voor Sport en Bewegen samen met maatschappelijke partners.	3
2.2.2 Uitvoeren jaarplan onderhoud accommodaties.	100%
3.1.1 Het faciliteren van de Open Monumentendag.	2021
3.1.2 Onderhoud veldkapellen en wegkruisen.	2021
4.2.1 Onderhoud bossen conform onderzoeksrapport	2021

Wat mag het kosten?

Financiën totale programma

(x € 1.000)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	401	274	253	235	235	235
- Directe salarislasten	524	600	625	644	661	677
- Overige directe lasten	5.271	4.437	4.285	4.327	4.326	4.359
- Kapitaallasten	649	824	889	886	875	871
Totaal lasten bestaand beleid	6.444	5.861	5.799	5.856	5.862	5.908
Saldo bestaand beleid	-6.043	-5.587	-5.546	-5.621	-5.627	-5.673
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
- Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
- Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
- Kapitaallasten	0	0	0	37	37	37
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	37	37	37
Saldo nieuw beleid	0	0	0	-37	-37	-37
SALDO taakveld	-6.043	-5.587	-5.546	-5.658	-5.664	-5.710
<i>Investerings</i>			637			

Toelichting op de cijfermatige verschillen tussen de begroting 2021 en de bijgestelde begroting 2020

Toelichting saldo 2021 versus 2020

Het resultaat op dit programma is in 2021 € 41.000 gunstiger dan de bijgestelde begroting 2020. Dit is mede het gevolg van:

Een afname van de overige directe lasten door:

- Een lagere incidentele bijdrage aan de Stichting Beheer Exploitatie Zwemcentrum In de Bende. Nu incidenteel gedekt uit de algemene reserve ad € 198.000.
- Een lagere structurele bijdrage in de exploitatie van het nieuwe zwembad ad € 115.000;
- Per saldo overige voordelige verschillen op taakveld 570 ad € 5.000.

Een toename van de overige directe lasten door:

- Een stelpost voor overige uitgaven op taakveld 520 ad € 39.000.

- De indexering van de subsidies op de vrijwilligersorganisaties ad € 19.000.
- De indexering van de bijdrage aan de bibliotheek Landgraaf als gevolg van indexering ad € 19.000
- Onderzoek beeldkwaliteit groen (Kaderbrief 2021 § 1.5.3.4) ad € 78.000;
- Revitaliseren kermissen lager budget t.o.v. 2020 revitaliseren kermissen ad € 33.000;

Een afname van de baten door:

- Een lagere raming bijdragen van subsidies derden (Unie van Bosgroepen) ad € 10.000;
- Een lagere raming schadevergoedingen ad € 10.000;
- Per saldo overige nadelige verschillen op taakveld 520 ad € 1.000.

Een toename van de overige directe lasten als gevolg van de in de kadernota benoemde (autonome) ontwikkelingen:

- Een hogere raming voor speeltoestellen in de openbare ruimte ad € 20.000 (AO-33);
- Een hogere raming voor speeltoestellen in speeltuinen ad € 25.000 (AO-34);

De volgende nieuwe investeringen maken deel uit van dit programma:

Het investeringsbedrag in 2021 van € 362.167 betreft het investeringsbudget:

- Aanleggen asfaltverhardingen rondom natuurgrasvelden park Strijthagen (RVCinv-02) € 88.167
- Vervangen top laag kunstgrasveld park Heigank (RVCinv-04) € 250.000
- Vervangen discuskooi park Ter Waerden (RVCinv-05) € 24.000

Voor een gedetailleerdere toelichting verwijzen wij naar bijlage 2 (lasten en baten per taakveld).

Professionele gesubsidieerde organisaties

<i>(x € 1000)</i>					
Naam organisatie	2020	2021	2022	2023	2024
Stichting Bibliotheek Landgraaf-Onderbanken	865	884	899	913	927
Stichting Muziekschool Kerkrade (SMK)	350	358	364	370	376
Stichting Muziekschool Kerkrade (combinatiefunctionarissen)	50	52	53	54	55
Stichting park Strijthagen	41	41	42	43	43
Stichting park Ter Waerden (exploitatiebijdrage)	77	77	77	77	77
Stichting park Ter Waerden (beheersvergoeding)	5	5	6	6	6
Stichting The Movefactory	258	265	270	274	278
Stichting Vrije Academie VAZOM	70	71	72	74	75
Stichting Vrije Academie VAZOM (combinatiefunctionarissen)	52	54	55	55	56
Gemeente Heerlen (Grenzeloos Actief)	13	13	13	13	13
Stichting Bosbeheer Landgraaf	21	21	21	21	21
Totaal	1.802	1.842	1.871	1.899	1.926

Toelichting op de (financiële) bijdrage aan de professionele gesubsidieerde organisaties

De stichtingen Bibliotheek Landgraaf - Onderbanken, Muziekschool Kerkrade en Vrije Academie VAZOM worden gesubsidieerd voor het bevorderen en ondersteunen van deelname aan het educatieve en cultureel-kunstzinnige aanbod voor onze inwoners. Daarnaast ontvangen de SMK en de VAZOM een bijdrage in de personeelslasten voor de combinatiefunctionarissen. De combinatiefunctionarissen worden ingezet ten behoeve van het onderwijs en het verbinden van het culturele aanbod in Landgraaf in brede zin. In 2021 wordt dit samen geraamd op € 1.418.550.

De stichtingen Park Ter Waerden en Park Strijthagen ontvangen een financiële bijdrage voor de exploitatie van deze accommodaties met als doel een duurzaam en eigentijds aanbod van sport, spel, maatschappelijke en culturele activiteiten. De beheersvergoeding is een tegemoetkoming in de administratie en uitvoeringskosten. In 2021 wordt dit samen geraamd op € 124.057

Ten behoeve van het beheer en de exploitatie van MFC An d'r Put wordt jaarlijks een bijdrage verstrekt. Voor de jaren 2021 – 2025 is dat:

- 2021 € 90.930,-
- 2022 € 86.070,-
- 2023 € 83.500,-
- 2024 € 80.000,-
- 2025 € 75.000,-

De stichting The MoveFactory wordt gesubsidieerd voor het werkgeverschap van de combinatiefunctionarissen sport- en bewegen en de uitvoering van het uitvoeringsprogramma sport- en bewegen. De subsidie wordt ingezet vanuit de programma's sport, cultuur en recreatie – sociaal domein en volksgezondheid. In 2021 wordt dit geraamd op € 265.262

De gemeente Heerlen treedt op als de formele subsidieverstrekker voor de inzet van de regioconsulent aangepast sporten vanuit het convenant Grenzeloos Actief 2018–2020. De financiële bijdrage is voor de inzet van de regioconsulent en het uitvoeringsprogramma Iedereen Kan Sporten Parkstad. In 2021 wordt dit samen geraamd op € 13.100

De Stichting Bosbeheer Landgraaf draagt, mede dankzij de inzet van veel vrijwilligers, bij aan het dagelijkse onderhoud van de bossen. In 2021 wordt dit geraamd op € 21.000

Wat zijn de risico's?

Risico	Majeure risico's	Beheersmaatregel	Risicobedrag (kans * impact)			
			2021	2022	2023	2024
R20	Achtergestelde lening Slot Schaesberg	Ontwikkeling financiële positie Slot tussentijds monitoren via halfjaarrapportages en jaarrekening.	63	93	118	136
		Totaal risicobedrag	63	93	118	136

(x € 1000)

Toelichting risico's

R20 De gemeente is in 2020 een achtergestelde geldlening met de Stichting Landgoed Schaesberg aangegaan. Het te lenen bedrag wordt in delen ter beschikking gesteld oplopend van € 630 duizend in 2021, € 933 duizend in 2022, € 1.176 duizend in 2023 en uiteindelijk € 1.359 duizend in 2024. Het risico bestaat dat op enig moment de Stichting failliet en wij geen aflossing op deze lening ontvangen. Het maximale risico bestaat in enig jaar uit het cumulatieve bedrag van de jaartranches welke wij zijn overeengekomen en welke wij hebben overgemaakt tot en met dat jaar. We achten de kans op het opkomen van het volledige risico slechts op laag.

PROGRAMMA 6: SOCIAAL DOMEIN

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s)	A. Schiffelers en C. Wilbach
Verantwoordelijke afdelingshoofden	J. Drummen (KCC), C. Goffin (MO) en W. Tillie (MOB)

Programma Sociaal domein omvat de volgende taakvelden:

- 610 Samenkracht en burgerparticipatie
- 620 Wijkteams
- 630 Inkomensregelingen
- 640 Begeleide participatie
- 650 Arbeidsparticipatie
- 660 Maatwerkvoorzieningen (Wmo)
- 671 Maatwerkdienstverlening 18+
- 672 Maatwerkdienstverlening 18-
- 681 Geëscaleerde zorg 18+
- 682 Geëscaleerde zorg 18-

Programmasamenvatting

We bevinden ons midden in het proces van transformatie op zowel het gebied van de Wmo, de jeugdhulp alsook de participatie. In 2021 gaan we verder aan de slag met de inhoudelijke doorontwikkeling van de transformatie Jeugdhulp en treden de aanbestedingen Wmo hulp bij het huishouden en begeleiding in werking. Samen met de gecontracteerde aanbieders, inwoners en het maatschappelijk middenveld geven we de transformatie verder vorm. De maatregelen voor de kostenbeheersing voor de Wmo uitgaven worden geïmplementeerd door in te zetten op efficiëntere uitvoeringsprocessen en toeleiding naar voor- en achterliggende voorzieningen zoals de wet langdurige zorg. De implementatie van de decentralisatie opvang en beschermd wonen en de ketenveldnorm (passende zorg voor mensen met gevaarlijk, agressief en ontwrichtend gedrag die geen strafrechtelijke titel (meer) hebben) wordt afgerond voor de start op 1 januari 2022.

Vanuit door inwoners gevraagde ondersteuning werken we aan het verder verbeteren van de onderlinge samenhang op de leefgebieden werk, zorg, inkomen, welzijn, wonen en onderwijs. Dat betekent dat samenwerking en verbinding tussen diverse maatschappelijke organisaties verder moet worden ontwikkeld. Doel hiervan is effectiever en efficiënter werken, zodat we het bestaande voorzieningenniveau met de beschikbare middelen in stand kunnen houden.

We blijven inzetten op een intensivering van de samenwerking in het sociaal domein, zowel tussen organisaties als ook op het niveau van Parkstad en Zuid-Limburg. Een tastbaar voorbeeld is het Buurtontwikkelplan Oud Nieuwenhagen dat ook onderdeel uitmaakt van de Regiodeal Parkstad. Daarin wordt tegelijkertijd een impuls gegeven aan zowel de fysieke als de sociale omgeving, waarbij alle mogelijk belanghebbenden betrokken worden. Deze werkwijze zal steeds vaker toegepast gaan worden op diverse onderwerpen.

Samenkracht en participatie

Wij stimuleren mensen zoveel mogelijk te participeren in de samenleving. Het betreft hier het meedoen van burgers in de samenleving. Daaronder verstaan we onder andere ook de ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorg, sociaal en cultureel werk, algemeen maatschappelijk werk, wijkopbouw, preventie en bestrijding van eenzaamheid.

Algemene voorzieningen gericht op participeren

In het verleden bleek dat de algemene voorzieningen nog niet in staat waren om vanuit de transformatie de behoefte aan reguliere dagbesteding volledig op te vangen en daarmee een kwalitatief en efficiënt alternatief te vormen voor de traditionele dagbesteding op basis van indicatie. Daarom heeft er in 2019 een evaluatieonderzoek plaatsgevonden. Op basis van dit onderzoek is besloten de voorzieningen meer in lijn te brengen met het voorliggend veld. Een deel van de algemene voorzieningen is opgenomen in de aanbesteding voor Wmo-begeleiding. Verder hebben we extra ingezet op de voorzieningen in de huiskamers en de inloop GGZ bij Welsun als voorliggende voorziening alsook de arbeidsmatige dagbesteding op Slot Schaesberg.

Preventie en samenwerkingsinitiatieven

Preventie blijft voor zowel jeugd als volwassenen speerpunt in 2021. Met de vaststelling van de programmabegroting 2018 is ook het Preventieplan Jeugd voor de jaren 2018, 2019 en 2020 vastgesteld. Hiervoor is 600 duizend euro per jaar ter beschikking gesteld. Daarbij is afgesproken dat er jaarlijks een tussenevaluatie plaats zal vinden waarin de stand van zaken van alle opgenomen activiteiten en hun opbrengsten. In september en december 2019 heeft via een raadsinformatieavond een tussenevaluatie plaatsgevonden. Per ultimo 2020 is er nog € 264.763,- binnen het budget Preventieplan Jeugd beschikbaar, daarbij benadrukkend dat alle gevraagde inzet –en nog meer– is geleverd. Op basis van de eindevaluatie in 2020 zal aan u worden voorgesteld om voor de komende drie jaar het resterende budget te mogen blijven inzetten om het preventieve beleid goed in te bedden en te komen tot een verduurzaming.

Door te blijven inzetten op preventie voorkomen we dat problemen ontstaan, of dat reeds bestaande problemen meer complex worden. De samenwerking tussen het sociale en fysieke domein intensiveren we door in meer trajecten samen op te trekken, zoals het langer zelfstandig thuis wonen en de huisvesting van kwetsbare doelgroepen in de wijk. Daarmee trachten we de integraliteit en de samenhang in de beleidsontwikkeling nog beter te borgen vooruitlopend op de Omgevingsvisie.

Onder de noemer "Landgraaf Verbindt" stimuleren we samenwerkingsinitiatieven tussen diverse organisaties die in Landgraaf actief zijn. Het doel hiervan is om het maatschappelijk middenveld te versterken en het voorzieningenniveau in Landgraaf op peil te houden. In 2021 zetten we in op het bevorderen van samenwerkingsinitiatieven specifiek in buurten en wijken. In 2017 is daartoe door uw raad een startbudget van 500 duizend euro vrijgemaakt om in de daaropvolgende jaren innovatieve projecten op het gebied van samenwerking te kunnen ondersteunen. Het doel hiervan is om het maatschappelijk middenveld te versterken en het voorzieningenniveau in onze gemeente op de lange termijn in stand te houden. In de afgelopen jaren is het project doorontwikkeld onder de naam "Landgraaf Verbindt". In 2019 hebben wij ervaren dat samenwerkingsverbanden tussen verenigingen en organisaties nog niet vanzelfsprekend tot stand komen. De financiële drempel tot samenwerken is verlaagd door het inrichten van de samenwerkingssubsidie en de behoefte aan een vast aanspreekpunt en duidelijke regie is ingevuld. Een werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van Welsun, SMK, TMF en VAZOM, vervult binnen "Landgraaf Verbindt" deze regisseursrol en is vanaf 2020 beter in stelling gebracht om samenwerkingen te stimuleren en aan te jagen. Na 2020 zal het resterende budget € 237.588 bedragen. Omdat het project juist nu een belangrijke fase van doorontwikkeling ingaat zal voor de jaren 2021 en 2022 jaarlijks € 118.794 van het beschikbare budget worden ingezet.

Een ander voorbeeld van samenwerking tussen diverse domeinen betreft de sociaaleconomische structuurversterking binnen het buurtontwikkelplan (BOP) oud Nieuwenhagen. De fysieke en sociaal-economische veranderingen staan onlosmakelijk met elkaar in verbinding. Daarnaast wordt er ook binnen de sociaal-economische structuurversterking met een breed scala aan partijen samengewerkt. Denk daarbij aan hulpverlening/zorg, welzijn, bedrijven/economie, onderwijs, opvang, verenigingsleven, etc. Het jaar 2021 staat dan ook in het teken van het verder uitwerken en implementeren van nieuwe initiatieven ten behoeve van het BOP Oud Nieuwenhagen en de Regiodeal Parkstad.

Eenzaamheid

Landgraaf scoort hoog op eenzaamheidsproblematiek in alle leeftijdscategorieën. De preventie van eenzaamheid is een verantwoordelijkheid vanuit de Wmo. Bij de begrotingsbehandeling 2020 heeft uw raad steun uitgesproken voor de aanpak voor eenzaamheidsbestrijding.

Het inzetten van sleutelfiguren, goede communicatie, het aansluiten bij ketenpartners zijn een aantal aspecten die zijn opgenomen in het plan van aanpak tegen eenzaamheid. Daarnaast gaan we specifiek in op de aanpak van eenzaamheid onder jongeren omdat Landgraaf hier hoger op scoort dan andere Zuid-Limburgse gemeenten. Samen met de twee Landgraafse VO-scholen en JENS zetten wij in op de ontwikkeling van een eenzaamheidsinterventie voor 13-16-jarigen vanuit een drietal sporen in het onderwijs, gericht op eenzaamheidsgevoelens als gespreksonderwerp:

1. Het versterken van roostervrije periode en projectdagen waarin eenzaamheid een gespreksonderwerp wordt;
2. Het komen tot een leerlijn 'sociaal emotionele ontwikkeling';
3. Het samen met jongeren voor jongeren een communicatielijn/campagne ontwikkelen en uitvoeren gericht op het bespreek- en zichtbaar maken van eenzaamheidsgevoelens.

Tegelijkertijd investeren we in alle vmbo-klassen middels vijf themalessen, waarin medewerkers van JENS in gesprek gaan met de klas en samen met hen tot een plan van aanpak komen. Deze pilot zal een nul- en eindmeting bevatten en uiteindelijk komt er een plan waarvan we weten wat werkt en hoe men dit kan borgen in de toekomst. Omdat de eenzaamheid ook onder volwassenen en ouderen hoger is dan het Nederlands gemiddelde, continueren we de campagne Landgraaf één tegen eenzaamheid, met als doel eenzaamheid bespreekbaar te maken en waar nodig aanvullende acties in te zetten, naast de al bestaande activiteiten.

Omdat er geen financiële ruimte is binnen de beschikbare middelen en vanwege de beperkte en incidentele impact van deze ruimtevraag hebben we in deze begroting incidenteel € 20 duizend opgenomen om in te kunnen zetten op de bestrijding van eenzaamheid.

Maatschappelijk werk en buurtopbouwwerk

Daar waar het maatschappelijk werk zich primair bezighoudt met het beantwoorden van zeer diverse vragen van inwoners op sociaal- en maatschappelijk gebied, gaat het bij het buurtopbouwwerk meer om het zichtbaar zijn in de wijk en het op de langere termijn verbeteren van de kwaliteit van de sociale leefbaarheid binnen de wijk. Dit doen we door zowel het actief signaleren van knelpunten als door het anticiperen op initiatieven van de inwoners. Welsun voert deze taken voor Landgraaf uit. Binnen de sociaaleconomische structuurversterking Oud Nieuwenhagen zal er een extra taakverzwaring voor Welsun komen. Daarnaast wordt een stijgende trend in het aantal en de complexiteit van vragen van inwoners bij Welsun gesignaleerd. Dit is dan ook de reden waarom er een ruimtevraag is ingediend voor een uitbreiding van de formatie met 3 Fte's.

Vrijwilligerswerk en mantelzorg

Veel organisaties kunnen niet goed functioneren zonder de inzet van vrijwilligers. Het gaat hierbij zowel om de traditionele verenigingen als ook om de inzet van vrijwilligers binnen het sociale domein. Naast Welsun, die zelf veel vrijwilligers inzet en verantwoordelijk is voor de vrijwilligerscentrale, zorgt een aantal organisaties voor de ondersteuning van mantelzorgers dan wel de ondersteuning van mensen die vanwege lichamelijke of psychische redenen hier behoefte aan hebben. Het beschikbaar krijgen en houden van voldoende vrijwilligers blijkt met name vanwege de kwalitatieve mismatch en de demografische ontwikkelingen een hardnekkig vraagstuk. Ondanks de inspanningen van de afgelopen jaren komen vraag en aanbod niet goed bij elkaar. De uitvoering van pilots is door personele wisselingen bij de samenwerkingspartners helaas minder voortvarend geweest dan gewenst. We pakken dit vraagstuk nu op gekoppeld aan de structuurversterking Oud Nieuwenhagen, waarbij we vanuit dit gebied ervaring willen opdoen voor de aanpak in de rest van de gemeente.

Binnen de groep mantelzorgers is de groep jonge mantelzorgers kwetsbaar. Vanaf 2020 is de ondersteuning van jonge mantelzorgers belegd bij JENS. Zij werken hierin samen met het Steunpunt Mantelzorg. Jonge mantelzorgers zijn moeilijk te vinden. Zij herkennen zichzelf vaak niet als mantelzorger; vinden het normaal. Samen met andere Parkstadgemeenten gaan we aan de slag hoe we deze groep meer kunnen bereiken.

Inburgering

Per 1 juli 2021 treedt de nieuwe inburgeringswet in werking, welke zal gaan gelden voor statushouders en immigranten met een inburgeringsplicht. Via een raadsinformatiebrief bent u in juni 2020 geïnformeerd over de nieuwe inburgeringswet. De wijze van implementatie wordt in het voorjaar van 2021 nader uitgewerkt. Het streven daarbij is om de samenwerking tussen onderwijs, maatschappelijke begeleiding en participatie te versterken.

Wijkteams

De uitvoering van de Wmo hebben wij zoals in de programmabegroting 2020 al is aangekondigd-geconcentreerd, omdat we daarmee meer slagkracht en een effectieve dienstverlening aan de dag kunnen leggen. Ook het proces en de uitvoeringsorganisatie zijn we naar aanleiding van het uitgevoerde onderzoek (draaiknoppen Wmo) aan het aanpassen. Vanwege de toenemende complexiteit van zorgvragen en een nog effectievere dienstverlening richting cliënten, werken we vanuit een directere relatie tussen de cliënt en de Wmo-consulent vanuit specialisme in de plaats van generalisme. Daarbij worden zo min mogelijk overdrachtsmomenten gecreëerd wat zorgt voor effectievere en verkorte processen. Hiermee optimaliseren wij de dienstverlening richting onze inwoners die een beroep op de gemeente doen voor ondersteuning vanuit de Wmo. De voorzichtig ingeschatte financiële besparing die dit met zich meebrengt in de uitvoeringskosten ter hoogte van € 80 duizend in 2021 oplopend tot € 240 duizend is reeds verwerkt in de ramingen van deze begroting.

Inkomensregelingen

Onder inkomensregeling wordt verstaan het verstrekken van uitkeringen vanuit de Participatiewet aan mensen die zijn aangewezen op bijstand. Ook de uitvoering van de bijzondere bijstand en de diverse miniregelingen behoren tot dit taakveld. De uitvoering hiervan ligt bij ISD BOL en onze partners Leergeld, Jeugdfonds Sport en Jeugdfonds Cultuur.

In de afgelopen jaren heeft een groei plaatsgevonden in het aantal unieke dat we hebben kunnen bereiken met deze regeling. Die groei zet zich in 2021 door. Op zich positief, want dit betekent dat we wederom meer kinderen bereiken. Door de Coronacrisis bleek er nog een aantal basisschoolkinderen zonder laptop/tablet te zitten. In samenwerking met de gemeente en Movare heeft Leergeld ervoor gezorgd dat alle basisschoolkinderen in onze gemeente over de benodigde apparatuur kunnen

beschikken. Voor wat betreft de middelbare scholen is Leergeld bezig om ervoor te zorgen dat kinderen de benodigde laptops krijgen. Hiervoor hebben zij de samenwerking gezocht met een aantal bedrijven. Mogelijk dat middels sponsoring vanaf schooljaar 2020/2021 onze middelbare scholieren hier al voordeel bij kunnen hebben. Wij verwachten wederom een groei in het aantal kinderen dat Leergeld weet te bereiken. Omdat het een opneindregeling betreft is deze groei als autonome ontwikkeling ter hoogte van € 95 duizend structureel opgenomen in deze ontwerpbegroting.

BUIG

Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen Participatiewet, IOAW, IOAZ, Bbz 2004 en voor de inzet van loonkostensubsidie. Deze uitkering is gebaseerd op een objectief verdeelmodel. Idealiter zou de uitkering voldoende hoog moeten zijn om de uitkeringslasten volledig te dekken. Dat is voor onze gemeente echter al jaren niet het geval, waardoor wij structureel tekorten hebben op de uitkeringslasten die wij zelf moeten bijpassen. Zo is de drempel om in aanmerking te komen voor de extra Vangnetuitkering 7,5% van de definitief over dat jaar toegekende BUIG.

Wij hebben op alle fronten veel energie gestoken in pogingen om verbeteringen in het verdeelmodel gerealiseerd te krijgen. Tot nu toe heeft dit echter nog niet tot betere resultaten geleid. De uitspraak van de Centrale Raad van Beroep ten aanzien van het verdeelmodel voor de grotere gemeenten medio 2019 leek ook in ons voordeel uit te pakken. Het ministerie kon zich hierin echter niet vinden, waardoor wij ons blijven inzetten voor adequate compensatie als gevolg van tekorten die te wijten zijn aan het model. Om de eventuele tekorten te kunnen opvangen is een egalisatiereserve Inkomensdeel WWB ingesteld. Mede dankzij de al geplande extra stortingen in 2020 en 2021 achten we die reserve voldoende groot om tekorten op te vangen. We hebben hiervoor wel een risicopost benoemd en de eventuele (rest)impact van dit risico meegenomen in de inventarisatie van onze benodigde weerstandsbehoefte.

Over de periode 2018 – 2022 werd ingezet op een daling van het uitkeringsbestand met 2%. Voor 2021 zou dit betekenen dat we eind 2021 op 961 cliënten zouden moeten uitkomen. Sinds de aanvang van Covid-19 zien we echter al een stijging van het bestand. De stand eind juni 2020 was 997: een stijging van 6,1%. Op basis van hetgeen mogelijk kan doorvallen vanuit de WW, is een stijging van 10% niet ondenkbaar.

Het Centraal Planbureau heeft 4 scenario's doorgerekend. Al deze 4 scenario's eindigen in een recessie. Waarbij in het 4^e scenario (2^e golf scenario) er landelijk een stijging van 51% wordt voorspeld. Voor onze gemeente hebben we berekend wat deze 4 scenario's mogelijk in cliëntenaantallen betekenen:

	2020	2021	2022
Volgens begroting ISD BOL	930	911 (-2% t.o.v. 2020)	892 (-4% t.o.v. 2020)
Scenario 1	967	1085 (+12%)	1177 (+22%)
Scenario 2	960	1035 (+8%)	1072 (+12%)
Scenario 3	989	1192 (+21%)	1365 (+38%)
Scenario 4	975	1181 (+21%)	1404 (+44%)

Het 2^e golf scenario (4^e) zou voor Landgraaf een stijging van 44% betekenen.

Gezien de te verwachten economische recessie waarin we mogelijk terecht gaan komen, zal het tekort op de BUIG gaan toenemen.

Een ander aspect dat in dit kader nog van belang is, is het volgende. Medio mei 2020 hebben onderzoekers van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) van de Universiteit Maastricht (UM) in de vorm van een factsheet voor alle Limburgse gemeenten in kaart gebracht hoe

kansarm of kansrijk mensen in een uitkeringsafhankelijke situatie zijn. 5 aspecten bepalen of iemand kansarm of kansrijk is; gezondheidsproblematiek, financiële problematiek, opleidingsniveau, migratieachtergrond en gezinssituatie. Bij het maken van de profielschetsen is gekeken naar het soort uitkering dat iemand geniet; werkloosheidsuitkering, bijstandsuitkering of arbeidsongeschiktheidsuitkering. Bij alle groepen uitkeringsafhankelijken is de financiële problematiek het grootst in Zuid-Limburg. Tussen de 62% en 79% van alle bijstandsontvangers hebben financiële problemen. Dit is veel hoger dan bij mensen met een werkloosheidsuitkering. Financiële problemen zijn van grote invloed op de kans op re-integratie. Als iemand dan ook nog laagopgeleid is (wat in 36%–64% van de Limburgse gemeenten het geval is), nemen de kansen nog verder af. Gezondheid lijkt een mindere rol te spelen. De onderzoekers geven aan dat in 18 van de 31 Limburgse gemeenten er veelal sprake is van meervoudige problematiek. In 4 van deze 31 gemeenten is deze problematiek ook nog vaak zeer complex. Landgraaf behoort, naast Kerkrade, Weert en Roermond tot 1 van deze 4 gemeenten. De Landgraafse score – in vergelijking met de andere Limburgse gemeenten – op het gebied van gezondheidsproblematiek, financiële problematiek, opleidingsniveau, migratieachtergrond en gezinssituatie is als volgt:

	Gezondheidsproblematiek	Financiële problematiek	Lage opleiding	Niet westerse migratie achtergrond	Één-ouder gezin	Complexiteit problematiek
AO-uitkering	Zeer hoog (76%)	Hoog (28%)	Zeer hoog (47%)	Laag (2%)	Zeer hoog (5%)	Zeer complexe problematiek
WW-uitkering	Laag (46%)	Gemiddeld (21%)	Gemiddeld (19%)	Zeer laag (1%)	Laag (2%)	Geringe problematiek
Bijstand	Hoog (62%)	Hoog (74%)	Zeer hoog (60%)	Zeer laag (17%)	Zeer hoog (15%)	Zeer complexe problematiek

Uit dit overzicht blijkt, dat:

- 76% van de inwoners met een arbeidsongeschiktheidsuitkering ervaart gezondheidsproblemen. Deze relatieve score is samen met Nederweert, Peel en Maas en Weert de hoogste in de provincie;
- 47% van de arbeidsongeschikten is laagopgeleid. Samen met Maastricht, Kerkrade en Brunssum is dit de hoogste score in Zuid-Limburg;
- 5% van de arbeidsongeschikten betreft eenoudergezinnen. Samen met Maastricht, Heerlen, Meerssen, Voerendaal en Brunssum behoort Landgraaf tot de gemeenten in Zuid-Limburg met relatief zeer veel eenoudergezinnen onder arbeidsongeschikten;
- Doordat sprake is van een zeer hoge score onder de arbeidsongeschikten op het gebied van gezondheid, lage opleiding en gezinssituatie is sprake van een zeer complexe problematiek die re-integratie belemmerend werkt;
- Ten aanzien van de Landgraafse inwoners met een WW-uitkering – ten opzichte van de andere Limburgse gemeenten – sprake is van een laag tot gemiddelde score op het gebied van gezondheid, financiën, opleiding, achtergrond en gezinssituatie;
- De relatieve positie van Landgraaf op het gebied van gezondheidsproblematiek onder inwoners in de bijstand is ten opzichte van de Zuid-Limburgse gemeenten eenzelfde. In vooral de Midden-Limburgse gemeenten is die zeer hoog;
- Financiële problemen onder inwoners met een bijstand uitkering is relatief hoog (74%). In Kerkrade, Heerlen en ook Beekdaelen, is sprake van een zeer hoge relatieve score;
- Landgraaf, samen met Kerkrade, Sittard-Geleen en Beek, heeft de hoogste relatieve score in Zuid-Limburg van bijstandsontvangers met een laag opleidingsniveau;

- Eenoudergezinnen onder mensen in de bijstand komen het meest voor in Parkstad en dan met name in Landgraaf, Voerendaal, Heerlen en Brunssum.
- Samen met Kerkrade scoort Landgraaf het hoogste in Zuid-Limburg ten aanzien re-integratie belemmerende factoren onder bijstandsontvangers.

Uit de factsheet uitkeringsafhankelijke inwoners in Limburg komt een zeer verontrustend beeld naar voren ten aanzien van onze inwoners die op een uitkering zijn aangewezen. Wat betreft inwoners met een bijstandsuitkering is in eerdere P&C-documenten van ISD BOL al gewezen op de schuldenproblematiek en beïnvloeding hiervan op de mogelijke re-integratie. Reden waarom ISD BOL aan de poort direct onderzoeken of er sprake is van schuldenproblematiek en in het bevestigende geval direct doorverwijzen naar Welsun.

In samenspraak met ISD BOL zullen wij de bevindingen het ROA dan ook nader analyseren en een plan van aanpak opstellen voor onze inwoners met een bijstandsuitkering.

Participatie

In samenwerking met de andere Zuid-Limburgse gemeenten en andere partners is een agenda opgesteld, waarbij bestaande projecten en initiatieven zoals Perspectief Op Werk en de Regiodeal, geplaatst zijn in de recente economisch ontwikkelingen. Vanuit het besef dat de verwachte economische teruggang invloed heeft op de plaatsingsmogelijkheden van onze kandidaten én dat het aantal kandidaten waarvoor een werkplek nodig is groeit zoeken we via de centrumgemeente Heerlen meer dan in het verleden samenwerking op Zuid-Limburgse schaal op. Hierbij wordt ook gekeken naar de verbinding met onderwijs en arbeidsmarkt.

Wij participeren bij de uitvoering van de participatiewet in drie gemeenschappelijke regelingen (ISD BOL, WSP en WOZL) en vervullen via ons eigen Mensontwikkelbedrijf (MOB) een belangrijke rol in de ondersteuning van kandidaten bij hun ontwikkeling. Om kansen op de arbeidsmarkt voor onze doelgroep zo goed als mogelijk te benutten is samenwerking in de keten essentieel. De partners in de regio hebben in het afgelopen jaar gewerkt aan optimalisering van deze samenwerking. Voor 2021 gaan we door op de ingeslagen weg om de ketensamenwerking verder te versterken. Hierbij heeft iedere partner een eigen kerntaak binnen het proces van In- uit- en doorstroom (IDU). ISD BOL is hierbij verantwoordelijk voor de poort en het van hieruit zo snel als mogelijk doorleiden naar werk van mensen die arbeidsfit zijn. Het MOB is verantwoordelijk voor de mensontwikkeling, waarbij het uitgangspunt is om het maximaal mogelijk voor de kandidaat te behalen. Het WSP is verantwoordelijk voor de werkgeversbenadering. Om het proces soepel te laten verlopen is het noodzakelijk dat er bij deze taakverdeling sprake is van "stippellijnen": alhoewel het WSP primair verantwoordelijk is voor de werkgeversbenadering heeft ook het MOB contacten met de lokale werkgevers, wordt aan de poort samengewerkt met het WSP en bespreekt het MOB kandidaten die nog niet volledig arbeidsfit zijn met het WSP om toch alvast te kijken naar kansen op de arbeidsmarkt. Ook worden kandidaten en vacatures via een gezamenlijk systeem gematcht.

Om het maximale uit kandidaten te halen is in 2019 gestart met het project bepaling ontwikkelbaarheid van de doelgroep arbeidsfit 0-30%. De resultaten van deze pilot waren dusdanig dat er door uw raad middelen beschikbaar gesteld zijn om het project in de 2^e helft van 2020 voort te zetten. Daarnaast is voor de verdere uitvoering van het project een ruimtevraag ter hoogte van € 167 duizend ingediend. Daarnaast is een vraag ingediend voor extra ontwikkelcoaches teneinde de ontwikkeling van de doorgestroomde kandidaten op te pakken. Alleen met deze additionele middelen kan van de volledige doelgroep de arbeidsfiteid bepaald worden.

Onze bijdrage aan de WOZL neemt op grond van de nieuwe begroting 2021 af.

Begeleide participatie

Wanneer een voorziening gericht is op het niet meer door laten stromen naar regulier betaald werk, valt deze onder begeleide participatie. Meer concreet gaat het om:

- De werkzaamheden op het gebied van ondersteuning bij vrijwilligerswerk (voor zover dat maximaal haalbaar is);
- De uitvoering van beschermt en begeleid werk;
- (Arbeidsmatige) dagbesteding.

In 2020 is sprake geweest van een gedeeltelijke taakverschuiving van ISD BOL naar het MOB voor wat betreft de ondersteuning van mensen met een uitkering die tot de doelgroep vrijwilligerswerk hoort. Dit past binnen de in gang gezette ontwikkeling waarbij mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt door het MOB ondersteund worden in hun ontwikkeling naar de geschikte participatieplek. Voordeel hiervan is dat, voor zover hier voldoende capaciteit voor beschikbaar komt, op termijn het zien van ontwikkelpotentieel binnen de reguliere werkwijze van het MOB ingebed kan worden. Ook hiervoor is een extra structurele ruimtevraag ter hoogte van ca. € 68 duizend voor een participatiecoach ingediend.

Arbeidsparticipatie

Onder arbeidsparticipatie verstaan we het benutten van kansen om zoveel als mogelijk mensen deel te laten nemen aan reguliere arbeid. Daarbij is het uitgangspunt de beste kandidaat op de beste plaats. Het WSP heeft bij de plaatsing van kandidaten vanuit de participatiewet een belangrijke rol, waarbij niet alleen baanopeningen gezocht worden maar ook gekeken wordt naar hoe werk passend gemaakt kan worden voor de doelgroep. Hierbij gaan we er wel van uit dat dit laatste in 2021 onder druk komt te staan omdat bedrijven minder zullen kiezen voor mensen die meer ondersteuning nodig hebben. De grotere concurrentie op de arbeidsmarkt maar ook de noodzaak voor ondernemers om te overleven liggen hieraan ten grondslag. De opgave is om tegen deze afnemende vraag zoveel als mogelijk arbeidsfitte mensen zo snel als mogelijk naar werk te krijgen en voor zover dat niet lukt in te zetten op behoud en vergroten van arbeidsfitheid. Scholing en omscholing zijn hierbij van belang. Door de stijging van het aantal mensen dat ondersteund moet worden én de verwachting dat deze ondersteuning langdurig is gaat er een capaciteitsprobleem ontstaan. De omvang hiervan is nu nog niet te duiden.

Maatwerkvoorzieningen (Wmo)/maatwerkdienstverlening 18+

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) zet hoog in op eigen verantwoordelijkheid en eigen kracht. Dit betekent dat iedereen in de eerste plaats zelf verantwoordelijk is voor het organiseren van zijn eigen leven, werken en wonen. Daarbij draait het om kernbegrippen zoals participatie, zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid. Het uitgangspunt is dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen blijven wonen en mee kunnen doen in de samenleving. Daarbij worden zij als dat mogelijk is geholpen door familie, vrienden of bekenden. Als dat niet mogelijk is, dan is er ondersteuning vanuit de gemeente.

Als gemeente hebben we daarbij de wettelijke verplichting om maatwerk te bieden; de maatwerkvoorziening. De maatwerkvoorziening is aanvullend op wat iemand zelf kan bijdragen en vormt samen met de inzet van eigen kracht of, indien van toepassing, gebruikelijke hulp of mantelzorg een samenhangend ondersteuningsaanbod. Het gebruik van een algemene voorziening kan, afhankelijk van de omstandigheden van de inwoner ook tot het vereiste maatwerk leiden. Het gaat uiteindelijk om het resultaat dat wordt behaald en niet om de wijze van oplossen. Dit betekent dat eerst gekeken wordt om gebruik te maken van een van de voorzieningen die voor iedereen, zonder indicatie of besluit van de gemeente, vrij toegankelijk zijn. Pas als dat geen oplossing biedt, wordt naar een maatwerkvoorziening gekeken.

In de programmabegroting 2020 is bepaald dat heroriëntatie op de Wmo noodzakelijk is. Zowel wat betreft het beleid als de uitvoering. Dit vanwege:

- Demografische ontwikkelingen (voortschrijdende vergrijzing);
- Jurisprudentie CrvB ten aanzien van hulp bij het huishouden (indicering);
- Beleidsmaatregelen rijksoverheid (abonnementstarief, AmvB uurtarief hulp bij het huishouden);
- Nieuwe taken die beslag leggen op Wmo-budgetten (Wet verplichte GGZ, verwarde personen, opvang & beschermd wonen en geweld in afhankelijkheidsrelaties).

Indien er geen heroriëntatie zou plaatsvinden dan zou dit onvermijdelijk tot extra budget voor de Wmo leiden.

De aanleiding voor dit onderzoek was dus kostenbeheersing. Het onderzoek naar de draaiknoppen is gereed. Het uitgevoerde onderzoek laat zien dat – zonder de kern van Wmo daarbij uit het oog te verliezen – kostenbeheersing tot de mogelijkheden behoort waarbij we aan alle draaiknoppen moeten draaien.

In beleidsmatig opzicht, hebben we een aanbesteding uitgezet voor begeleiding en hulp bij het huishouden, gericht op nieuwe contracten per 1 januari 2021. Voor de begeleiding doen we dit samen met de gemeente Brunssum en voor hulp bij het huishouden samen met de gemeenten Simpelveld, Voerendaal en Brunssum. Richting zorgaanbieders leggen we daarmee meer slagkracht en massa aan de dag, hetgeen qua prijsstelling van invloed zal zijn op de aanbiedingen van de zorgaanbieders. Voor de begeleiding wordt ingezet op een lumpsum financiering met een beperkt aantal zorgaanbieders. Bij hulp bij het huishouden zal nadrukkelijker dan voorheen gestuurd en afgerekend worden op daadwerkelijk geleverde zorg. Voorts zullen wij nader verkennen of de mogelijkheden van een persoonsgebonden budget in de plaats van hulp bij het huishouden in nature, alsook het op een andere wijze van organiseren c.q. aanbieden van taken zoals was- en strijkservice en boodschappenservice de kosten van hulp bij het huishouden kunnen beperken en mogelijk kunnen verlagen.

Qua proces en organisatie van de uitvoering van de Wmo zetten we meer dan tot nu toe in op nazorg. We doen dit vanuit een tweeledige gedachte. Enerzijds vanuit het perspectief van de cliënt: voldoet de geleverde zorg nog aan de actuele situatie, of is er een opschaling of afschaling van de zorg aan de orde. Daarbij zal ook aan de orde zijn of de Wmo nog de juiste route voor ondersteuning is of dat ondersteuning vanuit de Wet langdurige zorg een meer passend perspectief is. Anderzijds geeft nazorg meer inzicht in de zorgverlening door de zorgaanbieders, in de zin van de aan cliënten geleverde zorg. Is deze zoals contractueel afgesproken of is bijsturing daarop noodzakelijk.

Met de in beleidsmatig opzicht voorgenomen maatregelen en daaruit volgend in het proces en organisatie doorgevoerde maatregelen verwachten wij enerzijds de kosten van de uitvoering van de Wmo te beheersen en op de midden en lange termijn te kunnen terugdringen met een bedrag van 240 duizend op jaarbasis vanaf 2023

We gaan onderzoeken of de huidige wijze van uitvoering van de Wmo door de gemeente nog passend is en of een andere wijze van organiseren in groter verband of eigen beheer meer mogelijkheden biedt de kosten in de hand te houden.

In 2021 starten we ook met een continu-meting naar cliënttevredenheid bij de Wmo.

Schulddienstverlening

Welsun (1^e lijn) en Kredietbank Limburg (KBL, 2^e lijn) geven in samenwerking vorm aan de ondersteuning van mensen die schulden hebben. Hierbij maakt men gebruik van elkaars kennis en kunde. De dienstverlening wordt laagdrempelig vanuit de locatie van Welsun aangeboden, waarbij men steeds kijkt welk instrumentarium passend is. Onderdeel hiervan is stabiliseren van de situatie zodat stress zoveel als mogelijk weggenomen kan worden.

De insteek is om financiële problemen in een zo vroeg mogelijk stadium te herkennen. Enerzijds om te voorkomen dat bij mensen grote financiële problemen ontstaan en anderzijds ook om te voorkomen dat langdurige en dure instrumenten ingezet moeten worden. In dat kader wordt samengewerkt met diverse partners. Meer inzetten op vroegsignalering betekent ook dat er voldoende capaciteit beschikbaar moet zijn om de vragen op te pakken. Vanaf medio 2020 wordt meer capaciteit ingezet binnen het voorportaal van Welsun. We moeten er rekening mee houden dat dit op termijn ook gaat leiden tot meer doormeldingen bij de Kredietbank en dus een lastenstijging. Dit staat nog los van de gevolgen van de huidige crisis.

Medio 2020 tekent zich nog geen toename af van het aantal mensen dat een beroep doet op schulddienstverlening. Schuldeisers zijn in de beginperiode coulant geweest en landelijk was bijvoorbeeld afgesproken dat er geen huisuitzettingen plaatsvinden. Dit betekent echter niet dat er geen schulden zijn ontstaan. Verwacht wordt een substantiële toename van het aantal mensen met problematische schulden en dus ook een evenredige toename van het aantal trajecten.

Momenteel lopen een viertal wetgevingstrajecten, ter ondersteuning van het voorkomen en het daadwerkelijk oplossen van de schuldenproblematiek:

- De wet vereenvoudiging Beslagvrije voet (vBVV);
- De Wet Stroomlijning keten voor derdenbeslag ten behoeve van het verbreden van het beslagregister (VBR);
- Wijziging wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening (WGS);
- De wet Adviesrecht gemeenten bij Schuldenbewind (AGS).

Deze wetswijzigingen worden in 2021 ingevoerd. In kaart zal worden gebracht wat de gevolgen van deze wetswijzigingen zijn voor het gemeentelijk beleid en de uitvoering.

Maatwerkdienstverlening 18-

Tot het taakveld maatwerkdienstverlening 18- behoort begeleiding van jongeren tot 18 op het vlak van jeugd- en opvoedhulp, jeugd- GGZ, jeugdzorg aan verstandelijk beperkten, vervoer, persoonlijke verzorging en kortdurend verblijf en jeugdzorg+ (gesloten jeugdhulp).

Jeugd- en opvoedhulp

In 2020 is het inkoopmodel ambulante jeugdhulp, dat in 2019 voor het eerst is geïmplementeerd, voortgezet. Er is sprake van een lumpsum financiering die gegund is aan het consortium JENS.

Dit consortium werkt samen met andere organisaties in een strategisch partnerschap. 2019 heeft in het teken gestaan van de operationele uitvoering van de gegunde jeugdhulp (inrichten organisatie, werkwijze processen ontwikkelen en herijken, borgen zorgcontinuïteit ofwel de transitie). In de 2e helft van 2019 zijn afspraken gemaakt over de transformatieve aanpak van de ambulante jeugdhulp. De transformatie wordt op een projectmatige wijze opgepakt en doorgevoerd. Voorbeelden hiervan zijn:

Preventief:

- Gezinswerker: 1 ambulant medewerker in het gezin, die de regie voert over alle jeugdhulpverlening;
- Schoolmaatschappelijk werk in VO, PO en voorscholen;
- KIES-trainingen;
- Aanpak jonge mantelzorgers;
- Uitbreiden van buitenschoolse activiteiten;
- Weerbaarheid op maat.

Zorg dichtbij:

- Rootz: ambulante begeleiding groep, die thuis nabij wordt uitgevoerd in plaats van op extern gelegen locatie van jeugdhulpaanbieder, waar jeugdigen met busjes naar toe moeten worden gebracht;
- Diagnostiek team: specialistische hulp wordt zoveel als mogelijk thuis nabij aangeboden, waardoor jeugdigen niet meer naar de locatie van de jeugdhulpaanbieder hoeven te reizen;
- Psychiater in de wijk;

- Startklassen en onderwijs-zorgscholen: in het kader van het mogelijk maken van inclusief onderwijs wordt jeugdhulp toegevoegd aan de basiszorgstructuur van het onderwijs.

Overige jeugdhulp

Via centrumgemeente Maastricht kopen we de overige jeugdhulp in, te weten:

- Crisishulp (zowel ambulante als residentiële);
- Verblijf (alle vormen, ook pleegzorg);
- Jeugdzorg Plus (Gesloten Jeugdzorg, inkoop op schaal van Zuid-Nederland);
- Jeugdbescherming, Jeugdreclassering en de Crisisdienst Jeugd (voorheen SEH genoemd).

In 2020 is via de Centrumgemeente Maastricht de inkoopstrategie vastgesteld en zijn 5 segmenten bepaald, te weten:

- Segment 1: Verblijf. Verblijf moet voor 01/01/2021 ingericht zijn;
- Segment 2: Wonen. De DVO Jeugdhulp loopt af per 01/01/2023 maar kan nog verlengd worden;
- Segment 3: Begeleiding. De DVO Begeleiding Jeugd loopt af per 01/01/2021 maar kan jaarlijks verlengd worden;
- Segment 4: Specialistisch. De DVO Jeugdhulp loopt af per 01/01/2023 maar kan nog verlengd worden;
- Segment 5: Crisis. De DVO Jeugdhulp loopt af per 01/01/2023 maar kan nog tweemaal één jaar verlengd worden.

Wij participeren in de inkoop van segmenten 1, 2 en 5. De aanbesteding van segment 1 is in 2020 opgestart en wordt gecombineerd met een aanbesteding op Jeugdzorg Plus. De Jeugdzorg Plus wordt als gevolg daarvan niet meer ingekocht op schaal van Zuid-Nederland.

Geëscaleerde zorg 18+

Onder geëscaleerde zorg 18+ worden alle opvang en beschermd wonen voorzieningen verstaan met inbegrip van eventuele maatwerk dienstverlening en -voorzieningen voor burgers die in deze opvanglocaties verblijven. De wet verplichte GGZ wordt op een aantal onderdelen hersteld en verbeterd. Daarnaast treedt naar verwachting op 1 januari 2022 de Ketenveldnorm in werking en de Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein. Dit wetsvoorstel verankert een duidelijk taak voor gemeenten om te komen tot een integrale en gecoördineerde aanpak voor meervoudige problematiek. Tevens regelt het een duidelijk taak voor gemeenten om zorg te dragen voor een meldpunt voor inwoners met niet-acute zorgen over zichzelf of een ander. De voorbereidingen hiervoor zijn we gestart en lopen door in 2021. Met de ketenveldnorm wordt passende zorg geboden aan mensen met gevaarlijk, agressief en ontwrichtend gedrag die geen strafrechtelijke titel (meer) hebben. Dit vanuit een 'levensloopbenadering', zodat professionals zo lang als nodig betrokken kunnen blijven.

Opvang en beschermd wonen

Wij stellen onze inwoners die extra zorg nodig hebben centraal. In de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 is de verantwoordelijkheid voor een groot aantal decentralisatietaken neergelegd bij alle gemeenten. Voor de decentralisatietaken van de Maatschappelijke Opvang, Verslavingszorg, Beschermd Wonen en Vrouwenopvang is de primaire uitvoeringstaak in 2021 nog aan de centrumgemeente (gemeente Heerlen) opgedragen. In 2021 werken we in Parkstad gezamenlijk aan de doordecentralisatie per 1 januari 2022. Uitgangspunt hierbij is de door de Raad in 2017 vastgestelde Regiovisie Opvang en Beschermd Wonen Parkstad. In de loop van 2021 wordt door de Rijksoverheid het nieuwe verdeelmodel bekend gemaakt voor de financiering van beschermd wonen. Op basis hiervan zullen ook de afspraken binnen de centrumregeling Opvang en Beschermd wonen worden aangepast. Uitgangspunt is dat ondersteuning, bescherming en behandeling zoveel mogelijk in de thuissituatie wordt ingezet. Daarnaast blijven we regionale voorzieningen ook regionaal inkopen en bekostigen.

Over de decentralisatie van de maatschappelijke opvang wordt in 2024 een besluit genomen door de Rijksoverheid.

Geëscaleerde zorg 18-

Tot het taakveld geëscaleerde zorg 18- behoren maatregelen gericht op de opvang en het verbeteren van de veiligheid van kinderen en jeugdigen tot 18 jaar (met inbegrip van maatwerkdienstverleningsmaatregelen) voor jeugdigen die in de betreffende opvangvoorzieningen verblijven.

Veilig Thuis/Geweld Hoort Nergens Thuis

Veilig Thuis is het meldpunt voor situaties waarin kindermishandeling/ huiselijk geweld een rol speelt. De afgelopen jaren is gewerkt aan een stabiele basis voor Veilig Thuis als organisatie binnen de GGD Zuid-Limburg. In 2020 is de regionale visie "Geweld in Afhankelijkheidsrelaties" en bijbehorende uitvoeringsagenda vastgesteld. In 2021 worden de acties van de uitvoeringsagenda nader uitgewerkt. Doelstelling is om in samenwerking met anderen te komen tot een effectieve aanpak die aantoonbaar leidt tot het stoppen van geweld, duurzaam herstel van de veiligheid en het bevorderen van de ontwikkelkansen van de personen die betrokken zijn bij geweld in afhankelijkheidsrelaties. Dit vraagt ook om een stabiele basis in Landgraaf en borging van de personele inzet bij Welsun. Vandaar dat de inzet Triage Veilig Thuis vanuit Welsun voor 2021 als autonome ontwikkeling is opgenomen.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2015	2016	2017	2018	2019
% WWB-ers in beroepsbevolking (*).	CBS statline	5,40%	5,40%	5,50%	5,40%	5,30%
Aantal personen werkzaam in WSW.	WOZL	526	503	458	449	439
Aantal personen met een bijstandsuitkering.	ISDBOL	1.030	1.037	991	1.033	940
Instroom nieuwe cliënten Welsun.	Welsun	1.301	1.227	1.226	---	1.255
Aantal toekenningen bijzondere bijstand.	ISDBOL	2.349	3.972	3.351	3.357	2.500
Aantal personen dat in aanmerking is gekomen voor kwijtschelding gemeentelijke belastingen.	BsGW	2.064	1.790	1.604	1.234	1.462
Aantal personen dat traject schuldhulpdienstverlening heeft (gehad).	Welsun	558	442	536	505	559

(**) Beroepsbevolking betreft personen die betaald werk hebben (werkzame beroepsbevolking), of die geen betaald werk hebben, recent naar betaald werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn (werkloze beroepsbevolking). Deze definitie heeft betrekking op personen die in Nederland wonen (exclusief de institutionele bevolking). De gegevens worden meestal gepresenteerd voor de bevolking van 15 tot 75 jaar. Bij betaald werk gaat het om werkzaamheden ongeacht de arbeidsduur.*

Beleidsindicatoren (BBV)	Bron	2015	2016	2017	2018	2019
Aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA	396,8	394,9	405,3	418,5	432,1
% Jongeren (12 t/m 21-jarigen) met een delict voor de rechter.	Verwey Jonker	1,46	---	---	---	---
% Kinderen (tot 18 jaar) in uitkeringsgezin.	Verwey Jonker	8,63%	---	---	---	---
Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de beroepsbevolking).	CBS	61,40%	61,30%	60,80%	62,70%	64,10%
% Werkloze jongeren (16 t/m 22-jarigen).	Verwey Jonker	2,32%	---	---	---	---
Aantal personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners.	CBS	424	437	426	413	398
Aantal lopende re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners van 15-64 jaar.	CBS	262	239	208	202	202

Beleidsindicatoren (BBV)	Bron	2015	2016	2017	2018	2019
% Jongeren met jeugdhulp (van alle jongeren tot 18 jaar).	CBS	10,50%	11,90%	13,50%	16,50%	15,50%
% Jongeren met jeugdbescherming (van alle jongeren tot 18 jaar).	CBS	1,80%	1,80%	1,80%	1,90%	1,70%
% Jongeren met jeugdreclassering (van alle jongeren van 12 tot 23 jaar).	CBS	0,80%	0,70%	0,80%	0,60%	0,60%
Aantal cliënten met een maatwerkarrangement WMO (per 10.000 inwoners).	GMSD	375	780	750	775	800

* Gegevens worden niet meer door het instituut Verwey Jonker aangeleverd, CBS heeft deze gegevens nog niet voorhanden.

Analyse kengetallen historische ontwikkeling en beleidsindicatoren

Door de economische voorspoed gedurende de laatste jaren, is een daling te zien in het aantal personen met een bijstandsuitkering. Ook het aantal toekenningen bijzondere bijstand is gedaald. Daar staat tegenover dat het aantal personen dat ondersteuning heeft ontvangen voor schuldhulpverlening toeneemt. Vanaf 2020 zal meer capaciteit worden ingezet voor de begeleiding van cliënten.

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
Beleidsplan Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs)	2013
Beleidsplan integrale aanpak sociaal domein Landgraaf 2015–2018	2014
Accommodatieplan Landgraaf	2015
Bestuursovereenkomst Bureau Voortijdig Schoolverlaten Parkstad Limburg	2015
Nota Landgraaf maakt werk van participatie	2015
Beleidskaders arbeidsmarkt Parkstad Limburg 2016–2020	2016
Preventieplan Jeugd	2017
Visie opvang en beschermd wonen Parkstad	2018
Bouwstenennotitie sluitende aanpak voor personen met verward gedrag	2018
Regiovisie Geweld in Afhankelijkheidsrelaties (nog vast te stellen in tweede helft 2019)	2019
Subsidiebeleid gemeente Landgraaf 2019	2019
Ondernemingsplan Werkgevers Service Punt (WSP)	2019

Wat willen we bereiken?

Doelen

1. Zoveel mogelijk inwoners laten deelnemen aan het maatschappelijk verkeer.
2. Samen met de maatschappelijke partners versterken van de preventieve en algemene voorzieningen gericht op de zelfredzaamheid en participatie van inwoners.
3. Door maatwerk een vangnet bieden voor niet-zelfredzame inwoners.

Score effectindicatoren	Bron	2016	2017	2018	2019	Ambitie	Termijn	
1.1 % tekort op BUIG.	Gemeente		3,94%	5,19%	7,98%	0%	2022	
1.2 % jeugdwerkloosheid.	UWV		3,10%	4,85%	---	2,50%	2022	
2.1 % van de bevolking dat actief is als vrijwilliger in het brede sociale domein.			32%	---	**	29%	35%	2022
2.2 % van de bevolking dat mantelzorg geeft.	Gezondheidsatlas GGD *	15,40%						
2.3 % van de jongeren (19–) dat mantelzorg geeft waarbij er thuis een familielid ziek is.	Gezondheidsatlas GGD *	57,20%						

* Gegevens van de Gezondheidsatlas worden eenmaal per vier jaar verstrekt, 2016 was het meest recente peiljaar bij het opstellen van de begroting.

** De gegevens betreffende het % bevolking actief als vrijwilliger wordt slechts tweejaarlijks onderzocht.

*** De gegevens betreffende het % jeugdwerkloosheid zijn bij het opmaken van de begroting nog niet gepubliceerd.

Wat gaan we daarvoor doen in 2021 ?

Nr.	Activiteiten in 2021
1.1	Via ISD BOL, Mensontwikkelbedrijf en WSP-kandidaten ontwikkelen en plaatsen op de voor hun geschikte participatieplaats, met als uitgangspunt het voor die kandidaat maximaal haalbare.
1.2	Uitvoering geven aan werkgeversdienstverlening via het Werkgeversservicepunt Parkstad.
1.3	Onderzoeken of uitbreiding sociale recherche aan de orde is t.b.v. aanpak bijstandsfraudeurs.
1.4	Onderzoek ontwikkelmogelijkheden t.a.v. een deel van de participatiedoelgroep.
1.5	Vorbereiding en implementatie van de nieuwe Wet inburgering.
1.6	Verruiming collectieve ziektekostenverzekering (onder voorbehoud van beschikbaarheid financiële middelen).
2.1	Uitvoeren 'Landgraaf Verbindt' door het bevorderen van samenwerkingsinitiatieven in buurten en wijken.
2.2	Uitvoering geven aan het preventieplan jeugd, waaronder implementatie van schoolmaatschappelijk werk en vergroten van het naschools activiteitenaanbod voor jongeren in de wijk.
2.3	Sturing en monitoring JENS.
3.1	Aanbieden van maatwerkvoorzieningen sociaal domein met als vertrekpunt de zelfredzaamheid en participatie van de burger.
3.2	Uitvoeren bouwstenen voor sluitende aanpak personen met verward gedrag.
3.3	Implementatie uitvoeringsagenda maatschappelijke opvang en beschermd wonen.
3.4	Samen met maatschappelijke partners op basis van de in 2019 uitgevoerde pilots implementeren van werkwijzen gericht op het beschikbaar krijgen en houden van voldoende vrijwilligers.
3.5	Ondersteuning jonge mantelzorgers.
3.6	Doorontwikkeling wijkteams en Jeugdteam.
3.7	Vorbereiden implementatie nieuwe inkoop Wmo per 1-1-2021.

Prestatie-indicatoren voor 2021		Norm
1.2.1	Het aantal verstrekte uitkeringen aan het eind van het jaar.	Afname 2% t.o.v. 2019
3.1.1	Afname inzet zware jeugdhulp.	Afname 2% t.o.v. 2018
3.1.2	Periodieke voortgangsrapportage van consortium ambulante jeugdhulp.	Minimaal 2
3.1.3	Gemiddeld aantal openstaande verstrekkingen zware jeugdhulp per maand	142*
3.1.4	Percentage meldingen dat een vervolg (aanvraag maatwerk of voorliggende voorziening) heeft gekregen.	55%*
3.1.5	Percentage meldingen dat tot een aanvraag voor maatwerkvoorziening heeft geleid.	47%*
3.1.6	Percentage meldingen dat tot een voorliggende voorziening heeft geleid.	27%**
3.1.7	Verhouding tot voorliggende voorziening en aanvragen maatwerkvoorzieningen.	29%-71%**
3.1.8	Percentage personen dat aangegeven heeft tevreden te zijn met de oplossing van het probleem.	≥ 80%*

Prestatie-indicatoren voor 2021		Norm
3.1.9	% tevredenheid cliënten over het resultaat van het ondersteuningstraject participatie.	≥ 80%
3.1.10	Aantal aanvragen bijzondere bijstand.	3.500
3.1.11	Aantal toegekende voorzieningen bijzondere bijstand.	≥ 2.500
3.1.12	Aantal personen dat gebruik heeft gemaakt van schulddienstverlening (bron: Welsun).	≥ 10% dan voorgaande jaar

* Tot en met 2018 is gemeten hoeveel van de nieuwe instroom binnen 12 weken is aangemeld op een traject. Aangezien inmiddels iedereen die geschikt is voor een traject aangemeld wordt is het niet langer zinvol om dit als prestatie-indicator te gebruiken. In plaats daarvan wordt nu gekeken naar het percentage van het totale bestand dat deelneemt aan een traject. Hiermee ontstaat ook inzicht in de omvang van de uitkeringsgerechtigden die niet tot participatie in staat zijn.

** Deze cijfers betreffen de realisatiecijfers van 2018 en zijn daarmee een momentopname in plaats van een hard gestelde norm. De cijfers geven inzicht in het patroon binnen het sociaal domein, waarbij de realisatie afhankelijk is van de telkens veranderende wetgeving en daarmee samenhangende beleidswijzigingen.

Wat mag het kosten?

Financiën totale programma

(x € 1.000)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	17.454	14.530	14.982	14.988	14.994	14.999
- Directe salarislasten	3.451	3.986	4.292	4.343	4.376	4.491
- Overige directe lasten	64.788	62.211	60.466	59.191	58.787	58.426
- Kapitaallasten	271	278	270	234	234	213
Totaal lasten bestaand beleid	68.510	66.476	65.029	63.768	63.396	63.130
Saldo bestaand beleid	-51.056	-51.946	-50.046	-48.780	-48.403	-48.132
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
- Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
- Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
- Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Saldo nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
SALDO taakveld	-51.056	-51.946	-50.046	-48.780	-48.403	-48.132
<i>Investerings</i>			0			

Toelichting saldo 2021 versus 2020

Het resultaat op dit programma is in 2021 € 1.900.000 gunstiger dan de bijgestelde begroting 2020. Dit is mede het gevolg van:

Een afname van de overige directe lasten door:

- Een lagere raming uitvoeringskosten verbinding maatschappelijk middenveld ad € 250.000;
- Een lagere raming preventieve jeugdhulp i.v.m. overschot middelen 2020 ad € 597.000;
- Een lagere raming aflopend budget innovaties WMO ad € 71.000;
- Een lagere raming pilot algemene voorziening Hulp bij Huishouden (Hbh) ad € 1.628.000;

- Een lagere raming huishoudelijke hulp toelage ad € 1.259.000;
- Een lagere raming doorstroomlocatie Gravenrode ad € 36.000;
- Een lagere raming algemene voorziening Slot Schaesberg subsidie Levanto ad € 85.000;
- Overheveling budget Jeugd GGZ Maatwerk naar budget JGZ ad € 22.000;
- Overheveling budget Digitaal Jeugddossier naar budget JGZ ad € 31.000;
- Een lagere raming WMO algemeen inzake advies en ondersteuning ad € 23.000;
- Een lagere raming budget accommodatie De Wendelstraat 55 ad € 35.000;
- Overige lager geraamde budgetten taakveld 610 ad € 27.000;
- Een lagere bijdrage aan GR WOZL ad € 703.000;
- Een lagere bijdrage aan het project bepaling ontwikkelbaarheid 0-30 arbeidsfit ad € 218.000;
- Een lagere raming op het budget arbeidsmarktprojecten ad € 27.000, in het kader van het bepalen van de ontwikkelbaarheid van arbeidsfitheid.
- Een lagere raming formatie MOB t.o.v. 2020 ad € 100.000;
- Een lagere bijdrage aan GR WSP ad € 100.000;
- Het wegvallen van de uitgaven Wet inburgering ad € 71.000;
- Een lagere bijdrage inzake eenmalige pilot sociaal rechercheurs en eenmalige pilot statushouders in 2020 ad € 104.000;
- Een lagere raming inzake project ontwikkelbaarheid arbeidsfit 0-30 in 2020 ad € 125.000.
- Een lagere raming van het budget voor de overgangsregeling eigen auto ad € 6.000;
- Een lagere raming van het budget voor rolstoelen ad € 234.000;
- Een lagere raming van het budget voor woonaanpassingen ad € 200.000;
- Een lagere raming van het budget voor verhuizingen ad € 60.000;
- Een lagere raming van het budget voor scootmobielen ad € 244.000;
- Een lagere raming van het budget begeleiding individueel ad € 585.000;
- Een lagere raming van het budget begeleiding vervoer ad € 104.000;
- Een lagere raming van het budget dagbesteding ad € 731.000;
- Een lagere raming van het budget kortdurend verblijf ad € 10.000;
- Een lagere raming van het budget individuele begeleiding gedrag ad € 510.000;
- Een lagere raming van het budget dagbesteding gedrag ad € 439.000;
- Een lagere raming van het budget Jeugdhulp basis ad € 600.000;
- Een lagere raming op het budget Wetverplichte GGZ in verband met een lager te ontvangen decentralisatie uitkering ad € 28.000.

Een toename van de overige directe lasten door:

- Een hogere bijdrage aan GR Omnibuzz ad € 185.000;
- Een hogere bijdrage aan GR ISD BOL ad € 189.000;
- Een hogere bijdrage aan GR BsGW ad € 63.000;
- Een hogere raming van het budget voor roerende voorzieningen ad € 3.000;
- Een hogere raming van het budget voor woonvoorzieningen ad € 106.000;
- Een hogere raming van het budget voor overige vervoersvoorzieningen ad € 195.000;
- Een hogere raming van het budget hulp bij Huishouden ad € 2.752.000;
- Een hogere raming van het budget begeleiding lumpsum ad € 2.900.000;
- Een hogere bijdrage aan de GR Kredietbank Limburg ad € 40.000;
- Een hogere raming van het budget Jeugd en opvoedhulp ad € 167.000;
- Een hogere raming van het budget Jens ad € 520.000;
- Een hogere raming van het budget Jeugdzorg plus ad € 71.000;
- Een hogere raming van het budget Jeugdbescherming/reclassering ad € 105.000;
- Een hogere bijdrage aan de GR GGD Zuid-Limburg inzake Veilig Thuis ad € 18.000;

Een afname van de baten door:

- Een lagere raming bijdragen van derden ad € 24.000;
- Een lagere raming huur accommodatie De Wendelstraat 55 ad € 14.000;
- Een lagere raming van het budget eigen bijdrage Wmo ad € 120.000;
- Het wegvallen van de inkomsten wet inburgering ad € 71.000.

Een toename van de baten door:

- Per saldo overige voordelige verschillen op taakveld 610 ad € 5.000;
- Een hogere bijdrage van het Rijk inzake inkomensvoorziening ISD Bol ad € 676.000;

Een toename van de overige directe lasten als gevolg van de in de kadernota benoemde (autonome) ontwikkelingen:

- Een hogere raming Triage Veilig Thuis Welsun ad € 78.000 (AO-04);
- Een hogere bijdrage inzake armoedebeleid ad € 95.000 (AO-35);
- Een hogere raming van de subsidie MEE ad € 99.000 (AO-01);
- Een hogere bijdrage aan het budget schuldhulpverlening Welsun ad € 148.000 (AO-03).

Een afname van de overige directe lasten als gevolg van de in de kadernota benoemde (autonome) ontwikkelingen:

- Een lagere wachtgeldverplichting Welsun ad € 5.000 (AO-05);
- Een lagere raming overschot vrijwillige mantelzorg ad € 75.000 (AO-37);
- Een lagere raming algemene voorziening consultatie teams ad € 25.000 (AO-38);
- Een lagere raming eigen bijdrage vervoersvoorzieningen ad € 35.000 (AO-39);
- Een lagere raming van het budget compensatieregeling Wtcg ad € 75.000 (AO-36).

Voor een gedetailleerdere toelichting verwijzen wij naar bijlage 2 (lasten en baten per taakveld).

Verbonden partijen

(x € 1000)

Naam organisatie	2020	2021	2022	2023	2024
GR centrumgemeente Maastricht inkoop jeugdzorg regio Zuid-Limburg.	5.144	6.527	6.624	6.716	6.805
GR GGD ZL (Veilig Thuis)	375	393	400	407	414
GR samenwerking Informele zorg (gemeente Heerlen)	86	88	90	91	91
GR ISD BOL	20.364	20.431	20.163	20.020	20.036
GR Kredietbank Limburg	251	298	304	310	310
GR Omnibuzz	1.074	1.109	1.141	1.183	1.213
GR Werkvoorzieningschap OZL	9.865	9.067	8.513	8.043	7.494
GR Werkgevers Service Punt	1.642	1.455	1.365	1.224	1.213
Totaal	38.803	39.367	38.600	37.996	37.577

Toelichting op de (financiële) bijdrage aan de verbonden partijen

GR Centrumgemeente Maastricht inkoop jeugdzorg regio Zuid-Limburg

De gemeente Maastricht is centrumgemeente voor de niet lokaal en landelijk ingekochte jeugdhulp. De financiële bijdrage voorziet in crisishulp, verblijf en de gecertificeerde instellingen. In 2021 wordt dit geraamd op € 6.526.774.

GR GGD ZL (Veilig Thuis)

Zie programma 7. In 2021 wordt dit geraamd op € 393.107.

Samenwerking informele zorg (gemeente Heerlen)

Vanaf 2019 treedt de gemeente Heerlen namens Landgraaf op als de formele subsidieverstrekker voor die organisaties die mantelzorgers ondersteunen of informele zorg leveren in onze gemeente. In 2021 wordt dit geraamd op € 87.965.

GR ISD BOL

ISD BOL ontvangt een financiële bijdrage voor de beleidsvoorbereiding en uitvoering van taken met betrekking tot onderdelen van de Participatiewet. Daarnaast voert ISD BOL op verzoek van de gemeente het mantelzorgcompliment en de TCG-regeling uit. In 2021 wordt dit geraamd op € 20.431.380.

GR Kredietbank Limburg

De Kredietbank Limburg ontvangt een bijdrage voor de uitvoering van schuldhulptrajecten. Hiermee worden inwoners die in financiële problemen zijn gekomen, en die daar zonder hulp van buiten niet meer uit komen, ondersteunt. In 2021 wordt dit geraamd op € 298.088.

GR Omnibuzz

Omnibuzz ontvangt een financiële bijdrage voor de uitvoering van het collectief- en individueel vervoer van Wmo-cliënten met een indicatie. In 2021 wordt dit geraamd op € 1.108.696.

GR Werkvoorzieningschap OZL

Het WOZL ontvangt een financiële bijdrage voor de uitvoering van beschut werk en de invulling van het formeel werkgeverschap in het kader van de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw). In 2021 wordt dit geraamd op € 9.066.559.

GR Werkgevers Service Punt

Het Werkgevers Service Punt ontvangt een financiële bijdrage voor de werkgeversdienstverlening ten behoeve van de doelgroep Wsw en Participatiewet én voor de uitvoering van de Wsw, met uitzondering van het formeel werkgeverschap. In 2021 wordt dit geraamd op € 1.454.735.

Professionele gesubsidieerde organisaties

(x € 1000)

Naam organisatie	2020	2021	2022	2023	2024
JENS (inkoop ambulante jeugdzorg)	7.970	6.850	6.250	6.250	6.250
Stichting Levantogroep meldpunt ZMP	16	16	17	17	17
Stichting Meandergroep ZL *	53	0	0	0	0
Stichting MEE Zuid-Limburg	282	291	296	300	305
Calibris Advies (wijkleerbedrijf Landgraaf)	31	32	33	33	34
Stichting The Movefactory	22	22	22	22	22
Stichting Park Strijthagen (Eikske)	31	32	32	33	33
Stichting Samen Delen Regio Parkstad	10	10	10	10	10
Stichting Voedselbank Limburg-Zuid	15	15	15	15	15
Jeugdfonds Sport Limburg	94	105	107	108	109
Jeugdfonds Cultuur Limburg	27	28	29	30	31
Stichting Leergeld Parkstad	98	110	112	115	116
Stichting Consuminderhuis Parkstad	3	3	3	3	3
Vincentiusvereniging Landgraaf	3	3	3	3	3
Stichting CMWW Brunssum-Onderbanken (belbus)	35	35	35	35	35
Stichting Welsun	1.726	1.838	1.849	1.877	1.905
Stichting Kinderopvang Parkstad	403	412	419	426	432
Stichting An d'r Put	125	125	125	125	125
Stichting GIPS spelen en leren	5	5	5	5	5
Totaal	10.948	9.931	9.360	9.405	9.450

Toelichting op de (financiële) bijdrage aan de professionele gesubsidieerde organisaties

JENS

De preventieve en ambulante jeugdhulp wordt gezamenlijk met Heerlen en Voerendaal ingekocht bij JENS door middel van een jaarlijkse 'lumpsum' bijdrage. In 2021 wordt dit geraamd op € 6.850.000.

Stichting Levantogroep

Levantogroep wordt jaarlijks gesubsidieerd voor het meldpunt Zeer Moeilijk Plaatsbaren (ZMP) om problematische woonsituaties te stabiliseren en uithuiszettingen te voorkomen. In 2021 wordt dit geraamd op € 16.238.

Stichting Meandergroep ZL.

Is vanaf 2021 ondergebracht bij programma 7.

Stichting MEE Zuid-Limburg

De bijdrage aan stichting MEE voorziet in de onafhankelijke cliëntondersteuning voor inwoners van Landgraaf die minder zelfredzaam zijn en daarvoor een beroep moeten doen op zorg- en ondersteuning vanuit de Wmo. In 2021 wordt dit geraamd op € 290.680.

Stichting Calibris Advies (wijkleerbedrijf Landgraaf)

Calibris advies ontvangt jaarlijks een subsidie voor de exploitatie van het Wijkleerbedrijf Landgraaf. In 2021 wordt dit geraamd op € 32.087.

Stichting The MoveFactory

Zie ook programma 5. In 2021 wordt dit geraamd op € 22.000.

Stichting park Strijthagen (Eikske)

Zie ook programma 5. In 2021 wordt dit geraamd op € 31.682.

Stichting Samen Delen Regio Parkstad, Voedselbank Limburg-Zuid, Jeugdfonds Sport Limburg, Jeugdfonds Cultuur Limburg, Leergeld Parkstad, Consuminderhuis Parkstad, Vincentiusvereniging Landgraaf. In 2021 wordt dit samen geraamd op € 273.886.

Deze organisaties ontvangen jaarlijks een subsidie zodat zij mensen die zelf onvoldoende financiële middelen hebben kunnen ondersteunen bij hun deelname aan de maatschappij.

Stichting CMWW Brunssum-Onderbanken (Belbus)

Het CMWW ontvangt jaarlijks een subsidie voor de administratie en ondersteuning van de Landgraaf Bus (Belbus). In 2021 wordt dit geraamd op € 35.050.

Stichting Welsun

De subsidie aan Welsun is bestemd voor de uitvoering van maatschappelijk-, ouderen- en cultureel werk, de Vrijwilligerscentrale, schulddienstverlening, inloop GGZ en Landgraaf Verbindt. In 2021 wordt dit geraamd op € 1.837.988.

Stichting Kinderopvang Parkstad

De inkoop kindplaatsen is in 2019 nog gebaseerd op de oude regeling. Vanaf 1 januari 2020 is deze niet meer van toepassing gezien de inwerkingtreding van het nieuwe peuterstelsel in het kader van de Harmonisatie Peuteropvang. Hierover zal nog een apart besluit worden genomen. In 2021 wordt dit geraamd op € 412.106.

Stichting An d'r Put

Stichting An d'r Put ontvangt een financiële bijdrage voor het beheer en exploitatie van de accommodatie, met als doel het in stand houden van de accommodatie voor een duurzaam en eigentijds aanbod van sociaal maatschappelijke activiteiten, sport, spel en cultuur. In 2021 wordt dit geraamd op € 125.000.

Stichting GIPS spelen en leren

De stichting ontvangt jaarlijks een subsidie voor het uitvoeren van gastlessen op alle basisscholen over het leven met een beperking. In 2021 wordt dit geraamd op € 4.500.

Wat zijn de risico's?

(x € 1000)

Risico	Majeure risico's	Beheersmaatregel	Risicobedrag (kans * impact)			
			2021	2022	2023	2024
R03	Toename gemiddeld aantal uren Hbh na herindicatie	Zorgvuldige herindicatie uitvoeren o.b.v. het nieuwe protocol. Vanuit nieuw beleid zoeken naar goedkopere oplossingen zoals PGB, andere bekostiging, andere organisatie, afwegen tot investeren.	500	1.001	1.501	2.001
R05	Toename kosten jeugdhulp inbegrepen JENS	Analyseren en monitoren daadwerkelijke verschuiving van de lasten.	35	35	35	35
R07	Aanzuigende werking abonnementstarief en verhoogde instroom (vergrijzing/GGZ)	Monitoren aan de hand van daadwerkelijke cliënten.	294	516	663	733
R11	Risico op Extra bijdrage GR Omnibuzz	Rapportages GR Omnibuzz monitoren.	55	55	55	55
R22	Extra storting egaliseringsreserve BUIG	Monitoren ontwikkeling baten vanuit Rijk en lasten zoals gerapporteerd door ISD BOL en tijdig bijstorten.	pm	pm	pm	pm
R27	Omvang te ontvangen budget beschermd wonen	Ontwikkelingen volgen en optimaliseren samenwerking binnen Parkstad.	0	250	250	250
Totaal risicobedrag			884	1.856	2.504	3.074

Toelichting risico's

R03 Uit de ramingen blijkt dat we voor wat betreft de Wmo meer dan de stelpost nodig hebben om de lasten stijging Wmo af te dekken. We ramen weliswaar de nieuwe lasten Wmo Hbh rekening houdende met de nieuwe "reële" uurprijs van € 29,57. De vraag is echter of het gemiddelde aantal uren Hbh dat cliënten nu krijgen via de Wmo Hbh Algemene Voorziening (Wmo AV) en de Wmo Hbh Huishoudelijke Hulp Toelage (Wmo HHT) bij herindicering op basis van het nieuwe per 1 jan 2021 geldende protocol meer is dan het gemiddeld aantal uren dat met nu heeft. Die eventuele toename (q) is nog niet verwerkt in de ramingen omdat niet zeker is of er een stijging van het gemiddeld aantal Hbh uren per cliënt per week aan de orde is na herijking. Op basis van het aantal te her indiceren klanten Wmo Hbh AV en Wmo HHT en het verschil v.w.b. de hulpuren per week t.o.v. de cliënten die op basis van de Wmo Maatwerk aanpak uren op basis van indicatie hebben toegewezen gekregen hebben we een inschatting gemaakt van het maximale risico. Uitgaande van de peildatum van 1 juli betreft dit 1163 te her-indiceren cliënten die nu gemiddeld 1,1 uur minder hulp hebben per week. Uitgaande van 52 weken komt dit neer op een risicobedrag ca € 2.001 duizend. Door de herindicatie geleidelijk met eigen capaciteit te doen komt dit risico naar inschatting geleidelijk op 25%, 50%, 75%, 100%. Als risico bedragen hanteren we daarom: € 500 duizend, € 1.001 duizend, € 1.501 duizend en € 2.001 duizend.

R05 De kosten jeugdhulp zijn in de periode 2016–2019 met ca. 36,5% gestegen. Om aan die stijging een halt toe te roepen is in 2018 de ambulante jeugdhulp samen met Heerlen en Voerendaal Lumpsum aanbesteed m.i.v. 2019 en gegund aan de Coöperatie JENS waarbij tevens meerjarig besparingen zijn ingeboekt vanuit de gedachte dat alleen de zorgprofessionals zelf in staat zijn om te komen tot innovatieve oplossingen met behoud van kwaliteit waarmee echter tegelijkertijd de kosten binnen de perken blijven. Meerjarig zijn de geraamde lasten Jeugdhulp nu in de nieuwe begroting 2021 t.o.v. de oude meerjarige ramingen naar boven bijgesteld en op hetzelfde niveau als de Rekening in 2018 met dien verstande dat we de ambulante jeugdhulp wel Lumpsum hebben toegekend aan JENS waarbij we in 2021 rekening hebben gehouden met inverdieneffecten door JENS.

Alhoewel in 2019 en 2020 er incidenteel extra budget ter beschikking is gesteld door de HLV-gemeenten (Landgraaf 2x € 520 duizend) verwachten we dat JENS met haar perspectiefplan de transformatie kan doorvoeren en binnen de gestelde aanbestede budgetten kan blijven. In het perspectiefplan van mei 2020 houdt JENS rekening met een extra reductie bij de gemeenten a.g.v. het ambulant kunnen uitvoeren van enkele dure residentiele trajecten waardoor er een verschuiving van budget plaats vindt van de via Maastricht ingekochte residentiele jeugdhulp en de lumpsum ingekochte ambulante jeugdhulp bij JENS. JENS rekent met een verschuiving van ca. € 1,15 mln. van het budget. Het Landgraafse aandeel is ca. 30% hetgeen neer komt op ca. € 345 duizend. Indien echter geen sprake is van een vermindering van de residentiele kosten die via Maastricht lopen terwijl er wel extra budget wordt overgedragen aan JENS dan is in dat geval geen sprake van een verschuiving van kosten maar van extra kosten bij de gemeenten. We rekenen daarom met een maximale impact van € 345 duizend. We schatten de kans dat deze impact daadwerkelijk opkomt in als zeer laag (10%) omdat er alleen sprake kan zijn van een extra bijdrage aan JENS indien aantoonbaar sprake is van een verschuiving van die zorg van residentieel naar ambulant. Reden waarom een rest-risicobedrag is opgenomen van 10% van € 345 duizend. Het zou natuurlijk kunnen dat wel sprake is van een verschuiving en tegelijkertijd van een verdergaande toename van de lasten die via Maastricht lopen.

R07 Er is landelijk sprake van een algehele stijging van het gebruik van Wmo maatwerkvoorzieningen a.g.v. de aanzuigende werking van het abonnementstarief. Het aantal mensen dat een beroep doet op een Wmo-maatwerkvoorziening, is landelijk vorig jaar gestegen naar ruim 1,1 miljoen; 5 procent meer dan in 2018. In Landgraaf zijn de lasten voor de Wmo Hbh in 2019 gestegen met 11 procent t.o.v. 2018. In de begeleiding is zelfs sprake van een stijging van 19 procent t.o.v. 2018. Te betwijfelen is of het in 2019 door het Rijk toegevoegde bedrag van € 145 miljoen aan het gemeentefonds de beide effecten van het abonnementstarief; vraagtoename en vermindering eigen bijdrage, voldoende compenseert. De VNG heeft het Rijk per brief in oktober 2019 gevraagd de meerkosten bij gemeenten te compenseren. Voor landgraaf speelt daarnaast ook nog mee dat we een vergrijzende bevolking hebben. Na de eerste stijging in 2019 van 11% is het natuurlijk de vraag in welke mate de stijging verder door zal zetten a.g.v. aanzuigende werking en of verdergaande vergrijzing. We gaan voor de inschatting van de aanzuigende werking uit van een afnemend % van 3% naar 1% extra lasten aangezien dit effect zal uitdoven. De toename a.g.v. vergrijzing schatten we in aan de hand van de gemiddelde leeftijd burgers met een wmo voorziening nu en over vier jaar. De gemiddelde leeftijd van burgers met een wmo voorziening is 68 jaar. Over de periode 20–24 stijgt het aantal 68-jarigen met 3,3%. Als we dat % stapsgewijs toepassen over de periode 21–24 dan stijgen de lasten met 0,8 % t.o.v. het voorgaande jaar. Beide effecten bij elkaar opgeteld vormen de maximale impact. De kans inschatting van het risico schatten we in als zeer hoog uitgaande van de aanname dat verdergaande vergrijzing automatisch leidt tot een toenemend beroep op de voorzieningen Wmo. Die ontwikkeling is nagenoeg onvermijdelijk. De aanzuigende werking zal uitdoven.

- R11 De belangrijkste risico's voor wat betreft onze bijdrage aan de GR Omnibuzz betreft:
1. Verminderd draagvlak en/of draagvlak bij gemeenten voor de missie en visie van Omnibuzz door politieke verschuivingen (verkiezingen) in het politieke klimaat waardoor men niet meer achter de missie en visie van Omnibuzz staat of over onvoldoende middelen beschikken om deze te realiseren, met name voor wat betreft de instroom van additionele vormen van doelgroepenvervoer.
  2. Plotseling wijzigen in vervoersvolume ten gevolge van externe ontwikkeling met onvoorziene fluctuaties in de volumes. Een voorbeeld hiervan is het Coronavirus.
  3. Economische kwetsbaarheid van taxibedrijven waarbij het risico op kan treden dat de vervoersbedrijven failliet gaan en de continuïteit van het vervoer in het gedrang komt.
  4. Gebrek aan kennis omtrent nieuwe activiteiten, processen en/of projecten (bijvoorbeeld Wmo vervoer, leerlingenvervoer en/of jeugd). Na inschatting van de kans wordt het restrisico door de GR Omnibuzz ingeschat op € 1.308 duizend. Naar rato verdeelsleutel gemeenten is het aandeel voor Landgraaf 4,23%. In de programmabegroting 2021, programma 6, nemen we dit risico daarom op voor € 55 duizend structureel.
- R22 De baten en lasten met betrekking tot de WWB (bijstandsuitkeringen) worden budgettair neutraal in de programmabegroting verwerkt. Voor zover de rijksbijdrage, de BUIG, lager is dan de lasten wordt het tekort aangevuld uit de reserve inkomensdeel WWB. Eventuele overschotten op de BUIG worden in de reserve gestort. Dat laatste is echter nog nooit het geval geweest omdat de gemeente van oudsher een "nadeelgemeente" is. Derhalve wordt de reserve op incidentele basis gevoed wanneer daar de noodzaak toe is. In 2020 en 2021 zijn nog stortingen voorzien. De Rijksbijdrage stijgt met € 600 duizend aldus de meicirculaire 2020. De ramingen van de lasten in onze begroting sluiten aan bij de actuele ramingen van de ISD BOL in het voorjaar 2020 vastgestelde begroting 2021–2024. Op basis van de huidige stand van de egalisatiereserve BUIG de daarin opgenomen stortingen en onttrekkingen voorzien we geen noodzaak om een additioneel risico nu al te benoemen. De vraag is echter wel nu of deze prognose nog actueel zijn gegeven de Corona-crisis. Alhoewel ook het Macrobudget op termijn stijgt bij verdergaande toename van het aantal Uitkeringsgerechtigden zal tijdelijk een extra beroep op de egalisatiereserve niet uitgesloten kunnen worden. Op grond van de in augustus 2020 bekende gegevens heeft een hernieuwde inschatting plaatsgevonden van de te verwachten ontwikkeling van de Baten en Lasten BUIG. Doordat de verwachting dat de Rijksbijdragen in verband met Covid-19 worden bijgesteld en de effecten voor de bekostiging en de vangnetregeling pas zichtbaar worden tijdens de periode t+2, willen dit risico wel zichtbaar houden, maar kunnen wij hier nog geen kwantitatieve cijfers aan koppelen. De meerjarige saldo van de egalisatiereserve BUIG is met de kennis van nu voldoende voorzien om schommelen op te vangen.
- R27 Tot en met 2019 werd het budget bescherm wonen volledig overgedragen aan Heerlen die als Centrumgemeente verantwoordelijk was voor deze taak. M.i.v. de begroting 2020 zou dit budget decentraal ter beschikking gesteld worden aan de individuele gemeenten zo ook aan Landgraaf. Dat is uitgesteld tot 2021. Bij deze nog door te voeren decentralisatie actie zal tevens een herverdeling plaatsvinden op basis van objectieve maatstaven die nadelig zal uitpakken voor de regio Parkstad. Dat betekent dat het nieuwe budget dat we in 2021 ontvangen voor beschermd wonen het risico in zich draagt dat het te weinig is voor het uitvoeren van deze taak. Het totale budget voor Landgraaf zal ca. € 4 mln. zijn. We gaan vooralsnog uit van een maximaal tekort van € 0,5 mln. en een kans inschatting van midden. Dit laatste omdat Heerlen in het verleden budget over hield op deze taak.

PROGRAMMA 7: VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s)	F. Janssen, A. Schiffelers, B. Smeets en R. Vlecken
Verantwoordelijke Afdelingshoofden	J. Drummen (KCC), F. Geurts (ROG), C. Goffin (MO), en W. Jongen (TenH)

Programma Volksgezondheid en milieu omvat de volgende taakvelden:

- 710 Volksgezondheid
- 720 Riolering
- 730 Afval
- 740 Milieubeheer
- 750 Begraafplaatsen en crematoria

Programma-samenvatting

De gemeente is verantwoordelijk voor diverse (kern)taken op het gebied van volksgezondheid en milieu. Volksgezondheid en milieu hangen nauw met elkaar samen. Een groot deel van deze taken hebben we uitbesteed aan gemeenschappelijke regelingen waaronder de RD4, de RUD ZL, de GGD ZL en enkele professionele door ons gesubsidieerde welzijnsstichtingen en -instellingen zoals de Stichting Meander groep ZL en Stichting The Movefactory. Ook de investeringen en het beheer van de riolen en onze activiteiten en initiatieven in het kader van duurzaamheid vallen onder dit programma.

Volksgezondheid

Het regionale gezondheidsbeleid 2020–2023 “Zuid Springt Eruit”, op weg naar een Trendbreuk vormt de basis voor het terugdringen van de gezondheidsachterstanden de komende jaren. Wij hebben de ambitie om de gezondheidsachterstand in 2030 terug te hebben gebracht tot het Nederlands gemiddelde. Een forse opgave die vraagt om een gerichte inspanning. Vanuit de zestien Zuid-Limburgse gemeenten en binnen Parkstad met de inzet van Regiodeal zetten we in op interventies die bewezen effectief zijn en die de grootste gezondheidswinst opleveren.

Kansrijke Start

In de eerste 1000 dagen van iemands leven kan de grootste gezondheidswinst worden behaald. We zetten in op het intensiveren van een Kansrijke Start. Dat doen we door regionaal invulling te geven aan de bestaande interventies Nu Niet Zwanger, Voorzorg & Stevig Ouderschap. Daarnaast starten we met Rookvrije Start, dit zijn rookvrije kindomgevingen en Centering Pregnancy. Centering Pregnancy is een andere vorm van verloskundige zorg die positieve effecten heeft op de gezondheid van moeder en kind en die leidt tot minder vroeggeboortes. Daarnaast zetten we lokaal een extra stap door de verbinding tussen het medische en het sociale domein te versterken. Dat doen we door “knooppunten kansrijke start” te ontwikkelen. Voor de onderzoeksfase zijn we geselecteerd als pilotgemeente. Vanuit het Rijk is een onderzoekssubsidie toegekend om een plan van aanpak op te stellen voor het vormen van een knooppunt. Met de implementatie en realisatie daarvan gaan we aan de slag.

Hoewel de gezondheidsachterstanden in Zuid-Limburg groot zijn, manifesteren zij zich het meest in Parkstad. Om die reden wordt vanuit Parkstad intensiever samengewerkt om Kansrijke Start versneld, verstevigd en intensiever uit te rollen. Hierbij zal worden ingezet op een brede risicoscreening en ondersteuning voor kwetsbare zwangeren, door de inzet van effectief bewezen interventies. Om de gezondheidsachterstanden in een periode van 10 jaar tijd terug te dringen tot het Nederlands

gemiddelde, hetgeen substantieel verder gaat dan de 25 procent inloop die Zuid-Limburg ambiert, hebben wij via een ruimtevraag extra budget gevraagd om effectief bewezen interventies intensief en versneld te kunnen uitrollen. Met dit budget kunnen we naast de inzet van preventiemaatregelen, ook gericht interventies inzetten in de meest kwetsbare buurten.

Gezonde Basisschool van de Toekomst

Onderzoeksresultaten van de Gezonde Basisschool van de Toekomst (GBT) tonen aan dat kinderen op dergelijke scholen meer bewegen, gezonder eten en een beter gewicht hebben, hetgeen hun gezondheid ten goede komt. Tevens komen op dergelijke scholen aantoonbaar minder conflicten en pestgedrag voor in de klas.

Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG-) aanpak

We continueren de JOGG-aanpak door de inzet van een JOGG-regisseur en stimuleren we inwoners om aan de slag te gaan met hun eigen gezondheid vanuit het programma Gezond In De Stad (GIDS-uitkering van de Rijksoverheid). Met de aanpak JOGG lag de focus voorheen op het terugdringen van overgewicht bij kinderen. In Landgraaf hadden we de focus al verbreed naar een gezonde(re) levensstijl voor kinderen, ouders en omgeving. Voor de komende periode is het van belang niet alleen te richten op het gewicht, maar breder in te zetten op een gezonde leefomgeving, een gezonde leefstijl, gezonde voeding, voldoende bewegen, ontspanning en slaap. Daarmee ontwikkelt de landelijke aanpak Jongeren op Gezond Gewicht zich tot een aanpak Jongeren in Goede Gezondheid (JIGG). Deze ontwikkeling kan uiteraard niet los gezien worden van het nieuwe gezondheidsbeleid 'Zuid Springt Eruit' en daarmee van de beoogde Trendbreuk. In dat kader willen we de activiteiten van de lokale JOGG-aanpak in Landgraaf transformeren naar een lokale Trendbreuk-regisseur.

Eén Jeugdgezondheidszorg

Per 1 januari 2020 is de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) samengevoegd tot één JGZ en wordt deze onderdeel van de GGD Zuid-Limburg. In 2021 wordt de nieuwe begrotingsopzet en begrotingssystematiek voor de één JGZ afgerond. Eén Jeugdgezondheidszorg kan daarmee vanuit een stabiele basis bouwen aan de toekomst en de transformatie van de Jeugdgezondheidszorg. In Zuid-Limburg anticiperen we daarmee op een wetwijziging die meer flexibiliteit (risico-gestuurde inzet) binnen de Jeugdgezondheidszorg mogelijk maakt. Voorts zal via de Jeugdgezondheidszorg eveneens ingezet worden op de uit de Trendbreuk voortvloeiende activiteiten.

Covid-19

In 2020 hebben de werkzaamheden van de GGD Zuid-Limburg, die voor ons alle taken die wij als gemeente hebben binnen de Wet publieke Gezondheid uitvoert, vrijwel volledig in het teken gestaan van de aanpak van Covid-19. Deze noodgedwongen verschuiving van taken heeft uiteraard ook invloed gehad op de taakuitoefening en vooraf vastgestelde doelstellingen en plannen. De consequenties hiervan worden zoveel mogelijk beperkt, maar zullen ook van invloed zijn op de uitvoering in 2021.

Ongediertebestrijding

Er is een toenemende overlast van ratten doordat riolen vaker droogvallen. Om de problematiek het hoofd te bieden worden perken waarin ratten nestelen gerooid en omgevormd naar gras. De oorzaak van de rattenoverlast is de aanwezigheid van oliehoudende vruchten van bomen in deze perken die dienen als voedsel voor ratten. Indien nodig zullen we deze oplossingsmaatregel ook in 2021 toepassen. De eikenprocessierups is niet meer te beteugelen en de overlast zal steeds verder toenemen. Getracht wordt om de biodiversiteit dermate aan te passen dat de natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups zullen toenemen. Er wordt extra geïnvesteerd in opleidingen van het personeel om plaagdieroverlast zo vroeg mogelijk te ontdekken en de juiste weringsmaatregelen te nemen.

Riolering

Integraal Stedelijk Waterprogramma (ISW)

Het ISW bestaat uit het Integraal Waterplan (IWP) en het Watertakenplan (WTP). In het IWP zijn de visie en speerpunten (ambities) voor de regio Parkstad Limburg samen bepaald en op elkaar afgestemd. Het WTP beschrijft onze lokale gemeentelijke strategie om de ambities te bereiken en is een vertaling van het IWP. Klimaatadaptatie wordt een speerpunt in ons waterbeleid. Het ISW geeft richting aan de omvangrijke opgave op het gebied van water en riolering waarbij het klimaat een belangrijke rol speelt. In 2021 stellen we een nieuw ISW-programma op. Op basis van dit programma stellen we het nieuwe kostendekkingsplan vast. Dat plan is bepalend voor de te hanteren tarieven voor rioolheffingen.

Klimaatadaptatie

De gevolgen van klimaatverandering zijn merkbaar en zichtbaar. De laatste jaren hebben wij extreme neerslag gezien met overlast en schade tot gevolg, maar ook lange droge periodes meegemaakt waarbij onze (grond)watervoorraden slonken. We pakken de wateroverlastlocaties daar waar mogelijk versneld aan, maar uiteindelijk koersen we op een klimaat-adaptieve inrichting van onze omgeving. Naast wateroverlast treffen we ook maatregelen om hittestress te voorkomen/te beperken.

We werken al proefondervindelijk aan 'klimaatadaptatie'. Dat doen wij o.a. in de woonbuurten "Het Eikske" en in de woonwijk "De Dormig". De plannen om deze buurten 'klimaatproof' te maken zijn gereed en we voeren ze gefaseerd uit.

De ervaringen die we daarbij opdoen nemen we mee in een nog te ontwikkelen gemeentelijk klimaatadaptatieprogramma. De keuzes die in dit kader gemaakt worden zijn bepalend voor de inrichting van onze woon-, leef- en werkgebieden. In het Klimaatadaptatieprogramma proberen wij benutting van duurzame energiebronnen, warmtewinning en dergelijke mee te nemen. De regionale klimaatadaptatie uitvoeringsagenda die in 2021 wordt vastgesteld speelt hierin een medebepalende rol. Daarnaast breiden wij ons grondwatermeetnet uit en onderzoeken wij de relatie van de grondwaterstand tot de waterbeschikbaarheid en verdroging van de natuur.

Regionale en bovenregionale samenwerking

In 2021 zetten wij in op het toepassen van verdergaande schaalvoordelen in de regionale samenwerking binnen Parkstad Limburg en benutten wij bovenregionale samenwerkingsvoordelen. Hierbij sluiten wij aan op de Rijksprogramma's DHZ en DPRA.

Campagne Waterbewust: het betrekken van burgers en bedrijven

Sinds 2019 betrekken wij onze burgers, bedrijven en (zorg)instellingen in onze opgaven door middel van de campagne, "Waterbewust". Deze campagne duurt tot en met 2023. Ter ondersteuning van deze campagne is voor Parkstad Limburg een website ontwikkeld, www.waterklaar.nl. Deze website is ontwikkeld samen met de regio Limburgse Peelen, een regionaal samenwerkingsverband op het beleidsveld Water, actief in Noord Limburg.

Lopende projecten zoals "Ikgroenhet!" en onze "Subsidieverordening afkoppelen regenwater gemeente Landgraaf" zijn van kracht en dragen bij aan bewustwording bij onze inwoners dat klimaatverandering een belangrijke maatschappelijke opgave is en dat iedereen een klein beetje kan bijdragen aan oplossingen door tuinen te vergroenen en/of te ontstenen en door hemelwater af te koppelen en te infiltreren.

Data op orde

Om te komen tot accurate uitvoeringsagenda's moeten we niet alleen beschikken over kloppende datagegevens maar moeten ook verbanden worden gelegd tussen zichtbare (infra, gebouwen, groen) en onzichtbare datagegevens (riolering/grondwater/infiltratie). In 2020 zijn we gestart met de inrichting van een centraal data-bronbestand dat in 2021 klaar is en dat vanaf dat moment actueel wordt gehouden.

Afval

In 2013 heeft de raad ingestemd met het Afvalbeheersplan. Dit plan is erop gericht om de hoeveelheid restafval verder te verminderen aan de bron door het scheiden van afval te verbeteren: meer herbruikbare afvalstromen en bijgevolg minder restafval. Hierbij wordt ook nadrukkelijk gekeken naar de wijze van verwerking van de vrijkomende afvalstromen.

Vanaf 2013 is de nadruk komen te liggen op het nog beter scheiden van restafval en het optimaliseren van hergebruik van afvalstromen als grondstoffen (circulaire economie). Bijgevolg is de inzameling van restafval versoberd naar eenmaal per 4 weken. Herbruikbare stromen als gft en PMD worden frequenter opgehaald (eens per 2 weken). In 2018 heeft het merendeel van de hoog- en stapelbouw, ter vermindering van de hoeveelheid restafval, de mogelijkheid gekregen om gft-afval wekelijks gescheiden aan te bieden.

Het Afvalbeheersplan voorziet in een doelstelling om te komen tot een maximum van 100 kg restafval per inwoner. Landelijk wordt als doelstelling 75% bronscheiding aangehouden. Concreet komt dit neer op maximaal 100 kg fijn én grof huishoudelijk restafval per inwoner. In de Landelijke VANG (Van Afval Naar Grondstof) doelstelling wordt voor 2025 zelfs gesproken over 30 kg!.

Met een scheidingsresultaat van 73% (2019) komt Landgraaf dicht in de buurt van de scheidingsdoelstelling. Kijkend naar de doelstelling van het Afvalbeheersplan zitten we daar nu nipt boven. In relatie tot de VANG-doelstelling moet er qua hoeveelheid fijn en grof restafval nog een slag worden gemaakt (120 kg). Het blijft zaak burgers te informeren over het belang van afvalscheiding en hergebruik van afvalstromen en meer nog het voorkomen van afval. In 2021 zal gestart worden met de uitvoering van het in 2020 opgestelde Afvalbeheersplan 2021-2025. De kosten van dit plan vertalen we door in de te hanteren tarieven voor afvalheffing in 2021.

Milieubeheer

Doorkijk naar de Omgevingswet

Dit beleidsveld wordt met de komst van de Omgevingswet flink geherstructureerd. Naast de herschikking binnen een groter kader, vindt tevens binnen de thema's "Bodem" en "Geluid" ook een beleidsvernieuwing plaats. Maar ook binnen beleidsarme thema's als "Externe Veiligheid" worden eerder landelijk ingezette veranderingen doorgevoerd. Binnen thema's als "Luchtkwaliteit" zijn in 2019 al veranderingen geïntroduceerd (zoals bv. Stikstof) deze werken uiteraard naar de toekomst door. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2022, zal de (extra) beschikbare tijd in 2021 gebruikt worden voor een zo optimaal mogelijke voorbereiding van de invullingen van de lokale beleidsruimte.

Bescherming en sanering van de kwaliteit van de bodem

Door middel van de uitvoering van onze reguliere bodemtaken werken wij aan het duurzame beheer van de (kwaliteit van de) bodem.

Het beleidskader (nota Bodembeheer2014) is in 2020 met een herberekening van de bodemkwaliteitskaart met nieuwe gegevens geactualiseerd. Hiermee kunnen in 2021 de toetsingen van bouw-, bestemmingsplannen en grondverzet weer adequaat plaatsvinden.

Medio 2019 is door de Minister voor de Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) een tijdelijk Handelingskader afgekondigd t.a.v. grondverzet van PFAS-houdende grond. In 2020 heeft een aanvulling plaatsgevonden van onze bodemkwaliteitskaart voor de stofgroep PFAS. Daarnaast zal in 2020 het definitieve handelingskader t.a.v. PFAS beschikbaar gekomen. In 2021 zal worden gezien of deze nieuwe ontwikkelingen t.a.v. PFAS-aanleiding zijn voor een beleidsbijstelling.

De aanstaande overdracht van bevoegd gezag voor het beheer van historische verontreinigingen van de Provincie naar de gemeente, de ontwikkelingen binnen de Basisregistratie Ondergrond (het verplicht verwerken van bodemkwaliteitsgegevens) en op termijn het toegankelijk maken van bodemgegevens binnen het DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet) vergen in 2021 extra aandacht. Een verbetering in de aanlevering en verwerking van digitale bodemgegevens en de validatie van de gegevens over beschikbare historische verontreinigingen moeten in 2021 zorgen voor toekomstbestendige bodemloketfunctie.

Naast de aandacht voor de bodemkwaliteit is er ook aandacht voor andere aspecten in bodem en ondergrond. De laatste jaren zijn de na-ijlende effecten van de voormalige kolenwinning en de omgang met gegevens over Conventionele Explosieven (CE) uit WO II prominent op de agenda gekomen. In 2021 zal — in overleg met de betrokken gemeenten — specifiek beleid hiervoor worden uitgewerkt. Een verbetering van aanlevering en verwerking van CE-gegevens zal in 2021 moeten leiden tot een bijgewerkt inzicht in deze informatie.

Bescherming en sanering van de kwaliteit van de atmosfeer

Luchtverontreiniging die veroorzaakt wordt door de mens ontstaat bij diverse bronnen: verkeer, bedrijven en burgers. Met behulp van diverse instrumenten, waaronder vergunningen en toezicht en handhaving, zorgen we ervoor dat de uitstoot van verontreinigende stoffen voldoet aan de wettelijke eisen of emissienormen.

Via de monitoringstool lucht (Wet Luchtkwaliteit) die o.a. gekoppeld is aan de geluidbelastingkaart, berekenen we aan de hand van het verkeersmodel en de verkeersintensiteiten waar qua luchtverontreiniging als gevolg van verkeersbewegingen knelpunten ontstaan. Ook bij ruimtelijke ontwikkelingen toetsen we of de ingreep voldoet aan de wettelijke regels en of aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn om het effect van de ingreep te compenseren.

Het nationaal samenwerkingsprogramma lucht (NSL) stopt met de komst van de Omgevingswet. Hiermee wordt ook de landelijke Monitoringstool Lucht beëindigd. Samen met de gemeenten in de agglomeratie Heerlen-Kerkrade, zal in 2021 worden gezien wat de consequenties hiervan zijn voor de gemeenten.

Beheersing van geluidhinder

Binnen dit taakveld werken we aan de beheersing van geluidhinder, door middel van het voorkomen dan wel saneren. Geluidhinder wordt veroorzaakt door de mens en ontstaat bij diverse bronnen: verkeer, bedrijven en burgers. Met behulp van diverse instrumenten zorgen we ervoor dat de geluidhinder voldoet aan de wettelijke eisen of emissienormen.

In 2021 starten we met het opstellen van een nieuwe geluidbelastingkaart in samenwerking met de overige gemeenten in de aangewezen agglomeratie Heerlen-Kerkrade. Ook zullen de ontwikkelingen t.a.v. de aanvullingswetgeving Geluid worden gevolgd. Wanneer hierin een zogenaamde basiskaart geluidemissie gemeentelijke wegen verplicht gesteld wordt, dan streven we ernaar om dit samen te laten lopen met het opstellen van de eerdergenoemde geluidbelastingkaart.

Voor wat betreft de projecten in het kader van sanering wegverkeerslawaaï zullen de saneringsprojecten Hoogstraat–Kampstraat, Grensstraat–Kantstraat en de Streeperstraat in 2021 verder worden afgerond, voorbereid en uitgevoerd.

Externe Veiligheid

In het kader van de Omgevingswet is de belangrijkste verandering voor externe veiligheid het werken met aandachtsgebieden. In 2019 is het controleren en berekenen van de gemeentelijke aandachtsgebieden aan de RUD ZL opgedragen. Deze moeten gelijktijdig met het van kracht worden van de Omgevingswet zijn vastgesteld. We kiezen er voor dit samen met de RUD ZL in 2021 voor te bereiden. We hebben hiervoor in deze begroting een autonome ontwikkeling opgenomen ter hoogte van € 30 duizend incidenteel i.v.m. de dalende Rijksbijdrage.

Het huidige landelijke Register Risicosituaties Gevaarlijke Stoffen (RRGS) wordt vervangen door het Register Externe Veiligheidsrisico's (REV). In 2021 zal worden nagegaan of over het beheer van het Register ook nadere afspraken met de RUD ZL moeten worden gemaakt.

Energietransitie

In het regionale energietransitie document 'Parkstad Limburg Energietransitie' (PALET) is de ambitie vastgelegd om in 2040 energieneutraal te zijn. In 2016 is dit ambitiesdocument vertaald naar een lokaal uitvoeringsprogramma: "Palet 3.0". Aan de uitvoering hiervan wordt gewerkt, o.a. door het blijven uitrollen van het in 2014 in Landgraaf gestarte zonnepanelenproject. In 2019 is in Landgraaf gestart met de 3e tranche van het succesvolle zonepanelenproject. Op dit moment (september 2020) hebben circa 4.400 bewoners uit Parkstad deelgenomen. Het streven is dat uiteindelijk 7.250 bewoners deelnemen.

Nederland werkt aan een energietransitie. Dat is u vast niet ontgaan. In 2019 is door de regering het Klimaatakkoord gepresenteerd; de Nederlandse uitwerking van de internationale klimaatafspraken van Parijs (2015). Hierin is vastgelegd dat in 2030 de CO₂-uitstoot met 49% verminderd moet zijn ten opzichte van 1990. Deze forse nationale doelstelling kan alleen worden behaald als elke regio in Nederland daaraan bijdraagt. Dat vergt regionaal maatwerk en daarom wordt er een Regionale Energie Strategie (RES) ontwikkeld.

In de RES beschrijft elke regio welke energiedoelstellingen zij wil halen, op welke termijn en welke strategie zij hiervoor hanteert. Nederland is opgedeeld in 30 'energieregio's', Zuid-Limburg is er daar een van. Er is voor gekozen om in Zuid-Limburg in drie deelregio's te werken. De Stadsregio Parkstad is een van de drie deelregio's, die een deel-RES maken.

De concept RES van Zuid-Limburg is in 2020 aangeboden aan het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). Op 1 oktober 2020 start PBL met onze RES-analyse (kwantitatief én kwalitatief). De PBL-analyse komt op uiterlijk 1 februari 2021 beschikbaar, samen met het advies van het nationaal programma RES. Daarna wordt de RES in de periode april, mei of juni ter vaststelling aangeboden aan de gemeenteraad en vervolgens uiterlijk op 1 juli 2021 aan het Nationaal Programma RES.

Ook wordt met regionale partners gewerkt aan een warmtetransitievisie en een warmteplan. Dit warmteplan moet in 2021 gereed zijn. Dat wordt vervolgens vertaald op wijkniveau. Deze plannen moeten ervoor zorgen dat een transitie naar een gasloze situatie soepel verloopt.

In 2019 is gestart met de uitrol van het Duurzaam Klimaat- en Energiefonds voor inwoners, verenigingen en bedrijven; dit fonds beoogt kansrijke projecten op het gebied van CO₂-reductie, energiebesparing, duurzame energieopwekking en klimaatadaptatie financieel te ondersteunen door het verstrekken van een geldlening.

Met het bedrijfsleven bekijken we de mogelijkheid om gezamenlijk aan een groot zonnepanelenproject deel te nemen waarbij de gemeente een facilitaire rol kan hebben, bijvoorbeeld bij het aanvragen van de SDE-subsidie of het verstrekken van een lening.

Het zonnepark op de voormalige stortlocatie in Abdissenbosch wordt in 2021 gerealiseerd. De mogelijkheid tot het plaatsen van drie windturbines op de voormalige stortlocatie wordt verder onderzocht. De focus ligt in eerste instantie op eventuele radarproblematiek en de vliegveiligheid. Het verduurzamen van gemeentelijke gebouwen is in uitvoering. Aan de hand van energiescans en duurzame meerjarige onderhoudsplannen wordt bekeken welke vervolgstappen er nodig zijn om te verduurzamen.

Circulaire economie

Hergebruik van grondstoffen, producten en onderdelen is cruciaal voor een toekomstbestendige economie en een energieneutraal Landgraaf in 2040. Dit betekent het minimaliseren van verspilling van grondstoffen en het maximaliseren van de waarde van grondstoffen en materialen. In een circulaire economie stappen we af van het idee dat producten en grondstoffen een lineair leven doorlopen van grondstofwinning via productie naar afval. In plaats daarvan stromen producten en materialen door.

We gaan in kaart brengen wat dit voor Landgraaf betekent en op welke wijze wij hieraan een bijdrage kunnen leveren. Het onderwerp circulaire economie wordt ook regionaal opgepakt. Stadsregio Parkstad is aan het onderzoeken hoe we deze samenwerking vorm kunnen geven.

Toezicht en handhaving

Integraal toezicht en handhaving op milieu- en milieu gerelateerde zaken vindt plaats conform het Integraal handhavingsbeleidsplan. Dit beleidsplan is in 2020 voor de periode 2020-2024 vastgesteld en aan de raad ter kennis gebracht. Het integrale toezicht en handhaving voeren we ook in 2021 evenals voorgaande jaren zoveel mogelijk programmatisch uit op basis van het door het college jaarlijks vast te stellen Handhavingsuitvoeringsprogramma. In het programma houden we rekening met de uitgangspunten uit het door de gemeenteraad vastgestelde Integraal handhavingsbeleidsplan. De belangrijkste criteria die worden gehanteerd bij de prioritering liggen met name op het gebied van veiligheid (gevaarlijke stoffen, brandveiligheid, constructieve veiligheid) en gezondheid.

Begraafplaatsen en crematoria

De gemeente beheert en onderhoudt 3 openbare begraafplaatsen (Kleikoeleweg, Vogelzankweg en Kempkensweg) en heft leges in de vorm van grafrechten. Op grond van de wet op de lijkbezorging kunnen uitvaarten van gemeentewege plaatsvinden.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2015	2016	2017	2018	2019
% Inwoners ouder dan 18 jaar dat gezondheid als slecht ervaart.	ParkstadMonitor	22%	---	20%	---	20%
Aantal locaties met verzamelcontainers.	Rd4	36	36	36	36	36
Aantal meldingen/klachten melddesk T&H.	Melddesk T&H	835	970	1.115	1.664	1.927

Beleidsindicatoren (BBV)	Bron	2015	2016	2017	2018	2019
Omvang huishoudelijk afval in kg/inwoner.*	CBS	150	125	119	116	120
% Hernieuwbare electriciteit.	RWS	6,80%	6,60%	7,70%	10,70%	-- **

* Betreft restafval exclusief milieupark.

** Cijfer Hernieuwbare elektriciteit is nog niet voorhanden bij het opmaken van de begroting.

Analyse kengetallen historische ontwikkeling en beleidsindicatoren

De ontwikkeling van de kengetallen geeft geen aanleiding tot opmerkingen.

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
Afvalbeheerplan 2021–2025.	2020
Parkstad Limburg Energie Transitie (PALET 1.0 en 2.0).	2015
Integraal Stedelijk Waterplan.	2016
Nota Gezondheidsbeleid 2020–2023	2020
Actieplan geluid	2018
Integraal Handhavingsbeleidsplan 2020–2024.	2020
Bodembeheersnota	2020

Wat willen we bereiken?

Doelen
1. De levensverwachting in Landgraaf te brengen naar het Nederlands gemiddelde in de periode 2016–2030 door zichtbaar in te lopen op de bestaande achterstanden in de levensverwachting en in te zetten op een stijging van de ervaren gezondheid.
2. Verdere afname van de hoeveelheid fijn en grof huishoudelijk restafval en toename van het afvalscheidingspercentage.
3. Betere naleving van milieuwet- en regelgeving.
4. Landgraaf is in 2040 een energie neutrale gemeente.
5. Landgraaf is in 2040 bestand tegen de effecten van klimaatverandering.
6. Voorkomen van wateroverlast en scheiden van schoon en afvalwater.

Score effectindicatoren	2016	2018	2019	Ambitie	Termijn
bron: RIVM / Gezondheidsatlas GGD Zuid-Limburg					
1.1 Gezonde levensverwachting in Landgraaf (in jaren)	81,6	---	---	81,5	2025
1.2 Inwoners die hun gezondheid als goed ervaren (Indicator)	69,40%	---	---	76%	2025
2.1.1 Omvang restafval in kg / inwoner.			120	100	100
2.1.2 Bronscheiding huishoudelijk afval.			73%	75%	75%

Wat gaan we daarvoor doen in 2021 ?

Nr.	Activiteiten in 2021
1.1	Uitvoeren regionale gezondheidsbeleid 2020–2023.
1.2	Uitvoeren JOGG (jongeren op gezond gewicht) en projectplannen Gezond In De Stad (GIDS).
2.1	Bevorderen van een goede afvalscheiding.
3.1	Burgers en bedrijven informeren en adviseren op het gebied van toezicht en handhaving.
3.2	Uitvoeren van integraal toezicht en handhaving bij particulieren, bedrijven en openbare ruimte.
4.1	Uitvoeren PALET 3.0.
5.1	Ontwikkelen regionaal en lokaal beleid klimaatadaptatie.
5.2	Kennisontwikkeling en zorgen voor bewustwording op het gebied van klimaatadaptatie.
6.1	Ontwikkelen en uitvoeren van waterbeleid.
6.2	Beheer en onderhoud watersystemen.

Prestatie-indicatoren voor 2021	Norm
1.1.1 Opstellen plan van aanpak Trendbreuk.	2020
1.1.2 Uitvoeren Kansrijke Start.	2020
1.2.1 Uitvoeren actiepunten schoolprofielen JOGG.	2020
3.2.1 Aantal integrale controles cf handavingsuitvoeringsprogramma.	120
4.1.1 Uitwerken plannen voor het verduurzamen van gemeentelijke gebouwen.	2021
4.1.2 Zonnepanelenpark in het Kreupelbusch (voormalig stortplaats) in uitvoering.	2021
4.1.3 Uitwerken plannen windproject in het Kreupelbusch (voormalige stortplaats).	2021
4.1.4 Uitvoeren zonnepanelenproject 3e tranche Parkstad Limburg.	2021
4.1.5 Opstellen een warmtetransitieplan.	2021
4.1.6 Uitwerken plannen voor gasloosproof wonen.	2021
4.1.7 Uitvoeren Energie en- Klimaatfonds fonds voor burgers, verenigingen en mkb.	2020
4.1.8 Uitwerken plannen voor een zonnepanelenproject voor bedrijven.	2021
5.1.1 Vaststellen van een Regionale uitvoeringsagenda “Klimaatadaptatie”	2021
5.2.1 Beoordelen van alle ruimtelijke ingrepen op klimaatbestendigheid.	2021
5.2.2 Uitvoeren Stimuleringsregeling afkoppelen hemelwater private partijen.	2021
6.1.1 Opstellen Watertakenplan.	2021
6.1.2 Datamodel watersysteem actualiseren / Werkproces “bijhouden Datamodel” vaststellen.	2021
6.1.3 Aanleg multifunctionele groenzone Eikske in het kader van DHZ.	2021
a. Uitvoering perceel 1: Cluysenaerstraat e.o.	Q1–3
b. Voorbereiding perceel 2: Wendelstraat	Q3–4
c. Uitvoering perceel 3: Blauwsteenstraat e.o.	Q1–2
d. Uitvoering perceel 4: Groenzone, incl. Leisure Lane	2021
e. Uitvoering perceel 5: Oude Mijnbuurt	Q3–4
6.1.4 Ontvlechting gescheiden rioolstelsel Abdissenbosch in het kader van DHZ.	2021
6.1.5 Uitvoering reconstructie Heerlenseweg	2021
6.1.6 Uitvoering De Dormig fase III (Binsfeldstraat/Wentholtstraat).	2021
6.1.7 Uitvoering reconstructie Steenenkruisweg e.o.	2021
6.1.8 Uitvoeren van constructieve levensduur verlengende reparaties (=relinen) aan het riool.	2021
6.2.1 Reconstructie Kerkstraat / Burg. Pelzerstraat.	2021
6.2.2 Reconstructie cluster Unostraat, Navostraat, Briandstraat en Monnetstraat.	2021

Prestatie-indicatoren voor 2021	Norm
6.2.3 Reconstructie cluster Karel Doormanstraat en Generaal Hodgesstraat.	2021

Wat mag het kosten?

Financiën totale programma

(x € 1.000)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	8.738	8.938	9.156	9.343	9.512	9.819
- Directe salarislasten	1.167	1.111	1.328	1.367	1.402	1.437
- Overige directe lasten	6.816	6.655	6.595	6.524	6.563	6.515
- Kapitaallasten	922	1.089	1.304	1.293	1.268	1.256
Totaal lasten bestaand beleid	8.905	8.855	9.226	9.184	9.233	9.209
Saldo bestaand beleid	-167	83	-70	158	279	610
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
- Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
- Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
- Kapitaallasten	0	0	0	107	215	335
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	107	215	335
Saldo nieuw beleid	0	0	0	-107	-215	-335
SALDO taakveld	-167	83	-70	52	63	275
<i>Investerings</i>			5.793			

Toelichting op de cijfermatige verschillen tussen de begroting 2021 en de bijgestelde begroting 2020

Toelichting saldo 2021 versus 2020

Het resultaat op dit programma is in 2021 € 153.000 gunstiger dan de bijgestelde begroting 2020.

Dit is mede het gevolg van:

Een afname van de overige directe lasten door:

- Een lagere raming van het budget Centrum jeugd en gezin ad € 73.000;
- Een lagere bijdrage aan GR GGD Zuid-Limburg ad € 282.000;
- Een lagere raming op de mutaties voorzieningen taakveld 720 ad € 272.000;
- Een lagere bijdrage op het budget duurzaamheidsbeleid in het kader van de wamtetransitie ad € 88.000.

Een toename van de overige directe lasten door:

- Een hogere raming van het budget Jeugdgezondheidszorg ad € 411.000 (overheveling van programma 6);
- Per saldo overige nadelige verschillen op taakveld 710 ad € 3.000.
- Per saldo overige nadelige verschillen op taakveld 720 ad € 5.000;
- Een hogere raming op het budget onderhoud ad € 24.000;
- Een hogere raming op het budget storkosten ad € 1.000;

- Een hogere bijdrage GR Gegevenshuis (inzake BAG) ad € 1.000;
- Een hogere bijdrage WML inzake kosten gemaal ad € 10.000;
- Een hogere raming op het budget advies en ondersteuning ad € 3.000;
- Een hogere bijdrage aan de GR Rd4 ad € 122.000;
- Een hogere bijdrage aan de GR BsGW ad € 8.000.
- Een hogere bijdrage aan de GR RUD Zuid-Limburg ad € 43.000.

Een toename van de baten door:

- Een hogere raming van het budget bijdrage derden ad € 10.000;
- Een hogere raming van de mutaties op de voorzieningen ad € 11.000;
- Een hogere raming van de opbrengsten rioolrecht niet-woningen ad € 5.000;
- Een hogere raming van de opbrengsten rioolrecht woningen ad € 91.000;
- Een hogere raming van de opbrengsten afvalstoffenheffing ad € 174.000.

Een toename van de overige directe lasten als gevolg van de in de kadernota benoemde (autonome) ontwikkelingen:

- Een hogere raming op het budget sanering milieubeheer ad € 30.000 (AO-23);
- Een hogere raming op het budget Ongedierte en kadavers ad € 15.000 (AO-28).

De volgende nieuwe investeringen maken deel uit van dit programma:

Het investeringsbedrag in 2021 van € 5.792.528 betreft de investeringsbudgetten riolen.

Voor een gedetailleerdere toelichting verwijzen wij naar bijlage 2 (lasten en baten per taakveld).

Verbonden partijen

<i>(x € 1000)</i>					
Naam organisatie	2020	2021	2022	2023	2024
GR BsGW	272	288	294	301	309
GR Het Gegevenshuis (Bijdrage BAG)	57	58	59	60	60
GR GGD ZL (basispakket)	745	463	471	479	487
GR GGD ZL (jeugdgezondheidszorg) *	476	887	902	918	934
GR Rd4	3.084	3.206	3.277	3.331	3.372
GR Regionale Uitvoeringsdienst (RUD ZL)	180	223	223	223	223
Totaal	4.814	5.124	5.226	5.312	5.385

Toelichting verbonden partijen

De bijdrage aan de GR BsGW betreft de perceptiekosten voor de uitvoering van de afvalstoffen- en rioolheffingen. De bijdrage aan de GR BsGW voor uitvoering van de gemeentelijke belastingen is verantwoord op programma 0 (bestuur en ondersteuning). In 2021 wordt dit geraamd op € 287.964.

De bijdrage aan de GR Het Gegevenshuis (BAG) betreft de lasten ten behoeve van het databeheer riolen. In 2019 is een pilot gestart en het databeheer riolen zal na besluitvorming voor de komende jaren worden gecontinueerd. In 2021 wordt dit geraamd op € 58.146.

De bijdrage aan de GR GGD ZL is inclusief de lasten ten behoeve van Veilig thuis (programma 6) en draagt naast het voorkomen en aanpakken van huiselijk geweld en kindermishandeling, bij aan het inlopen van de gezondheidsachterstanden in Zuid-Limburg en de uitvoering van de wettelijk verplichte taken voor de gezondheidsbescherming. In 2021 wordt dit geraamd op € 463.117.

De bijdragen aan de GR Rd4 betreffen de diensten voor het basispakket (afvalinzameling en-verwerking) en het pluspakket (alle overige diensten, waaronder kolkenreiniging) en draagt bij aan het realiseren van de doelstelling tot "afname van de hoeveelheid restafval en toename van het afvalscheidingspercentage". Zie ook programma 2. In 2021 wordt dit geraamd op € 3.205.905.

De bijdragen aan de GR RUD betreffen de door de gemeente aan de GR overgedragen handhavingstaken die moeten bijdragen tot betere naleving van wet- en regelgeving. In 2021 wordt dit geraamd op € 222.665.

GGD Zuid-Limburg inzake basispakket

Met de vaststelling van de 1e begrotingswijziging GGD ZL 2020 gaan de taken en de financiering per 1 januari 2020 die voorheen bij Meander Groep Zuid-Limburg lagen over naar Eén Jeugd-gezondheidszorg van de GGD Zuid-Limburg. In 2021 wordt dit geraamd op € 886.606

Professionele gesubsidieerde organisaties

(x € 1000)

Naam organisatie	2020	2021	2022	2023	2024
Stichting The Movefactory	46	46	46	46	46
Totaal	46	46	46	46	46

Toelichting gesubsidieerde organisaties

Stichting The MoveFactory.

Zie programma 5. In 2021 wordt dit geraamd op € 46.000.

Wat zijn de risico's?

(x € 1000)

Risico	Majeure risico's	Beheersmaatregel	Risicobedrag (kans * impact)			
			2021	2022	2023	2024
R04	Beëindiging decentralisatie-uitkering Gezond in de Stad	Het contract met JOGG en de inzet van de JOGG-regisseur niet continueren na 2020. De aanpak gezondheidsachterstanden in Nieuwenhagen en de aanpak 'Zuid Springt Eruit' kan niet uitvoeren.	0	64	64	64
R12	Risico op Extra bijdrage GGD ZL gebaseerd op risico-inventarisatie GGD ZL	Monitoren bestuursrapportages GGD ZL	146	0	0	0
Totaal risicobedrag			146	64	64	64

Toelichting risico's

R04 Gemeenten met gezondheidsachterstanden ontvangen sinds 2014 jaarlijks een extra uitkering van het Rijk voor het aanpakken van de gezondheidsachterstanden vanuit het programma Gezond in de Stad (GIDS). In 2017 is besloten deze uitkering tot en met 2021 te continueren. Vanaf 2019 is de uitkering verhoogd voor de aanpak Kansrijke Start. Over een nadere verlenging

is ten tijde van het opmaken van de begroting 2021 nog geen informatie bekend. De gemeente Landgraaf zet deze uitkering o.a. voor de bekostiging van de aanpak Jongeren Op Gezond Gewicht, de aanpak van gezondheidsachterstanden in Nieuwenhagen en de bekostiging van Kansrijke Start vanuit het programma 'Zuid Springt Eruit'. Als de uitkering in 2021 niet wordt verlengd, kunnen deze programma's m.i.v. 2022 niet meer worden bekostigd. Daarnaast dient het College eind 2020 te besluiten over het verlengen van de JOGG-aanpak voor een periode van 3 jaar (2021 t/m 2023), na 2021 is het onzeker of hiertoe financiële middelen beschikbaar zijn. Daarnaast dienen we extra middelen te gaan reserveren voor de aanpak 'Zuid Springt Eruit' De omvang hiervan is onbekend, maar het licht voor de hand deze extra middelen te dekken vanuit GIDS en lokaal aan te vullen waar nodig. Vanuit voorzichtigheid schatten we de kans dat het Rijk deze bijdrage van € 85,4 duizend niet meer gaat verlengen in als hoog zodat 75% van het maximale bedrag (€ 64 duizend) meegerekend wordt in de benodigde weerstandsbehoefte. De € 85,4 duizend is exclusief de mogelijk benodigde middelen voor de aanpak Trendbreuk. Het programmabureau Trendbreuk is verzocht om inzicht te geven in de benodigde middelen per gemeente.

- R12 Uit de jaarrekening 2019 blijkt opnieuw dat de GGD als gevolg van de eerdere budgettaire kortingen geen hoog weerstandsvermogen heeft. Dit betekent dat iedere financiële tegenvaller ten laste kan komen van de gemeenten. We nemen daarom in onze programmabegroting voor 2021 een risico op voor de door de GGD becijferde risico's (zie pag. 3 Financiële paragrafen begroting 2021 GGD ZL). Totaal (Kans * Impact/Hoog) van de risico's wordt geschat op € 1.300.000 voor programma GGD en € 1.025.000 voor programma VT. Na rato verdeelsleutel gemeenten is het aandeel voor Landgraaf 6,3%. In de programmabegroting 2021, programma 6, nemen we derhalve een risico op voor € 146.475. Omdat de GGD zelf al met een kans% heeft gewerkt nemen we het volledige bedrag op als risico.

PROGRAMMA 8: VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN STEDELIJKE VERNIEUWING (VHROSV)

Structuurgegevens

Portefeuillehouder(s)	B. Smeets, R. Lucassen, F. Janssen
Verantwoordelijke afdelingshoofden	J. Drummen (KCC), F. Geurts (ROG) en W. Jongen (TenH)

Programma Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing (VHROSV) omvat de volgende taakvelden:

- 810 Ruimtelijke ordening
- 820 Grondexploitatie
- 830 Wonen en bouwen

Zoals de naam van het programma al aangeeft voeren we in dit programma alle taken en activiteiten uit die betrekking hebben op een zorgvuldige verdeling van de ruimte over de functies wonen, werken en recreëren etc. Ons ruimtelijk beleid en onze ambities die voortvloeien uit onze wijkontwikkelingsplannen worden uiteindelijk vastgelegd in bestemmingsplannen.

Programma-samenvatting

De komende jaren ligt het accent op de voorbereiding van de inwerkingtreding van de Omgevingswet, de uitvoering van de gemeentelijke Woonvisie en de Nota Samen Slim Sleutelen aan de stad 2.0, inclusief woningbouwprogramma. Samen vormen deze de basis voor de aanpak van de gevolgen van de demografische ontwikkeling (krimp) van gemeente voor de ruimtelijke structuur en het woningaanbod. De komende jaren richten we ons vooral op het verantwoord toevoegen van nultredenwoningen voor de groeiende groep senioren. Daarbij geldt dat we bij voorkeur bestaand vastgoed transformeren dan wel incourant vastgoed onttrekken en de vrijkomende locaties herontwikkelen voor woningbouw.

De door ons ingediende projecten voor de regiodeal —het “Buurtontwikkelplan Oud Nieuwenhagen en Op de Kamp” en “Lauradorp”— maken eveneens onderdeel uit van ons woningmarktprogramma, waarbij de transformatie in Oud Nieuwenhagen zich vooral richt op sloop en nieuwbouw en in Lauradorp wordt gefocust op het toekomstbestendig maken van bestaande particuliere woningen.

Ruimtelijke ordening

Transformatie

Sinds vele jaren investeren wij in leefbaarheid en anticiperen wij op de demografische veranderingen in onze regio. Om richting te geven aan deze opgave is voor alle drie onze wijken een wijkontwikkelingsplan opgesteld, bestaande uit een analyse, een visie en een uitvoeringsprogramma. De uitvoeringsprogramma's zijn geactualiseerd via de Nota Samen Slim Sleutelen aan de Stad en de Nota Samen Slim Sleutelen aan de Stad 2.0, inclusief woningmarktprogramma 2020-2025.

Net als andere jaren zijn er structurele kapitaallasten (incl. BTW) ter grootte van € 100.000 in de begroting opgenomen voor het Transformatie Investeringsbudget. Rekening houdend met een afschrijvingstermijn van 35 jaar kan hiermee jaarlijks voor € 3.500.000 aan investeringen worden vlot getrokken.

Deze investeringen zijn bedoeld voor projecten in de openbare ruimte die verband houden met transformaties in de brede zin van het woord en passend binnen de ambities zoals vastgelegd in de bovengenoemde plannen. Daarbij kan primair worden gedacht aan het herinrichten van ruimte die ontstaat bij sloop of herstructurering, maar ook aan investeringen die bijdragen aan het toekomstbestendig maken van onze accommodaties (m.n. door verbeteren bereikbaarheid, optimaliseren parkeermogelijkheden), het opwaarderen van de verblijfskwaliteit in bijvoorbeeld de centra, het vergroten van de belevingswaarde van onze buitengebieden, het aanpakken van 'rotte plekken' et cetera.

Implementatietraject Omgevingswet

De nieuwe Omgevingswet treedt in 2022 in werking en biedt een nieuw stelsel van overzichtelijke, samenhangende en efficiënte regels. Eén van de doelstellingen van de Omgevingswet is om te komen tot een wezenlijk andere manier van werken, waarbij integrale planvorming en uitvoering centraal staan. Het uitgangspunt van de nieuwe wet biedt lokale overheden meer beleidsruimte om via maatwerk de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren in samenspraak met burgers en ondernemers. De wetgever wil met de Omgevingswet nadrukkelijk meer bevoegdheden bij gemeenten leggen. Het is belangrijk om te weten dat de doelstellingen van de Omgevingswet niet alleen bereikt kunnen worden vanuit de inhoud. Een gedragsverandering is nog belangrijker. Uit onderzoek blijkt dat de impact van de Omgevingswet voor gemeenten groot is. De Omgevingswet vergt van gemeenten aandacht voor de ontwikkeling van integrale (bestuurlijke) visies en de werkprocessen veranderen. Van de medewerkers worden andere kwaliteiten gevraagd en er zijn aanpassingen nodig in de informatievoorziening. Op basis van een koersdocument is in 2019 gestart om de organisatie (en de burger) voor te bereiden op de invoering van de Omgevingswet.

Regionale Afstemmingskader Omgevingsvisie

Binnen de regio Parkstad wordt in 2021 verder gewerkt aan de totstandkoming van een Regionaal Afstemmingsdocument Omgevingsvisie (opvolger regionale structuurvisie) die voldoet aan de eisen van de nieuwe Omgevingswet. Het regionale afstemmingsdocument moet een integrale visie worden en een samenhangende beleidsmatige basis bieden voor de inzet van juridische, financiële of andere instrumenten ter realisering van de in de visie vastgelegde beleidsdoelstellingen. Het afstemmingsdocument wordt vastgesteld door de afzonderlijke gemeenteraden die ook in het proces van totstandkoming zullen worden betrokken. Het regionale afstemmingsdocument vormt later de basis voor de wettelijk verplichte gemeentelijke omgevingsvisie.

Internationale Bau Ausstellung Parkstad Limburg (IBA)

Medio 2016 is door de Ava het uitvoeringsprogramma van IBA Parkstad vastgesteld. Het programma omvatte 50 IBA-kandidaatprojecten. Vijf van deze projecten zijn 'Landgraafse' projecten: Wilhelminaberg, Slot Schaesberg, Surf en Leisurepark, Lauradorp en Kerkenplan Landgraaf.

Bij drie van deze projecten (Wilhelminaberg, Lauradorp en Kerkenplan Landgraaf) is de gemeente Landgraaf aangewezen als projecteigenaar. Dit geldt ook voor het project Ikgroenhet, dat na een succesvolle pilot in Landgraaf een vervolg heeft gekregen in de gemeenten Landgraaf, Heerlen en Kerkrade. Bij enkele andere projecten is Landgraaf actief betrokken en onderdelen daarvan zullen in Landgraaf worden uitgevoerd (o.a. Leisure Ring & Leisure Lane). De stand van zaken van de genoemde IBA-projecten verschilt.

In verband met de coronacrisis is de start van het IBA-expojaar uitgesteld van medio 2020 tot medio 2021. De kosten van dit uitstel zullen door de partners moeten worden opgebracht. Tijdens dit jaar zullen vele evenementen worden georganiseerd en zullen de verschillende projecten worden uitgelicht.

Tot die tijd, en eventueel ook daarna, zal de gemeente Landgraaf zich met de andere betrokkenen inzetten om de IBA-projecten tot een goed einde te brengen.

Grondexploitatie

Er is op dit moment één lopende grondexploitatie (Fresh Valley I); het is niet ondenkbaar dat in het kader van de uitvoering van de nota Samen Slim Sleutelen aan de Stad en/of de afspraken binnen de Regiodeal we in 2021 één of meerdere grondexploitaties gaan opstarten.

Wonen en bouwen

Wonen/volkshuisvesting

Op basis van de diverse onderzoeken en ons eigen woonbehoefte-onderzoek uit 2019 stellen wij vast dat Landgraaf nog steeds een aantrekkelijke woongemeente is die zich in veel opzichten positief onderscheidt ten opzichte van omliggende (stedelijke) gemeenten. Dat resulteert in een relatief laag leegstandspercentage, een hoge waardering voor woning en woonomgeving, een relatief hoge gemiddelde WOZ-waarde per m² en een relatief hoge ranking voor wat betreft de prestaties op de koopwoningmarkt.

De opgave voor de Landgraafse woningmarkt is vastgelegd in de in juni 2020 door de raad vastgestelde Nota Samen Slim Sleutelen aan de Stad 2.0, inclusief woningmarktprogramma.

Gelet op de bevolkingsontwikkeling heeft Landgraaf geen kwantitatieve woningbouwopgave. Wel is er sprake van een kwalitatieve opgave, omdat de vraag onvoldoende aansluit op het woningaanbod. De belangrijkste opgave voor de gemeente is om met het toekomstige woningbouwprogramma die woningen toe te voegen waar in de toekomst blijvend behoefte aan is. Zo neemt het aantal huishoudens de komende jaren weliswaar af, maar groeit het aantal 75-plussers. Dit maakt de bouw van levensloopbestendige seniorenwoningen noodzakelijk. Met het toevoegen van dit soort woningen wordt bovendien de doorstroming op gang gebracht, waardoor ook andere doelgroepen meer mogelijkheden krijgen om hun woonwensen te vervullen.

In de geactualiseerde Nota Samen Slim Sleutelen aan de Stad 2.0 wordt meer aandacht geschonken aan enkele bijzondere woonvormen, zoals 'tiny houses', tijdelijke woonconcepten, mantelzorgwoningen en woonwagendstandplaatsen. Voor de huisvesting van woonwagendbewoners dient de gemeente – conform het rijksbeleidskader – beleid op te nemen in de gemeentelijke woonvisie. Bij de opstelling van de nieuwe Woonvisie, waar de voorbereidingen in 2021 voor starten, wordt deze doelgroep meegenomen. Ook gaat de gemeente met de corporaties in gesprek om de woonwagendstandplaatsen over te dragen aan de corporaties. Dit vanuit het besef dat de corporaties moeten voorzien in de huisvesting van woonwagendbewoners die tot de doelgroep behoren.

In 2021 werken wij samen met corporaties en ontwikkelaars aan de volgende projecten:

1. De bouw van 12 huurwoningen aan de Caeciliahof, alsmede 5 grondgebonden huurwoningen en één koopwoning aan de Gatestraat.
2. De uitgifte van 2 / 3 bouwkvelds aan de Hompertsweg waar eerder 11 woningen zijn onttrokken.
3. De sloop van 24 verouderde en verspreid liggende duplexwoningen en de herontwikkeling van deze locaties met levensloopbestendige woningen.
4. De realisering van fasen 3 en 4 van het project de Bousberg.
5. De realisering van woon-/werkenheden in het voormalige basisschoolgebouw en de naastgelegen apotheek op de hoek van de Stationsstraat/Hoofdstraat.
6. De realisering van appartementen voor ouderen met een zorgvraag In de voormalige basisschool Bei de Ling.

7. De sloop van leegstaand vastgoed aan de Emmastraat en de herontwikkeling van deze locatie met een zorgcomplex.
8. Aankoop en sloop van incourant vastgoed langs de Hoogstraat met als doel de Hoogstraat te transformeren van winkelstraat naar woonstraat en waarbij tevens de mogelijkheid wordt gecreëerd om de Hoogstraat vanuit verkeersveiligheid anders in te richten.
9. De realisering van 3 woningen op de voormalige parkeerplaats tegenover het voormalige Mosmuller pand.
10. Planvorming voor de locatie Kloosterstraat 1.
11. Planvorming en voorbereiding van overige plannen die zijn opgenomen in ons woningmarktprogramma, waarbij het tempo mede zal worden bepaald door o.a.
  - a. De snelheid waarmee locaties beschikbaar komen (aankoop en evt. sloop)
  - b. De ontwikkeling van de bouwkosten
  - c. Conjuncturele ontwikkelingen
  - d. Stikstof en PFAS-problematiek

Lauradorp

In het woningbouwprogramma besteden wij ook aandacht aan de belangrijkste categorie, namelijk de bestaande woningvoorraad. Het 'belangrijkst' omdat dit een gegeven is en vernieuwing van de voorraad nooit gelijke tred kan houden met de demografische ontwikkeling van de regio.

Circa 65% van de Landgraafse woningvoorraad is particulier bezit. Op het onderhoud, renovatie dan wel transformatie van deze woningen hebben wij maar heel beperkte invloed. Toch zijn we voor het behalen van resultaten op diverse maatschappelijk opgaven vaak mede afhankelijk van de particuliere woningeigenaar. Daarbij denken wij aan energietransitie, klimaatadaptatie, het levensloopbestendig maken van de eigen woning zodat langer thuis wonen mogelijk wordt. Daarnaast worden woningeigenaren nog geconfronteerd met het reguliere onderhoud van de woning. Feitelijk gaat het om de transformatie van de particuliere woningvoorraad naar een duurzame en toekomst- en levensloopbestendige woningvoorraad.

Om woningeigenaren te helpen of te stimuleren om maatregelen te treffen aan de eigen woning hebben we al diverse regelingen in het leven geroepen: de afkoppelsubsidie, het klimaat- en duurzaamheidsfonds, het zonnepanelenproject, de pilot woningisolatie en de campagne langer thuis wonen. Ons zonnepanelenproject heeft laten zien dat ondersteuning en ontzorging door de overheid ertoe leidt dat er een enorme versnelling ontstaat. Minder duidelijk, maar toch vergelijkbaar zien wij bij het 'Ikgroenhet!-project' dat bewoners hun tuinen best willen vergroenen maar dat een stuk ontzorging van de kant van de overheid helpt om die stap te zetten.

In het IBA en Regiodeal project Lauradorp willen wij ervaring opdoen die gebruikt kan worden bij de verdere doorontwikkeling van deze ambitie. Daarnaast voorziet ook de Woonwijzerwinkel in een extra mogelijkheid om onze inwoners te ondersteunen bij het verduurzamen van de eigen woning.

Vergunningverlening

De uitvoering van vergunningverlening geschiedt voor meer dan 95% op afspraak en nagenoeg volledig binnen de wettelijk gestelde afdoeningstermijnen.

Handhaving

Bouw- en woningtoezicht vindt plaats op basis van het jaarlijks vast te stellen Handhavingsuitvoeringsprogramma en de uitgangspunten uit het Handhavingsbeleidsplan 2020-2024. Naast de reguliere controles op verleende omgevingsvergunningen bouwen vinden er ook specifieke controles plaats onder andere naar aanleiding van meldingen en klachten waarbij de prioritering ligt op brandveiligheid, constructieve veiligheid en gezondheid en daarnaast ook steeds meer op basis van het bestemmingsplan.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2015	2016	2017	2018	2019
Aantal woningen – eigendom.	Woonmonitor Etil	11.101	11.034	11.040	11.043	11.087
Aantal woningen – huur.	Woonmonitor Etil	6.804	6.763	6.766	6.808	6.796
Leegstandspercentage.	Woonmonitor Etil	2,8	3	3	2,6	2,3

Beleidsindicatoren (BBV)	Bron	2015	2016	2017	2018	2019
Gemiddelde WOZ-waarde in € 1.000.	CBS	147	149	154	161	169
Aantal nieuwgebouwde woningen per 1.000 woningen.	BAG	2,9	5,4	1,8	1,1	1,1
% Demografische druk.	CBS	67,60%	69,30%	70,90%	73%	74%
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishoudens (in euro).	Coelo	658	671	677	693	718
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens (in euro).	Coelo	743	751	756	752	774

Analyse kengetallen historische ontwikkeling en beleidsindicatoren

De gemiddelde WOZ-waarde is gedurende de laatste vijf jaren gestaag gestegen, door de krapte op de huizenmarkt. Naar verwachting zal deze stijging ook verder doorzetten in 2020 en 2021.

% demografische druk betreft de som van het aantal personen van 0–20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20–65 jaar. We zien de % demografische druk trendmatig toenemen. Die toename komt in Landgraaf voort uit de vergijzing van de bevolking. Die ontwikkeling heeft vanzelfsprekend impact op het te voeren beleid.

Wonen

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het aantal woningen in de gemeente de laatste jaren is toegenomen. De leegstand daarentegen is in diezelfde periode gedaald van 3,0% naar 2,3% (een leegstandspercentage van rond de 2% geldt als een gezonde leegstand). Dit betekent dat – ondanks de toevoeging van deze woningen – het leegstandspercentage binnen de gemeente is gedaald.

In deze begroting wordt verder melding gemaakt van het feit dat wij ook de komende jaren de ambitie hebben om nog extra woningen toe te voegen. Deze woningtoevoegingen zijn enerzijds nodig op grond van de kwalitatieve opgave die de gemeente heeft. Met name omdat het aandeel ouderen als ook het aandeel 1 en 2 persoonshuishoudens de komende jaren toeneemt. Dit vraagt om meer levensloopbestendige woningen. Anderzijds blijkt ook dat er knelpunten zijn in de doorstroming op de woningmarkt. De bouw van levensloopbestendige nultredenwoningen is ook nodig om deze doorstroming weer op gang te brengen. Ons woningbouwprogramma voorziet hierin. De bouw van dit soort woningen heeft tot gevolg dat senioren hun (vaak te grote) eengezinswoning kunnen ruilen voor een beter passende woning en dat de vrijgekomen woningen beschikbaar komen voor starters en gezinnen. Bovendien sluit de bouw van dit soort woningen goed aan bij de uitkomsten van het vorig jaar gehouden woonbehoefteonderzoek.

Daarnaast is er wel sprake van een negatieve kwantitatieve opgave. Op basis van prognoses moeten er in de gemeente in de periode tot 2030 circa 450 woningen aan de voorraad worden onttrokken. Het toevoegen van nieuwe woningen heeft dan ook tot gevolg dat de onttrekkingsopgave op termijn mogelijk verder wordt vergroot.

Toch is de sloop van woningen – gelet op het lage leegstandspercentage – op dit moment niet aan de orde. De laatste jaren hebben we geconstateerd dat de prognoses ten aanzien van de daling van het

aantal inwoners en huishoudens een gunstiger verloop hebben gehad dan 10 jaar geleden nog werd gedacht. Ook het feit dat ons leegstandspercentage een gunstiger verloop kent ten opzichte van de omliggende gemeenten geeft ons de overtuiging dat ons woningbouwprogramma in balans is met de opgave en de behoeften op de woningmarkt. Wel zullen wij de ontwikkelingen op de woningmarkt jaarlijks monitoren en daar waar nodig ons programma bijstellen of temporiseren.

Met de bouw van kwalitatief goede woningen voor de juiste doelgroepen en met het bevorderen van de doorstroming op de woningmarkt, is het verantwoord om de komende jaren extra woningen toe te voegen. Op deze manier kunnen wij onze positie als aantrekkelijke woongemeente behouden en verder versterken.

Beleidskader programma

Omschrijving Kader	Actualiteit
<i>Provinciaal</i>	
Beleidsnota ontgrondingen.	2009
Provinciaal Omgevingsplan Limburg.	2014
Provinciale Omgevingsverordening.	2016
<i>Regionaal</i>	
Structuurvisie PSL.	2009
Herstructureringsvisie.	2009
Structuurvisiebesluit wonen en retail.	2011
Regionale Woonstrategie: "Kiezen voor Parkstad".	2012
Intrekkingsbeleid omgevingsvergunningen.	2013
Regionale Woningmarktprogrammering 2013–2016.	2013
Afspraken kaders ruimtelijke beleidsthema's Zuid-Limburg.	2016
Structuurvisie wonen Zuid-Limburg.	2016
<i>Gemeentelijk</i>	
Bestemmingsplannen / beheersplannen.	div.
Nota onrechtmatig grondgebruik.	2009
Nota Woonwagengebeleid.	2011
Structuurvisie.	2011
Wijkontwikkelingsplan Nieuwenhagen–Lichtenberg.	2012
Wijkontwikkelingsplan Ubach over Worms.	2013
Welstandsnota	2013
Ontwikkelingskader Buitengebied.	2015
Wijkontwikkelingsplan Schaesberg.	2015
Bouwverordening.	2016
Groenstructuurplan.	2016
Structuurvisie Leegstand.	2016
Beleidsnota Archeologie.	2018
Verordening Geurhinder en Veehouderij.	2018
Integraal Handhavingsbeleidsplan 2020–2024.	2020
Grondnota	2020
Nota Samen Slim Sleutelen aan de Stad / woningmarktprogramma	2020

Wat willen we bereiken?

Doelen

1. Versterking van de Landgraafse identiteit en van de ruimtelijke en economische structuur.
2. Behoud en versterking van de leefbaarheid in alle buurten en een op de behoefte afgestemd woningaanbod in een aantrekkelijke leefomgeving.
3. Betere naleving van wet- en regelgeving in het kader van bouwen en wonen en gebruik.

Score effectindicatoren	2015	2017	2019	Ambitie	Termijn
(bron: Parkstadmonitor)	L	L	L	L	L
2.1 Waardering algemene kwaliteit Woonomgeving (schaalscore).	7,7	7,6	7,6	8	2022
2.2 Woningwaardering (rapportcijfer).	8,1	---	---*	8,5	2022

* laatste gepubliceerde cijfer betreft 2015.

Wat gaan we daarvoor doen in 2021 ?

Nr.	Activiteiten in 2021
1.1	Bestemmingsplannen actualiseren.
1.2	Actueel houden van wijkontwikkelingsplannen.
1.3	Voeren van overige planologische procedures.
1.4	Opstellen en actualiseren beleidsplannen.
1.5	IBA Parkstad: ontwikkeling van, uitvoeren geven aan en bijdragen aan IBA-projecten.
1.6	Implementeren Omgevingswet.
2.1	Uitvoeren projecten wijkontwikkelingsplannen en Nota Samen Slim Sleutelen aan de Stad 2.0, inclusief woningmarktprogramma 2020-2025.
2.2	Juridisch beheren van gemeentelijke eigendommen en uitvoeren nota onrechtmatig grondgebruik.
2.3	Ontwikkeling buitengebied Ubach over Worms.
3.1	Uitvoeren van integraal toezicht op het gebied van bouwen en wonen en gebruik.
3.2	Het in behandeling nemen van verzoeken en meldingen en het verstrekken van producten en diensten (vergunningen) aan burgers.

Prestatie-indicatoren voor 2021	Norm
1.1.1 Regionale afstemmingskader omgevingsvisie.	2021
1.3.1 Vastgestelde en in voorbereiding zijnde postzegelbestemmingsplannen/ projectafwijkingprocedures voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen worden verantwoord via rapportages.	2021
1.4.1 Uitvoering starterslening 'wonen': wordt verantwoord via rapportages.	2021
1.5.1 IBA Parkstad: doorontwikkeling Wilhelminaberg: herinrichting top (inclusief lichtkunstwerk) en opwaardering trap: oplevering	Q1-2021
1.5.2 IBA Parkstad: Verduurzaming Lauradorp: realisatie twee demonstratiewoningen Heemwonen i.s.m. gemeente.	2021
1.5.3 IBA Parkstad: Ikgroenhet!: organisatie slotmanifestatie.	2021
1.5.4 IBA Parkstad: Leisure Lane / ParQ26: in uitvoering.	2021
1.5.5 IBA Parkstad: Endless Summer (voortgang afhankelijk van initiatiefnemer).	2021
1.6.1 Implementatietraject Omgevingswet: uitvoering koersdocument: wordt verantwoord via rapportages.	2021
2.1.2 Aantal gerealiseerde woningen: wordt verantwoord via rapportages.	2021

Prestatie-indicatoren voor 2021	Norm
2.1.2 Aantal aan de woningvoorraad onttrokken woningen: wordt verantwoord via rapportages.	2021
2.1.4 Aantal onttrokken woningen aan de plancapaciteit: wordt verantwoord via rapportages.	2021
2.1.5 WOP-NL: Heiveld fase 2 – bouw en oplevering woningen.	2021
2.1.7 Project Bei de Ling: start bouw.	2021
2.1.8 Duplexwoningen Oud Nieuwenhagen: sloop 24 woningen en start bouw.	2021
2.1.9 Bousberg fase 3 en 4: mede ontwikkelen van bouwfases 3 en 4; uitgifte bouwkavels en bouwstart mogelijk maken.	2021
2.1.10 Vml Basisschool Schaesberg: realisering woon- werkkavels.	2021
2.1.11 Nobamacare: ontwikkeling hoek Prins Bernardstraat – Emmastraat; start bouw.	2021
2.1.12 Transformatie Hoogstraat: aankopen van m.n. incurant commercieel vastgoed en herontwikkelen vrijkomende locaties voor bouw seniorenwoningen; voortgang wordt verantwoord via de rapportages.	2021
2.1.13 Kloosterstraat: planvorming.	2021
2.2.1 Aantal onderzochte buurten, in het kader van onrechtmatig grondgebruik.	1
2.2.2 Aantal verkoopprondes openbaar groen.	2
2.2.3 Aantal te beheren civiele overeenkomsten (persoonlijk- en zakelijk).	475
2.4.1 Vaststelling gebiedsvisie Abdissenbosch.	2021
3.1.1 Jaarlijkse afname asbesthoudende dakoppervlakte (bron: READAAR).	20%
3.2.1 % afgehandelde vergunningaanvragen binnen de wettelijk gestelde termijn.	≥ 95%

Wat mag het kosten?

Financiën totale programma

(x € 1.000)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Bestaand beleid</i>						
Totaal baten bestaand beleid	1.546	542	529	586	586	586
– Directe salarislasten	1.827	1.827	1.919	1.797	1.842	1.888
– Overige directe lasten	1.943	1.621	327	298	298	298
– Kapitaallasten	158	268	1.208	410	410	393
Totaal lasten bestaand beleid	3.928	3.716	3.454	2.504	2.549	2.579
Saldo bestaand beleid	-2.382	-3.174	-2.925	-1.918	-1.963	-1.992
<i>Nieuw beleid</i>						
Totaal baten nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
– Directe salarislasten	0	0	0	0	0	0
– Overige directe lasten	0	0	0	0	0	0
– Kapitaallasten	0	0	0	190	190	206
Totaal lasten nieuw beleid	0	0	0	190	190	206
Saldo nieuw beleid	0	0	0	-190	-190	-206
SALDO taakveld	-2.382	-3.174	-2.925	-2.108	-2.153	-2.198
<i>Investerings</i>			3.500			

Toelichting op de cijfermatige verschillen tussen de begroting 2021 en de bijgestelde begroting 2020

Toelichting saldo 2021 versus 2020

Het resultaat op dit programma is in 2021 € 249.000 gunstiger dan de bijgestelde begroting 2020.

Dit is mede het gevolg van:

Een afname van de overige directe lasten door:

- Een lagere raming van het budget ruimtelijk beleid inzake advies en ondersteuning ad € 135.000;
- Een lagere raming van het budget IBA ad € 445.000, Dit project wordt medio 2021 beëindigd;
- Een lagere raming van subsidie aan Heemwonen in het kader van IBA–Project Lauradorp ad € 263.000, deze subsidie is niet van meer toepassing in 2021;
- Een lagere raming budget IBA–Project Wilhelminaberg voor advies en ondersteuning ad € 200.000, dit project is niet langer van toepassing in 2021;
- Een lagere bijdrage op het budget ruimtelijk beleid ad € 63.000 in het kader van het voortzetten van de starterslening en verdere deelname aan het Impulsplan starters: eigen huis;
- Een lagere raming op het budget onderhoudsreserve WWC Melchiorstraat € 24.000;
- Een lagere raming op het budget onderhoudsreserve WWC Europaweg Noord ad € 5.000;
- Een lagere raming op het budget onderhoudsreserve WWC Kleikoeleweg ad € 3.000;
- Een lagere raming op het budget onderhoudsreserve WWC Hoofdstraat ad € 2.000;
- Een lagere raming op het budget onderhoudsreserve WWC Vogelzankweg ad € 9.000;
- Een lagere raming op het budget beheer af te stoten panden ad € 144.000;
- Per saldo overige voordelige verschillen op taakveld 830 ad € 5.000;

Een toename van de overige directe lasten door:

- Per saldo overige nadelige verschillen op taakveld 810 ad € 5.000.

Een toename van de overige directe lasten als gevolg van de in de kadernota benoemde (autonome) ontwikkelingen:

- Een hogere raming van het budget bestemmingsplannen inzake Digitaal Stelsel Omgevingswet ad € 59.000 (AO-22).

De volgende nieuwe investeringen maken deel uit van dit programma:

Het investeringsbedrag in 2021 van € 3.500.000 betreft het Transformatie investeringsbudget (RVCinv-10).

Voor een gedetailleerdere toelichting verwijzen wij naar bijlage 2 (lasten en baten per taakveld).

Verbonden partijen

(x € 1000)					
Naam organisatie	2020	2021	2022	2023	2024
IBA Parkstad BV	445	0	0	0	0
Totaal	445	0	0	0	0

Toelichting verbonden partijen

In 2020 loopt het project IBA Parkstad af. Door Covid-19 heeft het opleveren van het project vertraging opgelopen. Naar verwachting zal IBA Parkstad in 2021 worden afgerond. De aanvullende kosten van de verschuiving naar 2021 bedragen naar verwachting voor Landgraaf circa € 40.000. Deze kosten worden opgevangen binnen het reguliere budget van het programma.

Wat zijn de risico's?

(x € 1000)						
Risico	Majeure risico's	Beheersmaatregel	Risicobedrag (kans * impact)			
			2021	2022	2023	2024
R18	Kortingen op subsidies herstructureringsplannen bij afrekeningen	Tussencalculaties blijven opstellen	65	65	65	65
R19	Claims agv stopzetten bouwplannen	Impact meewegen bij afweging schrappen plancapaciteit en inzetten Juridische Expert Pool van het Rijk	40	40	40	40
		Totaal risicobedrag	105	105	105	105

Toelichting risico's

- R18 Elk project kent procesverantwoordelijken die de voortgang in de projecten bewaken, zorgen voor afstemming tussen de projecten onderling met partners en zorgen dat de dossiers op orde zijn. Na afloop van een project dienen de definitieve subsidieafrekeningen en declaraties te geschieden. De impact van het risico dat een subsidiebedrag moet worden terugbetaald is fors, maar in de praktijk schatten wij de kans dat het risico zich verwezenlijkt zeer laag in omdat met de uitvoering van alle projecten uit het WOP N-L in 2015 is gestart; dit was een belangrijke subsidievoorwaarde. In 2019 is een tussencalculatie op hoofdlijnen voor Parkstad gemaakt,

hieruit blijkt niet dat er een terugbetalingsverplichting te verwachten is. Vandaar de kans zeer laag (=10%). Uitgaande van een totaal subsidiebedrag van € 650 duizend en een inschatting van zeer laag (10%) tellen we € 65 duizend op bij onze weerstandsbehoefte.

- R19 Door aanvulling op de regionale structuurvisie is “voorzienbaarheid” gecreëerd waardoor het risico op planschade bij schrappen van bouwtitels wordt verminderd. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van de Juridische Expert Pool van het Rijk die ons adviseert omtrent het intrekken van bouwtitels. Door impact en kans op verwezenlijking van het risico mee te wegen bij besluitvorming omtrent het schrappen van plancapaciteit, wordt het risico beperkt c.q. is er altijd sprake van een ingecalculiseerd risico. De kans dat het risico dus op komt in de volle omvang is zeer laag (10%). Voor wat betreft maximale impact continueren we het impactbedrag zoals we dat ook in de begroting 2019 en 2020 hebben opgenomen ter hoogte van € 400 duizend.

2.1 Paragrafen

2.2.1 Lokale heffingen

2.2.2 Bedrijfsvoering

2.2.3 Financiering

2.2.4 Verbonden partijen

2.2.5 Onderhoud kapitaalsgoederen

2.2.6 Grondbeleid

2.2.7 Weerstandvermogen en risicobeheersing

2.2.1 Lokale heffingen

Inleiding

Conform het BBV zijn in deze paragraaf opgenomen het beleid met betrekking tot de lokale heffingen, de geraamde inkomsten aan heffingen en leges, de mate van kostendekkendheid, het kwijtscheldingsbeleid en de lokale lastendruk (woonlasten).

Beleid

De basis voor de gemeentelijke regelgeving inzake de heffing en invordering van heffingen wordt gevormd door diverse wetten: de Gemeentewet, de Wet Waardering Onroerende zaken, de Algemene wet inzake rijksbelastingen, de Wet Milieubeheer, de Invorderingswet 1990 en de Algemene wet bestuursrecht.

Binnen de kaders van deze wetten heeft de gemeente beleidsvrijheid over de hoogte van de heffingen. Het coalitieconvenant vult deze beleidsvrijheid deels in. In dit convenant is afgesproken dat de opbrengsten gemeentelijke belastingen en heffingen met niet meer dan de inflatie zullen stijgen. Voor 2021 betekent dit een stijging met 1,8% ten opzichte van het jaar 2020. Voor de jaren 2022–2024 zijn deze percentages 1,7%, 1,6% en 1,5%. Deze percentages zijn gebaseerd op de indexering zoals die in de meicirculaire 2020 van het gemeentefonds is opgenomen en komen overeen met de percentages zoals die in de kaderbrief 2021 zijn genoemd. Bij de rioolheffing en afvalstoffenheffing, waarbij het uitgangspunt 100% kostendekkendheid is, kan de tariefontwikkeling uiteraard afwijken van de genoemde indexering.

Heffingen

Bij de heffingen wordt onderscheid gemaakt tussen heffingen met gebonden besteding en heffingen met niet gebonden bestedingen. Gebonden wil zeggen dat de baten alleen bestemd zijn voor het doel waarvoor zij geheven worden. De baten zijn geoormerkt en mogen maximaal 100% kostendekkend zijn. Niet gebonden besteding houdt in dat de baten tot de algemene dekkingsmiddelen van de gemeente behoren en vrij inzetbaar zijn.

(X € 1000)

Omschrijving lokale heffing	2020	2021	2022	2023	2024
<u>Gebonden heffingen</u>					
Afvalstoffenheffing	4.047	4.221	4.311	4.381	4.435
Rioolheffing	4.763	4.859	4.956	5.055	5.176
<u>Niet gebonden heffingen</u>					
Hondenbelasting	392	399	406	412	419
Onroerende zaakbelasting	7.511	7.646	7.776	7.901	8.019
Precariobelasting	28	29	29	30	30
Toeristenbelasting	104	106	108	110	111
Totaal lokale heffingen	16.846	17.260	17.586	17.888	18.190

Belastingmaatregelen

Onroerende zaak belasting (OZB)

De basis voor de heffing van de OZB is de feitelijke situatie (WOZ-waarde) van het object (woning of niet-woning) per 1 januari 2021 gerekend met het prijspeil van 1 januari 2020. Jaarlijks wordt de WOZ-waarde bepaald door BsGW. Dit gebeurt op basis van de Wet Waardering Onroerende Zaken. De heffing wordt berekend aan de hand van een % (het tarief) van de waarde van het object. De totale opbrengst OZB is daarmee afhankelijk van de totale waarde van alle objecten.

De BsGW heeft medio oktober 2020 de bepaling van de WOZ-waarde van alle objecten (grondslag) voor het belastingjaar 2021 gereed. Op dat moment kan een exacte bepaling van de tarieven OZB plaatsvinden die vervolgens in de raadsvergadering van 10 december 2020 definitief worden vastgesteld.

Om toch een indicatief tariefpercentage te kunnen berekenen, gaan we uit van een waardestijging van 7,5% voor woningen en 2% voor niet-woningen.

Areaalmutaties

De afgelopen jaren is vanuit de Wijkontwikkelingsplannen een fors aantal woningen gesloopt. Het betrof met name woningen in de sociale huursector. Ten opzichte van 2020 is voor 2021 niet met areaalmutaties rekening gehouden.

Tariefontwikkeling

Zoals in het coalitieconvenant is vastgelegd zal de heffing met niet meer dan inflatie stijgen. Voor 2021 betekent dit een stijging met 1,8% ten opzichte van 2020. Voor de jaren 2022-2024 zijn deze percentages respectievelijk 1,7%, 1,6% en 1,5%. In de meerjarenraming stijgt de totale opbrengst OZB jaarlijks met deze percentages. Dat wil niet zeggen dat de tarieven met het inflatiepercentage zullen stijgen. Bij de bepaling van het tariefpercentage houden wij rekening met de waardeontwikkeling van de objecten. Is de waardestijging hoger dan het inflatiepercentage, dan leidt dat tot een lager tariefpercentage; omgekeerd leidt een waardestijging die lager is dan het inflatiepercentage tot een tariefstijging. Per saldo stijgt de te betalen (gemiddelde) OZB-belasting met niet meer dan het inflatiepercentage.

In onderstaand overzicht is een indicatie gegeven van de ontwikkeling van de tarieven. Wij merken daarbij op dat deze tarieven **niet** zijn bepaald op basis van de door BsGW verstrekte gegevens, doch op een eigen inschatting van de marktontwikkelingen: 7,5% waardestijging woningen en 2% bij niet-woningen. Andere ontwikkelingen dan prijs zijn hierbij niet meegenomen. De tarieven kunnen definitief worden berekend na 15 oktober 2020, wanneer we de definitieve WOZ-waarden (grondslag) van de BsGW hebben ontvangen. Afhankelijk van alle ontwikkelingen kunnen de definitieve tarieven afwijken van de hieronder vermelde indicatieve tarieven. De definitieve tarieven worden in de verordening onroerendezaakbelasting 2021 opgenomen. Vaststelling vindt plaats in de raadsvergadering van 10 december 2020.

De indicatieve tarieven OZB-woningen 2021 dalen ten opzichte van 2020 door de met meer dan het inflatiepercentage (1,8%) stijgende WOZ-waarden (+7,5%). De tarieven OZB niet-woningen 2021 daarentegen stijgen onder invloed van de lagere waardestijging (+2%) in combinatie met de inflatiecorrectie 1,8%. Dit leidt tot de volgende *indicatieve* tarieven:

Tariefontwikkeling in % van waarde	2020	2021
	Verordening	Indicatief
- eigenaren woningen	0,169346%	0,160367%
- eigenaren niet-woningen	0,293750%	0,293174%
- gebruikers niet-woningen	0,242198%	0,241723%

Hondenbelasting

Rond 3.975 huishoudens zijn in het bezit van één hond; circa 520 huishoudens hebben 2 of meer honden. De tarieven hondenbelasting 2021 stijgen ten opzichte van 2020 met 1,8%.

Tarieven hondenbelasting	2020	2021
- 1e hond	€ 73,60	€ 74,90
- 2e hond	€ 153,90	€ 156,70
- 3e hond	€ 274,80	€ 279,70
- 4e e.v. hond	€ 533,30	€ 542,90
Kennel	€ 1031,70	€ 1050,30

De tarieven zullen worden verwerkt in de Verordening hondenbelasting, die in de raadsvergadering van 10 december 2020 zal worden vastgesteld. Meerjarig (2022-2024) zijn de tarieven hondenbelasting geïndexeerd met resp. 1,7%, 1,6% en 1,5%.

Precariobelasting

In relatie tot de precariobelasting zijn geen aanpassingen aan de orde. De tarieven 2021 stijgen ten opzichte van 2020 met 1,8%. Dit betreft de inflatiecorrectie. Voor de jaren 2022 -2024 zijn de stijgingen op basis van de nu bekende indexatie percentages: 1,7%, 1,6% en 1,5%. De afzonderlijke tarieven, gebaseerd op de genoemde inflatiecorrectie, worden opgenomen in de Verordening precariobelasting 2021, die in de raad van 10 december 2020 zal worden vastgesteld.

Toeristenbelasting

Met de ondernemers in de recreatieve sector is de afspraak gemaakt het tarief om de 2 jaar te verhogen. De laatste verhoging dateert uit 2020. Dit betekent dat het tarief voor 2021 niet wordt aangepast. Sinds 2020 is er sprake van één uniform tarief.

Tarief toeristenbelasting per overnachting	2020	2021
per persoon, per overnachting	€ 1,40	€ 1,40

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een zogenaamde gebonden heffing. Dit betekent dat de heffing de desbetreffende lasten maximaal voor 100% mag dekken. Voor de raming van de lasten die worden meegenomen in de berekening van de afvalstoffenheffing zijn vooral de kosten van Rd4 bepalend; ruim 88% van de totale kosten komen voor rekening van Rd4 (ten opzichte van 89% voor begrotingsjaar 2020). Het totaal van de kosten vormt de grondslag voor de tarieven en ziet er voor 2021 als volgt uit:

Omschrijving lasten afvalstoffen	2020	2021	Vershil
Kosten Rd4 (incl. BTW vooraf trek)	€ 3.585.508,30	€ 3.732.795,55	€ 147.287,25
Directe uren eigen personeel (incl. overhead)	€ 16.180,00	€ 16.192,00	€ 12,00
Toegerekende overhead	€ 15.794,00	€ 15.772,00	€ -22,00
Toegerekende kosten BsGW	€ 136.324,00	€ 144.586,00	€ 8.262,00
Toerekening van kwijtschelding afvalstoffenheffing	€ 248.289,49	€ 266.621,88	€ 18.332,38
Kapitaallasten (incl. inzet doelreserves)	€ -	€ -	€ -
Overige lasten	€ 44.878,00	€ 44.965,00	€ 87,00
Totaal lasten afvalstoffenheffing	€ 4.046.974,00	€ 4.220.932,00	€ 173.959,50
Aanwending voorziening reiniging	€ -	€ -	€ 0,40
Baten	€ 4.046.973,79	€ 4.220.932,00	€ 173.959,50
Saldo	€ -	€ -	€ -

Onderstaand is toegelicht waardoor de verschillen in lasten tussen 2021 en 2020 worden verklaard:

1. Ten opzichte van 2020 stijgen de kosten van Rd4 voor 2021 met afgerond € 147 duizend (incl. BTW). De stijging betreft grotendeels een doorwerking van de kostenstijgingen in 2021 meegenomen in de begroting van Rd4 voor 2021.
2. Ten opzichte van 2020 stijgen de kosten van BsGW met afgerond € 8 duizend. Dit komt met name door de hogere totale begroting van BsGW. Het percentage aandeel aan afval toe te rekenen kosten BsGW is nagenoeg gelijk gebleven (3%) voor 2021 in vergelijking met 2020.
3. Het bedrag van kwijtschelding toe te rekenen aan de afvalstoffenheffing is op basis van realisatiecijfers verhoogd.

Tarieven afvalstoffenheffing 2021

De afvalstoffenheffing is een gebonden heffing en mag maximaal 100% kostendekkend zijn. Voor 2021 blijven de variabele tarieven gelijk aan de tarieven van 2020 en 2019. Dit betekent dat de stijging van afvalkosten niet uit de variabele tarieven gedekt kan worden, maar leidt tot een verhoging van het vastrecht. Het vaste tarief stijgt met 4,7% ten opzichte van 2020. De berekening van de tarieven baseren wij op de huidige en verwachte aantallen aansluitingen en aantallen ledigingen. De tarieven voor 2021 zoals deze nu zijn berekend, zijn vooralsnog indicatief. Deze tarieven kunnen nog worden bijgesteld op basis van een aantal nog door te rekenen onderdelen. De definitieve tarieven worden opgenomen bij de vaststelling van de verordeningen in december 2020:

Tarieven afvalstoffenheffing	2020	2021
Vastrecht eenpersoons huishouden	€ 156,60	€ 163,90
Vastrecht meerpersoons huishouden	€ 178,40	€ 186,80
GFT container 140 liter	€ –	€ –
GFT container 240 liter	€ –	€ –
Restafval container 140 liter	€ 6,45	€ 6,45
Restafval container 240 liter	€ 8,75	€ 8,75
Huisvuilzak	€ 1,60	€ 1,60

Rioolheffing

De basis voor de kosten met betrekking tot rioleringen wordt gevormd door het ISW (Integraal Stedelijk Waterplan) dat door de raad is vastgesteld in september 2016. Ook de grondwater- en oppervlaktewater problematiek en de maatregelen die op dat gebied worden genomen, hebben hierin een plaats. Daarnaast spelen toegerekende kosten een rol van onder andere onkruidbestrijding, straatreiniging, de personele kosten die direct toewijsbaar zijn en kosten van overhead van de eigen organisatie.

Een nieuw kostendekkingsplan riolen als financiële afgeleide van het nog door de raad vast te stellen integraal watertakenplan zal naar verwachting in 2021 gereedkomen. De financiële vertaling hiervan zullen we dan in de begroting 2022 meenemen.

De grondslag voor de tarieven rioolheffing op basis van het **huidige** kostendekkingsplan ziet er als volgt uit:

Omschrijving lasten riolen	2020	2021	Vershil
Onderhoud	€ 821.234	€ 839.015	€ 17.781
Overige lasten	€ 131.980	€ 134.837	€ 2.857
Beleid waterhuishouding	€ 212.534	€ 216.784	€ 4.250
Kapitaallasten	€ 926.565	€ 1.144.635	€ 218.070
Toegerekende kosten BsGW en Gegevenshuis	€ 193.728	€ 201.524	€ 7.796
Directe uren eigen personeel	€ 531.316	€ 581.572	€ 50.256
Toegerekende overhead	€ 941.333	€ 958.413	€ 17.080
Toerekening duurzame onkruidbestrijding	€ 120.000	€ 122.400	€ 2.400
Toerekening straatreiniging	€ 96.000	€ 97.920	€ 1.920
Toerekening kwijtschelding	€ 184.211	€ 228.378	€ 44.167
Totaal lasten riolen	€ 4.158.901	€ 4.525.478	€ 366.577
Storting voorziening riolen	€ 604.348	€ 333.037	€ -271.311
Baten	€ 4.763.249	€ 4.858.515	€ 95.266
Saldo	€ -	€ -	€ -

Onderstaand is toegelicht waardoor een aantal verschillen in lasten tussen 2021 en 2020 worden verklaard:

1. Het bedrag van kwijtschelding toe te rekenen aan de rioolheffing is op basis van realisatiecijfers verhoogd.
2. De baten rioolheffing zijn ten opzichte van 2020 € 95 duizend hoger. De baten volgen de kosten, waarin de in het ISW opgenomen indexering van 2%, alsook de wijzigingen in de kosten, zijn verwerkt.

Tarieven rioolheffing 2021

Evenals bij afvalstoffen mogen gemeenten de kosten voor riolen tot maximaal 100% in rekening brengen bij de huishoudens. Dit gebeurt ook in de gemeente Landgraaf. Daarmee zijn de tarieven riolen niet onderhevig aan een indexering op de heffing zelf, maar zijn deze afhankelijk van de ontwikkeling van kosten die verband houden met riolen. De tarieven rioolheffing stijgen met 3,33% ten opzichte van 2020. De berekening van de tarieven baseren wij op het huidige aantal aansluitingen.

Tarieven rioolheffing	2020	2021
Eigenarendeel:	€ 103,15	€ 106,58
Gebruikersdeel o.b.v. verbruik drinkwater		
0 – 200m ³	€ 148,10	€ 153,00
201 – 400m ³	€ 210,30	€ 217,30
meer dan 401m ³	€ 347,90	€ 359,50
per 100m ³ extra	€ 35,40	€ 36,60

Kwijtschelding

Op grond van de Verordening op de kwijtschelding gemeentelijke belastingen kunnen burgers, wanneer zij aan de eisen voor kwijtschelding voldoen, voor kwijtschelding in aanmerking komen. Indien burgers voldoen aan de eisen voor kwijtschelding ontvangen zij kwijtschelding voor:

- Rioolheffing (gebruikersdeel),
- Afvalstoffenheffing (vastrecht + variabele kosten met een maximum van € 70,-)

Voor de overige gemeentelijke belastingen en heffingen wordt geen kwijtschelding verleend.

Daarnaast komen burgers op grond van Verordening op de heffing en invordering van afvalstoffenheffing in aanmerking voor vermindering van de afvalstoffenheffing, indien zij als gevolg van chronische ziekte of handicap dan wel chronische ziekte of handicap van personen die behoren tot zijn of haar huishouden, extra afval moeten aanbieden aan de gemeentelijke inzameldienst. In dat geval bedraagt de vermindering 60% van de variabele kosten met een maximum van € 95,-.

In de begroting 2021 is een bedrag van € 495.000 opgenomen voor kwijtschelding van afvalstoffen- en rioolheffing. Uit analyse van de gerealiseerde kwijtscheldingen over de jaren 2016 t/m 2019 blijkt dat van de kwijtscheldingen 54% toe te rekenen is aan afvalstoffenheffing en 46% aan rioolheffing. Met deze verdeling is in de begroting 2021 rekening gehouden: er wordt € 248.289 kwijtschelding toegerekend aan afvalstoffen en € 184.211 aan riolen. Deze bedragen zijn verdisconteerd in de tarieven rioolheffing 2021 en afvalstoffenheffing 2021.

Leges en rechten

Leges en rechten heffen we voor verstrekte diensten door de gemeente. De dienst kan bestaan uit documenten (bv. paspoort, rijbewijs), vergunningen (bv. omgevingsvergunning, toestemming voor evenement), grafrecht en dergelijke.

Omschrijving leges en rechten	2020	2021	2022	2023	2024
Omgevingsvergunning	€ 283.659	€ 283.659	€ 283.659	€ 283.659	€ 283.659
Marktgelden	€ 35.000	€ 21.000	€ 21.000	€ 21.000	€ 21.000
Reisdocumenten	€ 61.600	€ 140.000	€ 140.000	€ 140.000	€ 200.000
Rijbewijzen	€ 204.000	€ 204.000	€ 204.000	€ 204.000	€ 204.000
Burgerzaken (GBA, huwelijken e.d.)	€ 84.025	€ 84.025	€ 84.025	€ 84.025	€ 84.025
Grafrechten en-heffingen	20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
Overige leges	€ 33.808	€ 33.808	€ 33.808	€ 33.808	€ 33.808
Totaal leges en rechten	€ 722.092	€ 786.492	€ 786.492	€ 786.492	€ 846.492

Legestarieven mogen evenals de gebonden heffingen maximaal kostendekkend zijn. Dit betekent dat tarieven niet meer mogen stijgen dan de stijging van de daaraan gekoppelde lasten. De afzonderlijke tarieven nemen we op in de Legesverordening 2021, die we de raad op 10 december ter vaststelling zullen aanbieden.

Ontwikkeling woonlasten

Woonlasten zijn betalingen die huishoudens doen in verband met wonen. Woonlasten bestaan uit belastingen en heffingen enerzijds en marktprijzen voor bijvoorbeeld gas en elektriciteit anderzijds. In deze paragraaf beperken we de woonlasten tot de lasten die voortvloeien uit de relevante gemeentelijke heffingen:

- onroerende zaakbelasting,
- rioolheffing meerpersoonshuishouden,
- afvalstoffenheffing meerpersoonshuishouden.

Overige belastingen zijn niet op elk huishouden van toepassing en worden daarom niet meegenomen in vergelijking van de gemeentelijke woonlasten.

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie Lagere Overheden (COELO) doet jaarlijks onderzoek naar de ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten en publiceert die in de "lokale lasten atlas". Deze levert daarmee een landelijk vergelijkbaar gegeven voor wat betreft de gemeentelijke woonlasten. Die vergelijkbaarheid is niet helemaal zuiver, omdat vanwege de verscheidenheid in ophaalsystemen COELO voor wat betreft de afvalstoffenheffing een "gemiddeld" systeem hanteert. Hierdoor kunnen afwijkingen ontstaan ten opzichte van de eigen situatie. In onderstaand overzicht is het verloop voor de jaren 2017 tot en met 2020 weergegeven voor alle Parkstadgemeenten.

Overzicht woonlasten Parkstad Limburg gemeenten 2017 – 2020									
Gemeente	Gemid. WOZ waarde won.2019	Belastingjaar							
		2017		2018		2019		2020	
Beekdaelen	€ 228.000								€ 909
Brunssum	€ 159.000	€ 730	-0,1%	€ 750	2,7%	€ 766	2,1%	€ 791	3,3%
Heerlen	€ 148.000	€ 753	0,8%	€ 769	2,1%	€ 764	-0,7%	€ 786	2,9%
Kerkrade	€ 153.000	€ 707	1,4%	€ 726	2,7%	€ 768	5,8%	€ 829	7,9%
Landgraaf	€ 182.000	€ 756	0,7%	€ 752	-0,5%	€ 774	2,9%	€ 809	4,5%
Simpelveld	€ 193.000	€ 800	2,1%	€ 825	3,1%	€ 845	2,4%	€ 884	4,6%
Voerendaal	€ 254.000	€ 782	-4,0%	€ 791	1,2%	€ 847	7,1%	€ 967	14,2%

De (afgeronde) bedragen betreffen de som van de OZB per gemiddelde WOZ-waarde woningen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing voor een meerpersoons huishouden. De gegevens zijn gebaseerd op de COELO-Atlas.

We zien dat de gemiddelde woonlasten van alle Parkstad gemeenten in 2020 zijn gestegen ten opzichte van 2019. Landgraaf begeeft zich voor wat betreft deze stijging in het midden, waarbij Heerlen het laagste stijgingspercentage (2,9%) en Voerendaal de hoogste stijging (14,2%) heeft.

De stijging van 4,5% voor Landgraaf wordt met name verklaard door de stijging van de tarieven afvalstoffenheffing (verhoging van 20% van vaste tarieven 2020 ten opzichte van 2019).

2.2.2 Bedrijfsvoering

De activiteiten/prestaties op het terrein van de PIJCOFAH vallen m.i.v. de begroting 2018 onder het taakveld overhead dat op haar beurt in Landgraaf onderdeel uit maakt van het programma bestuur en ondersteuning. Dat maakt dat de doelen, prestaties, activiteiten, middelen en risico's op dit terrein (naast alle overige overhead) eigenlijk zouden vallen onder het taakveld overhead en dus het programma (thema) bestuur en ondersteuning. We kiezen er echter voor om die informatie te bundelen in de verplicht op te nemen paragraaf bedrijfsvoering. Dit om herhaling te voorkomen. Ook in deze begroting is een volgende stap gezet om de paragraaf bedrijfsvoering qua lay-out en opbouw te laten aansluiten op de programma's. Ook wordt over de PIJCOFAH-taken Personeel, Informatievoorziening (en ICT), Juridisch, Communicatie, Organisatie, Financiën en Huisvesting gerapporteerd in deze paragraaf. Omdat de financiële middelen al volledig zijn opgenomen in het programma bestuur en ondersteuning, worden deze hier per onderwerp slechts voor een paar majeure onderdelen specifiek gepresenteerd.

Organisatie & Personeel

Wat willen we bereiken?

Het is zaak de komende jaren oog te blijven houden voor een personeelsbestand dat zowel in kwantitatief als kwalitatief oogpunt toekomstbestendig is en blijft. Daartoe moeten investeringen worden gedaan in zowel het huidige personeel met aandacht voor mobiliteit, flexibiliteit en persoonlijke ontwikkeling, zodat de kennis en vaardigheden op peil worden gehouden of waar nodig, worden verbeterd. Maar ook moet worden geïnvesteerd in het tijdig aantrekken van personeel.

Doordat in de komende jaren veel oudere medewerkers zullen uitstromen wegens bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd (circa 35 personen in de komende 5 jaar) is het zaak om ons nu al hierop voor te bereiden omdat anders veel kennis en ervaring verloren gaat zonder dat overdracht heeft kunnen plaatsvinden. Er wordt actief vooruitgekeken en actie uit gezet waar nodig om vrijkomende vacatureruimte passend bij de ontwikkeling van de organisatie en taken op te vullen.

In 2021 willen we verder inzetten op competentie management door competentiegericht te gaan sturen. In 2020 is de beleidsnotitie en het reglement over hoe de competenties toegepast kunnen worden bij functioneren en beoordelen vastgesteld. De competenties en de bijbehorende niveaus zijn al eerder vastgesteld. 2021 wordt het eerste volle jaar waarin we met competentie management gaan werken.

Ook in 2021 zal er aandacht blijven voor een goede balans in de opbouw van het personeelsbestand. Op de eerste plaats dienen medewerkers de juiste competenties te hebben om hun functie uit te kunnen voeren. Echter een goede mix in leeftijdsopbouw is ook van belang. In de afgelopen jaren zijn diverse maatregelen genomen om aan verjonging en verduurzaming van het personeelsbestand te werken. Er blijft aandacht voor het aantrekkelijk positioneren van de organisatie voor jonge medewerkers. Zo is vanaf 1 september 2020 weer deelgenomen aan het traineeproject van Richting Zuid. Gedurende een periode van 2 jaar voeren drie verschillende trainees (ieder voor een periode van acht maanden) opdrachten uit voor de gemeente Landgraaf.

Naast focus op een toekomstbestendig personeelsbestand wordt in 2021 verder gewerkt aan de uitwerking van het integraal vitaliteitsbeleid. Eind 2018 hebben de vitaliteitsweken plaatsgevonden voor het personeel. Het personeel heeft hierna ook ideeën aangedragen om de vitaliteit binnen de organisatie te bevorderen. In 2020 zijn de eerste ideeën die zowel budgettair als praktisch gezien haalbaar zijn in de praktijk gebracht. Onder andere meer beweging, maar ook gezonde voeding en bewustwording van

leefstijlkeuzes hebben daarbij de aandacht. In 2020 is in dit kader een pilot van een Preventief medisch onderzoek (PMO) en Psychosociale Arbeidsbelasting (PSA) opgestart. Hiervoor is met instemming van het GO budget verkregen uit de IZA-gelden. Als deze pilot succesvol is wordt deze in 2021 verder uitgerold in de organisatie. In 2021 krijgt het vitaliteitsbeleid nog verder vorm met de ondersteuning van de vitaliteitscoördinator en een werkgroep vitaliteit en worden nog meer vitaliteitsideeën uitgevoerd.

Een ander belangrijk thema is (het terugdringen van) het ziekteverzuim. Opvallend is het hoge percentage verzuim in 2018 (6,94 %) en 2019 (7,50 %). Er is met name sprake van langduriger verzuim waarbij er een relatie ligt met de leeftijdsopbouw van het personeelsbestand. Daarnaast heeft de bedrijfsarts geconstateerd dat er sprake is van een daling van de psychische klachten. Onze norm van maximaal 5% ziekteverzuim zullen we in 2021 naar verwachting nog niet gaan halen, maar we willen ons wel die ambitie opleggen. Het streven is om hier uiterlijk in 2022 weer op uit te komen. De uitvoering van het verzuimbeleid zal aandacht moeten blijven krijgen. P&O zal de leidinggevenden hierbij ondersteunen, bijvoorbeeld door het aanbieden van trainingen en signaleren op mogelijkheden. Vanwege het beëindigen van het contract met de arbodienst in 2020 is per 1 januari 2021 een contract met een nieuwe arbodienst gesloten. In samenspraak met de arbodienst wordt gekeken welke stappen gezet kunnen worden om het ziekteverzuim terug te dringen naar maximaal 5%.

Het college heeft via de beleidsalternatieven een aantal personeel gerelateerde autonome ontwikkelingen ingediend. Dit betreft:

- Ophogen capaciteit programma control (€ 30 duizend structureel; eerste jaren € 51 duizend incidenteel)
- Kosten inhuur verplicht aan te wijzen archivaris (€ 10 duizend structureel)
- Uniformering kleding buitendienst (€ 15 duizend structureel)

Ook heeft het college via de beleidsalternatieven een aantal personeel gerelateerde ruimtevragen ingediend. Dit betreft:

- Ophogen capaciteit ontwikkelcoach (€ 121 duizend incidenteel; € 38 duizend structureel)
- Ophogen capaciteit participatiecoach (€ 68 duizend structureel)
- Ophogen capaciteit OOV (€ 76 duizend structureel)

Deze ruimtevragen zijn nog niet gedekt in deze begroting.

Omgevingsanalyse

Kengetal historische ontwikkeling	Bron	2016	2017	2018	2019
Gemiddelde leeftijd medewerkers	Personeelsadministratie	49,7	49,2	49,8	49,3
Verdeling over leeftijds-cohorten	Bedrijfsvoerings-rapportage				
< 35 jaar			10%	11%	13%
35-45 jaar			19%	16%	19%
45-55 jaar			37%	34%	28%
> 55 jaar			34%	39%	40%
Ziekteverzuim	Bedrijfsvoerings-rapportage	4,1%	5,4%	6,9%	7,5%

Doelen
1. Een toekomstbestendig personeelsbestand
2. Een gezonde en vitale organisatie
3. Kwalitatieve advisering, ondersteuning en beleidvorming op gebied van P&O
4. Competentiegericht sturen

Wat gaan we daarvoor doen in 2021?

Nr.	Activiteiten
1.1	Sturen op goede mix in het personeelsbestand (competenties, leeftijd, etc.)
1.2	Inzet trainees van Richting Zuid
2.1	Implementatie voorstellen vanuit de vitaliteitsweken
2.2	Inzetten op terugdringen ziekteverzuim
3.1	Advies en ondersteuning aan de gehele organisatie op vlak van P&O
3.2	Ondersteuning van de werving- en selectieprocedures
3.3	Zorg dragen voor actueel, gedegen en proactief P&O-beleid
4.1	Werken met competentie management

Prestatie indicatoren voor 2021	Norm
Gemiddelde leeftijd	≤ 50 jaar
Evenredige leeftijdsverdeling personeel	15% jonger dan 35 en 38% ouder dan 55 jaar
Geïmplementeerde voorstellen vitaliteitsweken	Tenminste 4 voorstellen uitgevoerd
Ziekteverzuimpercentage	Percentage afnemend richting 5%

Wat mag het kosten?

(x € 1.000)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Saldo personeel (A-B-C-D-E-F)	-22.501	-22.608	-23.223	-23.495	-23.756	-24.114
A. Vergoeding (baten) personeel + bijdragen derden	211	271	237	238	238	238
B. Salarislasten eigen personeel	19.297	20.053	20.590	20.846	21.126	21.464
<i>B1. Schaalsalarissen huidig personeel</i>	<i>18.115</i>	<i>18.810</i>	<i>19.287</i>	<i>19.512</i>	<i>19.765</i>	<i>20.076</i>
<i>B2. schaalsalarissen bestuur + voormaligen</i>	<i>1.182</i>	<i>1.243</i>	<i>1.303</i>	<i>1.334</i>	<i>1.361</i>	<i>1.388</i>
C. Personeelslasten van derden	2.124	1.597	1.664	1.687	1.668	1.688
<i>C1. Uitzendkrachten en detacheringen</i>	<i>1.452</i>	<i>966</i>	<i>1.013</i>	<i>1.036</i>	<i>1.017</i>	<i>1.037</i>
<i>C2. WSW</i>	<i>672</i>	<i>631</i>	<i>651</i>	<i>651</i>	<i>651</i>	<i>651</i>
D. Studiekosten	441	314	289	289	289	289
E. Overige centrale personeelsbudgetten	435	537	516	516	516	516
F. Overige decentrale personeelsbudgetten	415	378	401	395	395	395

- Vanaf 2020 is op post B1 o.a. de structurele dekking team Jeugd KCC verwerkt.
- Het budget onder C1 is grotendeels bepaald uit een risico-opslag (4,7%) op het budget "Schaalsalarissen huidig personeel". De stijging vanaf 2021 t.o.v. 2020 vloeit o.a. voort uit de inzet van trainees.
- Onder E worden de volgende budgetten verantwoord: werving & selectie, secundaire arbeidsvoorwaarden, werkkostenregeling, functiewaarderingen, intern mobiliteitsbureau, arbozaken en organisatieontwikkeling.
- Onder F wordt o.a. verantwoord: overwerkvergoedingen, beloningsdifferentiatie, overige secundaire arbeidsvoorwaarden, stagiaires, WW-lasten en ZW-inkomsten.

Wat zijn de risico's?

Nr.	Majeure risico's	Beheersmaatregel	2020	2021	2022	2023
1	Onvoldoende toekomstbestendig personeelsbestand	Tijdig werven personeel vóór uitstroom pensioengerechtigden	pm	pm	pm	pm
2	Tekort op salarissen i.v.m. raming max-1	Monitoren salaris-uitputting en gedurende het jaar tijdig bijstellen. Jaarlijks beoordelen handhaafbaarheid raming max-1 en zo nodig raming opwaarts bijstellen bij nieuwe begroting 2022	515	515	515	515
		Totaal risicobedrag	515	515	515	515

Toelichting risico's

1. De taken van de overheid veranderen en tegelijkertijd is het niet altijd gemakkelijk om kwalitatief goed personeel te werven voor de specifieke taken. Het is van belang om de organisatie aantrekkelijk te maken en houden voor nieuw personeel. Ook zal een relatief groot deel van het personeel de komende jaren gaan uitstromen vanwege bereiken pensioengerechtigde leeftijd. Het wordt lastig om dit verlies aan kennis en ervaring in zo'n korte tijd op te vangen. Er moet tijdig gekeken worden hoe deze plekken opgevuld kunnen worden. De gemiddelde leeftijd van het personeelsbestand binnen Landgraaf is 49,3 jaar. Zouden er geen maatregelen genomen worden dan loopt dit op naar boven de 50. Verdere actie blijft noodzakelijk (lees uitstroom ouderen en instroom jongeren), want anders neemt de gemiddelde leeftijd alsnog verder toe.
2. Door het ramen van de salarislast op basis van max-1 (sinds begroting 2020) is er minder salaris/inhuurbudget beschikbaar van bijna € 515.000. Om de ramingen van de salarislasten consistent te laten verlopen dient max-1 op alle functies toegepast te worden. Gedurende de periode 2015-2019 is er een overschot geweest op de personele lasten van de diverse afdelingen van respectievelijk € 341.000, € 183.000, € 519.000 en € 401.000. Deze jaren had het overschot dus slechts 1x de omvang van de nu in te zetten ruimtecreatie. Hierdoor lopen we een zeer hoog risico (100%) dat we te maken krijgen met een tekort op de salarisraming, maar dit kan nog worden bijgesteld in de loop van 2021. Wij kiezen daarom voor een kans-inschatting van zeer hoog (100%). Dat is een verhoging t.o.v. 2020 omdat wij zien dat er stevig bijgestuurd moet worden om dit risico te beteugelen.

Communicatie

Wat willen we bereiken?

Het informeren van en communiceren met onze inwoners is de kerntaak op gebied van communicatie binnen de gemeente. Om dit te realiseren heeft het team communicatie zowel extern als intern gerichte taken. Extern naar onze inwoners, media en stakeholders. Intern betreft het de advisering en ondersteuning van de (beleids)afdelingen en het bestuur op het vlak van communicatie.

De gemeente beschikt over diverse communicatiekanalen en communicatiemiddelen om zowel de interne als externe doelgroepen te bereiken. We streven ernaar om alle doelgroepen te informeren met het juiste advies, op de doelgroep toegesneden informatie door inzet van de juiste middelen binnen de mogelijkheden die we hebben.

Het vakgebied communicatie verandert voortdurend door de snelle ontwikkelingen in het medialandschap. Deze ontwikkelingen volgen we op de voet en waar dat van toepassing is passen we deze op Landgraafse schaal toe.

Het jaar 2020 heeft wat gemeentelijke communicatie betreft voor een groot deel in het teken van corona gestaan. Dit heeft een flink beslag gelegd op het team communicatie, waardoor de doelstellingen die we voor 2020 hadden, blijven staan voor 2021. We borduren dan voort op hetgeen we in 2020 op deze gebieden in gang hebben gezet, zoals doorontwikkeling naar aanleiding van de enquête over de gemeentelijke informatievoorziening.

We zetten in op:

- Doorontwikkeling van digitale en sociale media;
- Inzet op de best passende informatievoorzieningskanalen binnen het financiële kader;
- Versterken van de interactie met de inwoners;
- Profileren van Landgraaf als gemeente waar het goed leven, werken en recreëren is;
- Doorvoeren van herkenbaarheid en branding van Landgraaf in alle uitingen.

Het college heeft via de beleidsalternatieven een ruimtevraag ingediend ten behoeve van het kunnen continueren van het papieren medium Gemindezake. Dit betreft een bedrag van € 50 duizend structureel. In deze begroting is voor deze ruimtevraag nog geen dekking opgenomen. Indien hier door de raad geen ruimte voor gegeven kan worden, betekent dat dat de Gemindezake stopt met ingang van 2021 en de gemeente geen papieren communicatiemiddel meer uit kan brengen.

Doelen
1. Communicatie verzorgen naar inwoners, media en stakeholders
2. Advisering en ondersteuning van bestuur en (beleids)afdelingen
3. Meer interactie met de inwoners bewerkstelligen via diverse platforms
4. Investeren op profilering, doorvoeren van herkenbaarheid en branding

Wat gaan we daarvoor doen in 2021?

Nr.	Activiteiten
1.1	Communicatie verzorgen of ondersteunen met inzet van de best passende media binnen het financiële kader.
1.2	Contacten onderhouden met pers/media.
2.1	Bestuur en afdelingen voorzien van gevraagd en ongevraagd advies.
2.2	Informatie die opgehaald wordt uit diverse platforms delen met de vakafdelingen ter ondersteuning van beleidsvorming.
2.3	Vergroten van bewustwording bij collega's van communicatieve mogelijkheden.
3.1	Interactie via gewenste platforms mogelijk maken, beleggen bij de juiste functionarissen en monitoren.
4.1	Adviseren en ondersteunen op vlak van profilering en monitoren van herkenbaarheid en branding.

Wat mag het kosten?

Financiën communicatie (excl. personeel)

(x € 1.000)

Omschrijving	werkelijk 2019	verwacht 2020	raming 2021	raming 2022	raming 2023	raming 2024
A Lasten	114	116	69	69	69	69

Dit betreft met name de bijdrage aan Omroep Landgraaf, uitzendingen raadsvergaderingen, kabelkrant en uitgifte en verspreiding Gemeinezaken. Het verschil vanaf 2021 komt doordat de ruimtevraag voor laatstgenoemde post nog niet in de cijfers verwerkt is.

Wat zijn de risico's?

Toelichting risico

In dit onderdeel zijn geen majeure risico's aanwezig.

Juridische zaken (inclusief privacy)

Wat willen we bereiken?

Juridische zaken omvat een scala aan werkzaamheden. De belangrijkste juridische werkzaamheden betreffen interne juridische advisering op alle gemeentelijke taakgebieden inclusief privacy en de afhandeling van bezwaren, beroepen, aansprakelijkstellingen, klachten, WOB-verzoeken en ingebrekestellingen.

In de gemeentelijke beleidsontwikkeling en het besluitvormingsproces zitten vele juridische componenten die we als gemeente kwalitatief goed geborgd willen hebben. Hierin wordt de organisatie ondersteund door het team juridische zaken. Daarnaast zorgt het team voor de tijdige behandeling en afhandeling van bezwaren en klachten. Tevens vertegenwoordigen zij de gemeente bij rechtszaken. Zowel de adviezen als de afgehandelde zaken dienen de rechterlijke toets te kunnen doorstaan.

We vinden het van belang te investeren op de bewustwording van een juridische toets aan de voorkant van een besluitvormingstraject om eventuele problemen in een later stadium te voorkomen. Hiertoe zal juridische zaken zich pro-actief profileren binnen de organisatie en meer aandacht gaan besteden aan ongevraagde advisering.

De algemene verordening gegevensbescherming (AVG) is vanaf 25 mei 2018 van toepassing op de gemeentelijke bedrijfsvoering. De jaren 2018 en 2019 hebben hoofdzakelijk in het teken gestaan van het implementeren van de AVG. In 2020 heeft een verschuiving plaats gevonden richting de beheerfase. Ter ondersteuning van de beheerfase is er een privacy managementsysteem ingericht waarmee de plan-do-act-check-cyclus wordt geborgd en dat tegelijkertijd bijdraagt aan de verbetering van het privacy-volwassenheidsniveau van de gemeente. 2021 zal het eerste jaar zijn waarin het privacy managementsysteem volledig operationeel is.

Doelen

1. Er wordt kwalitatief goede juridische ondersteuning geboden op alle gemeentelijke taakgebieden.
2. De juridische procedures worden binnen de wettelijke termijn afgehandeld.
3. Bewustwording van juridische aspecten binnen de organisatie wordt vergroot.
4. De privacy is gewaarborgd (AVG).

Wat gaan we daarvoor doen in 2021?

Nr.	Activiteiten
1.1	Kwalitatieve adviezen leveren binnen een redelijke termijn.
2.1	Afhandelen van bezwaren etc. binnen de wettelijke termijn.
3.1	Pro-actief (ongevraagde) adviezen geven.
3.2	Kennis delen met collega's over Awb.
4.1	In de bedrijfsvoeringsrapportage rapporteren over de status van het register van de verwerkingsactiviteiten.
4.2	In samenspraak met proceseigenaren een prioritering maken voor de maatregelen die op basis van het privacy managementsysteem moeten worden uitgevoerd.
4.3	De Functionaris voor gegevensbescherming (FG) houdt steekproefsgewijs toezicht op bepaalde werkprocessen.

Wat mag het kosten?

Financiën Juridische zaken (excl. personeel)

(x € 1.000)

	Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023	2024
A	Saldo juridisch (A1-A2)	-103	-97	-97	-97	-97	-97
A1	Baten juridisch	12	0	0	0	0	0
A2	Lasten juridisch	115	97	97	97	97	97

Dit betreft met name proces- en advocaatkosten, vergoedingen leden commissie voor de bezwaarschriften, bijdrage nationale ombudsman, bijdrage Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC).

Wat zijn de risico's?

(x € 1.000)

Nr.	BV	Majeure risico's	Beheersmaatregel	2021	2022	2023	2024
1		Bestuurlijke boete bij niet voldoen aan AVG	Sturen op afspraken inzake werken conform regelgeving AVG	60	60	60	60

Toelichting risico

1. De AVG kent twee boetecategorieën. De eerste boetecategorie ziet toe op overtredingen die in strijd zijn met bepaalde AVG-verplichtingen. De maximale bestuurlijke boete die hiervoor opgelegd kan worden, bedraagt € 10 miljoen per overtreding. De tweede boetecategorie ziet toe op overtredingen die in strijd zijn met de grondbeginselen en/of grondslagen van de AVG. Deze overtredingen kunnen een stuk zwaarder worden bestraft, namelijk tot maximaal € 20 miljoen per overtreding. Op basis van jurisprudentie is de inschatting dat voor Landgraaf het maximale risico € 600 duizend is. In het kader van deze risico-inventarisatie laten we het oude bedrag van € 10 miljoen dus bewust los. Feitelijk is € 600 duizend het maximale risico waarbij de kans dat zich dit voor doet zeer klein wordt geacht.

Ontwikkeling van de informatievoorziening

Wat willen we bereiken?

Niet alleen de overheid, maar de hele maatschappij gaat versneld digitaal. Organisaties binnen iedere sector hebben vanaf maart 2020, door het ingaan van de intelligente lockdown, een transformatie meegemaakt op het gebied van digitalisering. Geen sector en geen beroepsgroep is hierbij onaangeraakt gebleven. De revolutie die het corona virus heeft ingezet is onomkeerbaar. Onze premier voorspelde het begin april al en menig functionaris betrokken bij de informatievoorziening voelde dit al lange tijd aankomen. De digitale transformatie van de maatschappij is nu volop in beweging!

Hoe dan nu verder? Digitale informatievoorziening is de nieuwe motorolie. Meer mensen dan ooit tevoren ontdekken de voordelen van digitaal werken, digitaal bijeenkomen, digitaal ontmoeten, het digitaal informeren en het digitaal zakendoen. Digitaal is de standaard geworden van onze economie en legt een nieuwe basis onder het fundament van onze samenleving.

Waren we niet al jaren bezig met het leggen van een fundament onder de informatiehuishouding?

Zeker, gemeenten werken al jaren samen aan opvolgende uitvoeringsprogramma's van de VNG om de informatiehuishouding te laten voldoen aan wet- en regelgeving, maatschappelijke en technische ontwikkelingen. De uitdagingen hierin zijn zo omvangrijk en ook overeenkomstig dat deze nu vastgelegd zijn in een meerjarenprogramma 2020–2024 onder de titel "De Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU)". Ook al zijn alle 355 gemeenten uniek, veel van hun taken en opgaven zijn vergelijkbaar. Via de GGU werken gemeenten samen in de uitvoering van hun taken, met als leidend principe: collectief inspelen op nieuwe wetgeving, technologie en ontwikkelingen die alle gemeenten aangaan.

Digitalisering en optimalisering van de bedrijfsvoering en dienstverlening is een continu proces dat onder regie van aanstaande wetgeving en onder uitvoering van het meerjarenprogramma een stappen zet naar een transparante en dienstbare overheid. Zo zal de Wet open overheid (Woo) de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) vervangen. Het doel hiervan is overheden en semi-overheden transparanter te maken. De wet moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren is. De kern van de wet is dat overheidsorganisaties verplicht zijn om diverse categorieën documenten actief openbaar te maken. Ook de nieuwe Archiefwet 2021 zal als vervanger van de Archiefwet 1995 er voor zorgen dat het digitale informatiebeheer gemakkelijk te begrijpen en toe te passen is. Hierbij zullen centrale begrippen van de huidige Archiefwet 1995, waaronder overbrenging, waardering, selectie en vernietiging alsmede goede, geordende en toegankelijke staat blijven bestaan.

Via de beleidsalternatieven is een tweetal autonome ontwikkelingen ingediend. Dit betreft:

- Het ICT-plan op gebied van archiefwet (digitale opslag, incidenteel € 10 duizend, structureel € 38 duizend) en key2control (aantonen rechtmatigheidsverklaring, structureel € 17 duizend)
- Digitaal stelsel omgevingswet: betreft noodzakelijke overstap naar nieuwe applicaties (oplopend van € 59 duizend in 2021 tot € 91 duizend vanaf 2022).

Ook heeft het college via de beleidsalternatieven een ruimtevraag ingediend. Dit betreft:

- Diverse projecten vanuit het ICT-plan (incidenteel € 10 duizend, structureel € 28,5 duizend).

Deze ruimtevraag is nog niet gedekt in deze begroting.

Doelen

Om een betrouwbare, transparante en dienstbare gemeente te zijn is het van belang dat

- 1 De kwaliteit en duurzaamheid van de informatie gegarandeerd wordt (nieuwe Archiefwet),
- 2 De informatiebeveiliging op orde is (ENSIA en BIO),
- 3 De informatievoorziening actief openbaar wordt gemaakt (Woo),
- 4 Ervaring opgedaan wordt met data-gestuurd werken,
- 5 Een meerjarig ICT-plan voorhanden is.

Wat gaan we daarvoor doen in 2021

Nr.	Activiteiten
1.1	Aansluiten op e-depot.
1.2	Aanwijzen en inregelen rol archivaris.
1.3	Inregelen consequenties verkorting overbrengingstermijn van 20 naar 10 jaar (activiteiten over periode van 3 jaar).
1.4	Uitvoeren jaarplan KIDO.
2.1	Uitvoeren informatiebeveiligingsplan 2020-2021.
2.2	Aansluiten van het normenkader BIO op de planning en control-cyclus.
2.3	Evaluëren en implementeren geconstateerde verbetermaatregelen uit de ENSIA-2020.
2.4	Uitvoeren van de risico-analyse BIO en maatregelen toepassen van de nog nader te bepalen kritische processen.
3.1	Onderzoek naar consequenties Woo en opstellen 'roadmap' voor de implementatie.
4.1	Bepalen van 2 beleidsvragen tbv de pilot van "ruimtelijke kijk in het sociaal domein".
4.2	In samenwerking met Het Gegevenshuis vormgeven van de sociale wijkkaart op basis van de beleidsvragen.
5.1	Het ICT-plan uitvoeren en actualiseren conform P&C-cyclus.

Prestatie indicatoren voor 2021		Norm
1.1	Aangesloten op e-depot	Eind 2021 gereed
1.3	Uitgevoerd archiefbeheer n.a.v. verkorte overbrengingstermijn	Eind 2023 gereed
1.4	Uitgevoerd jaarplan KIDO	Eind 2021 gereed
2.1	Uitgevoerd jaarplan informatiebeveiliging 2020-2021	Eind 2021 gereed
2.2	Gerealiseerde verbetermaatregelen ENSIA uit de evaluatie 2020	Eind 2021 gereed
3.1	Opgesteld plan van aanpak implementatie Woo	Eind 2021 gereed
4.2	Gerealiseerde sociale wijkkaart voor de 2 beleidsvragen genoemd onder 4.1	Eind 2021 gereed
5.1	Geactualiseerd ICT-plan	1 ^e kwartaal 2021 gereed

Wat mag het kosten?

Financiën ICT, waaronder de GR PIT

(x € 1.000)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Saldo ICT	-1.713	-1.737	-2.145	-2.058	-2.111	-2.092
Baten ICT	383	381	449	456	465	473
Lasten ICT	2.096	2.118	2.594	2.514	2.576	2.565

De stijging in 2020 en 2021 zit voornamelijk in de bijdrage PIT die gebaseerd is op het nieuwe verrekenmodel en bij wie we het applicatiebeheer gaan beleggen. Daarnaast is de autonome ontwikkeling m.b.t. het ICT-plan hierin opgenomen.

Wat zijn de risico's?

(x € 1.000)

Nr.	BV	Majeure risico's	Beheersmaatregel	2021	2022	2023	2024
1		Niet voldoen aan archiefwet en – regelgeving	Maatregelen KPI-jaarplan 2021	pm	pm	pm	pm
2		Onvoldoende toegankelijkheid van overheidsinformatie	Implementatieplan actieve openbaarmaking	pm	pm	pm	pm

Toelichting risico's

1. Het onvoldoende borgen van de duurzaamheid van de informatievoorziening kan een grote impact hebben op de dienstverlening en de bedrijfsvoering. De kans op ingrijpen door de provincie en het risico op kostbare hersteloperaties nemen toe.
2. Overheidsinformatie dient actief openbaar gemaakt te worden. Als je als gemeente dit niet in orde hebt voldoe je niet aan de wet- en regelgeving en ben je als gemeente ook niet transparant. Dit veroorzaakt imagoschade.

Planning en Control

Wat willen we bereiken?

Zoals ook al in de begroting 2020 aangekondigd willen we uiterlijk in 2022 ons planning en control systeem volledig hebben gemoderniseerd. Het financieel kader is als we de gestelde targets van 2020, waaronder de nota's financiering, invordering en risicomanagement en weerstandsvermogen, halen volledig geactualiseerd.

Door omstandigheden buiten onszelf zijn we er definitief niet in geslaagd het bestaande systeem te vervangen. Wel is het gelukt ons huidige pakket in de 'cloud' te zetten waardoor we een groot risico hebben opgelost. Daarom zal 2021 volledig in het teken staan van het optimaliseren van het huidige financiële systeem in afstemming met de nieuwe eigenaar/leverancier van dit systeem en het implementeren en operationaliseren van het vervangende systeem voor de planning en control processen. Die aanbesteding is medio 2020 opgestart en zal operationeel dienen te zijn in de loop van 2021 teneinde de planning en control producten met dit systeem te kunnen opmaken. Streven hierbij is om de producten van de planning en control op termijn meer modulair en digitaal aan te bieden aan de raad zodat we afscheid kunnen nemen van de dikke hardkopie boekwerken.

Daarnaast zal 2021 vooral in het teken staan van het inrichten van de betrouwbare rechtmatigheidsverklaring die het college in 2021 dient af te geven. Dit is m.i.v. 2021 wettelijk verplicht. Wat we verder hopen te bereiken is dat we de kwaliteit van ons risicomanagement naar een nog hoger niveau weten te tillen zodat we tijdig mogelijk dalende structurele Rijksuitkeringen a.g.v. de covid-19 crisis oppikken en de raad kunnen adviseren om bij te sturen, ook als daar structurele ombuigingen voor nodig zijn. Daarmee moet het lukken om de status van repressief toezicht te behouden ook in deze financieel onzekere tijden.

Doelen

1. Een structureel en reëel meerjarig evenwicht 2021–2024.
2. Een weerstandsvermogen dat over de gehele periode 2021–2024 groot genoeg is om de risico's af te kunnen dekken.
3. Repressief toezicht vanuit de provincie behouden voor de komende jaren.
4. Een planning en control systeem dat in 2022 is gemoderniseerd en afgestemd op de wensen en mogelijkheden van de hedendaagse tijd.
5. Kwetsbaarheid financiële functie is in 2022 opgelost.

Wat gaan we daarvoor doen in 2021

Nr.	Activiteiten
1	Opstellen van de diverse planning en control producten.
2	Invoeren nieuw P&C-systeem gekoppeld aan bestaand financieel systeem.
3	Implementeren modules rechtmatigheid key2control t.b.v. rechtmatigheidsverklaring.
4	Optimaliseren bestaand financieel systeem.
5	Optimaliseren Aan- en Afwezigheidssysteem (onder voorbehoud).
6	Reguliere werkzaamheden i.h.k.v. salarisadministratie en de financiële administratie.
7	Uitvoeren onderzoeken 213A

Prestatie indicatoren voor 2021	Norm
1.1 Jaarstukken 2020	15 juli 2021
1.2 Begroting 2022	15 november 2021
1.3 Kadernota 2022	1 juli 2021
1.4 Tussenrapportage 2021	1 september 2021
1.5 Slotrapportage 2021	30 december 2021
2 Geïmplementeerd nieuw P&C-systeem (opvolger Navigus)	1 juni 2021
3 Geïmplementeerde modules rechtmatigheid key2control	1 juni 2021
4 Verbeterde end-user faciliteit FMS	31 dec 2021
6.1 Verbeterd % contractenadministratie	> % 2019
6.2 Doorlooptijd facturen	< 30 dagen
7 Achterstand 2020 ingelopen voor vaststelling jaarstukken 2021	1 Juni 2022

Wat mag het kosten?

Financiën Planning & control (excl. personeel)

		<i>x € 1.000</i>					
Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
A Saldo PenC	-88	-78	-79	-81	-84	-82	
<i>A1 Baten PenC</i>	<i>23</i>	<i>28</i>	<i>29</i>	<i>30</i>	<i>30</i>	<i>31</i>	
<i>A2 Lasten PenC</i>	<i>111</i>	<i>106</i>	<i>108</i>	<i>111</i>	<i>114</i>	<i>113</i>	

De baten hebben betrekking op de Financieel administratieve werkzaamheden en de PSA-werkzaamheden die voor ISD-BOL en Het Gegevenshuis worden uitgevoerd. De lasten hebben betrekking op het geldmiddelenbeheer en de salarisadministratie.

Wat zijn de risico's?

Nr.	BV	Majeure risico's	Beheersmaatregel	2021	2022	2023	2024
1		Vertraging aanbesteding en implementatie nieuw P&C-systeem	Capaciteit vrijgemaakt om proces te trekken.	nvt	nvt	nvt	nvt
2		Vertraging aanlevering stukken in het bijzonder de JR	Sturing vanuit opdrachtgever op halen deadlines accountant.	nvt	nvt	nvt	nvt
Totaal risicobedrag							

Toelichting risico's

1. Door de functie van senior PenC vroegtijdig te vervangen is overlap in functiebezetting mogelijk geworden en kunnen we de extra "eigen" zeer ervaren capaciteit inzetten voor deze implementatie.
2. De afgelopen jaren hebben we telkens problemen gehad om de jaarstukken tijdig op te leveren. De oorzaak hierbij lag vooral in het capaciteitstekort van de controlerend accountant en de toenemende eisen die gesteld worden door de AFM aan de dossiervorming bij de accountant. We hebben hiertoe telkens een gedetailleerde planning opgesteld in afstemming met de accountant en de auditcommissie. Desalniettemin is de planning telkens niet gehaald waardoor er enorm druk is komen te staan op de capaciteit in de P&C-afdeling. Door samen met de griffie veel strakker te sturen op de mijlpalen van de planning kunnen we herhaling voorkomen. In 2020 is dit met de nieuwe accountant wel goed gelukt. Dit risico blijft aanwezig en dus blijft extra monitoring gewenst.

Huisvesting en services

Het ambtelijk apparaat van de gemeente Landgraaf is gehuisvest op de volgende 4 locaties:

- Sweelinckplein 1
- Voltastraat 22
- Emile Erensplein 55
- Marconistraat 13

Voor deze locaties, inclusief de deelnemers van het Burgerhoes, zorgen we voor een adequate reguliere interne dienstverlening. Hierbij moet onder andere gedacht worden aan onze interne helpdesk, reprografie, catering, conciërge- en bodediensten.

Wat willen we bereiken?

Een efficiënte, effectieve en veilige werkomgeving voor alle medewerkers, met meer aandacht voor vitaliteit. Door het inzetten van modern meubilair wordt bewegen en het aannemen van een goede houding gestimuleerd. Verder pakken we de laatste knelpunten op, welke uit de RIE zijn gekomen. De knelpunten met risicoklasse hoog zijn afgerond. Er staan op dit moment nog 13 knelpunten open met risicoklasse matig. Vanaf het jaar 2017 tot aan het moment van opstellen van deze paragraaf zijn 89 zitsta bureaus geplaatst. In 2021 zullen wij dit verder uitbreiden. In juni 2019 zijn we begonnen met een energiescan. Op dit moment wordt gewerkt aan een portaal. Hierin kunnen we het verbruik monitoren, van alle aansluitingen van de bij Facilitair bedrijf in beheer zijnde gebouwen. Aan de hand van deze resultaten kunnen we op onverwacht energieverbruik anticiperen.

Doelen

- 1 Duurzame huisvesting.
- 2 Meer aandacht voor vitaliteit en stimuleren van bewegen en aannemen van een goede houding.
- 3 Arbo-technisch goede werkplekken voor alle medewerkers.
- 4 Inzicht krijgen in het energieverbruik, om op onverwacht energieverbruik te anticiperen.

Wat gaan we daarvoor doen in 2021

Nr.	Activiteiten
1.1	Uitvoeren van het geactualiseerde MOP (meerjarenonderhoudsplan).
1.2	Huisvestingswensen en behoeften bespreken met de afdelingshoofden.
1.3	Huisvesting waar nodig aanpassen naar Corona-situatie.
2	Meer gebruik maken van innovatieve werkplekken waaronder zit\sta-bureaus. Dit zal ook worden opgenomen in het arbobeleidsplan vanuit P&O.
3	Vanuit de RIE (risico-inventarisatie en evaluatie) de resterende knelpunten met de risicoklasse matig oppakken.
4	Energieverbruik monitoren middels het portaal en anticiperen waar nodig.

Prestatie indicatoren voor 2021		Norm
2	Vervangen huidig meubilair, waar nodig	35% werkplekken innovatief
3.1	Knelpunten met risicoklasse hoog en laag zijn opgelost	100%
3.2	Knelpunten met risicoklasse matig opgelost	50%

Wat mag het kosten?

Financiën huisvesting & services (excl. personeel en ICT)

(x € 1.000)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Saldo Huisvesting & services (A+B)	-1.458	-1.425	-1.450	-1.448	-1.450	-1.444
A Saldo Huisvesting (A1-A2)	-783	-804	-806	-807	-808	-807
A1 <i>Baten huisvesting</i>	219	213	216	220	223	223
A2 <i>Lasten huisvesting</i>	1.002	1.017	1.022	1.027	1.031	1.030
B Saldo Services (excl. ICT) (B1-B2)	-675	-621	-644	-641	-642	-637
B1 <i>Baten Facilitair</i>	132	124	126	126	126	126
B2 <i>Lasten Facilitair</i>	807	745	770	767	768	763

Onder B worden de volgende posten verantwoord: kantoorverbruiksartikelen, telecommunicatie, inrichting, schoonmaak, catering, repro, archief, postverzorging en BHV.

Wat zijn de risico's?

Nr.	BV	Majeure risico's	Beheersmaatregel	2020	2021	2022	2023
1		Uitval medewerkers door slechte houding en/of te weinig bewegen	Vervangen delen meubilair iom arbo-coördinator met als onderlegger het arbobeleidsplan.	pm	pm	pm	pm
2		Onvoldoende veiligheid en welzijn medewerkers	Uitvoeren RIE	pm	pm	pm	pm

Toelichting risico's

Indien niet ingespeeld wordt op de vitaliteit van de medewerkers, waarbij beweging en het stimuleren van een goede houding belangrijk zijn, kan dit leiden tot meer uitval van medewerkers.

Indien knelpunten die vanuit de RIE geconstateerd zijn niet opgelost worden, kan dit zorgen voor onvoldoende veiligheid en welzijn van de medewerkers.

2.2.3 Financiering

Algemeen

De uitgangspunten voor het financiële beleid, waaronder de financiering, zijn vastgelegd in de “Financiële Beheersverordening 2020” die de gemeenteraad heeft vastgesteld op 12 december 2019. Het college van burgemeester en wethouders heeft nadere uitvoeringsregels vastgesteld in de vorm van een “besluit beleidsregels publieke taak 2006”. Daarnaast heeft de gemeenteraad op 15 juni 2017 het “Treasurystatuut gemeente Landgraaf 2017” vastgesteld. In dit treasurystatuut zijn de beleidsmatige uitgangspunten, doeleinden, organisatorische en financiële kaders, de informatievoorziening en de administratieve organisatie op het gebied van de financiering vastgelegd. Landgraaf hanteert als algemeen uitgangspunt een risicomijdend financieringsbeleid dat volledig binnen de kaders van de wet Fido past.

In deze paragraaf worden de plannen voor de treasury- of financieringsfunctie aangegeven. Voornaamste uitgangspunt is het beheersen van risico's. Hiervoor worden in de Wet Fido (Financiering decentrale overheden) twee kwalitatieve randvoorwaarden genoemd voor het financieringsbeleid:

- het aangaan en verstrekken van geldleningen en ook het verlenen van garanties is slechts toegestaan voor de uitoefening van de publieke taak;
- tijdelijke uitzettingen en derivaten moeten een prudent karakter hebben en niet gericht zijn op het genereren van inkomsten door het lopen van overmatige risico's. Dit betekent onder meer ook dat bankieren niet is toegestaan.

Risico's genoemd in deze paragraaf, die zijn afgedekt door voorzieningen en risico's die geen direct financieel risico met zich meebrengen, komen niet terug in de paragraaf weerstandsvermogen en risicomanagement.

Risicobeheer

Met risico's worden bedoeld renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's, koersrisico's en debiteurenrisico's. Om het risico in algemene zin in te perken dient de uitvoering van de financieringsfunctie alleen de publieke taak. Op 12 september 2006 is daarom een “besluit beleidsregels publieke taak 2006” vastgesteld. Het beheersen van risico's komt tot uitdrukking via het gebruik van de instrumenten *kasgeldlimiet* en *renterisiconorm*. Beide instrumenten hebben tot doel het renterisico te begrenzen dat verbonden is aan de financiering door middel van korte en lange schuld.

Renterisico op vlottende schuld

Om het renterisico op de netto vlottende schuld te beheersen mogen gemeenten voor hun financieringsbehoefte niet onbeperkt kort geld aantrekken. Het aantrekken van kort geld is normaliter goedkoper dan lang geld, maar is ook sterker aan fluctuaties onderhevig.

De maximaal toegestane netto vlottende schuld wordt bepaald door de zgn. *kasgeldlimiet*.

Voor 2021 bedraagt de kasgeldlimiet voor Landgraaf:

(a) Omvang van de programmabegroting per 1-1-2021:	€ 116.363.177
(b) Bij ministeriële regeling vastgesteld percentage:	8,5 %
Toegestane kasgeldlimiet voor 2021 (a) x (b):	€ 9.890.870

De kasgeldlimiet wordt aan het begin van het dienstjaar vastgesteld en geldt voor het gehele jaar.

De gemiddelde netto vlottende schuld afgezet tegen de kasgeldlimiet bedroeg de afgelopen perioden:

bedragen x € 1.000

Periode	Gemiddelde netto vlottende schuld (- = overschot)	Kasgeldlimiet	Ruimte binnen de kasgeldlimiet
1 ^e kwartaal 2019	11.522	10.566	- 955
2 ^e kwartaal 2019	9.488	10.566	+1.078
3 ^e kwartaal 2019	8.141	10.566	+2.426
4 ^e kwartaal 2019	9.899	10.566	+668
1 ^e kwartaal 2020	7.134	9.940	+2.806
2 ^e kwartaal 2020	3.020	9.940	+6.920

In de financieringsbehoefte wordt zoveel mogelijk voorzien door het aantrekken van kort geld omdat dit de goedkoopste financieringswijze is. Elk kwartaal toetsen we de werkelijke liquiditeitspositie aan de kasgeldlimiet. Als we de kasgeldlimiet gedurende twee achtereenvolgende kwartalen overschrijden melden we dit bij de provincie. Overschrijden we de kasgeldlimiet structureel dan moeten we via een plan van aanpak aantonen dat we de korte financiering terugbrengen binnen de norm van de kasgeldlimiet. Uit dit plan kan blijken dat de overschrijding maar tijdelijk is, zodat we de overschrijding zonder maatregelen kunnen oplossen. Is de overschrijding echter *structureel* dan zal dit moeten leiden tot het aflossen van kort geld c.q. het consolideren door middel van het aantrekken van vaste geldleningen.

In de begroting 2020 is ervan uitgegaan dat wij in de loop van 2020 een consolidatie zouden moeten doen voor vaste financiering van € 10 miljoen. Op grond van de actuele ontwikkelingen verwachten wij dat wij dit niet voor eind 2020 hoeven te doen. Belangrijkste reden hiervoor is dat wij de 4^e tranche van onze beleggingen van de verkochte Essent-aandelen vervroegd hebben verkocht. De uitbetaling van deze verkoopopbrengst van de 4^e tranche van bijna € 8,7 miljoen heeft in januari 2020 plaatsgevonden.

Renterisico op vaste schuld

De renterisiconorm is bedoeld om het renterisico op de vaste schuld inzichtelijk te maken. We streven naar een zodanige opbouw van de leningenportefeuille dat we het renterisico op de vaste schuld als gevolg van renteaanpassingen en herfinanciering van leningen voldoende beperken door een zo groot mogelijke spreiding van het renterisico op de vaste schuld over de jaren. Daardoor werkt een wijziging in de rentestand vertragend door op de rentelasten en rentebaten in enig jaar.

Voor het bepalen van het renterisico zijn twee variabelen van belang, n.l. de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen. De renterisiconorm houdt in dat de jaarlijks verplichte aflossingen en renteherzieningen van vaste schuld samen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

Uit de navolgende berekening blijkt, dat Landgraaf ten aanzien van het renterisico – ook in meerjarenperspectief – ruimschoots binnen de wettelijk vastgestelde norm blijft.

bedragen x € 1.000

Berekening renterisico op vaste schuld	2021	2022	2023	2024
1. renteherziening op huidige vaste schuld.	0	0	0	0
2. aflossingen op huidige vaste schuld.	1.414	1.420	1.372	1.161
3. renterisico op vaste schuld (1+2)	1.414	1.420	1.372	1.161
<i>Berekening renterisiconorm.</i>				
4a begrotingstotaal per 1 januari.	116.363	117.451	116.140	116.187
4b bij ministeriële regeling vastgesteld %.	20	20	20	20
4. renterisiconorm (4a*4b/100)	23.273	23.490	23.228	23.237
<i>* Toets renterisiconorm.</i>				
3. renterisico op vaste schuld.	1.414	1.420	1.372	1.161
4. renterisiconorm.	23.273	23.490	23.228	23.237
5. ruimte onder renterisiconorm (4-3)	21.859	22.070	21.856	22.076

Kredietrisico's

Dit betreft de risico's op een waardedaling van verstrekte kredieten ten gevolge van het niet (tijdig) na kunnen komen van de verplichtingen door de tegenpartij. Om deze risico's te beperken worden leningen en garanties alleen verstrekt aan organisaties die voldoen aan de "uitvoeringsregels publieke taak ten behoeve van het verstrekken van leningen en garanties door de gemeente Landgraaf". In het navolgende overzicht zijn de verstrekte geldleningen weergegeven.

bedragen in €

Omschrijving verstrekte geldlening	Rente %	Boekwaarde 1-1-2021	Nieuw verstrekt	Aflossing 2021	Boekwaarde 31-12-2021	Jaar laatste aflossing
Geldlening SVN	1,00%	10.312	0	938	9.375	2031
Geldlening tennisvereniging UoW	1,00%	30.045	0	2.206	27.839	2032
Sociale Krediet- en Schuldhelpverlening.	-	59.999	0	0	59.999	Afl.vrij
Geldleningen zonnepanelen Landgraaf	2,12%	2.421.011	0	228.842	2.192.169	2030
Geldleningen zonnepanelen Parkstad	1,50%	3.689.331	1.113.800	411.046	4.392.086	2032
Geldleningen energie spaargarantie	1,00%	60.153	0	4.382	55.772	2034
Geldleningen Duurzaam Klimaat Fonds	1,00%	200.594	171.444	24.854	347.185	2035
Geldlening Stichting Slot Schaesberg	Nog te bepalen	588.000	311.000	0	899.000	2040
Geldlening Woonwizierwinkel	4,00%	52.172	37.000	0	89.172	2035
Aandeelhoudersgeldlening Enexis Holding NV	2,15%	2.038.139	0	0	2.038.139	2080
Totaal		9.149.756	1.633.244	672.268	10.110.736	

- In 2015 heeft de fanfare Eendracht een geldlening verstrekt aan voetbalvereniging SVN. In het kader van het accommodatieplan Landgraaf is deze lening in 2016 aan de gemeente gecedeerd. Het raadsbesluit accommodatieplan is door de gemeenteraad vastgesteld op 4 november 2015.
- De geldlening aan de tennisvereniging Ubach over Worms is in 2018 verstrekt voor de aanschaf van energiebesparende LED-verlichting. De lening wordt in 15 jaar afgelost.

- De sociale krediet- en schuldhulpverlening betreft een in 2005 verstrekte achtergestelde lening aan de Kredietbank Limburg in verband met deelname aan de Gemeenschappelijke Regeling Sociale Kredietverlening en een aanvullende lening hiervoor in 2010. In 2011, 2012, 2014 en 2015 is op deze lening afgelost.
- In 2015 heeft de gemeente Landgraaf een project “zonnepanelen” gestart. Doel is om alle burgers de gelegenheid te bieden om zonnepanelen aan te schaffen. Voor de financiering verstrekt de gemeente leningen aan de burgers met een looptijd van 15 jaar die moeten worden afgelost in maandelijkse termijnen.
- In 2017 is het zonnepanelenproject Parkstad gestart. In navolging van het Landgraafse project worden leningen aan burgers verstrekt voor de aanschaf van een zonnepaneleninstallatie. De looptijd van de lening bedraagt 15 jaar.
- In 2017 is ook het energie spaargarantieproject opgestart. Burgers kunnen een lening aantrekken van 15 jaar. Doel van het project is om woonhuizen energiezuiniger te maken.
- In 2019 is het duurzaamklimaatfonds opgestart. Burgers kunnen zelf energiebesparende maatregelen, inclusief zonnepanelen, laten uitvoeren en hiervoor een lening aanvragen.
- Naar aanleiding van het businessplan Slot Schaesberg 2018–2026 is in 2019 besloten een achtergestelde lening met een uitgestelde aflossingsverplichting aan te gaan met de Stichting Landgoed Slot Schaesberg.
- Op 19 februari 2020 heeft de raad ingestemd met deelname in de Woonwijzerwinkel BV en het verstrekken van marktconforme leningen gedurende de eerste vijf jaren voor in totaal € 179.172. De geldlening heeft een looptijd van 15 jaar, de aflossing is lineair beginnende op 31 december 2025 en de rente bedraagt 4% per jaar.
- Op 25 juni 2020 heeft de gemeenteraad ingestemd met het verstrekken van een hybride converteerbare aandeelhouderslening aan Enexis Holding NV voor het versterken van het eigen vermogen van Enexis ten behoeve van investeringen voor de uitvoering van het Klimaatakkoord. De looptijd is 60 jaar tegen een rentepercentage van 2,15 %, met een rentevaste periode van 10 jaar.

Liquiditeitsrisico's

Dit betreft de risico's van mogelijke wijzigingen in de meerjaren-liquiditeitenplanning waardoor renteresultaten kunnen afwijken van de verwachtingen. De verwachte financieringsbehoefte voor 2020–2023 baseren we op de meerjaren-liquiditeitenplanning. Deze liquiditeitenplanning wordt periodiek geactualiseerd zodat tijdig op de te verwachten financieringsbehoefte kan worden geanticipeerd. In de meerjarenbegroting wordt voor zover nodig rekening gehouden met het aantrekken van nieuwe vaste financieringsmiddelen en de rentelasten van deze financieringsmiddelen. Volgens die meerjaren liquiditeitenplanning schatten wij de behoefte aan liquiditeiten als volgt in:

(x € 1.000)

Jaar	gemiddelde fin. behoefte	max. limiet kort geld	verwachte consolidatie nieuw lang geld	gemiddelde fin. met kort geld
2021	17.912	10.000	10.000	7.912
2022	9.179	10.000		9.179
2023	10.534	10.000		10.534
2024	6.307	10.000		6.307

In de financieringsbehoefte wordt zoveel mogelijk voorzien door het aantrekken van kort geld tot maximaal de kasgeldlimiet. Uitgangspunt is dat wij gemiddeld 80% van de kasgeldlimiet ook daadwerkelijk benutten en dus hiervoor rentelasten verschuldigd zijn. De structurele overschrijding noodzaakt ons om in 2021 verder te consolideren en een nieuwe vaste geldlening van € 10 miljoen aan te trekken. Op deze wijze kan het volgende schema worden opgesteld voor de gecalculeerde en toegerekende rentelasten en het renteresultaat in 2021–2024 overeenkomstig artikel 13 van het besluit Begroting en verantwoording (BBV):

Omschrijving	2021	2022	2023	2024
A. Externe rentelasten				
Korte termijn	15.000,00	15.000,00	15.000,00	15.000,00
1. financiering				
Lange termijn	287.927,00	331.785,00	297.283,00	273.858,00
2. financiering				
Totaal externe rentelasten	302.927,00	346.785,00	312.283,00	288.858,00
B. Externe rentebaten	-202.679,73	-197.406,05	-191.407,37	-184.383,36
Totaal door te rekenen externe rente	100.247,27	149.378,95	120.875,63	104.474,64
C. 1. Rente die doorberekend moet worden aan de grondexploitatie	0,00	0,00	0,00	0,00
2. Rente projectfinanciering die aan taakvelden wordt toegerekend	-75.859,55	-69.365,74	-62.693,16	-56.265,52
Saldo door te rekenen externe rente	-75.859,55	-69.365,74	-62.693,16	-56.265,52
D. Rente over eigen vermogen	0,00	0,00	0,00	0,00
2. Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	0,00	0,00	0,00	0,00
De aan taakvelden toe te rekenen rente	24.387,72	80.013,21	58.182,47	48.209,12
E. De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	0,00	0,00	0,00	0,00
Renteresultaat op het taakveld treasury	24.387,72	80.013,21	58.182,47	48.209,12
F. Berekend renteomslag percentage	0,028%	0,093%	0,071%	0,062%
Toegepast renteomslag percentage	0,000%	0,000%	0,000%	0,000%

Koersrisico's

Dit betreft het risico dat de financiële activa van de gemeente in waarde verminderen door negatieve koersontwikkelingen. De financiële vlottende activa van de gemeente omvatten rekening-courant gelden en eventueel daggelden en deposito's. De vaste financiële activa bestaan enerzijds uit aandelenbezit en deelnames in gemeenschappelijke regelingen en anderzijds uit aan derden verstrekte leningen. Onderstaand overzicht bevat de boekwaarden per 1-1-2020 van het aandelenkapitaal van de gemeente.

<i>boekwaarde in €</i>		
Omschrijving	Aantal aandelen	Boekwaarde 1-1-2021
Bodemzorg Limburg BV.	1.000	454
NV Reinigingsdienst RD4.	3.766	17.089
NV Bank Nederlandse Gemeenten.	41.301	103.253
NV Waterleidingmaatschappij Limburg.	13	58.991
Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	1	1
Enexis Holding N.V.	610.198	610.198
Vordering op Attero BV	0	0
Vordering op Enexis.	82	82
Verkoop Vennootschap B.V.	82	82
CBL Vennootschap B.V.	82	82
Claim Staat Vennootschap B.V.	82	82
WoonWijzerWinkel Zuid Limburg B.V.	2.828	2.828
Totaal		793.142

De aandelen zijn opgenomen tegen verkrijgingsprijs. Omdat er geen sprake is van op de beurs verhandelbare aandelen is het koersrisico beperkt tot een eventuele noodzakelijke afwaardering van de boekwaarde.

Bij de verkoop van het aandelenbezit Essent NV in 2009 is Landgraaf, samen met de overige aandeelhouders, ook aandeelhouder geworden van een reeks van nieuwe (tijdelijke) rechtspersonen. Deze tijdelijke BV's (Special Purpose Vehicles) kunnen geliquideerd worden omdat ze hun doelstellingen hebben gerealiseerd. De verwachting is dat dit in 2020 voor de meeste BV's gerealiseerd zal worden. De escrow van de vordering op Attero BV is in 2020 al definitief afgehandeld en met de aandeelhouders verrekend. Uiteindelijk zal Enexis Holding NV vanuit de verkoop Essent nog resteren.

Debiteurenrisico's

Dit betreft het risico dat we vorderingen op debiteuren niet kunnen innen en dus moeten afboeken. De gemeente kent duidelijk vastgelegde en vastgestelde invorderingsmaatregelen. Voor vorderingen die we, ook na aanmaning en ingebrekestelling, niet via het minnelijke traject kunnen innen, starten we een dwanginvorderingstraject. Publiekrechtelijke vorderingen (leges, marktgelden en lijkbezorgingsrechten) stellen wij in handen van de belastingdeurwaarder van BsGW. Civielrechtelijke vorderingen stellen wij in handen van een gerechtsdeurwaarder. Ter afdekking van mogelijke oninbare vorderingen hebben we een voorziening gecreëerd. Jaarlijks beoordelen we de debiteuren opnieuw en passen we de voorziening indien nodig aan. In de (meerjaren) begroting hebben we een structurele storting in de voorziening dubieuze debiteuren opgenomen.

Met betrekking tot de debiteuren Sociale Zaken vinden er bestandanalyses per debiteurengroep plaats en is een voorziening gecreëerd voor dubieuze debiteuren. Jaarlijks beoordelen we of de voorziening toereikend is om toekomstige oninbaarheid van vorderingen op te kunnen vangen.

Leningenportefeuille

Jaarlijks lichten we het gehele leningenbestand door op mogelijkheden tot vervroegde aflossing of herfinanciering tegen lagere rente. Afhankelijk van de aflossingsmogelijkheden van een lening, de rente van de bestaande lening, de boete bij vervroegde aflossing, de verwachte rente van een nieuwe lening bij herfinanciering en de ingeschatte financieringsbehoefte besluiten we een lening al dan niet vervroegd af te lossen of te herfinancieren. Het verwachte verloop van het leningenbestand is als volgt:

bedragen x € 1.000

	Boekwaarde 1-1-2021	Opname in 2021	Reguliere aflossing in 2021	Vervroegde aflossing 2021	Boekwaarde 31-12-2021
Leningen o/g gemeente.	18.149	10.000	1.414	0	26.735
Totaal gemeentelijke vaste financiering.	18.149	10.000	1.414	0	26.735

In 2021 zijn er voor het huidige leningenbestand geen extra aflossingsmogelijkheden terwijl er ook geen renteherzieningen plaatsvinden. Op grond van de geactualiseerde liquiditeitenplanning is in 2021 sprake van een toenemende liquiditeitsbehoefte, m.n. veroorzaakt door voorgenomen investeringen en de inzet van reserves. In de begroting 2021 is rekening gehouden met het aantrekken van nieuwe vaste geldlening van € 10 miljoen.

Kasbeheer

Dit betreft het beheer van saldi en liquiditeiten voor een periode korter dan één jaar. In overeenstemming met de bepalingen van het treasurywettelijk kader worden de volgende uitgangspunten en limieten gehanteerd:

- de kasgeldlimiet wordt niet overschreden;
- de toegestane korte termijnproducten zijn: rekening-courantkrediet, daggeden en kasgeldleningen;
- vastgestelde kredietlimieten op de diverse rekening-courantrekeningen;
- renteoptimalisering door compensatie bij de rekeningen bij de BNG.

Als uitgangspunt geldt verder, dat zoveel mogelijk het contante geldverkeer wordt beperkt en de elektronische betaalkvormen worden gestimuleerd. Voor het beheer van de financiële middelen houdt de gemeente Landgraaf een rekening-courant aan bij de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten en de Rabobank. De N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) fungeert als huisbank. De gemeente verricht haar betalingsverkeer volledig via elektronisch bankieren bij de BNG.

Economische verwachtingen ¹

Contactbeperkende maatregelen om de pandemie tegen te gaan, hebben in Nederland geleid tot een uitzonderlijke terugval in economische activiteiten van zo'n 10 à 15%. Om de grote onzekerheid over het verloop van de pandemie en het hersteltempo van de economie recht te doen, bevat de gepubliceerde juniraming van het Centraal Planbureau (CPB) verschillende scenario's. In de basisraming, die uitgaat van matig herstel, resulteert een bbp-daling in 2020 van 6%, gevolgd door een stijging van 3% volgend jaar. De werkloosheid verdubbelt. De overheidsfinanciën krijgen een forse tik, maar blijven uit de gevarenzone. De huidige onzekerheid stelt de overheid voor grote dilemma's. Tijdens de herstelfase is beheerst afbouwen van het steunbeleid wenselijk, maar de mate waarin de overheid kan terugtreden is afhankelijk van het hersteltempo van de economie. Het herstel kan bespoedigd worden door internationale coördinatie in de aanpak van de crisis en door het waar mogelijk naar voren halen van investeringen, zoals in woningbouw en de energietransitie.

¹ De economische verwachtingen zijn gebaseerd op de publicatie van het CPB in juni 2020.

Indien een tweede golf besmettingen tot hernieuwde contactbeperkingen leidt, zullen bedrijven aanvullende productieproblemen ondervinden en te maken krijgen met een verder afnemende vraag naar hun producten en diensten, terwijl hun buffers toch al aangetast zijn. In zo'n scenario krimpt het bbp ook in 2021, loopt de werkloosheid op tot 10% en neemt de staatsschuld toe tot ruim 75% bbp.

Het hersteltempo kan tegenvallen door grote economische problemen bij onze handelspartners. Naarmate het herstel internationaal achterblijft kunnen banken in binnen- en buitenland in de problemen komen, hetgeen via de kredietverlening een aanvullende rem op het herstel zet. In zo'n scenario van zwak herstel blijft bbp-groei in 2021 uit, loopt de werkloosheid op tot boven de 10% en stijgt de staatsschuld tot ruim 75% bbp.

Het is ook denkbaar dat het herstel sneller verloopt, als het opheffen van contactbeperkingen tot optimisme onder consumenten leidt. Door inhaal van bestedingen bij huishoudens en investeringen van bedrijven om op nieuwe mogelijkheden in te kunnen spelen, kan de stijging van de werkloosheid beperkt blijven. In zo'n scenario van sterk herstel kan het bbp in de loop van 2021 weer boven het niveau van eind 2019 uitkomen.

Rentevisie en 1% Rente-indicator

Het monetaire beleid van de ECB blijft zeer ruim. De lange rentetarieven lopen een fractie op en blijven daardoor op een zeer laag niveau. Het leningenbestand van de gemeente bevat geen leningen waarvoor in de restant looptijden nog een renteherziening moet plaatsvinden. Voor het aantrekken van nieuwe vaste leningen is uitgegaan van lineaire leningen met een looptijd van 20 jaar en een renteniveau van 1,5 %. Een stijging van het renteniveau met 1% heeft de volgende gevolgen in de meerjarenbegroting voor de rentelasten, uitgaande van eenzelfde financieringsbehoefte;

bedragen x € 1.000

Jaar	Volume nieuwe leningen	1% Extra rentelast	Budgettaire last begrotingsjaar *
2021	10.000	100	50
2022			98
2023			93
2024			88

* Voor de rentelast in de begroting gaan we uit van een half jaar rentelasten in het jaar waarin we de lening aangaan.

EMU-saldo

Sinds Nederland deel uitmaakt van de Economische en Monetaire Unie (EMU) wordt voor het begrotingssaldo een definitie gebruikt die binnen de gehele EMU hetzelfde is, namelijk het EMU-saldo. Met het EMU-saldo wordt het saldo van inkomsten en uitgaven van de totale overheid bedoeld. In het verdrag van Maastricht is afgesproken dat het EMU-tekort van een land maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag zijn. Het BBP is de totale (gelds-)waarde van alle in een land geproduceerde goederen (en diensten) gedurende een bepaalde periode (meestal een jaar).

Het EMU-saldo is gebaseerd op kasbasis. Omdat de sturing op basis van het baten- en lastenstelsel geschiedt, krijgt het EMU-saldo niet de aandacht in de begrotings- en verantwoordings-cyclus die nodig wordt geacht. Voor gemeenten is het van belang te weten of de individuele referentiewaarden van het EMU-saldo die voor de individuele gemeenten berekend zijn, meerjarig overschreden worden. Omdat het consequenties heeft als de macronorm overschreden wordt, is het voor individuele overheden van belang om meerjarig op de individuele referentiewaarden te sturen.

Landelijk is bepaald dat het gezamenlijk aandeel van gemeenten, provincies en waterschappen in het landelijk EMU-tekort (van 3 %) maximaal 0,4 % van het BBP mag bedragen. Momenteel bekijkt de minister van Financiën of de referentiewaarde van 0,4% verder verlaagd kan worden naar 0,3%. Omdat gemeenten

(nog) niet afgerekend worden bij overschrijding de referentiewaarde worden vanaf 2016 geen individuele referentiewaarden per gemeenten berekend. Wel is het mogelijk ons EMU-saldo aan de hand van de begroting te berekenen. Voorheen gebeurde dat door middel van de zgn. EMU-enquête. Vanaf het begrotingsjaar 2017 schrijft het nieuwe BBV voor dat de gemeente een geprognosticeerde balans moet opstellen en hieruit in vergelijking tot de beginbalans van het jaar het EMU-saldo dienen af te leiden. De gehanteerde berekeningswijze sluit aan bij de controle zoals het CBS c.q. het ministerie van Financiën zal uitvoeren na inlevering van de IV3-rapportage.

Uit de berekening zoals opgenomen in de hierna volgende geprognosticeerde balans blijkt dat we voor 2021 tot en met 2023 een EMU-tekort verwachten en voor 2024 een overschot.

(x €)

Ontwikkeling EMU-saldo	EMU-mutatie 2021	EMU-mutatie 2022	EMU-mutatie 2023	EMU-mutatie 2024
Mutaties activa	0	0	0	0
Mutaties passiva	-14.066.801	-2.887.807	-2.338.986	7.653.884
Ontwikkeling EMU-saldo	-14.066.801	-2.887.807	-2.338.986	7.653.884

Geprognosticeerde balans (x€)

ACTIVA	Saldo 01-01-2021	Mutatie 2021	Saldo 31-12-2021	Mutatie 2022	Saldo 31-12-2022	Mutatie 2023	Saldo 31-12-2023	Mutatie 2024	Saldo 31-12-2024	EMU- mutatie 2021	EMU- mutatie 2022	EMU- mutatie 2023	EMU- mutatie 2024
1. VASTE ACTIVA	Saldo	Mutatie	Saldo	Mutatie	Saldo	Mutatie	Saldo	Mutatie	Saldo	EMU- mutatie	EMU- mutatie	EMU- mutatie	EMU- mutatie
	01-01-2021	2021	31-12-2021	2022	31-12-2022	2023	31-12-2023	2024	31-12-2024	2021	2022	2023	2024
Kosten sluiten geldleningen / disagio	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Kosten onderzoek en ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Bijdragen aan activa van derden	49.853	-6.232	43.622	-6.232	37.390	-6.232	31.158	-6.232	24.927				
Immateriële vaste activa	49.853	-6.232	43.622	-6.232	37.390	-6.232	31.158	-6.232	24.927				
Gronden en terreinen	3.389.609	0	3.389.609	0	3.389.609	0	3.389.609	0	3.389.609				
Woonruimten	198.669	-14.191	184.479	-14.191	170.288	-14.191	156.097	-14.191	141.907				
Bedrijfsgebouwen	29.724.444	253.022	29.977.466	-2.883.873	27.093.593	-2.367.919	24.725.675	-2.169.772	22.555.903				
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	64.101.364	10.799.487	74.900.851	6.717.988	81.618.838	6.999.506	88.618.344	-2.507.954	86.110.390				
Vervoermiddelen	766.030	43.161	809.191	-39.545	769.645	-142.438	627.207	-142.438	484.769				
Machines, apparaten en installaties	5.543.220	470.431	6.013.651	-566.644	5.447.008	-553.136	4.893.871	-500.407	4.393.464				
Overige materiële activa	4.055.486	-52.390	4.003.095	-286.739	3.716.356	-330.500	3.385.856	-419.490	2.966.365				
Materiële vaste activa	107.778.822	11.499.520	119.278.342	2.926.996	122.205.338	3.591.322	125.796.660	-5.754.252	120.042.408				
Kapitaalverstrekkingen aan:													
a. Deelnemingen	558.279	0	558.279	0	558.279	0	558.279	0	558.279				
b. Gemeenschappelijke regelingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
c. Overige verbonden partijen	179.787	0	179.787	0	179.787	0	179.787	0	179.787				
Leningen verstrekt aan:													
a. Woningbouwcorporaties	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
b. Deelnemingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
c. Overige verbonden partijen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				

ACTIVA	Saldo 01-01-2021	Mutatie 2021	Saldo 31-12-2021	Mutatie 2022	Saldo 31-12-2022	Mutatie 2023	Saldo 31-12-2023	Mutatie 2024	Saldo 31-12-2024	EMU- mutatie 2021	EMU- mutatie 2022	EMU- mutatie 2023	EMU- mutatie 2024
Overige langlopende leningen:													
a. Verstrekt aan openbare lichamen	59.999	0	59.999	0	59.999	0	59.999	0	59.999				
b. Overige langlopende leningen	7.051.620	960.977	8.012.597	212.259	8.224.856	-426.214	7.798.641	-512.993	7.285.648				
Overige langlopende uitzettingen met een looptijd van langer dan 1 jaar:													
a. Uitzettingen in 's Rijks schatkist	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
b. Uitzettingen in Nederlands schuld papier	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
c. Overige uitzettingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Financiële vaste activa	7.849.685	960.977	8.810.662	212.259	9.022.921	-426.214	8.596.707	-512.993	8.083.713				
TOTAAL VASTE ACTIVA	115.678.360	12.454.265	128.132.626	3.133.023	131.265.649	3.158.876	134.424.525	-6.273.477	128.151.047				

ACTIVA	Saldo 01-01-2021	Mutatie 2021	Saldo 31-12-2021	Mutatie 2022	Saldo 31-12-2022	Mutatie 2023	Saldo 31-12-2023	Mutatie 2024	Saldo 31-12-2024	EMU- mutatie 2021	EMU- mutatie 2022	EMU- mutatie 2023	EMU- mutatie 2024
VLOTTENDE ACTIVA	01-01-2021	2021	31-12-2021	2022	31-12-2022	2023	31-12-2023	2024	31-12-2024	2021	2022	2023	2024
	0	0	0	0,00	0,00	0	0	0	0				
Grond- en hulpstoffen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Onderhanden werk	93.118	0	93.118	0	93.118	0	93.118	0	93.118				
Gereed product	6.350	0	6.350	0	6.350	0	6.350	0	6.350				
Vooruitbetalingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Voorraden	99.468	0	99.468	0	99.468	0	99.468	0	99.468				
Vlottende vorderingen op openbare lichamen	8.522.852	0	8.522.852	0	8.522.852	0	8.522.852	0	8.522.852				
Kasgeldleningen uitgeleend geld:													
a. Verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
b. Overige verstrekte kasgeldleningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Rekening courant met Rijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Rekening courant niet financiële instellingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Overige vorderingen	12.950.541	0	12.950.541	0	12.950.541	0	12.950.541	0	12.950.541				
Overige uitzettingen met een looptijd van korter dan 1 jaar:													
a. Uitzettingen in 's Rijks schatkist	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
b. Uitzetting in Nederlands schuld papier	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
c. Overige uitzettingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Uitzettingen met een rent typische looptijd korter dan één jaar	21.473.393	0	21.473.393	0	21.473.393	0	21.473.393	0	21.473.393				

ACTIVA	Saldo 01-01-2021	Mutatie 2021	Saldo 31-12-2021	Mutatie 2022	Saldo 31-12-2022	Mutatie 2023	Saldo 31-12-2023	Mutatie 2024	Saldo 31-12-2024	EMU- mutatie 2021	EMU- mutatie 2022	EMU- mutatie 2023	EMU- mutatie 2024
Liquide middelen	8.562	0	8.562	0	8.562	0	8.562	0	8.562	0	0	0	0,00
Liquide middelen	8.562	0	8.562	0	8.562	0	8.562	0	8.562				
Nog te ontvangen bijdragen van de EU	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Nog te ontvangen bijdragen van het Rijk	109.302	0	109.302	0	109.302	0	109.302	0	109.302				
Nog te ontvangen bijdragen van de overige overheid	2.431.474	0	2.431.474	0	2.431.474	0	2.431.474	0	2.431.474				
Overige overlopende activa	843.178	0	843.178	0	843.178	0	843.178	0	843.178				
Overlopende activa	3.383.953	0	3.383.953	0	3.383.953	0	3.383.953	0	3.383.953				
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	24.965.376	0	24.965.376	0	24.965.376	0	24.965.376	0	24.965.376				
TOTAAL ACTIVA	140.643.737	12.454.265	153.098.002	3.133.023	156.231.025	3.158.876	159.389.901	-6.273.477	153.116.424	0	0	0	0

PASSIVA	Saldo 01-01-2021	Mutatie 2021	Saldo 31-12-2021	Mutatie 2022	Saldo 31-12-2022	Mutatie 2023	Saldo 31-12-2023	Mutatie 2024	Saldo 31-12-2024	EMU-mutatie 2021	EMU-mutatie 2022	EMU-mutatie 2023	EMU-mutatie 2024
VASTE PASSIVA	Saldo 01-01- 2021	Mutatie 2021	Saldo 31-12- 2021	Mutatie 2022	Saldo 31-12- 2022	Mutatie 2023	Saldo 31-12- 2023	Mutatie 2024	Saldo 31-12- 2024	EMU- mutatie 2021	EMU- mutatie 2022	EMU- mutatie 2023	EMU- mutatie 2024
Algemene reserve	8.987.385	401.891	9.389.276	466.702	9.855.978	1.748.830	11.604.808	1.767.589	13.372.397				
Bestemmingsreserves ter egalisatie	4.700.477	-732.415	3.968.062	109.350	4.077.412	-122.788	3.954.624	474.868	4.429.492				
Overige bestemmingsreserves	30.405.611	-1.407.931	28.997.680	-555.304	28.442.376	-546.701	27.895.675	-477.000	27.418.675				
Saldo van de rekening	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Eigen vermogen	44.093.474	-1.738.455	42.355.019	20.748	42.375.767	1.079.341	43.455.108	1.765.457	45.220.565				
Voorzieningen	18.337.273	125.919	18.463.192	224.468	18.687.660	-259.451	18.428.209	-385.050	18.043.159				
Voorzieningen	18.337.273	125.919	18.463.192	224.468	18.687.660	-259.451	18.428.209	-385.050	18.043.159				
Obligatieleningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Leningen van pensioenfondsen en verzekeraars	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Leningen van banken en financiële instellingen	18.149.272	8.586.363	26.735.635	-1.920.084	24.815.551	-1.872.150	22.943.401	-1.660.926	21.282.475	8.586.363	-1.920.084	-1.872.150	-1.660.926
Leningen van bedrijven	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Leningen van overige sectoren:													
a. Onderhandse leningen van openbare lichamen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
b. Onderhandse leningen van overige binnenlandse sectoren	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Leningen van buitenlandse instellingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Door derden belegde gelden	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Waarborgsommen	16.860	0	16.860	0	16.860	0	16.860	0	16.860				

PASSIVA	Saldo 01-01-2021	Mutatie 2021	Saldo 31-12-2021	Mutatie 2022	Saldo 31-12-2022	Mutatie 2023	Saldo 31-12-2023	Mutatie 2024	Saldo 31-12-2024	EMU-mutatie 2021	EMU-mutatie 2022	EMU-mutatie 2023	EMU-mutatie 2024
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	18.166.131	8.586.363	26.752.494	-1.920.084	24.832.410	-1.872.150	22.960.261	-1.660.926	21.299.334				
TOTAAL VASTE PASSIVA	80.596.878	6.973.827	87.570.705	-1.674.868	85.895.837	-1.052.260	84.843.577	-280.519	84.563.058				
VLOTTENDE PASSIVA													
Kasgeldleningen opgenomen geld:													
a. Kasgeldleningen van openbare lichamen	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
b. Overige kasgeldleningen	7.000.000	0	7.000.000	0	7.000.000	0	7.000.000	0	7.000.000				
Bank- en giroaldi	35.126.138	5.480.438	40.606.576	4.807.891	45.414.468	4.211.136	49.625.603	-5.992.958	43.632.645	5.480.438	4.807.891	4.211.136	-5.992.958
Overige schulden	8.123.508	0	8.123.508	0	8.123.508	0	8.123.508	0	8.123.508				
Kortlopende schulden	50.249.646	5.480.438	55.730.084	4.807.891	60.537.976	4.211.136	64.749.111	-5.992.958	58.756.153				
Vooruitontvangen bijdragen van de EU	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
Vooruitontvangen bijdragen van het Rijk	1.228.849	0	1.228.849	0	1.228.849	0	1.228.849	0	1.228.849				
Vooruitontvangen bijdragen van de overige overheid	6.917.219	0	6.917.219	0	6.917.219	0	6.917.219	0	6.917.219				
Overige overlopende passiva	1.651.144	0	1.651.144	0	1.651.144	0	1.651.144	0	1.651.144				
Overlopende passiva	9.797.212	0	9.797.212	0	9.797.212	0	9.797.212	0	9.797.212				
TOTAAL VLOTTENDE PASSIVA	60.046.859	5.480.438	65.527.297	4.807.891	70.335.188	4.211.136	74.546.324	-5.992.958	68.553.366				
TOTAAL PASSIVA	140.643.737	12.454.265	153.098.002	3.133.023	156.231.025	3.158.876	159.389.901	-6.273.477	153.116.424	14.066.801	2.887.807	2.338.986	-7.653.884

2.2.4 Verbonden partijen

De gemeente heeft een deel van de uitvoering van het gemeentelijk beleid en taken ondergebracht bij zogenaamde verbonden partijen. Deze partijen spelen dan ook een belangrijke rol bij de realisatie van de gemeentelijke doelstellingen. De gemeente blijft daarbij wel verantwoordelijk voor de uitvoering en het realiseren van het beleid en het behalen van de gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf besteden wij aandacht aan deze verbonden partijen.

Wat zijn verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft.

- Van een bestuurlijk belang is sprake indien de gemeente rechtstreeks invloed heeft op de besluitvorming binnen de verbonden partij, bijvoorbeeld door een zetel in het bestuur en/of door stemrecht.
- Van een financieel belang is sprake als de gemeentemiddelen aan de verbonden partij ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van die partij of wanneer financiële problemen bij de verbonden partij kunnen worden verhaald op de gemeente.

Wanneer aan beide voorwaarden is voldaan, is er conform de regels van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) sprake van een verbonden partij. Voorbeelden zijn BV-en, NV-en, corporaties, gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en verenigingen.

Waarom samenwerkingsverbanden

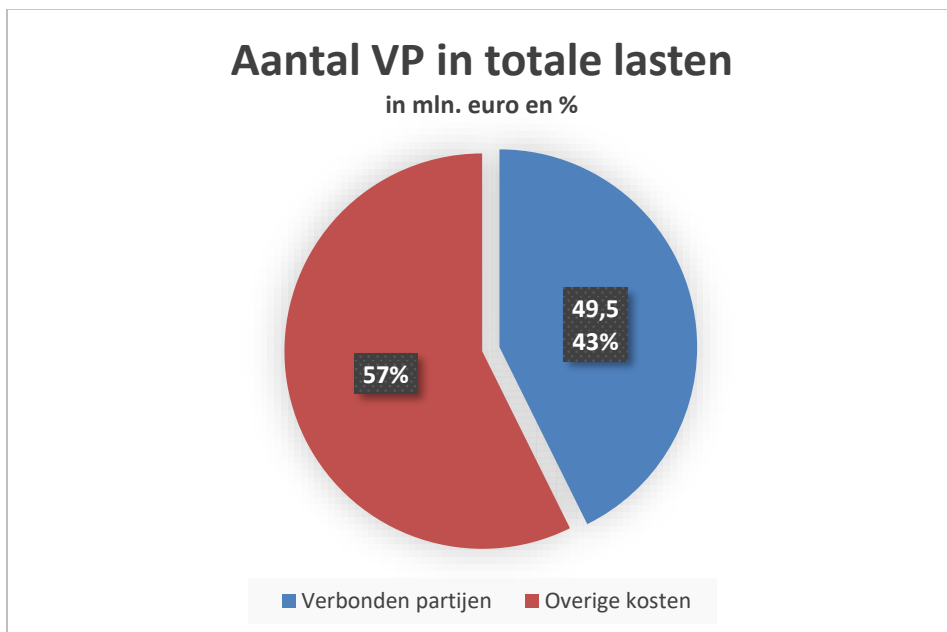
De gemeente kan diverse redenen hebben om samen te werken. Zo kan een gemeente samenwerken om bijvoorbeeld schaal- en efficiencyvoordelen te bereiken, kennis te delen, complexe en specialistische taken te laten uitvoeren, risico's te spreiden of om een maatschappelijk initiatief te ondersteunen. Ook uitbreiding van het aantal taken en de complexiteit ervan zijn overwegingen om samenwerking te zoeken en verbanden aan te gaan. Op een groot aantal terreinen, zoals sociale zaken, gezondheidszorg, brandweer en veiligheid, het sociaal domein (WMO, jeugdzorg en participatie), hebben gemeenten nadrukkelijk de samenwerking gezocht. Dit is vaak in de vorm van een gemeenschappelijke regeling.

Aan de andere kant brengt samenwerken ook risico's met zich mee. Ondanks dat de gemeente een deel van de uitvoering van haar beleid bij een partner heeft ondergebracht, blijft zij wel verantwoordelijk voor het uitgevoerde beleid. Daardoor kan de gemeente aanzienlijke maatschappelijke, financiële en fiscale risico's lopen wanneer een partij in financiële problemen komt of zijn taken niet goed uitvoert.

Het is daarom van belang dat deze verbonden partijen goed functioneren en de doelstellingen binnen de gegeven financiële én beleidsinhoudelijke kaders realiseren. Vanuit gemeentelijk perspectief is de noodzaak om de verbonden partijen goed te monitoren en zo nodig bij te sturen dan ook groot. Voor de gemeenteraad is informatie over de verbonden partijen om twee redenen van belang:

- De partijen voeren taken uit die in het verlengde van de gemeentelijke doelstellingen liggen;
- Het functioneren van de partijen heeft consequenties voor de gemeentelijke begroting.

Vanuit het financiële perspectief is monitoring van en sturing op verbonden partijen van groot belang. Voor 2021 telt de begroting van de gemeente € 116 mln. aan lasten. Daarvan gaat € 49,5 mln. (dit is 43 % van het totaal) naar verbonden partijen. In onderstaande grafiek is dit weergegeven.

De behoefte om grip op verbonden partijen te hebben én te houden neemt toe. Dat geldt ook voor het versterken van de onderlinge samenwerking. Momenteel participeren wij, geïnitieerd door de gemeente Brunssum, in de ontwikkeling van een samenwerking met het merendeel van de Parkstadgemeenten op het gebied van monitoring en sturing verbonden partijen. Daarbij is ook aandacht voor het verder ontwikkelen van het benodigde instrumentarium om ook de gemeenteraad in stelling te brengen. Eind 2018 / begin 2019 hebben de colleges van de deelnemende Parkstad gemeenten het implementatieplan “Zo doen we dat in Parkstad – verder met verbonden partijen” en daarmee dus ook het adoptiemodel omarmt.

Invoering van het zogenaamde adoptiemodel

De GR-en, waarvan de Parkstadgemeenten gemeenschappelijk eigenaar zijn, worden over de 6 Parkstadgemeenten verdeeld conform onderstaand overzicht. Uitgangspunt is, dat een gemeente, die de voorzitter (AB/DB) levert, deze GR niet tevens adopteert.

Gemeenschappelijke regeling	Adoptiegemeente	Backup gemeente
BsGW	Heerlen	Voerendaal
Het Gegevenshuis	Heerlen	Simpelveld
GGD	Kerkrade	Heerlen
ISD BOL	<i>Landgraaf</i>	Brunssum
Kredietbank Limburg	Kerkrade	<i>Landgraaf</i>
Omnibuzz	Kerkrade	Kerkrade
RD4	Simpelveld	<i>Landgraaf</i>
RUD	Voerendaal	Heerlen
Parkstad Limburg	Brunssum	Kerkrade
Veiligheidsregio	Heerlen	Brunssum
WOZL	Brunssum	Kerkrade
WSP	<i>Landgraaf</i>	Brunssum

De adoptiegemeente specialiseert zich op ambtelijk niveau zowel inhoudelijk als financieel in de betreffende GR-en. Om commitment te borgen, ligt het voor de hand dat in betreffende gemeente op

het niveau van MT/Directie hiervoor de verantwoordelijkheid ligt. Tevens worden de regionale afspraken, zoals vastgelegd in het document “Zo doen we het in Parkstad” in acht genomen. De rol van adoptiegemeente betekent het volgende:

- Vertegenwoordiging van de 6 gemeenten in het periodiek overleg met de directie van de GR (= secretaris + inhoudelijke en financiële contactambtenaar);
- Coördinatie van de (voorbereiding van) de ambtelijke en bestuurlijke overleggen (= inhoudelijke contactambtenaar);
- Zorgdragen voor een adequate afstemming met/ terugkoppeling naar de overige gemeenten en de GR-en (= inhoudelijke contactambtenaar);
- Voorbereiding producten P&C-cyclus (AFBK, zienswijze etc.) (= inhoudelijke en financiële contactambtenaar).

Een verder te ontwikkelen instrumentarium is het vervroegen van de aanlevering van de algemene en financiële beleidskaders (AFBK) door de verbonden partij. In deze AFBK geeft de verbonden partij haar visie op de beleidskaders die de basis vormen voor de begroting. Volgens de regelgeving dient dit document samen met de begroting aan de gemeenten te worden aangeboden. Door het aanlevermoment te vervroegen, worden gemeenten eerder in de gelegenheid gesteld hierover een mening te geven. Hier kan de verbonden partij dan mogelijk rekening mee houden bij het opstellen van de begroting.

De implementatie van het adoptiemodel en het AFBK vindt gefaseerd plaats en het doel is de bestuurders (college en gemeenteraden) beter in stelling te brengen bij het krijgen en houden van grip op de verbonden partijen en de samenwerking tussen gemeenten ermee te verbeteren.

Het zal duidelijk zijn dat intergemeentelijke samenwerking op het gebied van Verbonden Partijen een forse bijdrage kan leveren in het versterken van de positie van gemeenteraden. Ook de overheid heeft dit onderkend en ziet het belang van meer grip op verbonden partijen. Niet alleen de commissie BBV heeft in de notitie met betrekking tot verbonden partijen gewezen op de instrumenten voor bestuur en toezicht en het punt dat deze bij de oprichting van de GR aandacht moeten krijgen. Ook de minister van Binnenlandse Zaken heeft in de kamerbrief van 29 juni 2018 inzake versterken legitimiteit gemeenschappelijke regelingen aangegeven dat de ontstane situatie noodzaakt tot herijking van de kaders waarbinnen het bestuur is vormgegeven.

Het wetsvoorstel waarmee de democratische legitimiteit van gemeenschappelijke regelingen en dus de positie van de gemeenteraden wordt versterkt is door de Raad van State op 22 april 2020 aangeboden aan het ministerie van Binnenlandse Zaken en voorzien van een aantal opmerkingen. Deze hebben onder andere betrekking op de rollen die de verschillende bestuursorganen binnen – met name – de gemeente hebben te vervullen en de uitvoerbaarheid van het voorstel. Ook adviseert de Raad van State om op een meer fundamentele wijze te bezien op welke wijze de democratie op lokaal en regionaal niveau structureel kan worden versterkt. In verband daarmee is enige aanpassing van het voorstel en de toelichting wenselijk. De behandeling in de Tweede Kamer vindt nog plaats.

Beleid

Het beleid ten aanzien van verbonden partijen is geborgd in de Nota Verbonden Partijen 2020. Doelstelling van dit beleid is dat het bestuur van de gemeente Landgraaf grip krijgt en houdt op alle aan haar bestuurlijk en/of financieel verbonden partijen. Dat start vanaf het moment dat tot toetreding wordt besloten. Van belang is dat het vastgestelde beleid daadwerkelijk wordt toegepast. Dit vergt een meer of mindere mate van sturing. Naarmate er minder maatregelen geëffectueerd zijn, zal de sturings- en beheersingsrelatie met die verbonden partij minder stevig zijn. Ook de feitelijke taak die de verbonden partij uitvoert, het maatschappelijke belang van die taak, de hoogte van de gemeentelijke financiële bijdrage en de daaraan gelieerde financiële risico's zijn van invloed op de mate waarop grip noodzakelijk

is. Vanuit het verleden was het instellen van verscherpt toezicht een van de instrumenten om grip te houden. In de praktijk bleek dit niet goed te werken, immers één enkele gemeente is niet in staat om een verbonden partij te “dwingen” iets te veranderen. Dat kan veel beter in gezamenlijkheid met alle of meerdere deelnemers in die verbonden partij. Daarom spreken we niet meer van verscherpt toezicht, maar wordt de oplossing gezocht in een nauwe samenwerking met de andere deelnemers. Hierbij is met name aandacht voor het gezamenlijk vroegtijdig onderkennen van en bijsturen ten aanzien van problemen.

Overzicht verbonden partijen

Op grond van het gewijzigde BBV zijn de verbonden partijen gesplitst in:

1. Gemeenschappelijke regelingen,
2. Stichtingen / verenigingen (in deze categorie heeft Landgraaf geen verbonden partijen),
3. Coöperaties / vennootschappen.

Ad 1. Gemeenschappelijke regelingen.

X € 1.000

Nr.	Verbonden partij (gemeenschappelijke regeling)	Bijdrage exploitatie 2021	Programma
1	GR Anti Discriminatievoorziening (Maastricht)	16	1
2	GR BsGW	202	0
		288	7
3	GR/centrumgem. Heerlen verslavingszorg	0	
4	GR/centrumgem. Heerlen Voortijdig Schoolverl.	183	4
5	GR/centrumgem. Heerlen Opvang en beschermd wonen Wmo	0	
6	GR/centrumgem. Maastricht inkoop jeugdzorg regio Z L	6.527	6
7	GR GGD Zuid Limburg (Veilig Thuis)	393	6
	GR GGD Zuid Limburg (basispakket)	463	7
	GR GGD Zuid Limburg (jeugdgezondheidszorg)	887	7
8	GR Het Gegevenshuis	233	0
	GR Het Gegevenshuis (bijdrage BAG)	58	7
9	GR Informele zorg (gem. Heerlen)	88	6
10	GR ISD BOL	20.431	6
11	GR Kredietbank Limburg	298	6
12	GR Omnibuzz	1.109	6
13	GR Parkstad Limburg	411	0
	GR Parkstad Limburg (regionale initiatieven)	327	3
14	GR Parkstad IT – centrumgemeente Heerlen	1.307	0
15	GR Rd4	19	2
		3.206	7
16	GR Regionale Uitvoeringsdienst ZL	223	7
17	GR Veiligheidsregio Zuid Limburg	2.371	1
18	GR Werkvoorzieningschap OZ Limburg	9.067	6
19	GR WSP	1.455	6
	Totaal	49.562	

Ad 3. Coöperaties / vennootschappen

X € 1.000

Nr.	Verbonden partij (vennootschap)	Bijdrage exploitatie 2021	Geraamd dividend	Programma
1	Bank Nederlandse Gemeenten NV	n.v.t.	52	0
2	Bodemzorg Limburg BV	n.v.t.		7
3	Enexis Holding NV	n.v.t.	305	0
4	IBA Parkstad BV	n.v.t.		8
5	Reinigingsdienst Rd4 NV	n.v.t.	19	7
6	Special Purpose Vehicles, bestaande uit:			
	– CBL Vennootschap BV	n.v.t.		0
	– CSV Amsterdam BV	n.v.t.		0
	– Publiek Belang Electriciteitsproductie BV	n.v.t.		0
7	Sportbedrijf Landgraaf BV	n.v.t.		5
8	Verkoop Vennootschap BV	n.v.t.		0
9	Vordering Enexis BV	n.v.t.		0
10	Waterleiding Maatschappij Limburg NV	n.v.t.		0
11	Woonwijzerwinkel BV	n.v.t.		7
	Totaal	0	376	

Detailinformatie per verbonden partij

Voor een actueel overzicht van het openbaar belang, de gemeentelijke visie op de verbonden partij, de actuele beleidsvoornemens omtrent de partij, de verwachte ontwikkelingen ten aanzien van het gemeentelijke belang en de financiële positie verwijzen wij naar de bijlage “Toelichting op de verbonden partijen”.

2.2.5 Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen die de gemeente in eigendom heeft dienen we op een dusdanige wijze te beheren dat deze kapitaalgoederen hun functie op korte en lange termijn kunnen vervullen. Op korte termijn dient voldoende aandacht te zijn voor aspecten als veiligheid en risicoaansprakelijkheid, terwijl op langere termijn de duurzaamheid van het integraal onderhoud er toe moet leiden dat er geen sprake is van kapitaalvernietiging ten gevolge van achterstallig onderhoud.

We maken binnen deze kapitaalgoederen navolgend een onderverdeling in:

- Wegen
- Groen
- Riolering en waterhuishouding
- Elementenbeheer
- Reiniging
- Gebouwen

De omvang van de kapitaalgoederen wordt door onderstaande gegevens weergegeven

Soort kapitaalgoed	Omschrijving	Hoeveelheid
Wegen	Asfaltverhardingen in m2	1.029.629
	Elementenverhardingen in m2	1.097.596
Groen	Aantal bomen (straat- parkbomen)	9.007
	Openbaar groen - beplanting in m2	1.968.208
	Openbaar groen - grazige vegetatie in m2	1.523.068
	Bos en natuurterreinen in ha.	48,24
Elementenbeheer	Aantal lichtmasten	8.859
	Aantal banken en zitgelegenheden	240
Riolering	Aantal kolken	10.389
	Aantal pompen en gemalen	22
	Vrijval riool in km	217
	Persleiding in km	4,2
Reiniging	Zie de gegevens bij wegen en groen	zie wegen en groen
Gebouwen	Aantal gebouwen	
	-onderwijs	12
	-buitensport	9
	-binnensport	3
	-sociaal maatschappelijk	12

Artikel 12 van het BBV schrijft voor dat van de kapitaalgoederen moet worden aangegeven:

- Het beleidskader;
- De uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties;
- De vertaling van de financiële consequenties in de begroting.

Het beleidskader per kapitaalgoed

Soort kapitaalgoed	Beheerplan c.q. raadskader	Looptijd	Kwaliteitsniveau	Financiële vertaling	Achterstallig onderhoud
Wegen	IBOR 2012 ¹⁾ Integrale Inspectie 2017	2017	B en C	nvt	nvt
Groen	Bommenota 2014	2020	B en C	Deels ²⁾	Nee
	Groenstructuurplan 2017	2024	Regulier	Ja	Nee
	Bestuursopdracht groen 2019 ³⁾	2025	B en C	Ja	Nee
	Bosbeheervisie 2020	2021 2023	Veilig en duurzaam	Deels	Ja ⁵⁾
Riolering	GRP 2016	2020 ⁴⁾	Nvt	Ja	Nee
Elementen	Beleidsnota openbare verlichting 2016	2020	C	Ja	Deels ⁶⁾
Reiniging	Bestuursopdracht groen 2019 ³⁾	2021	B en C	Ja	Nee
Gebouwen	MOP's 2017	2022	Klasse 2-3 (goed tot redelijk)	Ja	Nee

1) De nota integraal beheer openbare ruimte uit 2012 geeft een kapstok waaraan de andere beheerplannen zijn opgehangen. Deze nota wordt geactualiseerd in 2021. Reden waarom deze nota niet tijdiger is geactualiseerd heeft te maken met de analyse van de huidige en toekomstige benodigde budgetten in relatie tot de afname van de WSW'ers die in Landgraaf een voorname rol spelen in het op peil houden van de beeldkwaliteit van de openbare ruimte.

2) Ten opzichte van het becijferde bedrag in de nota van 2017 is met ingang van 2020 een bedrag van € 300 duizend euro bezuinigd, de intentie is om met aanbestedingsvoordelen en slimmere combinaties van werkzaamheden (bv. combineren van werkzaamheden of wachten tot wegconstructies aan de orde zijn) deze bezuiniging te effectueren zonder dat dit leidt tot achterstallig onderhoud.

3) In de bestuursopdracht groen hebben we voor de kwaliteit van het openbaar groen en de reiniging van de openbare ruimte via een externe schouw laten onderzoeken welke kwaliteit de openbare ruimte heeft, deze kwaliteit bleek met de beschikbare middelen hoger dan de door de raad vastgestelde kwaliteit, de vastgestelde kwaliteit varieert maar is gemiddeld hoger dan de door de raad vastgestelde kwaliteitsniveaus C en B, het niveau B voor de Ruggegraat en de Centra.

4) Actualisatie van het GRP in 2020 is niet haalbaar gebleken en wordt doorgeschoven naar 2021.

5) Uit de inventarisatie van de bossen blijkt dat deze klimaatbestendig gemaakt dienen te worden. De budgetten daarvoor zitten in de begroting 2021. De volgende stap in het wegwerken van het achterstallig onderhoud kan daarna (na 2021) pas gezet worden. Die bedragen zitten nog niet in de meerjarenbegroting.

6) Voor het vervangen van masten zijn minimale budgetten beschikbaar welke uitsluitend toereikend zijn om de masten die gevaar op dreigen te leveren te vervangen.

Onderhoud wegen

Jaarlijks vindt er een externe inspectie plaats naar de staat van onderhoud van de verhardingen (wegen, trottoirs, rijwielpaden, parkeerplaatsen) waarbij de CROW-systematiek wordt gehanteerd. Het vastgestelde niveau is voor de Ruggengraat en de Centra niveau B en voor de overige wegen en fietspaden

niveau C. Daarnaast vindt er een jaarlijkse knelpuntenanalyse door de eigen dienst plaats. Op basis van de inspectiegegevens en de knelpuntenanalyse bepalen we het noodzakelijke onderhoud aan de verhardingen, rekening houdend met de beschikbare budgettaire ruimte en het vastgestelde kwaliteitsniveau. Dit gebeurt in nauw overleg met de andere vakdisciplines riolen, verkeersveiligheid e.d.

In haar brief van 24 maart 2015 inzake aandachtspunten begroting 2016 gaf de provincie aan dat het onderhoud wegen op de CROW norm C moeten worden uitgevoerd. Deze CROW norm betekent dat er geen sprake van achterstallig onderhoud mag zijn en dat onvoldoende onderhoud op termijn van 3-5 jaar moet worden weggewerkt. Ten einde op termijn aan die doelstelling te voldoen zijn in de begroting van 2016 en 2017 additionele incidentele middelen van € 1,175 miljoen ter beschikking gesteld.

De inspectie die we in 2017 hebben laten uitvoeren, heeft laten zien dat met deze middelen het achterstallig onderhoud onvoldoende afneemt om aan de opgave die de provincie ons gesteld heeft te kunnen voldoen. De weginspectie heeft uitgewezen dat er volgens het gehanteerde model een extra structureel budget voor onderhoud wegen nodig is van ca. € 600 duizend om uiteindelijk de kosten en het budget in evenwicht met elkaar te brengen. We denken dat er nog een correctie door de markt op de "modelprijzen" zal blijken plus we hebben het oogmerk om nog meer dan voorheen effectiever reconstructies, verkeersveiligheidsprojecten en rioolprojecten af te stemmen met het onderhoud van de bovengrondse infrastructuur. Daarom is er voornamelijk voor de jaren 2019 en 2020 een verhoging van het budget van € 600 duizend doorgevoerd waarna vanaf 2021 structureel € 300 duizend aan extra budget ten opzichte van de uitgangssituatie 2018 is doorgevoerd. Een evaluatie in 2020 zal moeten uitwijzen of hiermee het achterstallig onderhoud in voldoende mate wordt bestreden.

Om het wegenonderhoud structureel beheersbaar te houden zoeken wij overigens ook naar duurzame oplossingen, zoals het minder toepassen van asfalt in de woonwijken. Er wordt nu vaker gekozen om asfalt te vervangen door gebakken klinkers. Een rijbaan die bestaat uit gebakken klinkers behoeft slechts één keer in de 35 jaar te worden herstraat terwijl asfalt intensiever onderhoud nodig heeft. Naast het jaarlijks onderhoud door scheurvulling en reparatievakken zal eens in de 17,5 jaar de toplaag vervangen worden en om de 35 jaar de complete asfaltconstructie. De investering voor het toepassen van gebakken klinkers is ten opzichte van asfalt iets hoger, maar deze wordt terugverdiend door lagere onderhoudskosten en de restwaarde (opnieuw toepassen) van het bestratingsmateriaal. Nog een voordeel is dat reparatievakken vrijwel onzichtbaar hersteld kunnen worden.

Vanaf 2020 is er nog een andere wijziging in de begroting verwerkt. Het betreft de financiële verwerking van het vervangen van complete asfaltconstructies. Deze vervangingsinvesteringen zijn tot en met 2019 als onderdeel van het onderhoudsprogramma direct ten laste van de exploitatie gebracht in het kader van onderhoud. Vanaf 2020 worden deze investeringen, die in omvang ca. 60% van het beschikbare totaalbudget voor onderhoud uitmaken, daadwerkelijk geïnvesteerd en afgeschreven. Er is hierdoor – zei het in afnemende mate – sprake van een ontlasting van de gemeentebegroting.

Met betrekking tot de recreatief-toeristische fietspaden in het buitengebied is vanaf de vorige begroting (2019) een extra structureel bedrag van € 65 duizend opgenomen. De eerste resultaten hiervan zijn in de loop van 2019 zichtbaar geworden en wij zullen met deze inhaalslag verder gaan.

Financiële consequenties en vertaling in de begroting

<i>bedragen x € 1.000</i>				
Omschrijving	2021	2022	2023	2024
Lasten wegen, trottoirs en fietspaden	2.015	2.068	2.084	2.101

Onderhoud groen

Het Groenstructuurplan (2003) geeft een lange termijnvisie (30 jaar, met actualisatie om de 10 jaar) op de gewenste ontwikkeling van het openbaar groen in de openbare ruimte binnen de bebouwde kom en het buitengebied van Landgraaf. Op basis van het Groenstructuurplan is door de raad in 2012 het integraal beheerplan openbare ruimte 2012–2017 vastgesteld. In het daaraan gekoppelde uitvoeringsplan is dit vertaald in twee beeld(kwaliteit)bestekken: wegbermen- en groenonderhoud. In 2017 is het nieuwe Groenstructuurplan vastgesteld met een looptijd tot 2025.

In 2014 is het bomenbeheerplan 'de bomennota' door de raad vastgesteld. Op basis hiervan wordt het volledig bomenareaal beheerd. De bossen zijn niet opgenomen in het bomenbeheerplan. Het beheer en onderhoud van de bossen is ondergebracht bij Stichting Bosbeheer Landgraaf (SBL). De mate waarin herplanting en onderhoud van de bomen kan plaatsvinden buiten de minimale vorm (monitoren boomveiligheid en de daaruit voortvloeiende noodzakelijke werkzaamheden) waarin dat nu gebeurt, is afhankelijk van de beschikbaarheid van middelen. Bij de begroting 2017 is hiervoor voor de jaren 2017 t/m 2019 jaarlijks additioneel € 50 duizend ter beschikking gesteld. Voor 2018 en 2019 zijn deze bedragen verhoogd tot € 65 duizend. Vanaf 2020 is het budget structureel met € 65 duizend verhoogd. Naast de structurele verhoging van het budget is incidenteel een bedrag van € 460 duizend verdeeld over de jaren 2018 en 2019, ter beschikking gesteld voor het wegwerken van de achterstalligheid in het beheer en de herplanting van bomen. De besteding van deze middelen kent een uitloop naar 2020.

In de begroting van 2019 zijn de areaaluitbreidingen als gevolg van de aanleg van de Buitenring Parkstad Limburg (groencompensatie) alsmede de areaaluitbreidingen als gevolg van het WOP NL verwerkt, waarmee het budgettaire kader op orde zou moeten zijn.

Er zijn twee ontwikkelingen die in samenhang met elkaar zorgen voor een verontrustend beeld over het groenonderhoud in relatie tot de budgettaire kaders, te weten de afname van de instroom van WSW'ers en de verboden op het gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen. Dit leek ten tijde van de begroting 2020 tot een noodzakelijke verhoging van het budget van – op termijn – € 1 miljoen te leiden. Uit deze zorg is een bestuursopdracht gevloeid waarvan de resultaten inmiddels aan de raad zijn gepresenteerd. De uitkomsten van deze bestuursopdracht laten zien dat er slechts een bedrag van € 78 duizend structureel extra benodigd is. Dit bedrag is met ingang van deze begroting dan ook in de begrotingscijfers opgenomen.

In de bossen heeft eind 2019 een inventarisatie plaatsgevonden. Deze inventarisatie laat zien dat we een inhaalslag moeten plegen om de bossen klimaatbestendig te maken en om aan de wettelijke verplichting te blijven voldoen (wet Natuurbescherming). Deze inhaalslag wordt uitgevoerd in de winters van 2020–2021 en de daarop volgende winter 2021–2022. In de eerste winter worden de risicovolle bomen aangepakt en vervangen door klimaatbestendige boom- en struiksoorten. Hiervoor is eenmalig een bedrag van € 275 duizend benodigd, dit is in deze begroting als investering opgenomen.

In de winter van 2021–2022 wordt de tweede fase van het bosherstel uitgevoerd, dit betreft het uitvoeren van dunningen. De laatste jaren heeft onderhoud voornamelijk uit calamiteitenbeheer bestaan als gevolg van het veranderende klimaat. Bomen die zich jarenlang gezond op een plek hebben kunnen ontwikkelen sterven af vanwege de droge en hete zomers. Voor de werkzaamheden in de winter 2021–2022 is eenmalig een bedrag van € 250 duizend nodig. Dit bedrag wordt als investering opgenomen voor de begroting van 2022.

Na uitvoering van de dunningen kunnen we de bossen vanaf 2023 weer beheren door uitvoering van regulier onderhoud. Voor de duurzame instandhouding van de bossen vanaf 2023 is een structurele verhoging van het onderhoudsbudget nodig. Tijdens de uitvoering van de dunningen wordt bepaald in welke mate het structureel onderhoudsbudget voor de bossen verhoogd dient te worden vanaf 2023.

Financiële consequenties en vertaling in de begroting

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2021	2022	2023	2024
Lasten openbaar groen en groen in het buitengebied	1.516	1.537	1.552	1.566

Riolering en waterhuishouding

Het onderhoud aan riolering en hieraan gelieerde voorzieningen vindt plaats op basis van het Integraal Stedelijk Waterplan (ISW). Het ISW, dat een planperiode heeft van 4 jaar (2017 –2020, is in oktober 2016 door de raad vastgesteld. Het nieuwe ISW is breder van opzet en omvat ook de hemelwater- en grondwaterproblematiek. Dit brengt in de komende jaren veel extra infrastructurele investeringen met zich mee, waardoor ook het areaal aan voorzieningen stijgt. Die inspanning is noodzakelijk gelet op vigerende wettelijke bepalingen en de ambitie van de gemeente om wateroverlast te beperken en de waterhuishouding te verduurzamen. Hierdoor neemt logischerwijs ook het noodzakelijke onderhoud meerjarig toe. Op basis van het ISW wordt een forse inspanning geleverd ten aanzien van de kwaliteit van het rioolstelsel en hieraan gelieerde voorzieningen. In het kader van klimaatadaptatie zal er een afstroomgebiedenkaart vervaardigd worden waar per afstroomgebied de maatregelen voor de afvoer van hemelwater, zowel bovengronds als ondergronds, worden voorgeschreven. Als basis voor de kostenberekening dient het aan het ISW gekoppelde Kostendekkingsplan (KDP). Voor deze begroting geldt dit KDP nog steeds als basis. Bijstelling kan plaatsvinden in de loop van 2021.

Financiële consequenties en vertaling in de begroting

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2021	2022	2023	2024
Lasten riolen en waterhuishouding	2.901	2.964	3.035	3.047

Onderhoud elementenbeheer

Onder de noemer “elementen” verstaan wij het gemeentelijke areaal aan inrichtingselementen in de openbare ruimte zoals lichtmasten, verkeersregelinstantaties, verkeersborden, paaltjes, zitbanken e.d. Onderhoud voor een aantal elementen, zoals VRI’s en openbare verlichting gebeurt op basis van onderhoudsprogramma’s.

In januari 2016 is de nieuwe beleidsnota openbare verlichting door de raad vastgesteld. Daarin zijn o.a. maatregelen en activiteiten opgenomen om noodzakelijke vervangingen van lichtmasten mogelijk te maken en versneld conventionele verlichting te vervangen door LED-verlichting. Hiervoor wordt een deel van de door de nieuwe, lagere, aanbesteding vrijgekomen middelen ingezet.

Financiële consequenties en vertaling in de begroting

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2021	2022	2023	2024
Lasten elementen (openbare verlichting, vri’s en bankjes)	504	515	516	517

Reiniging

Alhoewel reiniging geen direct onderhoud aan kapitaalgoederen betreft, is dit onderhoud noodzakelijk voor een goed gebruik van de kapitaalgoederen en ter voorkoming van overlast. De gemeentelijke

kapitaalgoederen staan immers ten dienste van de burgers en moeten door hen dan ook normaal gebruikt kunnen worden.

Financiële consequenties en vertaling in de begroting

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2021	2022	2023	2024
Lasten straatreiniging en onkruidbestrijding	329	333	338	341

Onderhoud gebouwen

In de jaren t/m 2016 is er voor de financiering van het onderhoud van gebouwen gewerkt met onderhoudsreserves. De reden hiervoor lag in de vroegere ombuigingen op het onderhoud waardoor er niet meer conform meerjarenonderhoudsplannen (MOP's) kon worden gewerkt. In haar brief van 24 maart 2015 inzake aandachtspunten begroting 2016 gaf de provincie m.b.t. het kwaliteitsniveau onderhoud kapitaalgoederen aan dat er sprake is van een ondergrens voor wat betreft het vast te stellen onderhoudsniveau van kapitaalgoederen: het minimale niveau waarop nog geen kapitaalvernietiging plaatsvindt. Daarbij werd tevens aangegeven dat de lasten van groot onderhoud op twee manieren verwerkt kunnen worden in de begroting:

- de lasten worden in het jaar van uitvoering direct ten laste van de exploitatie gebracht;
- de lasten komen ten laste van een vooraf gevormde voorziening (artikel 44 lid 1c BBV) in het geval de lasten gelijkmatig verdeeld worden over verschillende begrotingsjaren.

In 2016 is de aanpassing van de systematiek uitgewerkt. Als basis voor het onderhoud zijn voor de accommodaties nieuwe MOP's opgesteld. Het kleine, jaarlijkse onderhoud uit de MOP's is opgenomen in de exploitatie en voor het groot onderhoud zijn per accommodatie voorzieningen gevormd. Het restant van de voor onderhoud beschikbare budgetten wordt jaarlijks gestort in de onderhoudsreserve om niet-voorzien, en dus niet in de MOP's opgenomen onderhoudskosten/calamiteiten, te kunnen opvangen. In de programmabegroting 2018 is de financiële vertaling de eerste keer tot uitdrukking gekomen. In 2019 is deze lijn voortgezet. Er is opnieuw tegen het licht gehouden welk deel van het onderhoud via de onderhoudsvoorziening dient te lopen en welk gedeelte van de onderhoudswerkzaamheden via de exploitatie moet worden afgewikkeld op basis van de regelgeving.

De verdeling tussen het jaarlijks terugkerend onderhoud en de stortingen in de voorziening voor het onderhoud wijzigde in 2019 wezenlijk maar per saldo zijn de MOP's binnen het financieel kader vertaald. Daarbij dient aangetekend dat de geprognosticeerde stand van de voorzieningen voor de accommodaties afneemt. In 2020 heeft er een evaluatie plaatsgevonden van het accommodatiebeleid en heeft de raad de nota 'Evaluatie en vooruitblik accommodatiebeleid' vastgesteld. Voor het jaar 2020 en 2021 zijn de stortingen in de voorzieningen stabiel gehouden. In de loop van 2020 zullen duurzame meerjarenonderhoudsplannen worden vastgesteld inclusief voorstellen ter verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed. Financiële consequenties en vertaling in de begroting:

bedragen x € 1.000

Omschrijving	2021	2022	2023	2024
Lasten accommodaties (stortingen in MOP's)	488	488	488	488

2.2.6 Grondbeleid

Beleidskader

Het gemeentelijke grondbeleid is vastgelegd in de in 2014 door de raad vastgestelde, en in 2020 te actualiseren, Grondnota. Hierin presenteren en analyseren we de ontwikkelingen op het gebied van beleid, planontwikkeling en vermogenspositie in een samenhangend geheel. Wij focussen daarbij op de volgende ruimtelijke speerpunten:

- Verbetering van de woon- en leefkwaliteit in de centra en de openbare ruimte,
- Herstructurering van buurten en bedrijventerreinen, en
- (Vrijtijds)economie en evenementen.

Grondbeleid is een belangrijk instrument om doelstellingen op het gebied van ruimtelijke ordening, volkshuisvesting, economie, milieu en maatschappelijke versterking te realiseren.

De demografische ontwikkelingen en de gewenste versterking van de economische structuur voor de komende 30 jaar zijn daarbij leidend om de positie van de gemeente op de lange termijn te versterken. Het woningbouwprogramma maakt onderdeel uit van de regionale woonvisie Parkstad Limburg. Tevens zijn er binnen Parkstad afspraken gemaakt over de invulling van de herstructureringsopgave.

Een belangrijk instrument voor de uitvoering van het grondbeleid is de Grondexploitatiewet (GREX). Doelstelling van deze wet is een goede regeling voor kostenverhaal, binnen-planse verevening en locatie-eisen bij particuliere grondexploitaties. Belangrijk daarbij is dat het stelsel rechtszekerheid biedt en speculanten niet meer de kans geeft het kostenverhaal te ontwijken. De laatste jaren is een tendens zichtbaar dat de ontwikkelaars de risico's niet alleen willen dragen maar de gemeenten een aandeel nemen in de risico's. In de wet blijft vrijwillige samenwerking voorop staan, in welke vorm dan ook, omdat gebleken is dat gemeenten en particuliere eigenaren daar de voorkeur aan geven. Daarnaast zijn ook de Wet voorkeursrecht gemeenten en de Onteigeningswet instrumenten die wij wanneer nodig zullen inzetten.

Het besluit van de raad om de bestemmingsreserve gerealiseerde winsten grondexploitaties op te heffen en het saldo toe te voegen aan de Algemene Reserve heeft gevolgen voor het gemeentelijke grondbeleid, aangezien er minder financiële ruimte is voor nieuw beleid. Het saldo van voor- en nadelen van verspreide percelen worden nu verrekend met de Algemene Reserve.

De gemeente staat de komende jaren voor een grote transformatieopgave. Deze opgave vindt onder andere zijn weerslag in de door de raad vastgestelde Wijkontwikkelingsplannen, de nota Samen Slim sleutelen aan de Stad, waarin met name aandacht is voor de wijkacupunctuur en de projecten voortkomende uit de Regiodeal. Het betreft dan met name inbreidingsplannen die sluiten met een exploitatietekort. Op basis van de kenmerken van deze 'regiodeal-projecten' is het instrument van grondexploitatie het geëigende middel om deze projecten van de grond te krijgen. De ervaring leert dat de overheid de regierol op zich dient te nemen indien er sprake is van een verhoogd risicoprofiel. In dit kader is het van belang dat de gemeente ook in de toekomst over toereikende financiële middelen beschikt voor deze opgave.

Verwerving en beheer

De gemeente voert een strategisch aankoopbeleid met betrekking tot onroerende zaken. We kopen selectief aan, gericht op de realisering van ruimtelijke plannen zoals opgenomen in de wijkontwikkelingsplannen, de nota "Samen Slim sleutelen aan de Stad" en projecten voortkomende uit de Regiodeal. Onderdeel van het aankoopbeleid is ook het op peil houden van de voorraad agrarische gronden. Bij gewenste ruimtelijke ontwikkelingen zijn agrariërs vaak alleen bereid om de door de gemeente benodigde gronden te verkopen indien zij hiervoor ruilgronden terugkrijgen. Een adequate

voorraad agrarische grond is ook noodzakelijk wanneer bij ruimtelijke plannen (bijvoorbeeld aanleg infrastructuurle voorzieningen) een natuurcompensatieplan dient te worden opgesteld en uitgevoerd.

In 2021 besteden wij ook verder aandacht aan het terugdringen van het onrechtmatig grondgebruik. Daarbij wordt de oude situatie hersteld of, indien de situatie dit toelaat de gronden verkocht of verhuurd. Daarnaast heeft de verkoop van openbaar groen onze aandacht.

Bij de controle van de jaarrekening 2018 zijn wij er door de accountant op gewezen dat er beter inzicht dient te komen in de omvang van onze eigendommen en de daaraan toe te rekenen waarde. We hebben deze administratie op orde gebracht en in de jaarrekening 2019 is de balanswaarde van de voorraad en de werkelijk aanwezige voorraad op elkaar afgestemd. We zien hierbij (nog) geen aanleiding om de waarde van de gronden die voor strategische doeleinden zijn aangekocht voor Parkheide Zuid alsmede gronden gelegen aan de Moltweg, Kleikoeleweg en Grensstraat aan te passen. De strategische doelen zijn nog altijd valide.

Planontwikkeling

Bij ruimtelijke plannen maken wij een onderscheid tussen herstructureringslocaties en ontwikkelingslocaties. Doelstelling van herstructurering is het kwalitatief verbeteren van de woonomgeving, de woningvoorraad en de centrum- en welzijnsfuncties. Deze locaties worden vaak gekenmerkt door een versnippering van eigendomsposities, waardoor het voeren van een eigen grondexploitatie grote risico's met zich meebrengt. In voorkomende gevallen kiest de gemeente er zo veel mogelijk voor om met een ontwikkelende partij een exploitatieovereenkomst aan te gaan. Rendement en risico van de exploitatie dragen we zo beide over aan de exploitant waarbij de gemeente de kosten voor de te treffen voorzieningen van openbaar nut toch kan doorberekenen aan de exploitant. Om planvorming in deze tijd toch mogelijk te maken nemen we in voorkomende gevallen in herstructureringslocaties (bedrijfslocaties) (deels) grondexploitaties ter hand.

Vanwege de krimppogave en de gemaakte afspraken binnen de regionale woonvisie Parkstad Limburg zijn er nu geen (grote) ontwikkelingslocaties. Binnen een ontwikkelingslocatie heeft de gemeente veelal al een substantiële eigendomspositie of kan zij haar positie binnen deze locatie versterken door gronden aan te kopen. Het voeren van een grondexploitatie brengt dan minder risico's met zich mee. In die gevallen kan de gemeente de grondexploitatie zelf ter hand nemen. Het ontwikkelrisico (afzet van de bouwrijp gemaakte kavels) blijft dan bij de gemeente evenals het becijferde rendement op de ontwikkeling. De financiële vertaling van het risico (afzet en/of vertraging) wordt bij het opkomen ervan aan de Raad voorgelegd middels een bijgestelde exploitatieopzet.

Financieel kader

Met betrekking tot de prijsvorming bij aan- en verkopen gaan we uit van een marktconforme benadering, met dien verstande dat de aankopen plaatsvinden binnen de vigerende wettelijke kaders. Daarbij maken wij uiteraard gebruik van de geboden (wettelijke) instrumenten.

Bij de waardering van het gemeentelijke grondbezit maken wij onderscheid tussen grondexploitaties en de zogenaamde 'ijzeren voorraad' gronden.

- De grondexploitaties waarderen we volgens de historische verkrijgingsprijs waarop de bewerkingskosten en de opbrengst verkopen worden gesaldeerd. Voor toekomstige grondexploitaties is de verwachting dat deze verliesgevend zullen zijn gelet op de eerder geschetste opgave. Per project zullen we bezien of de middelen die beschikbaar zijn in het kader van de transformatie-opgave ingezet (kunnen) worden.
- De overige gronden, vnl. agrarische percelen (de 'ijzeren voorraad') worden eveneens gewaardeerd op de historische verkrijgingsprijs. Herwaardering is conform het Besluit Begroting en

Verantwoording (BBV) niet toegestaan. De boekwaarde van de grond op de balans loopt in gevallen niet in de pas met de economische waarde. Het verschil komt pas tot uiting bij verkoop waarbij de saldi worden verrekend met de Algemene Reserve.

In 2021 hebben wij nog één lopende grondexploitatie: Fresh Valley, fase 1. Deze grondexploitatie wordt gezamenlijk met LHB (Limburgse Herstructureringsmaatschappij voor Bedrijventerreinen)² gevoerd. De feitelijke werkzaamheden (sanering, sloop, infrastructuur) m.b.t. de grondexploitatie zijn nagenoeg afgerond. Er dienen nog enkele kavels verkocht te worden. Naast de feitelijke afronding van grondtransacties staat 2020 en verder in het teken van de verrekeningen van de opbrengsten met LHB, die ter realisering van deze grondexploitatie een risicodragend kapitaal hebben ingebracht. Deze verrekeningen maken deel uit van de grondexploitatie. We verwachtten initieel dat de grondexploitatie een tekort zou opleveren van € 100 duizend. Hiervoor is in 2016 een voorziening gevormd ten laste van de reserve gerealiseerde winsten grondexploitaties. Op basis van de geactualiseerde prognoses ten aanzien van nog te besteden en nog te ontvangen bedragen is bij de jaarrekening 2017 de voorziening in zijn geheel vrij gevallen. Het mogelijke verlies op deze grondexploitatie is gecompenseerd door een bijdrage van € 100 duizend van Parkstad Limburg voor het verlengen van de Vogelzankweg, onderdeel van de exploitatie. Dit bedrag is gestort in de reserve gerealiseerde winsten grondexploitaties. Daarmee is de grondexploitatie feitelijk kostendekkend. De boekwaarde per 31 december 2019 bedraagt ruim € 298 duizend.

---

² Van oorsprong was LHB een onderdeel van LIOF/Provincie, maar is inmiddels opgegaan in de provincie.

2.2.7 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In deze paragraaf beoordelen wij in de eerste plaats de mate waarin de benodigde weerstandsbehoefte groot genoeg is om de geïnventariseerde risico's af te dekken. We doen dit door eerst goed uit te leggen hoe we weerstandsratio berekenen. Die wijze van berekenen is vastgelegd in de Nota weerstandsvermogen en risicomanagement 2014. De raad heeft die berekeningswijze en de daarbij te hanteren normering vastgesteld per raadsvoorstel.

Vervolgens berekenen we actuele weerstandsratio door de weerstandsbehoefte (noemer) aan de hand van de gepresenteerde 4eW in de programma's af te zetten tegen de weerstandscapaciteit (teller).

Daarna nemen we in deze paragraaf de verplichte BBV financiële kengetallen op.

Beleid weerstandsratio

De indicator aan de hand waarvan we kunnen beoordelen of we in staat zijn risico's financieel op te vangen betreft de weerstandsratio. Die ratio is de verhouding tussen de weerstandscapaciteit (teller) en de weerstandsbehoefte (noemer).

$$\text{RATIO} = \frac{\text{weerstandscapaciteit}}{\text{weerstandsbehoefte}}$$

De weerstandsbehoefte is de som van de financiële restrisico's. Het restrisico stellen we vast door de maximale financiële impact van een risico te vermenigvuldigen met een kanspercentage (%). Dat is de kans dat het risico op komt en de kans dat het risico, als het op komt, ook maximaal op komt. We hanteren hierbij de volgende indeling:

Kans-inschatting	Percentage
Zeer hoog	100%
Hoog	75%
Gemiddeld	50%
Laag	25%
Zeer laag	10%

Max impact * Kanspercentage = Financieel rest-risico

Het inschatten van de maximale impact & kans per risico is geen exacte wetenschap. Dat betekent dat in de toelichting er een nadere onderbouwing dient te worden gegeven over de aannames die zijn gedaan om te komen tot de kans inschatting (zeer) hoog, midden of (zeer) laag. Door periodiek telkens op dezelfde systematische wijze de risico's te inventariseren en de inventarisatie te bespreken met directie, management en college proberen we de inventarisatie van de weerstandsbehoefte, die deels gebaseerd is op subjectieve aannames, zoveel als mogelijk te objectiveren.

We passen de 80/20 regel toe bij het inventariseren van de risico's. Dat betekent dat 20% van de risico's 80% van de financiële impact kan hebben. Dat betekent tevens dat 80% van de niet op papier geïnventariseerde kleinere operationele risico's 20% financiële impact kunnen hebben. Door te focussen op de 20% majeure risico's leggen we op het bestuurlijke niveau de aandacht neer waar die moet liggen. We houden er dus rekening mee dat we i.h.k.v. de berekening van de weerstandsratio 20% van de weerstandsbehoefte niet hebben geïnventariseerd en tellen die 20% dus op bij het ge-inventariseerde financiële restrisico.

De weerstandscapaciteit, ook wel genoemd het weerstandsvermogen, betreft de omvang van de financieel beschikbare middelen die we in kunnen zetten om de financiële gevolgen van de daadwerkelijk opkomende risico's in enig jaar op te kunnen vangen zonder dat dit **per direct** impact heeft op het vastgestelde beleid. Dit betreft zowel structurele ruimte in de baten en/of lasten in de exploitatie alsook incidentele ruimte in de vorm van reserves of de post onvoorzien in de exploitatie. Omdat Landgraaf de tarieven voor leges, afval- en riolen al zo veel als mogelijk kostendekkend vaststelt beperkt de ruimte in de exploitatie zich tot de post onvoorzien die uit een jaarlijkse incidentele post bestaat van € 145 duizend en een structurele post van € 30 duizend. We hanteren in tegenstelling tot de begroting 2020, maar in lijn met de afspraken zoals die worden opgenomen in de nieuwe nota weerstandsvermogen en risicomanagement, die eind van het jaar ter actualisering aan de raad wordt aangeboden, voortaan de stand van 31 december van het jaar omdat geraamde onttrekkingen in de loop van het jaar niet meer ter beschikking staan ter afdekking van gedurende het jaar opkomende risico's.

De vermogenscomponenten die we meenemen in de berekening van de weerstandscapaciteit beperken we tot:

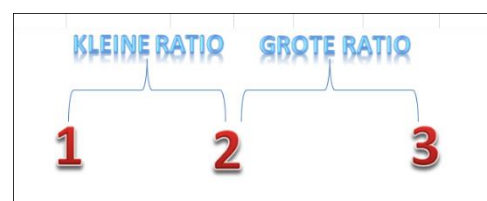
- De algemene reserve
- De bestemmingsreserves
- De egalisatiereserves

Stille reserves³, onderhoudsreserves en afschrijvingsreserves nemen we dus niet mee omdat die of niet altijd op korte termijn effectief vrij te maken zijn (stille reserves), beklemd zijn ter dekking van de afschrijvingslasten van een investering (afschrijvingsreserves) of omdat deze op korte termijn opgeheven worden (onderhoudsreserves).

De kleine (r) en de grote (R) weerstandsratio. Als weerstandsratio's hanteren we een kleine (r) en een grote ratio (R) waarbij in de kleine ratio de weerstandsbehoefte alleen wordt afgezet tegen de algemene reserve. In de grote ratio rekenen we ook de posten onvoorzien in de exploitatie en de bestemmingsreserves en de egalisatiereserves tot de weerstandscapaciteit.

De normering van de ratio's.

De kleine ratio moet zich bewegen tussen de 1 en de 2. De grote ratio tussen de 2 en de 3 aldus het Landgraafse beleid. De hoogte van de kleine (r) en grote (R) ratio kunnen dus niet los gezien worden van elkaar. Een grote ratio (R) van 4 lijkt erg hoog maar indien die gepaard gaat met een kleine ratio (r) van 0,4 is er wellicht toch reden tot zorg. Is het dan niet tijd kritisch te kijken naar de omvang en hoeveelheid van de bestemde reserves. Een grote ratio (R) van 2,5 is meer dan robuust (=2) maar niet extreem hoog. Als dat echter samen gaat met een kleine ratio van 2,3 dan komt de vraag op of we toch niet te veel algemene reserves achter de hand houden.

Beide ratio's dienen daarom in samenhang met elkaar te worden beschouwd. Valt een score te laag of te hoog uit dan is dat in eerste aanleg reden tot nadere analyse. Of er bijgestuurd dient te worden op dat moment zal ook afhangen van de hoogte van de andere ratio. Onderstaand geven we per scenario van de ratio een **mogelijke** bijstuurmaatregel zoals we die ook hebben opgenomen in de Nota Weerstandsvermogen en Risicomanagement 2014.

³ In de Nota weerstandsvermogen en risicomanagement 2014 staat dat we de stille reserves wel mogen meenemen maar we doen dit al enkele jaren niet meer vanwege de niet realiseerbaarheid van de vrijval van die stille reserves op de termijn waarop die ruimte nodig is i.h.k.v. risico-afdekking.

kleine ratio (r)	grote ratio (R)	analyse	mogelijke maatregel
r<1	R<2	De weerstandsratio is onder de maat	Beoordelen mogelijkheden weerstandscapaciteit te verhogen of risico's (= behoefte) te verkleinen
r>2	R>3	De weerstandsratio is boven de maat	Beoordelen mogelijkheden inzetten deel weerstandscapaciteit voor nieuw beleid
r<1	R>3	De weerstandsratio is aan de maat maar de algemene reserve is te beperkt	Beoordelen mogelijkheid aanvullen algemene reserve
r>2	R<3	De weerstandsratio is aan de maat maar de algemene reserve is mogelijk onnodig groot	Beoordelen mogelijkheid herbestemmen deel algemene reserve
1 < r < 2	2 < R < 3	De weerstandscapaciteit is aan de maat	

De ratio is berekend met veel aannames en inschattingen. Inschatten van risico's is immers geen exacte wetenschap. Dit noodzaakt tot behoedzaamheid alvorens concrete maatregelen te nemen. Door de eenduidige systematische manier van berekenen en weergeven van de weerstandsratio zorgen we dat we opeenvolgend berekende ratio's onderling kunnen vergelijken en trends zichtbaar worden.

Berekening weerstandsratio 2021–2024

Totale beschikbare weerstandscapaciteit

Voor wat betreft de vermogensbestanddelen in de weerstandscapaciteit hebben we in afwijking van het beleid, dat aan geeft dat het gemiddelde moet worden gekozen tussen 1 januari en 31 december, maar in lijn met de ratio zoals opgenomen in de primitieve begroting 2020 (boekwerk) en de eind 2020 nieuw vast te stellen Nota risicomanagement, de stand per 31 dec van het betreffende jaar genomen. We zijn hiermee consistent met de ratio zoals gepresenteerd in de begroting 2020.

De totale weerstandscapaciteit bestaat zoals is aangegeven uit de vermogenscomponent en de eventuele ruimte in de exploitatie.

(x € 1000)						
Weerstandscapaciteit vermogen per 31/12	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Algemene reserve	15.689	8.207	8.609	9.076	10.824	12.592
Bestemmingsreserves	13.049	11.888	11.384	11.500	11.615	11.727
Egalisatiereserves	2.863	4.700	3.968	4.077	3.955	4.429
Totaal	31.601	24.795	23.961	24.653	26.394	28.748

(x € 1000)				
Weerstandscapaciteit exploitatie	2021	2022	2023	2024
Onvoorzien incidenteel	145	145	145	145
Onvoorzien structurele ruimte B	30	60	90	120
Totaal	175	205	235	265

Weerstandsbehoefte 2021-2024

De weerstandsbehoefte is per programma geïnventariseerd en in de 4eW van ieder programma toegelicht. Tellen we de som van de per programma geïnventariseerde restrisico's bij elkaar op en verhogen we dat met 20% voor de niet geïdentificeerde risico's dan hebben we het totaal van de benodigde weerstandsbehoefte.

(x € 1000)

Nr	Programma	2021	2022	2023	2024
0	Bestuur	1.278	2.928	3.853	5.078
1	Veiligheid	2.079			
2	Verkeer, vervoer en waterstaat				
3	Economie				
4	Onderwijs				
5	Sport, cultuur en recreatie	158	233	294	340
6	Sociaal domein	884	1.921	2.568	3.138
7	Volksgesondheid en milieu	146	64	64	64
8	Volkshuisvesting , ruimtelijke ordening VHROSV	105	105	105	105
Totaal weerstandsbehoefte programma's		4.650	5.251	6.884	8.725
Opzetpercentage voor kleine en onvoorziene risico's (20%)		930	1.050	1.377	1.745
Totaal weerstandsbehoefte		5.580	6.301	8.261	10.470

Weerstandsratio 2021-2024

Zetten de weerstandscapaciteit vervolgens af tegen de weerstandsbehoefte dan hebben we de weerstandsratio. De kleine ratio beperkt zich tot de algemene reserve als weerstands-capaciteit. Bij de grote ratio worden de bestemmingsreserves en egalisatiereserves en de ruimte in de exploitatie meegeteld.

(x € 1000)

Weerstandsratio per 31/12	2021	2022	2023	2024
Weerstandscapaciteit klein	8.609	9.076	10.824	12.592
Weerstandscapaciteit groot	24.136	24.858	26.629	29.013
Weerstandsbehoefte	5.580	6.301	8.261	10.470
Kleine ratio r	1,5	1,4	1,3	1,2
Grote ratio R	4,3	3,9	3,2	2,8

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de kleine ratio zich alle jaren bevindt binnen de bandbreedte maar meerjarig wel daalt. Die daling is ondanks de langzaam meerjarig stijgende algemene reserve het gevolg van de eveneens sterk oplopende weerstandsbehoefte.

De stijging van de weerstandscapaciteit is het gevolg van de structurele storting van € 1,75 mln. De toename van de risico's meerjarig is met name toe te rekenen aan de onzekerheden over de nu geraamde baten van de algemene uitkering en de herverdeling van die middelen aan de hand van een nieuw verdeelmodel.

De grote weerstandsratio ligt in 2021 ruim boven de signaleringsbandbreedte van 2-3 maar ook die daalt in het laatste jaar tot binnen de bandbreedte. Op het moment dat er risico's in enig jaar opkomen zullen die nagenoeg altijd gedekt dienen te worden uit de algemene reserve. Dat betekent dus ook dat de meerjarig geraamde stand van de reserves zoals weergegeven nog geen rekening houdt met die daadwerkelijk opkomende risico's. Tegelijkertijd komen er ook bijna ieder jaar voordelen op die de algemene reserve extra versterken. Ook die voordelen zijn, omdat ze nu niet bekend zijn, niet geraamd.

De voorlopige deelconclusie is dan ook dat de weerstandscapaciteit op dit moment aan de maat is maar ook dat er geen ruimte is om een deel van de structurele storting in de algemene reserve te laten vrijvallen t.b.v. de exploitatie en te dekken nieuw beleid.

Verplichte BBV Kengetallen

De set van financiële kengetallen is vastgelegd in een daartoe strekkende ministeriële regeling.

Deze ratio's zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Kengetal							Categorische indeling provincie		
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Cat. A	Cat. B	Cat. C
Netto schuldquote.	58,8%	48,8%	60,0%	61,6%	63,4%	56,4%	<90%	90-130%	>130%
Netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen.	49,9%	41,7%	52,2%	53,7%	55,9%	49,4%	<90%	90-130%	>130%
Solvabiliteitsratio.	33,3%	30,9%	27,3%	26,7%	26,9%	29,2%	>50%	20-50%	<20%
Grondexploitatie.	3,2%	3,0%	3,0%	2,9%	2,9%	2,9%	<20%	20-35%	>35%
Structurele exploitatieruimte	-3,3%	-4,4%	0,2%	1,0%	1,5%	2,0%	begr.pos.	begr.neutr.	begr.neg.
Belastingcapaciteit	101,2%	100,8%	107,55%	107,55%	107,55%	107,55%	<95%	95-105%	>105%

De provincie deelt de kengetallen in drie categorieën in, maar geeft hier geen kwalificatie aan, omdat de normering een eigen gemeentelijke keuze is. Wel kan over het algemeen worden gesteld, dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest.

Netto schuldquote: De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast t.o.v. de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie. Hierbij wordt verschil gemaakt tussen de schuldquote in - en exclusief doorgeleende gelden (verstrekte leningen). Onze schuldquote is t.o.v. voorgaande jaren behoorlijk gestegen maar wel nog steeds aan de maat (cat A). Dit is een direct gevolg van het meer moeten aantrekken van leningen.

Solvabiliteitsratio: Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onze solvabiliteitsratio daalt maar bevindt zich nog steeds in de categorie B. Dat komt omdat we meer schuld op de balans hebben staan a.g.v. het aantrekken van meer vreemd vermogen.

Grondexploitatie: Dit kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale geraamde baten. De boekwaarde van de grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. We hebben momenteel maar een grex project Fresh Valley. Ons kengetal geeft daarom zoals te verwachten aan dat hiervoor slechts een gering risico bestaat.

Structurele exploitatieruimte: Hiermee wordt aangegeven hoe groot de structurele exploitatieruimte is door de totale baten te vergelijken met de structurele baten en lasten. Op grond van artikel 19 van het BBV wordt een overzicht van incidentele baten en lasten per programma gevraagd. Deze specificatie is opgenomen in hoofdstuk 3.3.2. Dit saldo afgezet tegen de totale baten geeft het gevraagde percentage. Zoals u ziet geeft de indicator aan dat er in 2020 nog geen sprake is van een structureel evenwicht in de begroting maar dat evenwicht wordt wel gerealiseerd in 2021 en verder. Dit is in lijn met de toelichting zoals gegeven in hoofdstuk 1 waarin wij u uitleg hebben gegeven over de ontwikkeling van ons formele en structureel, reëel exploitatiesaldo.

Belastingcapaciteit: Dit kengetal geeft een grove indicatie in welke mate de gemeente de gemeentelijke belastingopbrengsten kan verhogen om financiële tegenvallers op te vangen c.q. ruimte te creëren voor

nieuw beleid. De indicatieve ruimte die de gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt berekend door de gemiddelde woonlasten van een gezin met een eigen huis in Landgraaf af te zetten tegen de gemiddelde woonlasten van een gezin in Nederland.

Geprognosticeerde balans

De wijziging van de hiervoor genoemde ministeriële regeling heeft ook betrekking op het opnemen van de geprognosticeerde begin- en eindbalans in de begroting en meerjarenraming, welke eveneens in de paragraaf moet worden opgenomen. Gelet op de sterke relatie van dit onderdeel met de paragraaf Financiering, in het bijzonder het EMU-saldo, hebben wij de berekening en specificatie van de geprognosticeerde begin- en eindbalans opgenomen in de paragraaf financiering. Korthedshalve verwijzen wij naar deze paragraaf. De berekeningen van de meerjarige financiële kengetallen zijn, voor zover van toepassing, vanaf ook gebaseerd op de meerjarige geprognosticeerde balans, zoals weergegeven in de paragraaf financiering.

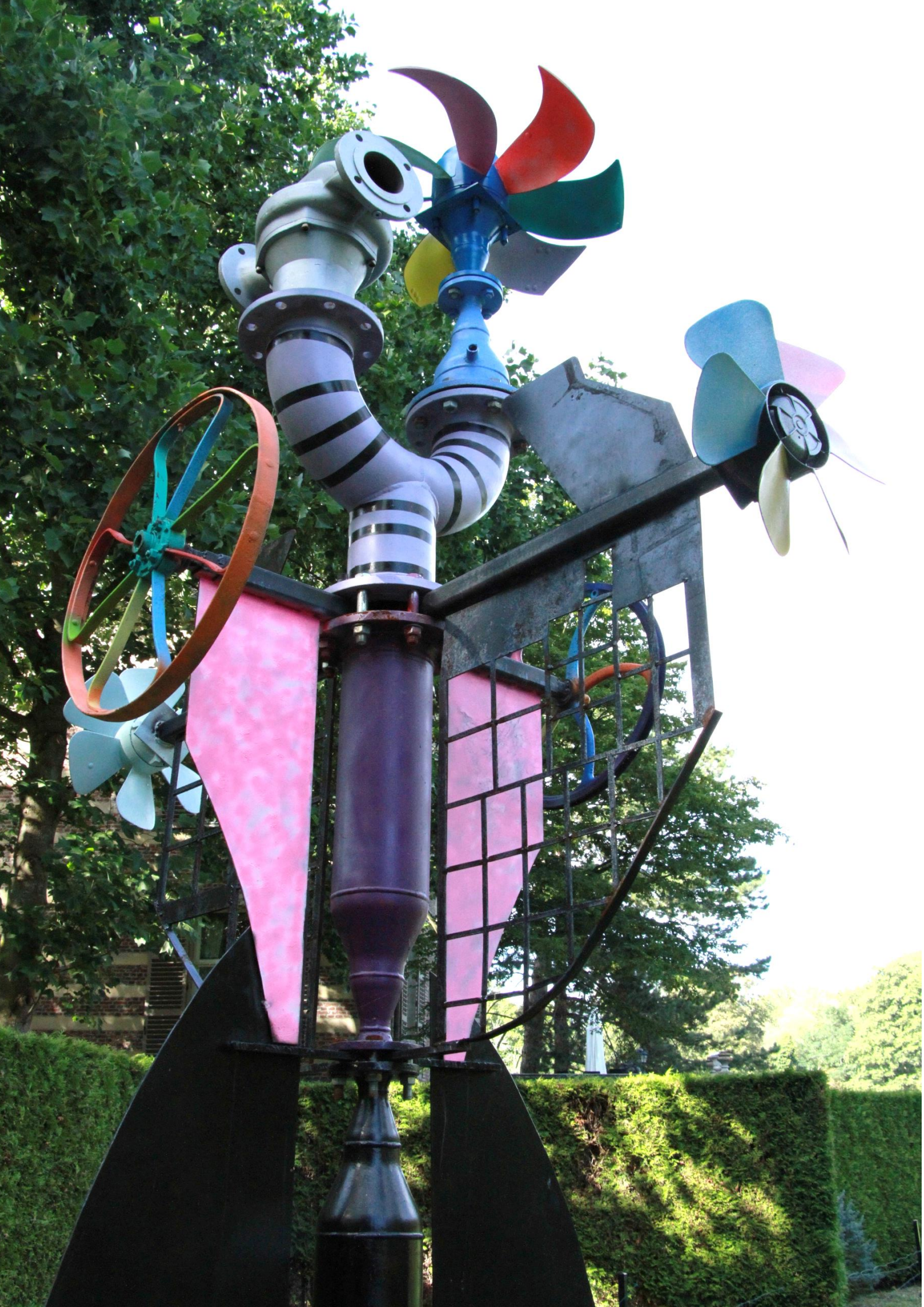
3. Financieel

3.1 Overzicht van baten en lasten

3.2 Uitgangspunten van de ramingen

3.3 Financiële positie

3.1 OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN

Met het vaststellen van de begroting autoriseert de raad het college van burgemeester en wethouders per programma tot de bedragen van het onderstaande overzicht voor het begrotingsjaar 2021. Voor de vergelijkbaarheid zijn de reële cijfers 2019 en de bijgestelde ramingen 2020 toegevoegd.

(x € 1.000)

Programma	2019			2020			2021		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	90.229	26.202	64.027	83.333	20.780	62.553	86.370	19.358	67.012
1. Veiligheid	386	3.658	-3.272	278	3.766	-3.488	286	3.777	-3.491
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	550	5.034	-4.484	357	4.155	-3.798	272	4.005	-3.733
3. Economie	182	498	-316	233	886	-653	127	653	-526
4. Onderwijs	234	2.502	-2.268	754	3.102	-2.348	302	2.715	-2.413
5. Sport, cultuur en recreatie	401	6.444	-6.043	274	5.861	-5.587	253	5.799	-5.546
6. Sociaal domein	17.453	68.510	-51.057	14.530	66.476	-51.946	14.982	65.028	-50.046
7. Volksgezondheid en milieu	8.738	8.905	-167	8.938	8.855	83	9.156	9.226	-70
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	1.546	3.928	-2.382	542	3.716	-3.174	529	3.454	-2.925
Resultaat vóór bestemming	119.719	125.681	-5.962	109.239	117.597	-8.358	112.277	114.015	-1.738
Toevoegingen / onttrekkingen aan reserves	2019			2020			2021		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	26.790	19.843	6.947	17.967	9.609	8.358	4.086	2.348	1.738
1. Veiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Economie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4. Onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5. Sport, cultuur en recreatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6. Sociaal domein	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7. Volksgezondheid en milieu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal mutaties reserves	26.790	19.843	6.947	17.967	9.609	8.358	4.086	2.348	1.738
Resultaat na bestemming	146.509	145.524	985	127.206	127.206	0	116.363	116.363	0

Tabel: Meerjarige ramingen van de baten en lasten 2019 t/m 2021 per programma.

De meerjarige ramingen van de baten en lasten voor 2022 tot en met 2024 zijn als volgt:

(x € 1.000)

Programma	2022			2023			2024		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	87.574	19.618	67.956	88.159	20.040	68.119	88.681	20.373	68.308
1. Veiligheid	269	3.768	-3.499	252	3.756	-3.504	252	3.780	-3.528
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	272	4.091	-3.819	272	4.125	-3.853	272	4.158	-3.886
3. Economie	129	658	-529	131	664	-533	132	671	-539
4. Onderwijs	721	4.314	-3.593	444	3.437	-2.993	161	2.986	-2.825
5. Sport, cultuur en recreatie	235	5.893	-5.658	235	5.899	-5.664	235	5.945	-5.710
6. Sociaal domein	14.988	63.769	-48.781	14.994	63.396	-48.402	14.999	63.130	-48.131
7. Volksgezondheid en milieu	9.343	9.291	52	9.512	9.449	63	9.819	9.544	275
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	586	2.694	-2.108	586	2.740	-2.154	586	2.784	-2.198
Resultaat vóór bestemming	114.117	114.096	21	114.585	113.506	1.079	115.137	113.371	1.766
Toevoegingen / onttrekkingen aan reserves:	2022			2023			2024		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	3.334	3.355	-21	1.555	2.634	-1.079	1.050	2.816	-1.766
1. Veiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Economie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4. Onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5. Sport, cultuur en recreatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6. Sociaal domein	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7. Volksgezondheid en milieu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal mutaties reserves	3.334	3.355	-21	1.555	2.634	-1.079	1.050	2.816	-1.766
Resultaat na bestemming	117.451	117.451	0	116.140	116.140	0	116.187	116.187	0

Tabel: Meerjarige ramingen van de baten en lasten 2022 t/m 2024 per programma.

3.2 UITGANGSPUNTEN VAN DE RAMINGEN

Bij het samenstellen van de begroting 2021 en de meerjarenraming 2022–2024 zijn de navolgende uitgangspunten gehanteerd.

Kerngegevens

Voor het bepalen van de omvang van de algemene uitkering zijn kerngegevens als basisgegevens van groot belang. Specifiek het aantal inwoners speelt direct en indirect de belangrijkste rol daarin. Voor Landgraaf, dat al jaren een daling van het aantal inwoners laat zien, is het financieel noodzakelijk om de krimp te vertalen in de meerjarenraming van de algemene uitkering. De prognose van het aantal inwoners ontlenen wij aan de gegevens van het Etil, onderdeel NEIMED (Nederlands Expertise en Innovatiecentrum Maatschappelijke Effecten Demografische krimp). De prognoses worden jaarlijks geactualiseerd.

Per 1 januari 2021 heeft Landgraaf naar verwachting 37.287 inwoners. Ten opzichte van 1 januari 2020 (37.434) een daling van 147 inwoners. Een trend die zich de komende jaren naar verwachting verder doorzet.

Navolgend de prognoses van inwoneraantallen:

Jaar	Aantal inwoners
2015	37.456
2016	37.467
2017	37.449
2018	37.604
2019	37.508
2020	37.434
2021	37.287
2022	37.120
2023	36.935
2024	36.744

Tabel: Inwonersaantallen (per 1 januari van het jaar).

Indexering lasten

In de ramingen geldt voor het overgrote deel van de budgetten dat we die geïndexeerd hebben. De provincie geeft zoals te doen gebruikelijk in de begrotingsbrief een duidelijke aanwijzing voor het reëel ramen van de lasten en de te hanteren loon- en prijscompensatie in de begroting 2021 en de meerjarenraming 2022–2024. We houden rekening met de budgettaire effecten van de loonstijgingen, zoals opgenomen in de mei/juni circulaire, en de overige lasten dienen ten minste geïndexeerd te zijn overeenkomstig de prijsontwikkeling bruto binnenlandsproduct (bbp) zoals gehanteerd in de toe te passen meicirculaire 2020. Onderstaand de prijsindex percentages bbp, vermeld in de meicirculaire 2020, zoals toegepast in de ramingen van deze begroting waar relevant.

	2020	2021	2022	2023	2024
CEP mrt 2020 prijsindex	1,8%	1,8%	1,7%	1,6%	1,5%

Tabel: index CEP en meicirculaire 2020.

Indexering verbonden partijen

Bij de verbonden partijen volgen we de vastgestelde meerjarige begrotingen met de daarin opgenomen indexering.

Indexering salarislasten ambtelijke organisatie

Voor de raming van de salarislasten hanteren we dezelfde meerjarige index zoals we die ook al hebben staan in de huidige meerjarenraming. Alhoewel de crisis zijn impact zal hebben op de werkelijke loonstijgingen waar we mee geconfronteerd gaan worden moeten we ook rekening houden met stijgende werkgeverspremies voor pensioenen.

Jaar	2021	2022	2023	2024
Indexering salarislasten in begroting 2021	3,0 %	3,0 %	2,5 %	2,5 %

Tabel: Toegepaste indexering salarislasten.

Omdat in het nieuwe laatste ramingsjaar de index nog niet is verwerkt heeft iedere nieuwe meerjarenraming altijd een opvallende stijging tot gevolg in het laatste nieuwe ramingsjaar. In de bijgestelde raming zijn verder een aantal kleinere mutaties doorgevoerd waaronder de doorwerking van het onderhoud functiebeschrijvingen in HR21.

Indexering professionele welzijnsinstellingen

In 2021 zijn de geraamde bijdragen in de vorm van subsidies aan de professionele welzijnsinstellingen meerjarig geïndexeerd, gebaseerd op de geactualiseerde BBP-index zoals opgenomen in de meicirculaire 2020.

Rente

Aan zowel de al gevoteerde investeringen alsmede de nog te voteren investeringen wordt geen rente toegerekend. Voor de aan te trekken geldleningen is uitgegaan van een rentepercentage van 1,5%.

Onvoorzien

Met het doel om in de begroting 2021 dekking te reserveren voor *onvoorziene incidentele* uitgaven is de stelpost "onvoorzien" opgenomen. Vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording is het verplicht een post "onvoorzien" op te nemen, maar de omvang van die post is vrij. Voor 2021 is een bedrag van € 117.134 geraamd. Ten opzichte van 2020 is dit onveranderd gebleven.

Voor *onvoorziene structurele* uitgaven is in de begroting 2021 eveneens een stelpost structurele ruimte B opgenomen. Voor 2021 is deze € 66.534 groot. Meerjarig wordt jaarlijks ca. € 30.000 bijgeraamd. Deze stelpost structurele ruimte B kunnen we inzetten voor onvoorziene structurele uitgaven, uitgezonderd kapitaallasten.

Kostendekkendheid afvalstoffen en rioolheffing

Voor zowel de afvalstoffenheffing als de rioolheffing gaan we uit van 100% kostendekking.

3.3 FINANCIËLE POSITIE

3.3.1 Financiële gevolgen bestaand beleid

In onderstaande tabellen worden de mutaties aangegeven in de lasten, baten en saldo van baten en lasten per programma tussen de meerjarenschijf 2021 zoals opgenomen in de begroting 2020 inbegrepen de doorwerking van besluitvorming in het 1^e halfjaar van 2020 en de nieuwe in deze begroting te presenteren begroting 2021.

(x € 1.000)

Omschrijving	2021 oud	Mutaties BATEN begroting		2021 nieuw
		Bestaand beleid	Nieuw beleid	
0. Bestuur en ondersteuning	87.672	2.784	0	90.456
1. Veiligheid	278	8	0	286
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	269	3	0	272
3. Economie	141	-14	0	127
4. Onderwijs	121	0	181	302
5. Sport, cultuur en recreatie	264	-11	0	253
6. Sociaal domein	14.367	615	0	14.982
7. Volksgezondheid en milieu	9.091	65	0	9.156
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	491	38	0	529
TOTAAL	112.694	3.488	181	116.363

Tabel: Baten begroting 2021 versus meerjarenschijf 2021 van de begroting 2020.

(x € 1.000)

Omschrijving	2021 oud	Mutaties LASTEN begroting		2021 nieuw
		Bestaand beleid	Nieuw beleid	
0. Bestuur en ondersteuning	24.234	-2.528	0	21.706
1. Veiligheid	3.675	102	0	3.777
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	3.792	213	0	4.005
3. Economie	614	39	0	653
4. Onderwijs	2.484	50	181	2.715
5. Sport, cultuur en recreatie	5.637	162	0	5.799
6. Sociaal domein	61.146	3.882	0	65.028
7. Volksgezondheid en milieu	8.899	327	0	9.226
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	2.213	1.241		3.454
TOTAAL	112.694	3.488	181	116.363

Tabel: Lasten begroting 2021 versus meerjarenschijf 2021 van de begroting 2020.

(x € 1.000)

Saldi van baten minus lasten	2021	2022	2023	2024
0. Bestuur en ondersteuning	5.313	4.353	4.944	4.446
1. Veiligheid	-94	50	33	9
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	-210	-249	-238	-271
3. Economie	-53	-54	-55	-61
4. Onderwijs	-50	72	-125	43
5. Sport, cultuur en recreatie	-173	-235	-237	-283
6. Sociaal domein	-3.268	-3.412	-3.751	-3.480
7. Volksgezondheid en milieu	-262	-219	-261	-49
8. Volkshuisv., RO en sted. vern.	-1.203	-306	-310	-354
TOTAAL baten minus lasten	0	0	0	0

Tabel: Mutaties in saldi van baten minus lasten per programma 2021 t/m 2024 in vergelijking tot de meerjarenschijven behorende bij de programmabegroting 2020.

+ = saldo gunstiger

- = saldo nadeliger

3.3.2 Overzicht geraamde incidentele lasten en baten

Voor het beoordelen van de financiële positie is het inzicht in de incidentele baten en lasten relevant. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de provincies hebben in het gemeenschappelijke financieel toezichtkader 2020 de begrippen “incidentele baten en lasten” nader aangegeven. In het Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader 2020 geven de provinciale toezichthouders een uitleg van deze begrippen. De aard van de begrotingspost is in eerste instantie bepalend of een post als structureel of incidenteel aangemerkt wordt. Incidentele baten en lasten betreffen die posten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden. Deze posten zijn tijdelijk c.q. hebben een eindig doel. Met andere woorden, er is een einddatum bekend. Drie of vier jaar opnemen van een raming is daarbij geen harde scheidslijn meer bij het bepalen of een begrotingspost structureel of incidenteel is. Wanneer de einddatum vier of vijf jaar ligt na het voor het eerst opnemen van een post, kan deze post nog steeds aangemerkt worden als incidenteel. Hoe verder de einddatum ligt na (het hulpmiddel van) drie jaar, hoe minder aannemelijk gemaakt kan worden dat er sprake is van een reële einddatum. Van een begrotingspost waarvan de einddatum over tien jaar ligt kan moeilijk aannemelijk gemaakt worden, dat deze post het begrotingssaldo incidenteel beïnvloedt. Waar de grens precies ligt is moeilijk aan te geven, aangezien het BBV geen scherpe definitie geeft wat structureel of incidenteel is. Het BBV laat ruimte aan de decentrale overheden omdat dit past bij de eigen beoordeling van de lokale omstandigheden.

De wijzigingen in de nieuwe BBV-regels van 2016 zijn gericht op een versterking van de transparantie van begroting en meerjarenraming. Relevant daarbij zijn de bepalingen dat voor zowel de (meer)jarenbegroting als de jaarrekening:

- een overzicht van incidentele baten en lasten meerjarig per programma wordt gegeven en per programma ten minste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd;
- een overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves meerjarig wordt opgenomen.

Met de navolgende tabellen bieden wij deze voorgeschreven inzichten.

(x € 1.000)

Omschrijving	Lasten 2021		Baten 2021		Lasten 2022		Baten 2022	
	i	s	i	s	i	s	i	s
0. Bestuur en ondersteuning	2.031	23.361	1.726	-93.775	2.190	22.044	1.110	-88.782
1. Veiligheid	24	3.608	24	-302	24	3.651	24	-302
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	0	3.801	0	-269	0	3.793	0	-269
3. Economie	0	608	0	-139	0	614	0	-141
4. Onderwijs	181	2.346	181	-309	1.780	704	1.780	-1.901
5. Sport, cultuur en recreatie	60	5.714	7	-281	60	5.577	7	-271
6. Sociaal domein	20	63.821	332	-14.709	0	61.144	46	-14.413
7. Volksgezondheid en milieu	142	8.604	0	-8.938	24	8.875	0	-9.091
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	311	2.311	231	-722	80	2.133	0	-491
TOTAAL	2.769	114.174	2.501	-119.444	4.158	108.535	2.967	-115.661

Tabel: Overzicht incidentele en structurele lasten en baten per programma voor 2021 en 2022.

(x € 1.000)

Omschrijving	Lasten 2023		Baten 2023		Lasten 2024		Baten 2024	
	i	s	i	s	i	s	i	s
0. Bestuur en ondersteuning	2.088	21.786	565	-88.022	2.253	21.906	133	-86.389
1. Veiligheid	24	3.803	24	-302	24	3.791	24	-302
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	0	3.840	0	-269	0	3.884	0	-269
3. Economie	0	618	0	-143	0	623	0	-145
4. Onderwijs	283	3.503	283	-404	0	2.989	0	-121
5. Sport, cultuur en recreatie	20	5.668	7	-271	20	5.672	7	-271
6. Sociaal domein	104	59.636	0	-14.372	104	58.922	0	-14.375
7. Volksgezondheid en milieu	22	8.970	0	-9.263	20	9.060	0	-9.404
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	80	2.213	0	-491	80	2.255	0	-491
TOTAAL	2.621	110.037	879	-113.537	2.501	109.102	164	-111.767

Tabel: Overzicht incidentele en structurele lasten en baten per programma voor 2022 en 2023.

(x € 1.000)

Omschrijving	2021	2022	2023	2024
Resultaat begrotingsjaar	0	0	0	0
Correctie eenmalige baten (-)	-2.501	-2.967	-879	-164
Correctie eenmalige lasten (+)	2.769	4.158	2.621	2.501
Gecorrigeerd saldo (structurele ruimte)	268	1.191	1.742	2.337

Tabel: Overzicht structurele meerjarensaldi.

Specificatie incidentele lasten en baten 2021-2024

In navolgende tabel worden meerjarig de incidentele *baten* per programma gespecificeerd:

(x € 1.000)

Progr.	Omschrijving incidentele baten	2021	2022	2023	2024
0	Onttrekking uit algemene reserve ter dekking van incidentele lasten MOB en BCZ.	125	105		
0	Onttrekking uit egaliseringsreserve wegvallend dividend Essent (niet zijnde een afschrijvings- c.q. onderhoudsreserve).	268	168	133	133
0	Onttrekking uit egaliseringsreserve algemene uitkering(niet zijnde een afschrijvings- c.q. onderhoudsreserve).	283	837	432	
0	Onttrekking uit algemene reserve ten behoeve van het sluitend maken van de begroting 2021.	1.050			
1	Onttrekking uit de reserve evenementen (niet zijnde een afschrijvings- c.q. onderhoudsreserve).	24	24	24	24
4	Onttrekking uit algemene reserve ter dekking van de extra afschrijvingslasten van de boekwaarden van de investeringen in het 'oude' Eijkhagencollege.		1.180		
4	Baten Gezonde basisschool voor de toekomst – nieuw beleid.	181	600	283	
5	Onttrekking uit reserve religieus erfgoed (niet zijnde een afschrijvings- c.q. onderhoudsreserve).	7	7	7	7
6	Onttrekking uit reserve Inkomensdeel WWB (niet zijnde een afschrijvings- c.q. onderhoudsreserve).	332	46		
8	Baten af te stoten panden.	19			
8	Onttrekking uit reserve af te stoten panden – lasten minus baten af te stoten panden (niet zijnde een afschrijvings- c.q. onderhoudsreserve).	38			
8	Onttrekking uit algemene reserve ter dekking van de tijdelijke formatie ROG/Omgevingswet.	174			
	Totaal	2.501	2.967	879	164

Tabel: Overzicht incidentele baten.

Op grond van de BBV-voorschriften vinden de ramingen en boekingen van mutaties in reserves allemaal plaats via taakveld 010 en dus binnen programma 0 Bestuur en ondersteuning. In bovenstaande tabel hebben wij voor de betreffende mutaties aangegeven in relatie tot welke lasten in welk programma deze onttrekkingen staan.

In navolgende tabel worden meerjarig de incidentele *lasten* per programma gespecificeerd:

(x € 1.000)

Progr.	Omschrijving incidentele lasten	2021	2022	2023	2024
0	Mensontwikkelbedrijf (MOB) – lasten als gevolg van de overheveling van taken van ISD BOL naar MOB (ruimtevrage 18 begroting 2020).	63	63		
0	Personeelslasten afdeling BCZ – deelname aan traineetraject provincie (ruimtevrage 22 begroting 2020).	62	42		
0	Lasten webapplicatie kostendekkendheid – begeleiding bij implementatie.	6			
0	Storting in egaliseringsreserve algemene uitkering (niet zijnde een afschrijvings- c.q. onderhoudsreserve).	150	335	338	503
0	Vaste storting ten laste van de exploitatie in de algemene reserve. *)	1.750	1.750	1.750	1.750
1	Storting in reserve evenementen (niet zijnde een afschrijvings- c.q. onderhoudsreserve).	24	24	24	24
4	Nieuwbouw accommodatie voortgezet onderwijs Eijkhagencollege – extra afschrijven boekwaarden "oude" school.		1.180		
4	Lasten Gezonde basisschool voor de toekomst – nieuw beleid.	181	600	283	
5	Incidentele lasten cultuurstimulering.	40	40		
5	Storting in reserves monumenten en instandhouding religieus erfgoed (niet zijnde afschrijvings- c.q. onderhoudsreserves).	20	20	20	20
6	Lasten professioneel maatschappelijk werk – laatste storting in voorziening frictiekosten welzijnsinstellingen.	20			
6	Storting in reserve inkomensdeel WWB (niet zijnde een afschrijvings- c.q. onderhoudsreserve).			104	104
7	Lasten Gezond in de stad – decentralisatieuitkering vervalt vanaf 2022.	85			
7	Lasten sanering milieuhinder – externe veiligheid/ omgevingsveiligheid (autonome ontwikkeling nr. 23).	30			
7	Storting in reserve zonnepanelen (niet zijnde een afschrijvings- c.q. onderhoudsreserve).	27	24	22	20
8	Salarislasten afdeling ROG – tijdelijke formatie in verband met de Omgevingswet en diverse nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.	174			
8	Beheer af te stoten panden – energielasten.	57			
8	Storting in reserve transformatie (niet zijnde een afschrijvings- c.q. onderhoudsreserve).	80	80	80	80
	Totaal	2.769	4.158	2.621	2.501

* De storting in de algemene reserve is weliswaar geen incidentele maar een structurele toevoeging. Echter gelet op het feit dat de toevoeging plaatsvindt ten laste van de exploitatie, kan dit worden beschouwd als vrije begrotingsruimte.

Als deze storting niet zou plaatsvinden, zouden de begrotingssaldi gunstiger zijn.

Tabel: Overzicht incidentele lasten.

Specificaties structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves 2021-2024

In navolgende tabel worden meerjarig per programma de structurele toevoegingen (stortingen) aan reserves aangegeven.

(x € 1.000)

Progr.	Structurele toevoeging aan reserve	2021	2022	2023	2024
2	Reserve onderhoud binnenring.	107	107	107	107
4	Reserve onderhoud peuterspeelzalen.	18	18	18	18
6	Reserve onderhoud sociaal-culturele accommodaties.	91	91	91	91
8	Reserve onderhoud af te stoten panden.	43	43	43	43
8	Reserve onderhoud woonwagencentra.	37	37	37	37
	Totaal	296	296	296	296

Tabel: Structurele toevoegingen aan reserves.

In navolgende tabel worden meerjarig per programma de structurele onttrekkingen aan reserves aangegeven.

(x € 1.000)

Progr.	Structurele onttrekking aan reserve	2021	2022	2023	2024
0	Reserve politievleugel.	73	73	73	73
2	Reserve LED-informatiewagens.	3	3	3	3
2	Reserve Knopen lopen.	4	4	4	4
2	Reserve onderhoud binnenring.	107	107	107	107
4	Reserve investering binnenklimaat gebouwen.	71	71	71	0
5	Reserve sportkooi Brandenburg.	14	14	14	14
5	Reserve toplaag kunstgrasveld Strijthagen.	27	27	27	27
5	Reserve kunstgras Heigank.	25	25	25	25
5	Reserve accommodatie nieuw zwembad Landgraaf.	181	181	181	181
5	Reserve natuurgras Ter Waerden.	20	20	20	20
5	Reserve accommodatie Sport & Leasure.	15	15	15	15
5	Reserve vervanging hekwerk Strijthagen.	1	1	1	1
5	Reserve speelplek Veeweg.	1	1	1	1
5	Reserve buurtontmoetingsplek Ter Waerden.	4	4	4	4
5	Reserve Kennis Informatie en Adviesplein.	161	161	161	161
6	Reserve accommodaties voor de 21e eeuw.	38	38	38	38
6	Reserve doorstroomlocatie Gravenrode.	36	0	0	0
6	Reserve afschrijving toekomstbest. accommodaties.	10	10	10	10
6	Reserve accommodatie wijkcentrum Eikske.	115	115	115	115
6	Reserve onderhoud sociaal-culturele accommodaties.	5	5	5	5
7	Reserve ondergrondse afvalcontainers.	12	11	0	0
8	Reserve panden Hoogstraat 28-32.	174	0	0	0
8	Reserve herinricht. buitengebied wijkcentr. A. de Koel	7	7	7	7
8	Reserve voetbalcomplex VV Schaesberg.	75	75	75	75
8	Reserve onderhoud af te stoten panden.	19	0	0	0
	Totaal	1.198	968	957	886

Tabel: Structurele onttrekkingen aan reserves.

Recapitulatie begrotingsevenwicht 2021

Onderstaand treft u de verplicht voorgeschreven recapitulatiestaat begrotingsevenwicht voor de begroting 2021 en de bijbehorende meerjarenschijven 2022 tot en met 2024 aan.

(alle bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Begroting 2021			Begroting 2022		
	Totaal	waarvan: incidenteel	waarvan: structureel	Totaal	waarvan: incidenteel	waarvan: structureel
Baten programma 0	86.370		86.370	87.574		87.574
Baten programma 1	286		286	269		269
Baten programma 2	272		272	272		272
Baten programma 3	127		127	129		129
Baten programma 4	302	181	121	721	600	121
Baten programma 5	253		253	235		235
Baten programma 6	14.982		14.982	14.988		14.988
Baten programma 7	9.156		9.156	9.343		9.343
Baten programma 8	529	19	510	586		586
Totaal baten programma's	112.277	200	112.077	114.117	600	113.517
Lasten programma 0	19.358	131	19.227	19.618	105	19.513
Lasten programma 1	3.777		3.777	3.768		3.768
Lasten programma 2	4.005		4.005	4.091		4.091
Lasten programma 3	653		653	658		658
Lasten programma 4	2.715	181	2.534	4.314	1.780	2.534
Lasten programma 5	5.799	40	5.759	5.893	40	5.853
Lasten programma 6	65.028	20	65.008	63.769		63.769
Lasten programma 7	9.226	115	9.111	9.291		9.291
Lasten programma 8	3.454	231	3.223	2.694		2.694
Totaal lasten programma's	114.015	718	113.297	114.096	1.925	112.171
Saldo programma's vóór bestemming	-1.738	-518	-1.220	21	-1.325	1.346
Onttrekkingen aan reserves	4.086	2.301	1.785	3.334	2.367	967
Stortingen in reserves	2.348	2.051	297	3.355	2.233	1.122
Geraamd resultaat	0	-268	268	0	-1.191	1.191
Totaal structurele baten	116.363	2.501	113.862	117.451	2.967	114.484
Totaal structurele lasten	116.363	2.769	113.594	117.451	4.158	113.293
Saldo structurele baten – lasten	0	-268	268	0	-1.191	1.191

Tabel: Recapitulatiestaat structurele en reële baten en lasten 2021 en 2022.

(alle bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Begroting 2023			Begroting 2024		
	Totaal	waarvan: incidenteel	waarvan: structureel	Totaal	waarvan: incidenteel	waarvan: structureel
Baten programma 0	88.159		88.159	88.681		88.681
Baten programma 1	252		252	252		252
Baten programma 2	272		272	272		272
Baten programma 3	131		131	132		132
Baten programma 4	444	283	161	161		161
Baten programma 5	235		235	235		235
Baten programma 6	14.994		14.994	14.999		14.999
Baten programma 7	9.512		9.512	9.819		9.819
Baten programma 8	586		586	586		586
Totaal baten programma's	114.585	283	114.302	115.137	0	115.137
Lasten programma 0	20.040		20.040	20.373		20.373
Lasten programma 1	3.756		3.756	3.780		3.780
Lasten programma 2	4.125		4.125	4.158		4.158
Lasten programma 3	664		664	671		671
Lasten programma 4	3.437	283	3.154	2.986		2.986
Lasten programma 5	5.899		5.899	5.945		5.945
Lasten programma 6	63.396		63.396	63.130		63.130
Lasten programma 7	9.449		9.449	9.544		9.544
Lasten programma 8	2.740		2.740	2.784		2.784
Totaal lasten programma's	113.506	283	113.223	113.371	0	113.371
Saldo programma's vóór bestemming	1.079	0	1.079	1.766	0	1.766
Onttrekkingen aan reserves	1.555	596	959	1.050	164	886
Stortingen in reserves	2.634	2.338	296	2.816	2.501	315
Geraamd resultaat	0	-1.742	1.742	0	-2.337	2.337
Totaal structurele baten	116.140	879	115.261	116.187	164	116.023
Totaal structurele lasten	116.140	2.621	113.519	116.187	2.501	113.686
Saldo structurele baten – lasten	0	-1.742	1.742	0	-2.337	2.337

Tabel: Recapitulatiestaat structurele en reële baten en lasten 2023 en 2024.

Financieel toezicht

Elk jaar besluiten Gedeputeerde Staten van Limburg voor aanvang van het begrotingsjaar of repressief of preventief toezicht voor onze gemeente van toepassing is. Dit is gebaseerd op artikel 2013 van de Gemeentewet. Repressief toezicht is regel en houdt in dat we de begroting en de begrotingswijzigingen direct kunnen uitvoeren (zonder voorafgaande goedkeuring).

Op 7 juli 2020 heeft het college van Gedeputeerde Staten van Limburg het financieel verdiepingsonderzoek 2020 gemeente Landgraaf vastgesteld. Het verdiepingsonderzoek is een belangrijk onderdeel van de wijze waarop het financieel toezicht bij de Provincie Limburg sinds 2005 wordt uitgevoerd. Dit onderzoek gaat verder dan het traditionele (jaarlijkse) begrotingsonderzoek. Er wordt als het ware een foto gemaakt van de financiële positie en financiële functie. De provincie gebruikt het verdiepingsonderzoek om de toezichtvorm voor in principe vier jaar te bepalen, en in dit geval voor de periode 2020–2023. Op basis van dit onderzoek heeft de provincie vastgesteld dat de gemeente Landgraaf aan de voorwaarden van meerjarig repressief toezicht voldoet.

Evenwicht in de begroting

Vanwege het belang van de horizontale verantwoording en het verticale toezicht is de Gemeentewet in 2015 gewijzigd en wordt het begrip “evenwicht” nader gepreciseerd in die zin dat het een “structureel en reëel evenwicht” is. Indien de begroting 2021 niet structureel en reëel in evenwicht is, geldt als basisregel dat dit evenwicht uiterlijk in 2024 tot stand zal worden gebracht. Omdat wij in de programmabegroting 2019 en 2020 niet eerder dan de begroting 2021 structureel en reëel in evenwicht hadden, geldt voor ons dat we bij deze nieuwe begroting 2021 en meerjarenraming 2022–2024 uiterlijk 2022 structureel en reëel in evenwicht moeten hebben.

Structureel begrotingsevenwicht

Met het begrip “structureel” evenwicht wordt bedoeld dat in de begroting:

- de structurele baten tenminste alle structurele lasten dekken,
- de incidentele baten alleen incidentele lasten dekken.

De structurele baten zijn voor het begrotingsjaar 2021 circa € 270 duizend hoger dan de structurele lasten. Daarnaast dekken incidentele baten alleen de incidentele lasten. Daarom is de begroting 2021 structureel in evenwicht. Vanaf 2022 zijn de structurele baten ruim hoger dan de structurele lasten

Reëel begrotingsevenwicht

Het reëel begrotingsevenwicht houdt in dat de provincie onderzoek doet naar de realiteit van de ramingen in de begroting. Daarbij dienen de begroting en de meerjarenramingen alle ramingen volledig te bevatten. De beoordelingsaspecten van de provincie richten zich meer specifiek op de raming van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds, de loon- en prijscompensatie voor 2021 en volgende jaren, de hardheid en haalbaarheid van opgenomen taakstellingen / bezuinigingsmaatregelen, verliesgevendende grondexploitaties, de algemene reserve en de post onvoorziene uitgaven.

3.3.3 Investerings

De voorgenomen investeringen voor het jaar 2021 bedragen afgerond in totaal € 42 miljoen en zijn als volgt over de programma's verdeeld:

(bedragen x € 1.000)

Programma	2021
0. Bestuur en ondersteuning	440
1. Veiligheid	
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	1.760
3. Economie	
4. Onderwijs	30.112
5. Sport, cultuur en recreatie	637
6. Sociaal domein	
7. Volksgezondheid en milieu	5.793
8. Volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing	3.500
Totaal investeringen programma's	42.242

Tabel: Investeringskrediet per programma.

Voor een gedetailleerd overzicht van de vervangings- en uitbreidingsinvesteringen 2021 verwijzen wij naar [bijlage 3](#). De investeringen kunnen in de volgende clusters worden verdeeld:

Rioolinvesteringen

De investeringen m.b.t. riolen zijn gebaseerd op het in oktober 2016 vastgestelde ISW. De investeringen voor riolen voor 2021 bedragen afgerond € 5,8 miljoen (ten opzichte van 2020: € 4,5 miljoen). De structurele lasten voortvloeiende uit de rioolinvesteringen worden gedekt via de tarieven voor de rioolheffing.

Uitbreidings- en vervangingsinvesteringen (exclusief rioolinvesteringen)

Voor 2021 bedraagt de omvang van de noodzakelijke uitbreidings- en geplande vervangingsinvestering (niet zijnde rioolinvesteringen) afgerond € 8,2 miljoen. Hierin is afgerond € 0,4 miljoen opgenomen voor investeringen in de bedrijfsvoering. Op grond van de nieuwe BBV-voorschriften valt bedrijfsvoering onder programma 0 (bestuur en ondersteuning)

Ruimtevrage beleidsalternatieven

Dit cluster betreft de investeringen m.b.t. de nieuwbouw van het Eijkhagencollege voor in totaal afgerond € 28,2 mln. De uit deze investeringen voortvloeiende kapitaallasten bedragen afgerond € 778 duizend. Dekking van deze lasten geschiedt via:

- de inzet van de in de begroting 2020 vastgestelde en voor deze ruimtevrage geormerkte structurele ruimtecreaties;
- het wegvallen van kapitaallasten als gevolg van het extra afschrijven van de boekwaarden van de investeringen in het "oude" Eijkhagencollege;
- de van SVOPL te ontvangen vaste jaarlijkse bijdrage als gevolg van de besparing van exploitatielasten ten gevolge van de nieuwbouw;
- het benutten van de ruimte die binnen de meerjarenschijven nog beschikbaar is (batig saldo).

Dekking kapitaallastruimte

Jaarlijks wordt een vaste ruimte in de begroting "geormerkt" ter dekking van de kapitaallasten die voortvloeien uit de uitbreidings- en vervangingsinvesteringen. Voor de periode 2021-2024 is, evenals voorgaande jaren ruimte in de meerjarenbegroting vrijgemaakt voor de structurele (kapitaal)lasten (de afschrijving) voortvloeiende uit de overige uitbreidings- en vervangingsinvesteringen. Deze ruimte is

opgebouwd uit afgerond € 142 duizend voor lasten voortvloeiende uit de noodzakelijke vervangings- en geplande uitbreidingsinvesteringen in de programma's en € 60 duizend ten behoeve van investeringen in de bedrijfsvoering.

De benodigde kapitaallastruimte is ca. € 63 duizend groter dan de beschikbare ruimte van ca. € 142 duizend waar al in de bestaande ramingen rekening mee is gehouden. Zoals aangegeven in de kaderbrief 2021 is de volledige investeringslijst opnemen in deze begroting en dus het verschil tussen de benodigde en al geraamde kapitaallasten verwerkt in het totale exploitatiesaldo.

3.3.4 Reserves en voorzieningen

Navolgende tabel biedt inzicht in het verloop van de reserves en voorzieningen van de balans. Gestart wordt met het jaar 2020, waarin tevens rekening is gehouden met het resultaat van de jaarrekening 2019. Vervolgens wordt het begrote verloop per 1 januari t/m het jaar 2025 weergegeven.

<i>(x € 1.000)</i>						
Omschrijving	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Algemene reserve	15.689	8.207	8.609	9.076	10.824	12.592
Egalisatiereserves	2.863	4.700	3.968	4.077	3.955	4.429
Afschrijvingsreserves	16.781	17.644	16.577	15.721	14.876	14.102
Onderhoudsreserves	1.255	822	987	1.170	1.354	1.538
Overige bestemmingsreserves	13.049	11.888	11.384	11.500	11.615	11.727
Totaal reserves	49.637	43.261	41.525	41.544	42.624	44.388
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	5.247	5.117	4.968	4.838	4.751	4.663
Onderhoudsvoorzieningen	3.670	3.748	3.700	3.825	3.506	3.352
Voorzieningen met relatie heffingen	8.867	9.472	9.794	10.025	10.171	10.028
Totaal voorzieningen	17.784	18.337	18.462	18.688	18.428	18.043
Totaal reserves en voorzieningen	67.421	61.598	59.987	60.232	61.052	62.431
Totaal begrote lasten		116.363	117.451	116.140	116.187	

Tabel: Meerjarige ontwikkeling reserves en voorzieningen.

De totale omvang van alle reserves daalt in de meerjarenbegroting 2021-2024 in 2021 met ca. € 1,7 mln. en stijgen in de jaren 2022 t/m 2024 met ca. € 2,9 miljoen.

De algemene reserve neemt in de periode van 1 januari 2021 tot 31 december 2024 toe met ca. € 4,4 mln.

De algemene reserve wordt structureel gevoed door een jaarlijkse storting ten laste van de exploitatie van € 1,75 mln. voor de periode 2021-2024.

De omvang van de totale voorzieningen in het meerjarig verloop volgens de meerjarenbegroting 2021-2024 blijft nagenoeg gelijk.

3.3.5 Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

De gemeente heeft als werkgever naast verplichtingen voor het huidige personeel ook verplichtingen ten aanzien van het voormalige personeel.

Het betreft uitkeringen in relatie tot:

- Verlofrechten;
- Vakantierechten;
- Wachtgeldverplichtingen voormalige wethouders;
- Pensioenverplichtingen wethouders;
- WW-verplichtingen;
- WAO/WIA/WGA-verplichtingen.

De financiële gevolgen van bovenstaande rechten en verplichtingen zijn, indien van toepassing, verwerkt in de exploitatie. Voor de pensioenverplichtingen van wethouders en wachtgeldverplichtingen voormalige wethouders zijn separate voorzieningen in gebruik, die jaarlijks op basis van de actuariële berekeningen worden bijgesteld. Ook de WIA- en oude WAO-verplichtingen worden jaarlijks bijgesteld. In het kader van de WIA is de gemeente eigen risicodragers.

3.3.6 Algemene baten en lasten

In deze paragraaf worden de baten en lasten van de navolgende taakvelden die onderdeel uitmaken van programma 0 nader uitgesplitst.

- Overhead (040)
- Treasury (050)
- OZB woningen (061)
- OZB niet-woningen (062)
- Belastingen overig (064)
- Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds (070)
- Overige baten en lasten (080)
- Vennootschapsbelasting (090)

Deze baten en lasten omvatten financieel gerelateerde zaken en hebben een algemeen karakter.

<i>(x € 1.000)</i>				
I. Baten	2021	2022	2023	2024
<u><i>A. Taakveld Overhead (040)</i></u>				
- Personeel	214	215	215	215
- Huisvesting personeel	216	220	223	223
- Facilitaire middelen	575	582	591	599
- Overig	4	4	4	4
<u><i>B. Taakveld Treasury (050)</i></u>				
- Dividend	376	376	376	376
- Ontvangen rente	203	198	192	184
- Toegerekende rente	141	130	118	107
<u><i>C. Taakveld OZB woningen (061)</i></u>				
- OZB eigenaar	5.492	5.586	5.675	5.760
<u><i>D. Taakveld OZB niet woningen (062)</i></u>				
- OZB eigenaars	1.300	1.323	1.344	1.364
- OZB gebruikers	854	868	882	895
<u><i>E. Taakveld Belastingen overig (064)</i></u>				
- Hondenbelasting	399	406	412	419
- Precariobelasting	29	29	30	30
<u><i>F. Taakveld Algemene uitkering en ov. Uutk. Gemeentefonds (070)</i></u>				
- Algemene uitkering gemeentefonds	76.131	76.341	76.800	77.147
- Integratieuitkering sociaal domein jeugd	0	862	862	862
Totaal algemene baten	85.934	87.140	87.724	88.185

Tabel Algemene baten 2021-2024.

(x € 1.000)

II. Lasten	2021	2022	2023	2024
<u>A. Taakveld Overhead (040)</u>				
- Personeel	5.724	5.850	5.933	6.035
- Huisvesting personeel	1.146	1.152	1.157	1.156
- Facilitaire middelen	4.444	4.372	4.471	4.493
- Bedrijfsvoering	2.700	2.755	2.804	2.849
- Tractie	505	524	554	554
- Overig	126	126	126	126
<u>B. Taakveld Treasury (050)</u>				
- Korte-termijn financiering	15	15	15	15
- Lange-termijn financiering	288	332	297	274
<u>C. Taakveld OZB woningen (061)</u>				
- Bijdrage aan BSGW	105	107	110	112
- Bijdrage aan Waarderingskamer	6	6	6	6
<u>D. Taakveld OZB niet woningen (062)</u>				
- Bijdrage aan BSGW	79	80	82	84
<u>E. Taakveld Belastingen overig (064)</u>				
- Bijdrage aan BSGW	34	34	35	35
<u>F. Taakveld Overige baten en lasten (080)</u>				
- Stelpost onvoorziene uitgaven (incidentele lasten)	117	117	117	117
- Stelpost ruimte B (onvoorziene structurele lasten)	67	96	126	156
- Structurele ruimte A (stelpost kapitaallasten investeringsplannen)	0	0	181	362
- Stelpost personele kosten (promotiebeleid en knelpunten)	183	183	183	183
- Jaarlijkse structurele taakstelling van 2 fte's	-130	-297	-471	-653
- Stelpost duurzame aanbesteding gas en electra	36	51	67	67
- Stelpost toename afschrijvingen door activeren uren naar projecten	13	20	27	35
- Voormalige wethouders	55	55	55	55
- Lasten algemene uitkering	185	308	372	422
- ICT plan	89	89	89	89
- Stelpost terugdringen uren-toerekening naar projecten	-250	-250	-250	-250
<u>G. Taakveld Vennootschapsbelasting (090)</u>				
- Vennootschapsbelasting	10	10	10	10
Totaal algemene lasten	15.547	15.735	16.096	16.332

Tabel Algemene lasten 2021-2024.

3.3.7 EMU-saldo

Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo wordt in het BBV een geprognosticeerde balans voorgeschreven en het meerjarig opnemen van het EMU-saldo in een begrotingsparagraaf. Met het opnemen van een geprognosticeerde balans krijgt de raad meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen, en in de financieringsbehoefte.

Omdat gemeenten (nog) niet afgerekend worden bij overschrijding van de referentiewaarde worden vanaf 2016 geen individuele referentiewaarden voor het EMU-tekort per gemeente berekend. Wel is het mogelijk ons EMU-saldo aan de hand van de begroting te berekenen. Voorheen gebeurde dat door middel van de zgn. EMU-enquête. Vanaf het begrotingsjaar 2017 schrijft het BBV voor dat de gemeente een geprognosticeerde balans moet opstellen en hieruit het EMU-saldo moeten afleiden.

In de paragraaf Financiering (hoofdstuk 2, paragraaf 2.2.3) treft u een overzicht aan van de geprognosticeerde balans en een berekening van het EMU-saldo aan. Uit de berekening zoals opgenomen in de paragraaf financiering – geprognosticeerde balans blijkt dat we voor de jaren 2021 tot en met 2023 een EMU tekort en voor 2024 een EMU overschot verwachten.

3.3.8 Beoordeling financiële positie

Naast een beoordeling van het exploitatiesaldo maakt ook een aantal verplicht voorgeschreven financiële kengetallen en de weerstandratio onderdeel uit van de beoordeling van de financiële positie. Deze kengetallen en de weerstandratio's zijn uitgewerkt in de paragraaf weerstandvermogen en risicomanagement.

Uit de kengetallen die direct of indirect een relatie hebben met onze vermogens- en schuldpositie valt te concluderen dat onze vermogens- en schuldpositie de afgelopen jaren is verminderd. Tegelijkertijd zien we vanaf 2023 wel een langzaam herstel optreden. De stijging van de schuldindicatoren is het gevolg van het moeten aantrekken van meer leningen. De daling van de solvabiliteit is te wijten aan het relatief groot aantal onttrekkingen aan de algemene reserve de voorbije jaren. Dankzij onze structurele storting in de algemene reserve herstelt zich echter ook de reservepositie meerjarig weer wat direct van invloed is op de solvabiliteit en de weerstandsratio.

Dankzij de verdergaande groei van het accres is ons structureel exploitatiesaldo gelukkig weer meerjarig positief. Wel onderkennen we hierbij een tweetal grote risico's die van invloed kunnen zijn op de hardheid van die geprognosticeerde groei. Zetten we die risico's echter af tegen de prognose van onze reserves en in het bijzonder onze algemene reserve dan blijft de weerstandsratio alle jaren binnen de norm.

VASTSTELLINGSBESLUIT

De raad van de gemeente landgraaf;

Besluit:

1. De programmabegroting 2021 met bijlagen en de meerjarenschijven 2022–2024 vast te stellen;
2. De navolgende investeringskredieten vast te stellen:

A. Uitbreidingsinvesteringen 2021

1.	Transformatie investeringsbudget (RVCinv-10)	€ 3.500.000
2.	Reconstructieprojecten GVVP-ruggengraat (RVCinv-09)	€ 500.000
3.	Verkeersveiligheidsprojecten (RVCinv11)	€ 150.000
4.	Klimaatbestendige bossen (RVCinv-15)	€ 275.000
5.	Herinrichting/upgrading parkeerplaats bij sportpark Strijthagen (RVRinv-01)	€ 280.000
6.	Aanleggen asfaltverhardingen rondom natuurgrasvelden park Strijthagen (RVCinv-02)	€ 88.167
7.	Huisvesting Kakertshöfke (RVCinv-16)	€ 1.850.000

B. Vervangingsinvesteringen 2021

1.	Vastgoedinformatiesysteem	€ 76.328
2.	Airco's	€ 25.443
3.	Datacommunicatie	€ 20.354
4.	Bouwkundige aanpassingen	€ 25.443
5.	Werkplekken	€ 45.797
6.	Digitaal werken en licenties	€ 91.593
7.	Gedeelte wagenpark BOR	€ 104.043
8.	Riolsput	€ 50.885
9.	Vervanging openbare verlichting-armaturen (RVCinv-06)	€ 230.000
10.	Vervanging openbare verlichting-lichtmasten (RVCinv-07)	€ 10.000
11.	Vervangen toplaag kunstgrasveld park Heigank (RVCinv-04)	€ 250.000
12.	Vervangen discuskooi park Ter Waerden (RVCinv-05)	€ 24.000
13.	Vervangingsinvesteringen wegen (RVCinv-11)	€ 589.877

C. Investeringen riolen en ICT plan 2021

1.	Riolen (afschrijving 15 jaar)	€ 5.520
2.	Riolen (afschrijving 50 jaar)	€ 4.108.101
3.	Riolen (afschrijving 70 jaar)	€ 1.678.907

D. Ruimtevrage beleidsalternatieven

1.	Nieuwbouw Eijkhagencollege – bouwkosten (afschrijving 50 jaar)	€ 26.912.160
2.	Nieuwbouw Eijkhagencollege – grond (géén afschrijving 15)	€ 1.300.000

3. De incidentele en structurele lasten en baten per programma vast te stellen als volgt:

(x € 1.000)

Omschrijving	Lasten 2021		Baten 2021		Lasten 2022		Baten 2022	
	i	s	i	s	i	s	i	s
0. Bestuur en ondersteuning	2.031	23.361	1.726	-93.775	2.190	22.044	1.110	-88.782
1. Veiligheid	24	3.608	24	-302	24	3.651	24	-302
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	0	3.801	0	-269	0	3.793	0	-269
3. Economie	0	608	0	-139	0	614	0	-141
4. Onderwijs	181	2.346	181	-309	1.780	704	1.780	-1.901
5. Sport, cultuur en recreatie	60	5.714	7	-281	60	5.577	7	-271
6. Sociaal domein	20	63.821	332	-14.709	0	61.144	46	-14.413
7. Volksgezondheid en milieu	142	8.604	0	-8.938	24	8.875	0	-9.091
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	311	2.311	231	-722	80	2.133	0	-491
TOTAAL	2.769	114.174	2.501	-119.444	4.158	108.535	2.967	-115.661

(x € 1.000)

Omschrijving	Lasten 2023		Baten 2023		Lasten 2024		Baten 2024	
	i	s	i	s	i	s	i	s
0. Bestuur en ondersteuning	2.088	21.786	565	-88.022	2.253	21.906	133	-86.389
1. Veiligheid	24	3.803	24	-302	24	3.791	24	-302
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	0	3.840	0	-269	0	3.884	0	-269
3. Economie	0	618	0	-143	0	623	0	-145
4. Onderwijs	283	3.503	283	-404	0	2.989	0	-121
5. Sport, cultuur en recreatie	20	5.668	7	-271	20	5.672	7	-271
6. Sociaal domein	104	59.636	0	-14.372	104	58.922	0	-14.375
7. Volksgezondheid en milieu	22	8.970	0	-9.263	20	9.060	0	-9.404
8. Volkshuisv., RO en sted.vern.	80	2.213	0	-491	80	2.255	0	-491
TOTAAL	2.621	110.037	879	-113.537	2.501	109.102	164	-111.767

4. De begroting 2021 sluitend te maken door een bedrag van € 1.050.000 te onttrekken aan de algemene reserve.

Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Landgraaf d.d. 5 november 2020.

De griffier,

De voorzitter,

